

167.

AKS:n TIE

1939

AKS:n TIE

Kansallisen eheytymisen kautta kansalliseen suuruuteen.

AKATEEMISEN KARJALA-SEURAN VUOSIKIRJA

III

AKS:n TIE

1939

HELSINKI 1939

AKATEEMINEN KARJALA-SEURA

Kirjaa on myös painettu numeroituna erikoispainoksena 200 kpl., jotka on sidottu kangaskansiin, ollen kappaleen hinta 250 mk.

Jakaja: Suomalainen Kirjakauppa, Helsinki.

L U K I J A L L E

Ilmestyessään ensimmäisen kerran v. 1937 Akateemisen Karjala-Seuran vuosikirja „AKS:n Tie" sisälsi etupäässä Seuran yleistä katsantokantaa selvitteleviä kirjoituksia. Vuoden 1938 vuosikirjassa oli vapaussodan 20-vuotismuiston johdosta huomattava osa kirjoituksista omistettu maanpuolustukselle. Ilmestyessään jälleen „AKS:n Tie" sisältää kirjoituksia eri elämänaloilta; erikoista huomiota on tällä kertaa kiinnitetty oppikoulu- ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin; sitä paitsi ovat Viron ja Aunuksen vapaussodat niiden 20-vuotismuiston johdosta saaneet selostuksensa.

Laajentaessaan näin vuosikirjan aihepiiriä AKS tietoisesti pyrkii siihen, että yhä useammat sivistyksellisen, yhteiskunnallisen, valtiollisen ja taloudellisen elämän alat tulisivat AKS:läisestä näkökulmasta ja suomalais-kansallisen katsomuksen valossa pätevästi ja monipuolisesti käsitellyiksi.

Seura toivoo, että vuosikirja täten osaltaan olisi hyödyksi AKS:n työn ja taistelun kohteen, suomalaisen kansallisvaltion, ulkonaisten muotojen ja sisäisten perusteiden hahmotteluissa.

Helsingissä 22. 2. 1939.

AKATEEMINEN KARJALA-SEURA.

Ainoastaan miehuullinen, voimakas toiminta tulevaisuuden hyväksi pelastaa kansan ja vie sitä eteenpäin.

J. V. Snellman

KAKSI SUUNTAA

Vilho Helanen

Sille ajatuksellekin, että kansamme on tehtävä vaali kahden suunnan välillä, hymähdetään kenties nykyisessä marxilais-maalaisliittolaisessa yhteisleirissä ylimielisesti. „Hampaaton oppositio!" — tuota sukkeluuttahan on sillä taholla viljelty viime aikoina niin ahkerasti, että se on paljosta käytöstä käynyt jo mehuttomaksi. Eikä valtiollisessa elämässämme tätä nykyä todellakaan näy tasapäistä kilpailijaa vallassa olevalle suunnalle. On vain eräitä hajanaisia ja keskenään eripuraisia vastustusryhmiä, joiden rynnäköt murtuvat voimattomina vankan eduskuntaenemmistön suojavallia vastaan. Mikä ja missä siis muka — niin saatetaan marxilais-maalaisliittolaisen rintaman puolelta kysyä — olisi toinen, nyt noudatetun kanssa ristiin käyvä suunta, joka ansaitsisi edes jotakin huomiota?

Sellainen on kuitenkin olemassa. Lyhyesti sanoen se on suomalais-kansallinen suunta.

Tätä vastassa olevan voiman määrittelyä ei vallitsevan puoluerintaman taholla voida katsoa siihen kohdistetuksi loukkaukseksi. Sillä mistä marxilais-maalaisliittolainen suunta halunneekin käydä, se ei olettane olevansa ainakaan suomalais-kansallinen.

Kansallisen ajatuksen aktiivisten edustajien joukko ei ole nykyhetken Suomessa mikään valtatekijä — vielä. Myönnettäköön sekin, että suomalaisuuden asia on näinä vuosina ulkonaisesti suorastaan taantunut.

Kansallisen taistelumme vuosisataisessa historiassa on monesti nähty, että suomalaisuutta on voitu sekä yhteiskunnallisessa että valtiollisessa elämässä käyttää hyvin käypänä vaihtotavarana. Se on ollut ostokyvyltään tosin vaihtelevaa, mutta yleensä pysytellyt melko korkeassa kurssissa: kansallisen asian hylkäämisellä on kerta kerran jälkeen lunastettu pääsy arvon ja vallan portaikkoon. Ja viime aikoina on tätä vallan lunastusrahaa käytelty häikäilemättömämmin ja laajemmassa mitassa kuin tuskin milloinkaan ennen.

Jokainen tällainen luopumus on ollut tappio suomalaisuusrintamalle. Mutta niitä aiheuttaneiden on turha kuvitella kansallisen ajatuksen siten ajautuneen muka jo lopullisesti karille. Viime vuosisadan suuret, taittumattomat suomalaisuusmiehet, vieläpä usea sellainenkin, josta sittemmin on tullut luopio, ovat kylväneet kansamme keskuuteen syvälle sydämiin uskon siemenen — uskon selvän suomalaisen suunnan oikeuteen ja pelastavaan voimaan. Eikä tämä usko ole enää satunnaisten tuulien jäljettömiin puhallettavissa.

Nykyisessä, miesvahvuudeltaan kieltämättä heikolta näyttävässä suomalaisuusrintamassa eivät suinkaan ole kaikki ne hyökkäysjoukot, jotka kansallisen asian puolesta käyvät kerran ratkaisevaan kamppailuun nyt vallassa olevaa suuntaa vastaan. Päävoimat nousevat kaikista eri yhteiskuntapiireistä ja eri puolueista. Ne nousevat sieltä, missä kansallemme ominaisella konservatiivisuudella seurataan vielä ulkonaisesti uskollisina oman, vanhan puolueen johtajia, mutta missä sisäisesti ihmetellen on

pantu merkille heidän horjahtamisensa kansalliselta tieltä. Mutta ne nousevat vasta sitten, kun silmät avautuvat näkemään — kuten me uskomme ennen pitkää tapahtuvan —, että nykyisin noudatettu ei itse asiassa olekaan mikään suunta tuon sanan vaativassa mielessä, vaan pikemminkin vain eräänlainen varsin rajoitettujen piirien muodostama vallanjaon osakeyhtiö ja että sillä ei lopultakaan ole kansallemme mitään pysyvää tarjottavana.

Väite, että vallassa olevalla suunnalla ei ole kansallemme mitään pysyvää tarjottavana, kuitataan ehkä marxilais-maalaisliittolaiselta taholta pelkällä naurulla. Mutta syvä vakaumus tuon väitteen paikkansa pitävyydestä on se voima, joka pakottaa suomalais-kansallisen rintaman leppymättömään taisteluun nykyistä suuntaa vastaan. Eikä vallan täydellisyydessäkään ole syytä väheksyä tällaista vakaumusta. Sillä me puolestamme tulemme käyttämään jokaista tilaisuutta herättääksemme kansalaisemme näkemään, että sekin, mitä nykyinen yhteisrintama ylpeillen esittää suursaavutuksikseen, on pääosaltaan vain — saippuakuplia.

Koko itsenäisyysajan ovat kansamme eheyttäminen ja maanpuolustuksen lujittaminen olleet suurimmat ja kipeimmät kysymyksemme. Nykyinen suunta väittää saattaneensa jo ne molemmat tyydyttävään ratkaisuun. Luokkavihan, joka vielä muutamia vuosia sitten roihusi hävitysvalmiissa liekeissä, sanotaan sammuneen ja kansamme kaikkien piirien — ainakin 70 %:sesti — oppineen sopusointuisen, luottamuksellisen yhteistyön välttämättömyyden. Maanpuolustuskysymyksessä saavutetuiksi tuloksiksi taas esitetään, että puolustustahto on nyt saatu istutetuksi marxilaiseenkin työväestöön ja puolustuslaitoksen tarvitsemat määrärahat nostetuksi suuremmiksi kuin milloinkaan ennen ja että valtiollinen koskemattomuutemme on turvattu skandinaaviseen puolueettomuusblokkiin liittymisellä.

Ei ole mikään ihme, että kaikki tämä puoluekokouksissa ja -juhlissa arvovaltaiselta taholta esitettynä lumoaa kuulijat. Se voi hyvinkin saada esim. sellaisen maanviljelijän, joka vielä pari vuotta sitten uskoi vankasti marxilaisuuden uhkaavaksi vaaraksi isänmaalle ja yhteiskuntajärjestykselle, epäröimään. Hän voi joutua kysymään, eikö tällaisten saavutusten vuoksi ole kan-

nattanutkin uhrata joitakin sellaisia kansallisia päämääriä kuin esim. valtionyliopiston suomalaistaminen. Ja sanottakoon, että jos nykyinen suunta olisi pystynyt ratkaisemaan nämä kaksi suurta kysymystä tai edes löytämään oikean tien niiden onnelliseen ratkaisuun, niin mekin olisimme valmiit tunnustamaan sille kiistattoman jatkumisen oikeuden, huolimatta niistä muistutuksista, mitä kansallisuus- ja kieliasioissa olisi silloinkin sitä vastaan tehtävä.

Mutta vallassa oleva suuntahan ei itse asiassa ole — sen pahempi — ratkaissut mitään. Se on pelkkää myötätuulen purjehdusta. Ja se, mitä se sanoo suursaavutuksikseen, ei ole juuri muuta kuin pintakiiltoa, väreiltään kyllä loisteliasta, mutta kokoonpanoltaan haurasta ja peräti vähän pysyvää. Sen menestyksen salaisuus — sen alku, mutta myös loppu — on vain hyvässä taloudellisessa ajassa ja yleisessä myötäkäymisessä. Ja niitä taas ei nykyinen suunta voine suuressa itsetyytyväisyydessäänkään pitää omina aikaansaannoksinaan, sen valtakausihan on vain sattunut ajallisesti yksiin niiden kanssa. Selvyyden vuoksi sanottakoon, että me emme suinkaan toivo hyvän ajan ja myötäkäymisen päättymistä. Mutta kaikista toiveista riippumaton tosiasia on, että niitä ei meidän kansamme kohdalla ole milloinkaan kestänyt kauan — eikä valitettavasti kestä tälläkään kerralla.

Taloudellisesti hyvänä aikana luokkavastakohdat lieventyvät itsestään. Siksi ajaksi, jolloin työ- ja ansiomahdollisuuksia on kaikille runsaasti tarjolla, ei ole mikään vaikeus saada vastakkainkin seisovia kansanluokkia työntämään syrjään keskinäisen vihansa, kun kukin voi paljosta yhteisestä hyvästä kahmaista itselleen riittämiin. Mutta tätenkö olisi toteutettu tulevaisuudellemme välttämätön kansamme eheyttäminen? Moisen väitteen esittäminen on saman arvoista kuin sanoa eheys luoduksi nykyisen marxilais-edistysmielis-maalaisliittolaisen hallituksen pelkällä olemassa ololla. Hyvän ajan kestävyys on, niin kuin vankimmankin hallituksen ikä, laskettavissa vain muutamissa vuosissa. Eikä kansan eheytymisellä, joka päättyy noin lyhyeen, ole mitään pysyvää merkitystä, ei muuta kuin ohikiitävän lepohetken arvo ennen kuilujen jälleen auki repeämistä.

Mutta nykyinen suunta ei kerta kaikkiaan muuhun pystykään. Pääosiltaanhan se on vain kahden vastakkaisen luokkapuolueen satunnaista liittoutumista. Kummassakin niissä johtajien asema ja koko rakennelma perustuu oman luokan etupyrkimysten korostamiseen kaikkia muita muka oikeutetumpina ja arvokkaampina. Ja tahtoen tai tahtomatta siihen liittyvät kansakokonaisuuden merkityksen polkeminen ja tasasuhtaisuuden vaatimusten kylmä syrjäyttäminen. „Meillä on oikeus vaatia!" — se on tämän suunnan perusajatus, jota se on häikäilemättä syövyttänyt kansanluokkiin, puolueihin ja yksilöihin. „Oikeus vaatia!" — se on saalistajien tunnus, mutta ei suurien sisäisten probleemiensa ratkaisuun vakavasti käsiksi käyvän kansakunnan. Ja sinä hetkenä, jolloin kova todellisuus pulakauden muodossa kouraisee kansaamme, tämä saalistajien tunnus on säälimättä repivä riekaleiksi harhakuvitelman muka jo lujalle pohjalle saatetusta kaikkien kansalaispiirien sopusointuisesta yhteistyöstä. Kun taistelu leivästä käy taas toden teolla kireäksi, ei ole mitään, mikä näissä oloissa estäisi luokkavihaa leimahtamasta jälleen liekkiin, koetun pettymyksen vielä entistäänkin synkemmäksi lietsomana.

Maanpuolustuskysymyksessä saavutetut eräät edistysaskeleet ovat sittenkin vähemmän vain kuvittelujen ja korusanojen varassa. Mutta vaikka tämän myönnämme, on todettava, että niidenkin todellinen arvo on väitettyä paljon vähäisempi. Myös ne perustuvat liiaksi yleiseen myötäkäymiseen, ja niihin liittyy vielä liian monta problemaattista kohtaa, jotka voivat tuhota niiden merkityksen pahimmassa tapauksessa kokonaisuudessaankin. Puolustusmäärärahojen lisääminen on hyvä alku, mutta myös vasta alku. Ja kuitenkin: onko vähintäkään perustetta toivolle, että vallassa olijat olisivat valmiit jatkamaan määrärahojen lisäämistä siinä mitassa kuin ehdottoman välttämätöntä olisi? Voidaanko sitä paitsi luottaa siihenkään, että marxilaisten kiro-oppien alaisuuteen jäävän työväestön uusi maanpuolustusvalmius kestää myös kapenevan leivän päivän kiirastulen? — „ubi bene, ibi patria"-tunnus on aina ollut uhkaavan läheinen marxilaiselle ajatusmaailmalle. Ja koko kansamme yksimielisesti kannattama Ahvenanmaan linnoittami-

nenkin on vasta suunnitelma, jonka toteutumisen tiellä on vielä monia kompastusmahdollisuuksia. Nämä tässä luetellut ovat yksityiskohtia, ja — kuten näemme — nekin ovat vielä monien avoimien kysymysten painamia. Mutta myönnettäköön, että niin kauan kuin kysymykset ovat avoimia, on myönteinenkin ratkaisu niihin yleensä — siis myös tässä esitettyihin — vielä ainakin jossakin määrin mahdollisuuksien rajoissa. Sitä paitsi se, että marxilaisjohtajat ovat nyt hetken taktillisten laskelmiensa vuoksi joutuneet antamaan joukoilleen luvan isänmaalliseen ajatteluun, saattaa heidän tahtomattaan pysyvästi jättää työväestön keskuuteen mielipiteitä, jotka kansallista vastaisuuttamme ajatellen voivat muodostua hyvinkin merkittäviksi. Sen sijaan jää vallassa olevan suunnan auttamattomaksi syyksi kansamme kuljettaminen maanpuolustuksen peruskysymyksessä kohtalokkaasti väärään suuntaan ruokkimalla kuvitelmaa, että valtiollinen koskemattomuutemme olisi muka turvattu, kun olemme liittyneet skandinaaviseen puolueettomuusblokkiin. Skandinaavisella orientoinnilla on kieltämättä eräänlaista arvoa. Mutta noudatettiinpa sitä miten pitkälle tahansa, niin millään tämän hetken palveluksilla emme — emmekä syvimmällä nöyryydelläkään — voi muuttaa sitä tosiasiaa, että pahan päivän tullen kansamme seisoo maamme suojana kaikessa pääasiassa yksin ja yksin saa vastata kohtalostamme.

Vallassa olijatkin joutuivat viime syksynä kokemaan syvän järkytyksen sodan vaaran levittäytyessä yli maanosamme. He myöntänevät vielä nytkin, että katastroofilta säästymisestämme saamme kiittää vain senkertaista onnea, yleistä myötäkäymistä. Mutta ennemmin tai myöhemmin sota, taistelu elämästä ja kuolemasta, ei ole meidän maamme kohdalla pelkkä pään päällä leijuva vaara, vaan kova todellisuus. Eikä meitä silloin auta mikään muu kuin kansamme oma voima, eheys ja uhrivalmius. Niiden kaikkien määrätietoisen lujittamisen ja kehittämisen nykyinen suunta on kuitenkin tyyten laiminlyönyt. Ja sillä se on jo nyt tosiasiallisesti allekirjoittanut oman tuomionsa. Suomi ei voi jättäytyä — niin kuin suuret ja turvassa elävät kansat jossakin vaiheessaan kenties voivat — pitkin pintaa huolettomasti viillet-

tävän ja vain myötätuulen varalle varustautuneen suunnan johdettavaksi. Sillä jatkuessaan se johtaisi meidän kansamme väistämättömään tuhoon.

Vallassa oleva suunta väittää nojaavansa niihin voimiin, jotka lähinnä ovat rakentaneet tämän maan ja jotka sitä kouriintuntuvimmin edelleenkin rakentavat. Tosiasia onkin, että äänestäjämassansa se vielä toistaiseksi saa suomalaisesta talonpoikaisja työläisväestöstä. Mutta sen hengen, millä tätä maata on rakennettu, nämä myötätuulen purjehtijat ovat tyyten unohtaneet.

Tämän kirjoittaja joutui viime kesänä sattumoisin kuulijaksi erääseen puoluejuhlaan. Ohjelmassa oli hyvän tavan mukaisesti myös lausuntaa. Lausuja luuli kai osuvansa naulankantaan, kun oli valinnut esitettäväkseen „Saarijärven Paavon". Mutta hän laski perin pohjin väärin. Tuo lausuntanumero ei sointunut lainkaan yhteen juhlan yleistunnelman kanssa. Karuine, koruttomine elämäntuntuineen runo särähti pahasti marxilais-maalaisliittolaisen yhteisrintaman suursaavutuksia kuvastelevien puheiden kaunomaalailua vastaan. Tosiasiallisesti vaaka kuitenkin kallistui ehdottomasti „Saarijärven Paavon" puolelle. Kuulijoiden täytyi vaistota, että sen jokaisessa säkeistössä on enemmän suomalaista elämää kuin noissa „saavutuksissa" yhteensä. Siitä kuvastuva raivaajan sitkeys, luottamus Jumalan apuun ja kieltäymys omakohtaisen onnenkin päivänä, jotta voisi auttaa kohtalon koettelemaa naapuria — ne ovat se pohja, jolla tämä maa on asutukselle ja sivistykselle voitettu. Ja ne ovat edelleenkin se ainoa perusta, mille tästä eteenkinpäin voimme kansana turvallisesti rakentaa.

Se on myös suomalais-kansallisen suunnan julistus.

Aivan liian ahdas on näköpiiri, jos kansallisessa ajatuksessa nähdään vain sellaisia tavoitteita kuin suomalainen valtionyliopisto, sivistysmäärärahojen oikeudenmukainen jako kieliryhmien kesken, suomen koroittaminen ainoaksi kansalliskieleksemme jne. Ne ovat kaikki yksityiskohtia, oleellisia ja välttämättömiä, mutta yhdessäkään ne eivät vielä muodosta kansallisen ohjelmamme kokonaisuutta.

Suomalaisuusrintaman päämääränä on suomalais-kansallisen kulttuurin nostaminen, minkään ulkonaisten häiriöiden ja siteiden enää estämättä, täyteen voimaansa, arvonantoon ja kukoistukseen. Se on koko suomalaisen kansan yhteisvoimin saavutettava ja myös saavutettavissa.

Suomalais-kansallinen suunta on nykyisin vallassa olevaan verraten karu julistus. Mutta se myös tunkee pintaa syvemmälle ja kestää kaikissa tuulissa. Se ei uskottele, että kaikki se hyvyys, mistä etelän ja lännen kansat saavat nauttia, on siirrettävissä myös tänne. Se rakentuu niihin, haaveiden ja toiveiden muuttamattomissa oleviin ehtoihin, millä yksin elämä ja eteenpäin meno on täällä mahdollinen. Sen lähtökohtana on se tosiasia, että me olemme pieni ja uhanalainen kansakunta.

Suomalais-kansallinen suunta ei houkuttele itselleen kannattajia julistamalla yksilöjen, ryhmien ja kansanluokkien suuria oikeuksia. Päinvastoin se korostaa sitä, että jos ylipäänsä aiomme kansakuntana säilyä, on vain kokonaisuudelle myönnettävä oikeus esittää vaatimuksia. Yksilöillä, ryhmillä ja kansanluokilla ei tässä maassa ole muuta omakohtaistakaan pelastusta kuin alistua ehdoitta ja kaikkine voimineen palvelemaan kansaa ja valtakuntaa. Tämä merkitsee jyrkkää, perustavaa laatua olevaa muutosta nykyisin noudatettuun suuntaan. Mutta se ratkaisee myös ainoalla kestävällä tavalla suuret kansalliset probleemimme.

Jokaisen vapaan kansan tärkein kysymys — kaikkien muiden edelle kuuluva — on valtakunnan itsenäisyyden turvaaminen. Meidän maallemme voi tässä suhteessa sopia vain yksi tunnus: „ensin on rajat turvattava ja vasta sitten leipä levennettävä”. Suomikin voi alueensa koskemattomuutta vahvistaa ulkoisilla sopimuksilla ja liittoutumisilla, eikä siinä suhteessa ole kenties vast'edeskään syytä hylkiä sitä mahdollista tukea, mitä Skandinavia voi tarjota. Mutta ratkaiseva tekijä on sittenkin kaikissa olosuhteissa kansamme itse, jokaista jäsentänsä myöten todella sekä puolustustahtoinen että puolustuskykyinen kansa. Vain sellaisen kansan ystävyydellä, jonka kyky puolustaa omaa maataan

on epäilysten yläpuolella, on myös arvoa naapureille, ja sellaista vieraskin kunnioittaa.

Kokonaisuus edellyttää yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen rakentuvaa kansallista eheyttä. Se ei voi sallia millään varjolla luokkavihaa lietsovia oppeja. Mutta se ei liioin siedä minkäänlaista vähäväkisten kansanluokkien sortoa. Me emme ole mikään rikas maa, jossa pienellä yläluokalla olisi oikeus ylellisyyteen. Mutta emme liioin ole niin köyhä maa, etteikö jokaiselle työtä tekevälle kansalaiselle voitaisi taata riittävää toimeentuloa. Kokonaisuudella on tämän vuoksi oikeus vaatia kansalaisryhmiltä ja yksilöiltä toinen toisensa tukemista ja auttamista kansallisen kohtaloyhteisyyden nimessä.

Itsenäisyytemme turvaaminen ja kansamme eheytyminen syvimpiä kerroksia myöten ovat perusedellytyksiä rikkaan suomalais-kansallisen kulttuurin luomiselle. Mutta ne eivät sitä vielä yksin luo. Siihen tarvitaan kaikkien henkisten ja aineellisten voimien kokoamista. Kansallinen henki on vapautettava kaikista sitä vielä sitovista ulkonaisista esteistä. Ja kaikin ajateltavissa olevin keinoin on sen kehitystä tuettava. On vain yksi sivistysmuoto, joka voi hankkia meille ulkomaailman arvonannon ja jonka saavutuksiin olemassa olomme oikeutus vapaana kansana perustuu: kaikkien kansojen yhteiselle kulttuuriperustalle rakentuva, kukoistava suomalais-kansallinen sivistys. Meidän asiamme ei niin ollen ole huolehtia mistään muusta, ei sen yläpuolella tai ulkopuolella olevasta. Tahtooko ruotsinkielinen väestönosa liittyä tähän suureen kansalliseen rakennustyöhön vai haluaako se asettua kansallisen vähemmistön turvattuun, mutta samalla myös syrjäiseen asemaan — se taas on tämän väestönosan jäsenten itsensä ratkaistavissa oleva kysymys.

Suomalais-kansallinen suunta ei sisällä eikä liioin siedä mitään kompromisseja. Mutta samalla se on ainoa, joka pystyy takaamaan kansallemme elämän. Ja siksi ei suuntien välillä suoritettavan ratkaisun pitäisi kansallemme lopultakaan olla vaikea.

AJATUKSIA KOULUKASVATUKSEN UUDISTAMISESTA

Jaakko Korpikallio

Tuskin mikään elämän ala on polkenut siinä määrin paikallaan koko Suomen itsenäisyysajan kuin maamme koululaitos. Lukuunottamatta kansakoululaitoksen alalla tapahtuneita muutoksia oppivelvollisuuslain toimeenpanon yhteydessä ja oppikoulusivistyksen leviämistä laajempiin kansankerroksiin *ei maamme koululaitoksessa ole tapahtunut kehitystä, josta selvästi näkyisi itsenäisyysajan panos.* Venäjän kieli ei tosin ole enää pakollisena oppiaineena eikä lupia anneta keisarillisen perheen juhlapäivinä, mutta mitään perusteellista koululaitoksen sisäistä muuttumista itsenäisen Suomen vaatimuksia vastaavaksi ei ole tapahtunut. Menneisyyttä ja kansallisia perinteitä on kunnioitettava, eikä muutoksia ole tehtävä sen enempää kuin olosuhteet välttämättä vaativat, mutta maamme itsenäistyminen on asettanut koululai-

tokselle sellaisia uusia vaatimuksia, joita se ei nykyisellään pysty tyydyttämään. Itsenäisen Suomen kansalaisen toimintasäde on laajentunut koko maailman käsittäväksi, hän on itse vastuussa maansa edistyksestä ja kunniakkaasta edustuksesta. Itsenäinen valtio kaipaa kipeästi johtajapersoonallisuuksia, jotka ovat tärkeitten tehtäviensä tasolla niin tiedoiltaan ja taidoiltaan kuin myös luonteeltaan.

Niin vähäistä kuin eteenpäinmeno on ollutkin, on kuitenkin tehty useita yrityksiä maamme koululaitoksen uudistamiseksi. Jo v. 1921 laati kouluhallitus ehdotuksen uudeksi oppikoululaiksi, mutta ennenkuin se käsiteltiin loppuun, liitti hallitus siihen v. 1925 antamansa lakiesityksen oppikoulun järjestysmuodon perusteista. Eduskunta hylkäsi kuitenkin tämän esityksen v. 1926 ja hallitus asetti eduskunnan toivomuksen mukaan seuraavana vuonna komitean tätä laajakantoista asiaa valmistelemaan. V. 1932 ilmestyi painosta ns. Mantereen komitean mietintö, jossa ehdotettiin kansakoulua koko oppimäärineen pohjakouluksi, jolle rakentuisi 3-luokkainen keskikoulu ja sille 3-luokkainen lukio. Tämän päätyypin rinnalla saisi määrätyissä tapauksissa olla entisiä ylemmän kansakoulun kahden alimman luokan oppikurssille rakentuvia oppikouluja. Tämän ammattiväen taholla kelvottomaksi tuomitun mietinnön pohjalla laati hallitus uuden lakiehdotuksen, joka annettiin eduskunnalle v. 1936 syksyllä. Hallitus peruutti kuitenkin sen keväällä 1938 ja pyysi siitä lausuntoa v. 1937 syksyllä asetetulta suurelta, tri Yrjö Ruudun puheenjohdolla toimivalta komitealta, jonka tehtävänä on koko Suomen opetustoimen uudistamisehdotuksen laatiminen. Ruudun komitean mietintö n:o 1 ilmestyi viime vuoden lopulla ja siinä asetutaan pääasiassa Mantereen komitean ehdotusten kannalle. Tämä hyvin erikoislaatuinen mietintö on antanut aiheen seuraaviin mietelmiin.

Kun pysähtyy ajattelemaan Suomen koululaitoksen paikallaan polkemisen syitä, kiintyy huomio ensinnäkin siihen tosiasiaan, että kaikissa uudistusyrityksissä on ollut kysymys vain ulkonaisista muodoista eikä koululaitoksen *sisäisen hengen* uudistamisesta ja elvyttämisestä. Henki se on, joka eläväksi

tekee, voidaan sanoa kasvatuksestakin. Kasvatuksen kannalta on suhteellisen vähän merkitsevää, onko oppikoulu 7- vai 8-luokkainen, opetetaanko matematiikkaa 3 vai 5 tuntia viikossa, siirrytäänkö oppikouluun kansakoulun neljänneltä vai kuudennelta luokalta ja opetetaanko koulussa pääkielenä saksaa vai englantia. Ne ovat kaikki luonnollisesti itsessään tärkeitä koulukysymyksiä ja vaativat kukin ajanmukaista ratkaisua, mutta on väärin uskoa, että näiden ja niiden kaltaisten kysymysten ratkaiseminen uudistaisi oppikoulumme. Jos näin olisi, olisi tilanne kovin helppo. Tosiasialliset uudistukset vaativat vuosien ja vuosikymmenien sitkeää työtä koko *oppikoulun hengen* uudistamiseksi sisältä päin. Siihen ei pysty mikään komitea eikä sitä paranneta yksinomaan lakipykälillä. Lakien tehtävänä on vain poistaa esteet todellisen, sisältä päin toivottavasti aikaansaatavan uudistumisprosessin tieltä. Valitettavaa on, etteivät tähän asti itsenäisessä Suomessa istuneet koulukomiteat ole edes huomanneet tämän syvällisen probleemin olemassaoloa, siihen ei ainakaan ole sanallakaan viitattu. Tämä henkinen uudistuminen on oleva sitä laatua, että sen hedelmissä näkyy valtiollisesti suvereenisen Suomen kansallisen kulttuurin leima.

Suomalainen, kansalliselta pohjalta lähtevä kasvatustiede on on oleva tämän uudistustyön etunenässä ja sen, samoin kuin ylimpien kouluviranomaisten, tehtävänä on puhaltaa innostuksen tulta maan opettajistoon. Valitettavasti itsenäisen Suomen sormilla lueteltavat kansallisesti heränneet kasvatustieteilijät ovat olleet ylivoimaisen työtaakan kuormittamia, joten heillä ei ole tähän mennessä ollut mahdollisuuksia suuriin ja elintärkeisiin kasvatusprobleemeihin syventymiseen. Viittaan vain siihen aukkoon kasvatustieteessämme, joka on *kasvatuspäämäärän* kehittelyn kohdalla. Meillä ei ole olemassa kansamme kulttuurikehityksen ja itsenäisen Suomen vaatimusten mukaista kasvatuksen filosofiaa, jota ilman ei koskaan tulla osumaan oikeaan koulukasvatuksen järjestelyssä. Jo tässä aukeaa pitkä, mutta antoisa työsarka ei vain kasvatustieteilijöille vaan myös kansanrunouden, kirjallisuuden ja historian tutkijoille. Saadaksemme koululaitoksemme mahdollisimman lähelle oman kansamme sie-

lunelämää, olisi saatava selvitetyksi kansanrunoutta, sananlaskuja yms. tutkimalla, miten esi-isämme ovat lausuneet julki elämänohjeitaan ja mitä arvoja he asettivat ensi sijalle kasvatuksessa, sillä sitähän on ollut paljon ennen koululaitoksen kehittymistä. Osoittaakseni, ettei tarkoittamani tutkimustyö ole käytännöllisesti merkityksetöntä ja nykyelämälle vierasta, viittaan vain Kalevalaan. Meidän kansalliseepoksemmehan on siinä suhteessa ainoalaatuinen, että siinä ei ole pääpaino sotaisilla uroteoilla, vaan siinä vallitsee rauhallinen, työlle ja henkiselle elämälle myönteinen henki. Suomalaisten tunnettu tiedonjano ja tiedon kunnioitus, joka ilmeni aivan liikuttavalla tavalla viime vuosisadan kansallisen heräämisen aikoina, ei mielestäni ole riippumaton Kalevalassa ilmenevästä tiedon ja sanan kunnioituksesta. Väinämöinen oli „tietäjä iän ikuinen”. Sivistysihanteen selvittäminen ei saisi rajoittua kansanrunouteen, vaan sen tulisi suunnata katseensa kansalliskirjallisuuteemme ja selvittää esim. minkälainen on *suomalainen miesihanne* kirjallisuutemme kuvaamana. Aate- ja kouluhistoriallinen tutkimus toisivat omalla tavallaan aineksia, joista kasvatustieteilijäin on tehtävä omat synteesinsä. Tarkoitukseni ei luonnollisesti ole, että vasta näiden esitöiden jälkeen voitaisiin vakavammin ryhtyä ajattelemaan koululaitoksemme uudistusta. Tämän syvälle luotaavan tutkimustyön on odotettava omia miehiään, kun taasen käytännölliset uudistukset on pantava alulle aikanaan.

Kasvatuspäämäärän kehittelyyn keskittyvä työ ei ole yksinomaan teoreettista eikä edes aina tieteellistäkään, sillä mm. kirjallisuus ja nykyisin jo radio ja elokuvat vaikuttavat suuresti kunkin sukupolven ihanteisiin ja samalla sen sivistyspäämäärien hahmottumiseen. Kasvatustieteilijän tehtävänä on kiteyttää ja kirkastaa kansallisia ihanteita sekä istuttaa ne maan opettajistoon. Kansakunnan kasvatuspäämäärän kehittämisellä on suurempi käytännöllinen merkitys kuin yleensä luullaan. Tähän vakaumukseen on allekirjoittanut tullut tutkiessaan englantilaisen kasvatuspäämäärän kehitystä renessanssista nykyaikaan asti. Seurattaessa englantilaisen kansanluonteen ja kasvatuspäämäärän rinnakkaista kehitystä neljän vuosisadan kuluessa voidaan

havaita, että *kansanluonnetta voidaan muuttaa.* Merta pelkäävistä, raaoista ja käytökseltään kömpelöistä englantilaisista on kehittynyt vuosisatojen kuluessa nykyiset maailmanvaltiaat, jotka ovat kuuluisia taidostaan merenkävijöinä, tahdikkaasta käytöksestään ja kyvystään hallita ihmisiä. Ei voi olla sattuma, että Englannin kasvatuskirjallisuus on renessanssista lähtien pyrkinyt istuttamaan kansaan juuri niitä hyveitä, joiden ansiosta britit ovat maailman valtiaita. Kasvatuksen on täytynyt olla mukana vaikuttamassa muutoksen tapahtumiseen kansanluonteessa ja siten imperiumin rakentamisessa. Tämä havainto on sangen rohkaiseva meille suomalaisille, sillä meidän puukkojunkkari-kansamme luonteessa on runsaasti piirteitä, jotka olisi kasvatuksen kautta saatava muuttumaan, mutta muistakaamme, että tulokset näkyvät vasta sitkeän ja vuosikymmeniä kestäneen tietoisen ponnistelun jälkeen. Ilahduttava merkki siitä, että tällaisiinkin asioihin aletaan kiinnittää kasvatusmiesten taholla huomiota, oli prof. Erik Ahlmanin pitämä esitelmä rikollisuuden vastustamispäivillä Tampereella pari vuotta sitten.

Sanoin äsken, että tällainen sisältäpäin lähtevä kouluuudistus tulee saamaan selvästi entisestään eroavan luonteen. Nykyinen saksalaistuneeseen humanismiin perustuva koululaitoksemme ei eroa rakenteeltaan eikä yleiseltä hengeltään sanottavasti muiden maiden kouluista, joilla on samat juuret kuin meilläkin. Näitä juuria ei tarvitse eikä ole syytäkään hävittää, ne kuuluvat meidän historiaamme, mutta niiden lisäksi on tultava kansamme menneitten polvien jättämä henkinen ja hengellinen perintö, jotka olemme tähän asti jättäneet liiaksi syrjään käytännöllisestä kasvatustyöstä. Samalla on tuotava esille niiden vaatimusten eroavaisuudet, joita esitti Ruotsin tai Venäjän yliherruuden alaisena elänyt Suomi ja joita esittää itsenäinen Suomi. Nyt ei riitä enää, että koululaitoksemme kasvattaa tietorikkaita ja sivistyneitä säätyläisiä, uskollisia ja taitavia virkamiehiä sekä mahdollisimman vähän valtiollisesta elämästä välittäviä ja siitä ymmärtäviä alamaisia. Elämänsä ohjat omiin käsiinsä ottanut kansa tarvitsee ennen kaikkea sivistyneitä ja harjaantuneita *johtajapersoonallisuuksia* sekä aktiivisia ja va-

listuneita kansalaisia, jotka tuntevat itsensä vastuullisiksi valtakunnan asiain hoidosta kansakokonaisuuden etujen mukaisesti. En ole tavannut yhdessäkään itsenäisen Suomen koulukomitean mietinnössä mainintaa tästä kansanvaltaisen hallitusjärjestelmän terveen elämän kannalta ensiarvoisen tärkeästä seikasta. Demokratian äidin, *Englannin*, pysyminen poliittisesti terveimpänä valtiona vanhuudestaan huolimatta, johtuu todistettavasti suurelta osalta siitä, että sen parhaimmat *koulut ovat vuosisatoja tietoisesti kasvattaneet ja myöskin harjoittaneet valtiollisia johtajia.* Jotta demokratiain suuri johtajatarve tulisi tyydytetyksi oikean johtajapersoonallisuuden, lapsesta asti hankitun kokemuksen ja tarpeelliset tiedot omaavilla miehillä, on koululaitoksen osallistuttava heidän kasvatukseensa aktiivisesti ja täysin tietoisesti. Väärinkäsitysten välttämiseksi tahdon heti korostaa, että tällä ei ole kerrassaan mitään tekemistä politikoimisen kanssa. *Oikea johtajakasvatus* on tehtävä kasvatuksen omien lakien mukaisesti, sillä se *on* ennen kaikkea muuta käytännöllistä *siveellisen luonteen kasvatusta ja harjoitusta* sikäli kuin koulu voi tarjota siihen tilaisuuksia. Jäljempänä tulemme näkemään, että harjoitustilaisuuksiakin on enemmän kuin meillä on tähän asti käytetty tai yleensä uskotaan. Johtajapersoonallisuuksia tarvitaan kaikilla elämän aloilla tieteestä ja tekniikasta valtioelämään asti, ja siksi tämä päämäärä ei saa rajoittua oppikoulun piiriin, vaan sen on oltava vaikuttamassa myös ammatillisten koulujen, opistojen ja myös korkeakoulujen työn järjestelyyn ja opetuksen henkeen.

Kansalaisten ja sivistyneiden yksilöiden kasvatus tapahtuu tietysti rinnan johtajakasvatuksen kanssa, mutta käytäntö itse valitsee oppilaansa kummallekin „linjalle" luontaisten kykyjen ja lahjojen mukaan. Tämä, kuten edellä hahmoitellutkin kysymykset, on laaja ja monisyinen probleemi, joten tässä esitetään vain hajanaisia viitteitä. Suomalaista kansalaiskasvatusta ajatellessa tulee mieleen erikoisesti meikäläisen *väärän individualismin pois juurruttaminen.* Tämä ei ole ollenkaan sivistyksen vastaista puhetta, sillä ymmärrän täysin, että vain vapaa yksilö voi luoda uusia kulttuuriarvoja. Kiinnitän huomiota tähän ky-

symykseen vain sen vuoksi, että tunnettu eripuraisuutemme, joka on valtioelämämme suurimpia heikkouksia, ei ole muuta kuin väärää individualismia. Meiltä puuttuu suuressa määrin englantilaista *kansalaismieltä* — public spirit —, joka ei ole millään tavoin ristiriidassa oikean ja kulttuurielämälle välttämättömän hengenvapauden kanssa. Englanti itsehän on liberalismin ja samalla voimakkaan ja kehittyneen kansalaismielen maa. Meikäläinen väärä individualismi ilmenee jo koulujen toverikuntien toiminnassa siten, että työt jäävät alusta loppuun virkailijoiden harteille. Jos toverikunnalla on joku vieras, on virkailijoiden miltei mahdotonta saada edes vähäksi aikaa toverikuntalaisia hänelle seuraa pitämään, sillä oma mukavuus on tärkeämpi kuin toverikunnan maine ja kunnia. Ulkomailla matkustaessa saa nähdä surullisia esimerkkejä suomalaisten väärästä individualismista. Kun huuto ei kuulu omaisten ja tuttavien korviin, katsotaan voitavan elää miten vain välittämättä Suomen nimelle aiheutuvasta tahrasta.

Kansalaiskasvatuksesta puheen ollen viittaan edelleen vain siihen, ettei Suomen oppikoulu kykene antamaan nykyisellään edes teoreettisia *tietoja omasta yhteiskunnastamme*. Ylioppilaaksi tulevalla nuorella kansalaisella ei ole kuin hämärä aavistus sen yhteiskunnan rakenteesta, johon hän astuu toimivana jäsenenä, puhumattakaan siitä, että hän ymmärtäisi kansanvaltaisen yhteiskunnan peruskysymyksiä, taloudellisia ja valtiollisia, joiden tunteminen olisi tarpeen itsenäisen mielipiteen muodostamiselle valtiollisissa kysymyksissä ja äänioikeuden oikeassa käytössä. Suomessa on kyllä lukutaito yleistä, mutta se ei riitä. Sen lisäksi tarvitaan *kykyä ajatella itsenäisesti*, mutta siihen ei oppikoulu kovinkaan pontevasti harjoita, se ei ainakaan anna aineistoa ja harjoitusta yhteiskunnalliseen ajatteluun. Kuuluisa englantilainen valtiotieteellinen kirjailija James Bryce on käsitellyt kirjassaan „Modern Democracies" (ss. 79—103) kasvatuksen ja demokratian välisiä suhteita ja tullut siihen tulokseen, että kyky ajatella on kansalaiselle tärkeämpää kuin lukutaito, ja että 1800-luvun lukutaidoton työmies, joka äänesti herransa neuvon mukaisesti, äänesti yhtä viisaasti

kuin nykyajan puoluelehdistöä lukeva ja siihen sokeasti luottava, yksipuolisesti informoitu, muka poliittisesti valveutunut äänestäjä. Ei ole tarpeellista yhteiskuntaopin lukeminen erikoisena oppiaineena, sillä olen nähnyt tämän tärkeän aineen muuttuvan huonon opettajan käsissä kuivaksi ja tympäiseväksi teoriaksi, mutta historian, maantieteen, äidinkielen, uskonnon ja muutamien muidenkin aineiden yhteydessä olisi yhteiskuntamme peruskysymysten selvittelyyn varattava aikaa juuri siinä iässä, kun ne kiinnostavat oppilaita, siis seitsemännellä ja kahdeksannella luokalla. *Kansalaismielen ja kansalaistiedon viljelemisen tulee olla yleisen luonteenkasvatuksen tavoin kaikkea koulutyötä läpäisevänä periaatteena.*

Ulkonaiset muodot.

Yleisten koulukasvatuksen tavoitteita koskettelevien viitteiden ohessa on syytä puuttua muutamalla sanalla myös niihin ulkonaisiin puitteisiin, joissa koulukasvatus on suoritettava. Kun yksityiskohtaisempi käsittely kuuluu ammattikirjallisuuteen, supistan sanottavani muutamiin periaatteellisiin seikkoihin, joihin vasta ilmestynyt „Opetustoimen uudistamiskomitean" mietintö on antanut osittain aiheen.

Kun suunnitellaan muutoksia maamme kouluihin, olisi aina muistettava, että meillä ei ole varaa vähääkään madaltaa maamme sivistystasoa. Oppikoulu-uudistusta ei saa koskaan toteuttaa yleisen kulttuuripohjan heikkenemisen kustannuksella. Tämä ei merkitse sitä, etteikö nykyisissä oppisuunnitelmissa ja oppikursseissa olisi yhtä ja toista turhaa ja muutettavaa, eikä ehdottomasti sitäkään, ettei kouluajan pituuteen saisi koskea, vaan yksinkertaisesti sitä, ettei oppikoulusta yliopistoon siirtyvien yleissivistyksestä ja henkisestä kypsyydestä saa vähääkään tinkiä. Pienen kansakunnan voima on sen korkeassa kulttuurissa, sen on jo omakin historiamme osoittanut. Sivistyneistö kokonaisuudessaan otettuna saa yleisen kulttuuripohjan juuri oppikoulussa, ja jos sitä heikonnetaan, koituu se maamme yleisen sivistystason madaltumiseksi. Välittömiä seurauksia esim.

tuntuvasta opiskeluajan lyhentämisestä on mm. se, että korkeakoulut saavat epäkypsää ainesta. Tampereen Teknillisen opiston rehtori on äsken mainittuun mietintöön liittämässään vastalauseessa sitovasti osoittanut, että näin on jo tapahtunut muutamia vuosia toimineiden 6-luokkaisten koelyseoiden kohdalla. Jos Suomen tiede ja siihen yhä enemmän perustuva talouselämä mielii pysyä kilpailukykyisenä, ei saa järkyttää perusmuokkauksen antajaa, oppikoulua. *Yleissivistyksen ja henkisen kypsyyden taso on pyrittävä säilyttämään ainakin entisellään.* On lisäksi varottava luottamasta pedagogisten taikatemppujen tehoon 1700-luvun kasvatusopillisten mainosmestareiden tavoin.

Sosiaalinen oikeudenmukaisuus on vaatimus, joka on ollut viime aikoina esillä enemmän kuin ehkä mikään muu noista monista miltei demagogisesti käytetyistä iskusanoista. Yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus on tavoite, jonka oikeutuksen jokainen rehti suomalainen on valmis tunnustamaan, mutta on kohtalokasta sekoittaa se koululaitoksen uudistukseen sillä tavoin kuin on tapahtunut ns. pohjakoulukysymyksen yhteydessä. Mikään komitea tai yksityinen tiedemies ei ole ottanut tutkiakseen oppikoulun sosiaalisia vaikutuksia Suomessa eikä yleensä koko koululaitoksen suhdetta kansamme sosiaaliseen rakenteeseen. Ilman mitään sitovia perusteluja ja todisteluja on hyväksytty eräiden poliittisten puolueiden eduskunnassa lausuma evästys ja sanotaan tri Ruudun komitean tavoin: „Täytynee katsoa, että yhteiskunnalliset näkökohdat, jotka ensi sijassa on otettava huomioon oppikoulun uudistusta toteutettaessa, puhuvat yhtenäiskoulun puolesta." On todella syytä sanoa „täytynee katsoa", kun ei ole mitään todellista ja luotettavaa selvitystä asiassa hankittu, vaikka kysymystä on jo toistakymmentä vuotta pohdittu. Tämä kysymys — kuten monet muutkin selviöinä otetut probleemit — onkin sitä laatua, että se vaatii tutkijakseen spesialistin. Komitean työ alkaa vasta sitten, kun perusprobleemit on meidän olojamme ja nykytarvetta varten perusteellisesti tutkittu, muuten horjuu koko rakennus. Tarpeellista selvitystä odotellessa on syytä huomauttaa, ettei sosiaalinen oikeudenmukaisuus ole suinkaan samaa kuin sivistyselämälle ja psykologian tuloksiin nojau-

tuvalle kasvatukselle väkivaltaa tekevä koulupoliittinen monotonisuus. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus ei mielestäni saa vaatia sivistyselämän väkivaltaista kanavoimista etukäteen tarkoin määrättyihin uomiin, sillä mahdollisimman suuri vapaus on kulttuurin elämisen ehto.

Odoteltaessa luotettavaa selvitystä koulusta sosiaalisena ilmiönä voitaisiin yrittää entistä tehokkaampaa lahjakkaiden mutta varattomien oppilaitten ja opiskelijoiden tukemista taloudellisesti. Lahjakkaiden yksilöiden eteenpäin menoa lahjojensa edellyttämää vauhtia voidaan tukea monilla eri tavoin. Stipendit ovat ennestään tuttuja, niitä lisättäköön. Meillä oppikouluissa kokonaan kokeilematonta *oppilaskotijärjestelmää* olisi syytä yrittää jo sosiaalisista syistä. Maalta kotoisin olevat koululaiset ja opiskelijat ovat juuri asuntoon, ruokaan ja yleiseen huoltoon nähden paikkakunnalla asuviin tovereihinsa nähden huonommassa asemassa. Varattomien ja lahjakkaiden avustaminen esim. tätä tietä kantaisi varmaan runsaan hedelmän. Oikein ohjatuista ja koulun valvonnan alaisista oppilaskodeista saisi koulu voimakkaan apulaisen fyysillisen kunnon, sivistyneen käytöksen ja luonteen kasvatuksessa.

Merkittävimpiä ajatuksia, mitä tri Ruudun komitean mietinnössä esiintyy, on pyrkimys sikäli yhtenäisen koulujärjestelmän aikaansaamiseen, että voidaan joustavasti ja portaittain nousta myös ammattilinjalla korkeakouluun asti. Varmaan kestävin keino liiallisen oppilastulvan estämiseksi oppikouluissa on *ammattikasvatuksen kehittäminen* nykyistä korkeammalle tasolle, tekemällä keskikoulu ja ammattikoulu, lukio ja ammattiopisto, yliopisto ja ammattikorkeakoulu keskenään tasaveroisiksi ja järjestämällä siirtyminen ammattiopistosta ammattikorkeakouluun, miksei myös yliopistoon, nykyistä joustavammaksi. Tällä tavoin voisivat nuoruudessaan käytännöllisiä erikoisharrastuksia omaavat ja teoreettista lukutyötä vierovat päästä ajoissa mielialalleen ja nousta tätä linjaa korkeakoulusivistykseen asti. Monen henkinen kypsyminen tapahtuu sangen myöhään, näin on varsinkin ensi polven sivistyneistössä, ja siksi olisi varattava lahjakkaille ja tarmokkaille yksilöille mahdollisuus nousta maanviljelyskou-

lusta porras portaalta aina agronoomitutkintoon asti, teollisuuskoulusta opistojen kautta teknilliseen korkeakouluun jne. Tietysti yliopisto-opintoihin siirryttäessä olisi vaadittava eräitä tutkintoja mm. vieraissa kielissä ja yleissivistyksessä, mutta ei voimia hajoittavaa ylioppilastutkintoa. Kun teoreettinen opiskelu olisi näin kiinteässä kosketuksessa käytännölliseen ammattialaan, tuntuisi se järjelliseltä, ja vältettäisiin osittain maalta lähtevän nuorison vieraantuminen tuottavasta työstä, kuten oppikoulussa valitettavan usein tapahtuu. Tämän uudistuksen rinnalla tulisi pyrkiä oikaisemaan yleisen mielipiteen kieroja käsityksiä siitä, että muka vain teoreettisen opiskelun linjalla voidaan saavuttaa sivistyneen ihmisen maine ja asema. Samalla tulisi myös *ammattikasvatuksen piirissä* tapahtua eräänlainen *herääminen humaanisiin kulttuuriarvoihin nähden,* sillä vasta silloin voi ammattikasvatus luoda oppilaisiinsa oikean sivistyspohjan. Sopivia herätteitä ja kokemuksia antavat tässä suhteessa mm. Englannin ammattikoulut. Jos ammattikasvatus kykenee valamaan oppilaisiinsa oikeaa kulttuurihenkeä erikoiskoulutuksen ohella, silloin on mahdollisuuksia saada muutos aikaan myös yleisessä mielipiteessä, ja yhteiskunta arvostaa lukion ja ammattiopiston lopettaneen nuoren kansalaisen yhtä korkealle, vaikka toisen lahjat viittaavat käytäntöön, toisen teoreettisempaan hengen viljelyyn. Kuvailtuun olotilaan pääsemiseksi olisi ammattikasvatuksen linjalla suoritettava perusteellista uudistustyötä ja voimaperäistä julkista propagandaa, sillä oppikoululla on valtava historiallinen etumatka.

Eri opiskeluasteiden nivellöitymisestä puhuessa on syytä tuoda esille kysymys, joka on ainakin virallisissa instansseissa kokonaan unohdettu, mutta jolla on suuri merkitys sekä yksilöitten että kokonaisuuden kannalta. On puhuttu paljon ylioppilaskirjoituksista, mutta vaiettu *luonnottomasta hyppäyksestä oppikoulun yksityiskohtia myöten säännöstellystä elämästä aivan rajattomaan akateemiseen vapauteen,* hyppäyksestä, jonka seuraamuksista vain kaikkein tasaisimmat ja vankimmat yksilöt selviävät ilman vaurioita tai ajan hukkaa. Jokainen voi lähimmästä tuttavapiiristään muistaa tapauksia, joille tämä ilman väliasteita

suoritettu siirtyminen koulusta yliopistoon muutenkin kriittillisenä ikäkautena on maksanut katkeria moraalisia, taloudellisia ja henkisiä kokemuksia, ehkäpä täydellisen perikadon. Harjoitusta vapaaseen työskentelyyn ja oman aikansa järjestelyyn tulisi tapahtua jo koulun yläasteilla, ja toisaalta yliopiston tulisi nykyistä paremmin huoltaa opiskelevien ensi askeleita. Kuinka oppikoulun yläluokkien työtä olisi järjesteltävä, jotta se antaisi tarpeellista luonteen harjoitusta itsenäisyyteen, siitäkin tarjoavat opastusta Englannin koulut, joissa luonteen kasvatukseen kiinnitetään keskeinen huomio.

Sisäinen elämä.

Koulun sisäisessä työskentelyssä, opetustunnit mukaan luettuna, tulee *kasvatustehtävän olla hallitsevana.* Meidän perinnäinen, yksipuolisesti tietoelämään suuntautunut käsityksemme koulusta ilmenee jo käyttämässämme terminologiassa. Puhuessamme kasvatuslaitoksista tarkoitamme normaalisilta raiteiltaan suistuneiden nuorten kasvatusta varten perustettuja laitoksia. Kun seurailee aikamme *oppi*koulun työskentelyä, tuntuu nimi todella paikalleen osuneelta, sillä siellä ei totta tosiaan tehdä muuta kuin opetetaan. Toinen asia sitten on, eikö nykyisessä yhteiskunnassa tarvita kasvatustyötä muualla kuin pahantapaisten erikoisissa laitoksissa. Monasti mainittu parhaillaan istuva tri Ruudun komiteakin, jonka tulisi suunnitella koko koulutoimen uudistusta, on sekin vanhan tavan mukaan vain vaatimattomasti „*opetus*toimen uudistuskomitea". Itsenäinen Suomi tarvitsisi ensisijassa todellista *kasvatuksen uudistamista,* sillä opetustoimella on meidänkin maassamme jo yli 400-vuotiset traditiot, ja opetuspuoli on monin verroin helpompi hoidella kuin suhteellisen äkillisten sosiaalisten muutosten kodilta koulun harteille siirtämä siveellisen luonteen ja fyysillisen kunnon kasvatus. Koululla ei ole, Englantia ja sen vaikutuksessa eläneiden maiden kouluja lukuunottamatta, juuri nimeksikään kokemusta varsinaisessa kasvatustyössä, joka siirtyy ajan mukana yhä suuremmassa määrin kodilta koululle. Ainakin suomalaisen koulun, kansakoulu osittaisena

poikkeuksena, työskentely on vielä nykyisin järjestetty täydellisesti opetusta silmällä pitäen, kuten tehtiin jo renessanssin klassillisten kielten kuormittamissa oppilaitoksissa. Miltei ainoa uhraus muille jumalille ovat vaivaiset voimistelutunnit ja jokin vuosi sitten käytäntöön tullut hiihtoloma. Kauaa ei ole siitäkään, kun myös voimistelu oli enemmän tietopuolista oppimista kuin ruumiin harjoitusta. Viittasin jo Englantiin, jossa kasvatusnäkökohta on hallinnut pitempään ja täydellisemmin kuin missään muussa maassa, mutta täältä ei ole juolahtanut yhdenkään komitean mieleen mennä herätteitä etsimään. Englantilainen koululaitos lepää muka liian erilaisilla perusteilla kuin omamme, joten sen menetelmät eivät sovellu meille. (Vrt. Mantereen komitean mietintö s. 42.) Väite on tosi. Englannin koululaitos lepää toisilla perusteilla, mutta juuri siinä suhteessa, että se on organisoitu enemmän kasvatusnäkökohtia silmälläpitäen kuin Euroopan mantereen maiden koulut, Suomi mukaan luettuna. Englannissa on pyritty tietoisesti vuosisatoja kasvattamaan kansalaisia ja valtiollisia johtajia, eri aikoina erilaisella menestyksellä, mutta maan valtiollisen elämän terveys ja poliittinen vaikutusvalta osoittavat, että kasvatus on kantanut muihin maihin verrattuna suhteellisen hyvän sadon, joten sen viljelymenetelmiä kannattaisi ainakin demokraattisuudellaan kehuvien maiden tutkistella. *Luonteenkasvatuksen saattaminen koululaitostamme hallitsevaan asemaan* tietopuolista opetusta syrjäyttämättä *on Suomen kouluuudistuksen ydinkysymys.* Tärkeimpiä tehtäviämme on suunnitella, millä keinoin opettajan *persoonallisuus* pääsisi nykyistä vapaammin ja tehokkaammin vaikuttamaan oppilasainekseen. Tämä pyrkimys asettaa meidät mm. sen laajakantoisen pedagogisen ja hallinnollisen kysymyksen eteen, onko koululaitoksen hallinnollinen keskitys viety liian pitkälle?

Yhtenä kysymyksenä monien muiden joukossa on se, mitä ja miten koulussa on opetettava. Tähän on suurin osa yleistä huomiota keskittynyt. Koska tästä on niin paljon puhuttu ja kirjoitettu, supistan sanottavani lyhyeen. Syynä siihen, että saamme yhtä mittaa käsitellä oppikurssi- ja oppiainekysymyksiä, on pyrkimys määritellä laeilla ja asetuksilla pikku piirteitä myöten

mitä, milloin ja miten on opetettava. Kun raskas virkakoneisto on saanut vuosikausia puuhatun pikku uudistuksen toimeksi, saattaa tilanne jo olla siksi paljon muuttunut, että uudistus ei ole enää ajan tasalla. Monista pikkukiistoista vältyttäisiin ja korkeammat kouluviranomaiset saisivat keskittyä suurempiin kasvatuskysymyksiin, jos *annettaisiin johtokunnille ja rehtoreille opettajakuntineen suurempi toimintavapaus oppikursseihin nähden.* Näin pääsisi kunkin ajan henki ja paikkakunnan erikoistarpeet välittömästi vaikuttamaan kouluun ja koulu tulisi läheisemmäksi suurelle yleisölle ja samalla lähemmäksi käytännöllistä elämää. Ajattelen tässä mm. kysymystä siitä, mitä vieraita kieliä koulussa luetaan. Annettakoon käytännön määrätä, mikä kieli on halutuin ja tarvitaanko esim. ruotsia. Väitteet siitä, että esim. englanti ei soveltuisi opetusopillisesti koulujemme pääkieleksi, kumoutuu jo siihen tosiasiaan, että se on useimpien maiden kouluissa pääkielenä. Kielten opetus olisi muutenkin hengeltään ja opetustavoiltaan uusittava, ja tämä uudistus olisi alotettava yliopistosta ja normaalilyseoista, sillä nykyinen kieltenopettajakuntamme ei yksinkertaisesti kykene muuhun kuin totuttuun teoreettiseen ja hedelmättömään treenaukseen ylioppilaskirjoitusta varten. Kenkä puristaa juuri tästä arasta kohdasta: ei ole kykyä uusien kielten elävään ja käytännölliseen opettamiseen. Päämääränä on oleva, että ylioppilas, samoin kuin teknillisen opistonkin käynyt, osaa käytännöllisesti yhtä suurta sivistyskieltä.

Paljon puhutusta linjajaosta vain eräs seikka. Kun perustetaan ainakin kaksi selvää päälinjaa, joista toinen on humanistinen, ilman „korkeampaa" matematiikkaa, on lukioasteella kuitenkin opetettava eräänlaista *„sivistyneen kansalaisen aritmetiikkaa"*. Tarkoitan tällä sitä, että lukioluokilla myös humanistisella linjalla kertailtaisiin keskikoulun laskuopin kurssia, niin että vielä maisterinakin osaisi laskea esim. korkoa korolle. Tämän ohessa olisi matematiikan opetuksessa käytettävät esimerkit valittava todellisesta elämästä. Yläluokilla suuntautuu ainakin poikien mielenkiinto jo yleiseen yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen elämään siinä määrin, että voitaisiin ottaa esimerkit eduskunnan tai kunnan tulo- ja menoarviokäsittelystä, vakuutus- ja

pörssilaitoksista. Tällaisen laskentokurssin jälkeen ymmärtäisi akateemisesti sivistynyt kansalainen sanomalehden finanssisivun salaperäiset merkit ja osaisi laskea, montako puntaa hän kykenee ostamaan taskussaan olevilla Saksan markoilla suunnatessaan matkansa Berliinistä Lontooseen.

Nykyaikaisessa oppikoulussa pyrkii esiintymään oppiaineisiin nähden runsauden pulaa. Ei riitä viikossa tunteja kaikille hyville asioille. Uusimpia tulokkaita koulujen opetusohjelmiin ovat yhteiskuntaoppi, raittiusopetus, väestösuojelu- ja heimo-opetus. Tässä yhteydessä on muistettava se pedagoginen totuus, että eräitä asioita opetetaan tehokkaimmin silloin, kun oppilas ei tiedä olevansa opetuksen kohteena. Koulussa voidaan opettaa paljon sellaista, jota ei näy lukujärjestyksessä, kunkan vain opettajat ovat tietoisia tavoitteistaan. Esitin jo yhteiskuntaoppiin nähden kantani, että sitä on parempi opettaa historian, maantieteen, äidinkielen, uskonnon ja miksei myös matematiikan yhteydessä. Samaa välillistä ja epäsuoraa opetusta pitäisin parhaana myös raittius- ja heimo-opetuksessa. *Maanpuolustuskasvatus* — olisi ehdottomasti käytettävä sanaa maanpuolustus*kasvatus* eikä -opetus — on maallemme niin elintärkeä kysymys, ettei saa tuudittautua siihen luuloon, että maanpuolustuksen asia olisi autettu silloin, kun tälle „oppiaineelle" on varattu tila lukujärjestyksessä. Maanpuolustushenki on asia, jonka on oltava kaiken koulutyön henkisenä ytimenä. Eri aineiden, tässä erikoisesti historian, voimistelun, maantieteen ja kemian opettajilla ja oppikirjojen tekijöillä tulisi olla selvät suunnitelmat, missä yhteyksissä maanpuolustukseen ja väestönsuojeluun kuuluvia asioita voidaan ottaa esille. Jos oppikursseissa olisi edellä kuvattua väljyyttä, olisi innostuneilla opettajilla erinomaiset mahdollisuudet. Tähän henkiseen ja tiedolliseen kasvatukseen tulisi liittyä kiinteästi käytännölliset harjoitukset, joiden tulisi tapahtua voimistelun yhteydessä. Meillä ei ole takeita siitä, mitkä tuulet milloinkin puhaltavat vaikutusvaltaisilla paikoilla. Senkin vuoksi, pedagogisten syiden lisäksi, on tärkeää, että tällainen perustavaa laatua oleva puoli kuin maanpuolustuskasvatus, on niin monipuolisesti ankkuroitu opetusohjelmaan ilman varsinaista nimikilpeä, ettei sitä käden käänteessä

voi mikään mahti pois pyyhkäistä. Isänmaallisuuden ja maanpuolustustahdon on oltava aksiomaattista.

Koulun sisäisen elämän organisoimisessa on *kansalaisharjoittelun* salaisuus, ja tässä taidossa olemme jääneet pahasti jälkeen muusta maailmasta. Viittasin jo alussa siihen, että koulun on annettava suoranaista käytännöllistä harjoitusta eräissä perustavaa laatua olevissa kansalaistehtävissä. Nykyisin jo muutamissa kouluissa annettu puhekoulutus olisi saatava entistä yleisemmäksi. Tämä kuten myös kyky esiintyä julkisuudessa, sivistynyt ulkonainen käytös, johtajakyky ja yleinen tottumus hoidella yhteisesti tehtäviä, pääseminen irti väärästä individualismista, ovat asioita, joita voidaan harjoitella *koulun vapaissa yhdistyksissä ja kerhoissa.* Vapaille harrastuksille on kasvatuskeinoina annettava niille kuuluva ja koeteltu arvo. Tämä erinomainen luonteenkasvatuksen ja kansalaisharjoittelun väline saadaan kunniaansa ja täyteen tehoonsa vasta sitten, kun sitä pidetään yhtä kiinteästi koulun työhön kuuluvana kuin historian tai matematiikan tunteja ja kun sille annetaan käytettäväksi koulun aikaa.

Fyysillinen kasvatus ei ole Suomen koululaitoksessa saanut vielä sille kuuluvaa arvoa eikä sen kaikkia mahdollisuuksia vielä läheskään tajuta. Voimistelun opettaja ei ole yksinomaan „jumppamestari", vaikka sellaiseksi näyttävät monet voimistelun opettajat itsekin tehtävänsä ymmärtävän. Ei, vaan hän on sen lisäksi mitä keskeisin tekijä oppilaitten *luonteen* kasvattajana puhumattakaan hänen mahdollisuuksistaan *sivistyneen ja reippaan käyttäytymisen ja ulkonaisen esiintymisen harjoittajana.* Voimistelunopettajan tulisi jos kenen olla todellinen gentleman, sillä pallopelin tiimellyksessä istutetut reilun ja rehdin toveruuden, sääntöjen kunnioituksen, viimeiseen asti yrittämisen kultaiset elämän ohjeet juurtuvat nuoren pojan olemukseen aivan toisella tavoin kuin jonkun nuhdesaarnan jälkeen tehdyt hyvät päätökset. Mainitsin jo äsken voimistelun yhteydessä tapahtuvan maanpuolustusharjoituksen. Jokaisen voimistelunopettajan tulisi olla reserviupseeri, naisopettajien perusteellisen lotta- ja sanitäärikoulutuksen saaneita, sillä muuten he eivät kykene näkemään voimistelun tarjoamia mahdollisuuksia. Kaikki tämä edellyttää,

että voimistelun käyttöön luovutetaan kouluissa yksi kokonainen iltapäivä viikossa ja että muut opettajat velvoitetaan kykyjensä mukaan avustamaan. Ei tee näet pahaa opettajistonkaan fyysilliselle ja henkiselle kunnolle joutua vaikka palkan edestä kerran viikossa raittiiseen luontoon.

Suomen kasvatuksen todellinen uudistaminen on valtava probleemi sekä syvyydeltään että laajuudeltaan. Edellisessä on vain viittailtu eräisiin probleemiryhmiin, joista kustakin erikseen voisi kirjoittaa teoksen. Ne ovat kysymyksiä, jotka kaipaisivat kaikki syvällistä tutkimusta ja kärsivällistä kokeilua. Tällainen kokeilutyö olisi järjestettävä vakinaisten kouluviranomaisten toimesta, tai jos nämä ovat kansliatyön ylirasittamia, perustettakoon todellinen kasvatustoimen tutkimuslaitos. *Itsenäisen Suomen kasvatus on uudistettu vasta silloin, kun koko koululaitos rakentuu kansalliselta pohjalta nousevalle kasvatustieteelle, kun kasvatustehtävä on päässyt hallitsemaan myös oppikouluja ja kun kansalaisen kasvatus on saavuttanut vallitsevan aseman tietopuolisen yksilökasvatuksen yli.*

RATKAISIKO SUOMEN APU VIRON VAPAUSSODAN

Vee-tee-ee

Suomen vapaussodan valtavien 20-vuotisjuhlallisuuksien vähitellen siirryttyä miellyttävien muistojen joukkoon alkaa sarja uusia sytyttäviä muistojuhlia — heimosotiemme kahden vuosikymmenen takaiset tapahtumat aiheenaan — ja niistä ensimmäisinä Viron vapaussotaan osallistumisemme juhlallisuudet, joita vironkävijät tammisunnuntaina viettivät pääkaupungissamme.

Juhlat ja juhliminen toisaalta ja sota toisaalta, sopivatko ne yhteen? Jos me juhlisimme sotaa, sen kauhuja ja sen väkivaltaa, sen tuhoja ja sen vuodattamaa verta, voisi asiasta olla olemassa eri mieltä. Mutta sitä emme tee. Juhlinnallamme on toinen tarkoitus. Me juhlimme niitä saavutuksia, joihin sotaisat tapahtumat johtivat, me juhlimme sitä oman ja heimokanso-

jemme vapautta ja itsemääräämisoikeutta, johon sodan avulla — koska muuta keinoa ei ollut — kerran pyrimme. Ja lopuksi me juhlimme sitä suomalaista soturikuntoa ja uhrautuvaa vapaussoturihenkeä, aseveljeyttä, jota vuosikymmenien takaiset tapahtumat niin runsaasti sisälsivät. Eikä juhlintamme tarkoitus lopultakaan ole olla vain taaksepäin, menneisyyteen, suuntautunut, vaan on sillä päinvastoin suuri, eteenpäin, tulevaisuuteen tähtäävä päämäärä. Nousevalle polvelle, sille, joka pari vuosikymmentä sitten oli liian nuorta olemaan mukana, on näitten juhlien yhteydessä annettava esimerkkejä ja tavoitteita, näytteitä siitä, mihin vaikeina hetkinä pystyttiin ja mitä uupui, jotta he omalta kohdaltaan olisivat tarvittaessa valmiit samanlaisiin tai vieläkin suurempiin uhrauksiin ja saavutuksiin Suomen ja sen heimojen puolesta.

Kun alempana käsitellään Viron vapaustaistelua ja suomalaisten osallistumista siihen, ei tarkoituksena ole niinkään asiallinen kuvaus varsinaisista tapahtumista, joista näinä päivinä niin paljon on kirjoitettu, kuin eräin välähdyksin pyrkiä tuomaan esiin sitä henkeä, joka näihin tapahtumiin johti ja joka määräsi niitten arvon ja merkityksen, ei vain autettavalle Virolle, vaan omalle isänmaallemmekin.

Me kaikki tunnemme Viron vapaussodan synnyn ja siihen johtaneet tapahtumat. Muistamme, miten oman vapaussotamme tuskin päästyä kunnolla alkamaan, eteläinen veljeskansamme, tai oikeammin kourallinen sen rohkeimpia miehiä, julistautui itsenäiseksi 24. 2. 1918 olosuhteissa, jotka kerta kaikkiaan olivat synkkääkin synkemmät. Tosin osaan maata Venäjän vallankumouksen jälkiä kulkeutunut bolševismi tukahtui alkuunsa — mutta Viro suistui samanaikaisesti itsenäisyysjulistuksen kanssa saksalaiseen valtaukseen, joka tapahtui, ainakin osittain, baltilaisen aateliston toimenpiteestä ja kokonaankin sen hengessä.[1])

---

[1]) Edellytämme tässä, että Viron aikaisempi historia on lukijalle tunnettu ja samalla siis myös se merkitys, mikä „baltilaisilla parooneilla" on siinä ollut.

Jos muistamme, että Saksa vielä tällöin oli maailman mahtavimpia sotilasvaltioita, jolta Venäjän vallankumous käytännöllisesti katsoen oli neutralisoinut yhden mahtavan vihollisen, ymmärrämme, ettei tämä Viron valloituskaan sille merkinnyt, varsinkin kun samanaikaisesti miehitettiin muutkin Itämeren maat, ainoastaan tilapäistoimenpidettä. Ennen kaikkea kuitenkin on selviö, että Virossa seurannut hallinto, siis valloitetun maan sotilashallinto, jonka kärkkäinä neuvonantajina ja aloitteentekijöinä jo mainitut baltilaiset feodaaliherrat toimivat, ei ollut suinkaan suopea virolaisille kansallisuus- ja itsenäisyysajatuksille.

Saksalainen sotilashallinto ensi töikseen hajoitti Viron armeijan, joka vallankumouksen jälkeen vähitellen oli saatu kootuksi eri puolilta Venäjää — muistakaamme, että virolaiset, joiden maa oli ollut tavallinen venäläinen kuvernementti, olivat palvelleet maailmansodassa asevelvollisina Venäjän armeijassa —, takavarikoi suurimman osan sen aseistusta, ampumatarvikkeita ja varusteita, mutta aseisti ja varusti samanaikaisesti baltilaiset paroonit.

Ei ole ihmeteltävä, etteivät saksalaiset miehitysjoukot entisissä venäläisissä kuvernementeissä, joissa ne olivat jo aikaisemmin joutuneet tekemisiin sekä vakoilevien että muuten pettävien juutalaisten kanssa, ja joissa niillä „paikkakuntalaisina" neuvonantajinaan ja asiantuntijoinaan oli pääasiallisesti kovasti isänmaallisia ja saksalaismielisiä Itämeren saksalaisia, kiinnittäneet huomiota maan kantaväestön ajatuksiin, toiveisiin ja pyrkimyksiin. Miltei yhtä oikeutetusti kuin me, eräitä poikkeustapauksia ja -aloitteita lukuunottamatta, tunnemme kiitollisuutta saksalaisia auttajiamme ja heidän sangen suurenmoista johtajaansa kreivi von der Goltzia kohtaan, virolaiset muistelevat taas syvällä katkeruudella saksalaisia miehitysjoukkojaan ja heidän vähemmän onnistunutta johtajaansa, vapaaherra von Seckendorffia.

Paitsi vasta kootun, n. kahden divisioonan suuruisen Viron armeijan hajoittamista saksalainen sotilashallinto tietenkin alunperin pyrki tuhoamaan itsenäiseksi julistautuneen maan

väliaikaisen hallituksen, joka sentakia yritti piileksiä, mutta siitäkin huolimatta myöskin toimia mahdollisimman aktiivisesti. Osa hallitusta, ennen kaikkea sen puheenjohtaja Päts, saatiinkin vangituksi. Mutta se oli sitä ennen ennättänyt järjestää edustajiaan eräisiin tärkeimpiin ulkovaltoihin, nimenomaan Englantiin. Ja näitten ansiota on se, että Viro ratkaisevimmalla hetkellä sai sangen suuriarvoista apua nimenomaan juuri Englannilta, ja että ulkomaille saatiin edes jonkinverran oikeita tietoja veljeskansamme asioista — saksalainen sotilashallinto nimittäin oli ensi toimenpiteinään järjestänyt maahan äärimmäisen ankaran sensuurin ja lakkauttanut kaikki kansalliset lehdet. Tämä sensuuri myös selittää, miksi meillä — olihan meilläkin syksyllä 1918 oma „saksalainen valtausjoukkomme" — oli niin vähän ja hataria tietoja naapurimaastamme.

Vasta Saksan vallankumous syksyllä 1918 muutti sangen äkkiä Viron tilanteen. Sen tärkeimmät seuraukset olivat:

— väliaikaisen hallituksen jäsenten, ennen kaikkea Pätsin vapautuminen vankeudesta,

— saksalaisten joukkojen suhteellisen äkillinen poistuminen maasta ja

— bolševikkien yritys uudelleen tunkeutua Viroon, jota he pitivät puoli-ilmaisena saaliinaan.

Olemme selostaneet suhteellisen tarkoin ne olosuhteet, jotka olivat luoneet Viron vapaussodan lähtötilanteen, koska ne käsityksemme mukaan muodostavat pohjan seuraavassa käsiteltävän ymmärtämiselle. — Voimme nimittäin kuvitella olosuhteet, joihin veljeskansamme itsenäisyysmiehet saksalaisen miehityksen poistuttua totesivat joutuneensa. Armeija oli siis hajoitettu — kaikeksi onneksi Virolla oli olemassa sekä koulutettua päällystöä että miehistöä, joskin jälkimmäinen oli osittain sotaan väsynyttä, osittain tuskin vielä tietoisesti kansallis- ja itsenäisyysaatteen elähdyttämää — saksalaiset olivat takavarikoineet ja joko tuhonneet tahi myyneet (jopa bolševikeillekin, m.m. Riiassa) maan aseistuksen, ampumatarvikkeet ja varusteet. Bolševikit hyökkäsivät aluksi Narvan suunnalta, mutta sangen

Eräs Pohjan Poikain ryhmä, joka komppaniansa päällikön lausunnon mukaan oli sekä Suomen että Viron vapaussodan urhoollisimpia.

Kuperjanovin sissien muistolahja Pohjan Pojille. Kuva esittää Pajun taistelua.

Eräs vartioryhmä Antsalon luona. 4 miestä on vartiossa läheisellä sillalla, jota vihollinen ahkeraan hätyytteli.

Kaikki tämän kirjoituksen kuvat on luutn. Kurejoki luovuttanut toimituksen käytettäväksi.

pian myös etelästä, Valkin suunnalta. Käteisvaroja ei niitäkään ollut juuri nimeksikään.

Mutta väliaikainen hallitus ei sekään siekaillut. Se päätti ryhtyä toivottomalta näyttävään tekoon, päätti ryhtyä maata puolustamaan ja julisti — tosin aluksi vain vapaaehtoisten — kutsunnan ja liikekannallepanon. Samanaikaisesti se kääntyi ulkomaiden puoleen, pyytäen Englannilta laivastotukea ja taistelutarvikkeita ja m.m. Suomelta lainaa, aseita ja — mikäli mahdollista — myös miehiä. Tämä tapahtui marraskuussa 1918.

Tilanne maassamme ei ollut kehuttava. Sisäinen tilanne oli vielä epävarma, etenkin elintarviketilanne sangen heikko, saksalaisia joukkoja paraikaa kotiutettiin, elimme edelleen sotatilassa bolševikien kanssa — ja oli syytä pelätä, että saksalaisten joukkojen poistuminen maastamme voisi aiheuttaa sillä taholla aktiivisempaakin toimintaa. Omaa laivastoa meillä ei ollut nimeksikään, kun sitävastoin bolševikeilla oli koko keisarivallan aikuinen mahtava Itämeren laivasto — ehkäpä juuri tämä seikka aiheutti eniten levottomuutta Saksan laivaston poistuttua. Eipä siis ihme, että sangen suuressa osassa maamme johtavimpia poliittisia piirejä Viron avustamista pidettiin mahdottomana, ainakin mitä joukkoihin tulee. Lisäksi ei heimoushengestä sanan nykyisessä mielessä juuri voinut puhua. Siinä suhteessa olimme „läntisen orientoitumisen" kannalla sikäli, että me mieluummin osoitimme heimoihimme kiinnostumista loistavien juhlien maljapuhein, itsekin innostuen omasta sydämemme hehkusta, kuin teoin ja toimimalla.

Mutta oli meillä miehiäkin. Oli ennen muita silloinen valtionhoitajamme Svinhufvud, joka lausui kuuluisat sanansa: „Veljiä on autettava!", ja siten valtiovaltamme korkeimmalta taholta kiinnitti aktiivisen toiminnan jalon periaatteen.

Ensi apumme veljeskansalle käsitti sitä, mitä nopeimmin voitiin toimittaa lahden yli, rahaa ja aseita. Rahaa toimitettiin parissa erässä yhteensä kaksikymmentä miljoonaa silloista markkaa, aseita taas puolisenkymmentätuhatta kivääriä, miljoonan verran patruunoita, parisenkymmentä tykkiä ja niihin

lähes 10,000 ammusta, konetuliaseita, varusteita, sidetarpeita y.m.

Viron oma vapaaehtoiskutsunta oli sujunut kehnosti. Joulukuun alussa oli hallituksella koossa seuraava määrä joukkoja: Vörussa 3. Rykm.: 20 ups. ja 172 miestä (aseitta ja varusteitta); Tartossa 2. Rykm.: n. 20 ups. ja 100 miestä (aseitta); Etelä-Virossa 120 suojeluskuntalaista; Tallinnassa 1. Rykm. 51 ups. ja 4 miestä; 1. Ratsurykm.: 150 miestä ja 8 hevosta; 1. Tykistörykm.: 18 ups. ja 66 miestä; Rakveressa 5. Rykm.: 20 ups. ja 166 miestä; Rakveren lähistöllä Panssarijuna N:o 1.: n. 20 ups. ja 60 miestä; Narvan rintamalla 4. Rykm.: 100 ups. ja 466 miestä (osa suojeluskuntalaisia). Narvan suunnalla hyökkäsi hyvin aseistettu ja järjestetty, näihin aikoihin ainakin 2,000 miehen vahvuinen vihollinen.

Hallituksen oli siis pakko ryhtyä radikaalisempiin menetelmiin. 1. 12. 1918 julistettiin liikekannallepano ja kutsuttiin aseisiin neljä ikäluokkaa. Tosin täten saatiin enemmän miehiä lippujen alle, mutta ei niin paljon kuin oli toivottu, asevelvollisuuspakoilu oli sangen yleistä. Sitäpaitsi ei aines kaikeltaan ollut täysin ensiluokkaista. Tarvittiin vieläkin voimakkaampia toimenpiteitä, ja silloin hallitus kääntyi kansan isänmaallisimman osan, sen ylioppilaitten ja koulujen yläluokkalaisten puoleen, ja „se naula veti”. Seurauksena oli, että monet Viron vapaussodan ensimmäiset ja urhoollisimmat joukko-osastot suuresti muistuttivat meidän vastaaviamme siinä, että niiden rungon muodostivat ylioppilaat ja koulupojat opettajineen sekä yleensä sivistyneet, vapaaehtoiset kansalaiset.

Veljeskansamme kääntyminen puoleemme ei ollut kaikunut kuuroille korville, apua lähti kuin lähtikin, ja vieläpä kaikkein kriitillisimmällä hetkellä. Joukkoja sitävastoin ei. Mutta veljien auttaminen oli aloitettu, eikä se voinut päättyä näin, vain joittenkin markkojen ja eräitten aseitten lähettämiseen. Luulisin miltei, että naiset aloittivat seuraavan vapaaehtoisen avustuksen, ryhtyen valmistamaan sidetarpeita, alusvaatteita y.m. talvisodassa tarpeellista. Pian oli kautta maan ryhdytty toimintaan tässä mielessä.

Mutta huonostipa olisivat olleet asiat Suomessa, ellei vieläkin tehokkaampaa apua olisi pystytty järjestämään, ellei virallisesti, niin ainakin epävirallista tietä, ellei hallituksen vakinaisten joukkojen avulla, niin sitten vapaaehtoisin joukoin. Useallakin taholla samanaikaisesti heräsi aloite tähän toimintaan. Monet heimotyön tekijät ja arvovaltaiset kansalaiset ryhtyivät kirjoittamaan asiasta sanomalehtiin sytyttäviä kirjoituksia, ja koska juuri päättynyt vapaussota oli luonut toiminnan henkeä maahan, oli sanoista vain lyhyt askel tekoihin. Käsitettiin täysin, mitä maallemme merkitsi se, että parin tykinkantaman päässä pääkaupungistamme eli itsenäinen läheinen veljeskansa — eikä vihollisemme. Muistettiin oman vapaussotamme vaikeudet ja bolševismin kauhut omassa maassamme ja niistä tahdottiin rientää veljiä varjelemaan. Ei tahdottu joutua samaan asemaan veljeskansan silmissä, kuin mihin omassa vapaussodassamme vanha emämaamme joutui meidän silmissämme (ja siihenhän alkoi viitata hallituksen virallinen kanta: ei joukkoja Viroon!). Viron tehokas auttaminen oli oleva Suomen kunnia-asia, ja se oli suoritettava vaikka läpi harmaan kiven. Periaate oli selvä, avustamishalua oli, kysyttiin vain niitä arvovaltaisia henkilöitä, jotka ryhtyisivät tarpeeksi tehokkaan avustustoiminnan johtoon. Ja nekin löytyivät, kun etsittiin.

Käännyttiin kaikkien puolueitten puoleen ja saatiin kokoon Viron Avustamisen Päätoimikunta, jonka puheenjohtajaksi tuli itsenäisyyssenaattimme jäsen, senaattori O. W. Louhivuori ja jonka muut jäsenet koottiin kaikista puolueista, sosialidemokraatteja tietenkään lukuunottamatta. Mistä syystä he tälläkin kertaa pettivät, on käsittämätöntä, sillä parhaalla tahdollakaan ei Viron vapaustaistelua ainakaan voida selittää kansalaissodaksi.

Mutta jo ennen Viron Avustamisen Päätoimikunnan syntyä oli ryhdytty värväämään vapaaehtoisia. On sangen merkillistä, vaikka ei mitenkään luonnotonta esim. nykyisiä oloja maassamme ajatellen, ettei kumpaankaan suureen joukko-osastoon, jotka maastamme Viron avustamiseksi värvättiin, liiennyt suomalaista, nim. synnynnäistä suomalaista johtajaa. Olihan tosi,

ettei meillä ollut paljon korkeamman sotilaallisen koulutuksen saanutta johtajistoa — kourallinen Venäjällä koulutuksensa saaneita, muutama vanhan Haminan Kadettikoulun kasvatti ja sitten — jääkärit. Mutta ensinnäkin virallinen kanta oli se, että oma maa kipeästi tarvitsi kaikki johtajansa, ja toiseksi — jääkärien ylvään marssin kolmas säkeistö oli silloin — ja tuntuu olevan toistaiseksi vieläkin — tuomittu uuden polven toteutettavaksi myöskin teoin. Sitä sytyttävämpiä olivat ne nimet, ja niiden miesten maine jo vapaussotamme ajoilta, jotka saatiin johtajiksi rohkealle yritykselle. Alun antoi majuri (sittemmin eversti) Martin Ekström, joka ensimmäisenä ryhtyi värväämään I Suomalaista Vapaajoukkoa. Eversti Ekströmissä, ruotsalaisessa soturissa ja upseerissa, yhtyi kaikki se, mitä läntisessä naapurimaassamme on kauneinta ja ylväintä, hän oli rohkea ja vastuunaulis johtaja, monipuolisesti koulutettu taktillinen kyky ja kokenut sotilas, mutta ennen kaikkea hän oli ritari ja gentlemanni, alaisistaan huolehtiva, joskin vaativa esimies ja juuri tottunut ja pystyvä sellaisiin tehtäviin, joissa henki ja moraalinen lujuus merkitsee enemmän kuin aineelliset arvot, miesten luku, aseistus ja koulutus. Seuraavaa joukkoa, Pohjan Poikain Rykmenttiä, komensi eversti Hans Kalm, syntyään virolainen, maailmansodan koulun käynyt, suomalaisittain rohkea ja karski, joukkoihinsa miltei yliluonnollisen vaikutuksen omaava, itsenäinen, jopa joskus suorastaan itsepäinenkin, terästahtoinen ja teräshermoinen johtaja, joka ei pelästynyt numeroita eikä joukko-osastolukuja, olipa kyseessä ryssä tai mikä tahansa muu vihollinen. Edellytyksenä kummankin niin loistavalle toiminnalle, toisaalta sille luottamukselle, jonka he saavuttivat maamme kaikissa piireissä jo värväysaikoina, toisaalta sille vaikutukselle, mikä heillä oli miehiinsä alusta alkaen, oli heidän verraton toimintansa Suomen vapaussodassa, joka oli ehtinyt tehdä kummastakin sankarin, milteipä tarunomaisin sädekehin.

Kun järjestelypuoli oli selvää ja värväykseen voitiin ryhtyä, ei enää ollut vaikeuksia miesten saannissa. Niin päivänselvä oli Viron avustamiskysymys suomalaisille, ettei propagandaa siinä

mielessä kuin esim. aikanaan Englannissa, värvättäessä maailmansotaan miehiä, tarvittu lainkaan. Huhupuheina oli miehestä mieheen kulkenut tieto veljeskansan avuntarpeesta, ja jo samana päivänä kuin ensimmäiset viralliset värväysjulisteet oli julkaistu maan lehdissä, oli m.m. eräässä suurehkossa maaseutukeskuksessa koolla kokonainen komppania. Miehiä tuli, tuli niin paljon kuin suinkin voitiin ottaa vastaan. Tulipa niitä liikaakin, sillä Suomen hallitus, joka ei katsonut voivansa niissä olosuhteissa päästää liian suurta miesmäärää maan rajojen ulkopuolelle, oli rajoittanut lähetettävien apujoukkojen miesmäärän.

Värväys oli käynnissä, joukko-osastoja järjesteltiin, varustettiin, keskitettiin Helsinkiin, aseistettiin, jopa koulutettiinkin, niin paljon kuin voitiin. Etenkin päällystöstä ja alipäällystöstä oli puutetta, sillä niistä ei armeijamme, joka itse kärsi tavatonta päällystöpuutetta, kuten vieläkin on asian laita (silloin johtui puute siitä, ettei ollut ollut aikaa koulutukseen, nykyään taas siitä, ettei ole varoja tarpeeksi — ei koulutukseen eikä palkkauksiin, t.s. „vakansseihin”), katsonut millään voivansa luopua. Seurauksena oli, että hyvin huomattava osa alempaa upseeristoa ja alipäällystöä saatiin vapaussodan aikana johtajiksi kouluuntuneista koulupojista, jotka alaikäisyyden perusteella oli vapautettu tai nyt vapautettiin armeijasta ja pääsivät sillä tavoin saamaan heille itselleen varmaankin arvokasta, vaikka rauhanajan tulevaa upseerikoulutusta ja -uraa silmälläpitäen toisarvoista, jopa osittain negatiivistakin kokemusta.

Näin sivuutettiin vuoden vaihde, ennenkuin ensimmäiset suomalaiset joukot saapuivat rintamalle. Kriitillisin oli tilanne pohjoisella, n.s. Virun rintamalla, siis suunnassa Narva—Rakvere—Tallinna, jossa vihollinen ei ollut enää kovinkaan kaukana Tallinnan porteilta. Kuitenkaan ei tilanne ollut mitenkään toivoton, sillä jo tammikuun alkupäivinä siinä oli tapahtunut virolaisille edullinen käänne. Tähän mennessä oli sille suunnalle jo saatu kokoon virolaisten omien tietojen mukaan 152 ups., 2,447 pistintä (jv:eä), 603 miekkaa (rv:eä), 22 kevyttä ja 92 raskasta kk:iä ja 21 tykkiä (joukossa myös erittäin suurimerkityksiset kolme

V. komppania järjestää kärjen ja sivustavarmistuksen ennen Paustin kylää, jossa oli kiivas taistelu 31. 1. 1919. Valok. O. Kauppinen, joka kaatui 14. 3. 1919.

V. komppanian 1. joukkueen 1. ryhmän kärki etenee Pusnikin kylän laidassa ennen taistelua. Valok. O. Kauppinen.

Kärki joutunut vihollisen tuleen Paustin kylässä. Vihollinen ampuu vasemmalta metsikön kärjestä ja taloista sen takaa. Kuvan otti selällään maaten O. Kauppinen.

Kaikki tämän sivun kuvat ennen julkaisemattomia.

panssarijunaa miehistöineen ja aseistuksineen, aselaji, joka kokonaan puuttui viholliselta).

Ekströmin rykmentti, jonka vahvuus suurimmillaan nousi n. 1,000 mieheen, kuljetettiin Tallinnaan, yksiköittäin niin pian kuin sopimus Viron hallituksen ja Viron Avustamisen Päätoimikunnan välillä oli saatu aikaan ja yksiköt ennätetty järjestää, nim. seuraavasti: 30. 12. -18 — 1. K.; 3. 1. -19 — 2. K.; 4. 1. -19 — 3. K. ja Ptri ja 8. 1. -19 — 4. K. Erikoisosastot ja huolto- y.m. elimet tulivat näiden kuljetuksien mukana. Rintamalle 1. ja 2. K. tiedusteluosastoineen ja kk.komennuskuntineen ehtivät 4. 1. illalla. Div. kom. määräsi ne div:n reserviksi. 6. 1. suomalaisista toimi vain tiedusteluosasto erikoistehtävissään, 7. 1. molemmat komppaniat toimivat yhdessä virolaisen 4. Rykm:n kanssa, mutta eivät joutuneet taisteluun, koska vihollinen oli perääntynyt. Vasta 8. 1. suomalaiset varsinaisesti pääsivät taistelemaan.

Kun käännekohta oli kuitenkin tapahtunut jo tammikuun ensi päivinä, siis silloin, kun nämät joukot vielä olivat Tallinnassa, täytynee virolaisten lähteiden (Vabadusmonument 2, Soome abiväed Eesti vabadussõjas, Tallinnas 1936) mukaan todeta, että suomalaisten taistelulla ei siihen ollut vaikutusta.

Kokonaan eri asia on sitten, mitä vaikutti

— virolaisiin ja heidän taisteluintoonsa ja -haluunsa tieto suomalaisten odotettavissa olevasta ja sittemmin jo tapahtuneesta saapumisesta avuksi sekä mitä se vaikutti esim. miehistön saamiseen rintamille,

— bolševikkeihin ja heidän kätyreihinsä pelättyjen ja jo Suomen vapaussodastakin, nimenomaan Karjalan rintamilta, tunnettujen huimapäisten suomalaisten saapuminen, josta ei tietenkään oltu hitaita levittämään tietoja.

Kummastakin aiheesta olisi paljonkin kerrottavaa. Olisi helppo esittää lukuisia esimerkkejä siitä innostuksesta, mikä valtasi yötä päivää levotta ja huonoissa varusteissa, huonoin muonin taistelleet joukot heidän kuultuaan veljeskansan apujoukkojen saapumisesta. Voitaisiin esittää kuvauksia siitä, miten rintaman ta-

kana syntyi uusi usko jo menetetyksi luultuun asiaan, miten piileksineet miehet lähtivät ilmoittautumaan, ja miten vapaaehtoisiakin alkoi saapua joukko-osastoihin. On edelleen todistettavissa, että jo ennen suomalaisten saapumista rintamalle bolševikit alkoivat niitä todeta milloin siellä, milloin täällä ja toimia tämän järkyttävän havaintonsa mukaan. Emmekä erehtyne väittäessämme, että se moraalinen merkitys, mikä suomalaisten saapumisella Viroon ja Tallinnaan juuri näinä aikoina, kriitillisimmällä hetkellä, oli arvoltaan mainitulle murrokselle, taistelujen käännekohdalle, sangen huomattava. Valitettavasti sitä ei voi täsmällisesti määritellä minään mittayksikköinä, ei mies- eikä kivääriluikuina, ei ammusmäärinä, eikä sitä niinmuodoin koskaan voitane myöskään lopullisest' tarkasti todeta.

Emme lähde seuraamaan I Suomalaisen Vapaajoukon vaiheita Virun rintamalla, ne lienevät siksi tunnettuja. Muistutamme vain Rakveren valloituksesta 12. 1. -19 (8. 1. Loksan luona vihollisen selustaan suoritetun uhkarohkean maihinnousu-operaation jälkeen), mainitsemmepa Laagnan sitkeät ja veriset taistelut, edelleen uuden uhkarohkean maihinnousun Narva-Jõesuuhun 17. 1. -19 sekä sitä seuranneen Narvan kaupungin valtauksen 18. 1. -19. Toteamme edelleen rykmentin vielä tämänkin jälkeen osallistuneen lukuisiin puolustustaisteluihin Viron hyökkäystaistelukaudella saavutetulla rajalla. Kaikissa näissä taisteluissa suomalaiset tappelivat rinnan ja yhteistoiminnassa virolaisten veljiensä kanssa. Miltei koko ajan he olivat pienenä vähemmistönä taisteluihin osallistuneissa joukoissa. Mutta taasenkaan ei ole oikein mitata vaikutusta vain pistinten, sapelien tai muiden aseiden luvun mukaan, jos tahtoo arvioida avustuksemme tehoa, sillä ellemme tahdokaan väittää, että se olisi ollut laadultaan ratkaisevanluonteista, voimme huoleti sanoa sen suhteellisesti olleen lukumääräänsä arvokkaamman.

Aivan samoin kävi Pohjan Poikain Rykmentin, joka saapui Viroon tammikuun alkupuolella eri kuljetuksina, mutta sitten viipyi Tallinnassa ja Tapassa suhteellisen kauan

rauhanaikaisessa varuskuntapalveluksessa ja koulutettavana. — Lienee ohimennen paikallaan mainita, että Pohjan Poikain kaltaisista sotureista tämä viivytys oli sekä käsittämätöntä että järjetöntä, ja se herätti heissä sangen vakavaa tyytymättömyyttä — arvaahan sen, kun Virossa taistellaan suurtaistelu toisensa jälkeen, ja auttajat makaavat varuskunnissa! — Sitä lievitti kuitenkin jossain määrin annettu selitys, että se oli välttämätöntä, koska sekä valkoryssien vastaperustettu „Judenitšin armeija" että „baltilaisten paroonien kaarti" olivat yrittäneet painostaa hallitusta, jonka kaikki joukot olivat rintamalla ja joka siis muka nyt tarvitsi Pohjan Poikia poliittisena voimakeinonaan.

Pohjan Poikain Rykmentin, joka käsitti I ja II Pataljoonan, Pston, Tiedusteluosaston, Hiihtokomppanian, Viestikomppanian, Räjähdyskomennuskunnan sekä erinäisiä erikois- ja huolto-osastoja ja -elimiä, vahvuus oli 334 ups., virk. ja aliups. sekä 1,794 miestä (yht. siis 2,128). Vasta 30. 1. -19 se saapui rintamalle. Silloinkin sen matkaa viivytti ikävä junaonnettomuus, kun kaksi perättäistä kuljetusjunaa ajoi yhteen, tuottaen sekä ihmis-, hevos- että kalustotappioita rykmentille, mutta ennenkaikkea ajanhukkaa (josta m.m. Viron virallinen historiantutkimus kokonaan vaikenee, syyttäessään PPR:iä myöhästymisestä taistelusta). Etelärintamalla oli virolaisten omien tietojen mukaan tällöin jo 654 ups., 7,830 pistintä, 354 miekkaa, 56 kevyttä ja 119 rask. kk:iä ja 25 tykkiä (myös panssarijuna). PPR toi tullessaan lisää 9 tykkiä (3 haupitsia) ja erinäisen määrän sekä raskaita että kevyitä konekivääreitä.

Mutta enemmän kuin aseita, ammuksia ja varusteita se jälleenkin toi suomalaista sisua, häikäilemätöntä hakkapeliittahenkeä, herättäen miltei taikauskoista kauhua vihollisessa. — Sen taistelukausi — jälleenkin tiukasti yhdessä virolaisten aseveljien, ennen muita kuulun Kuperjanovi Partisanide Pataljoni'n kanssa — alkoi Valkin kaupungin ja sitä edeltäneellä uhkarohkealla ja verisellä Paju mõisan valloituksella 31. 1. 1919. Se jatkui huimapäisellä, Suomenkin hurjassa sotahistoriassa ehkä ainutlaatuisella Marienburgin retkellä ja valloituksella 14.—21. 2. 1919 ja

Pajun kartanon peltoja, joilla Pohjan Pojat ja Kuperjanovin sissit kävivät yhden mainehikkaimpia Viron vapaussodan taisteluista.

päättyi senjälkeen puolustustaisteluihin Petserin rintamalla, taisteluihin, joista mainittakoon Vastseliinan taistelut 13.—18. 3. 1919.

Kummankaan rykmentin taistelukausi ei näinmuodoin muodostunut pitkäksi. Jo huhtikuussa ne olivat suurin piirtein poissa rintamilta ja kotiutettiin myöhemmin. Kun muistamme, että Viron vapaussota kesti kaikkiaan yli 13 kuukautta, oli suomalaisten osallistuminen siihen vain murto-osa koko sodasta. Lisäksi ei vapaaehtoisten joukkojemme lähtö rintamalta ja Virosta tapahtunut „kaikkien taiteen sääntöjen" mukaan, vaan olosuhteissa, jotka sangen hermostuttavasti, ainakin osittain ja ajoittain muistuttivat sotilaskapinaa.

Mutta näitä asioita arvioitaessa — oikeastaan ne ansaitsisivat oman erikoistutkielmansa, johon tässä yhteydessä ei ole tilaisuutta — on muistettava

— että sopimuksen mukaan suomalaisten vain tuli osallistua Viron valtakunnan alueen vapauttamiseen vihollisista, maan rajojen ulkopuolella niitä ei pitänyt käyttää;

— että ne tekivät sen ilomielin ja sellaisella innolla ja urheudella vaikeissakin olosuhteissa ja vajavastikin varustettuina (vastoin sopimusta, mikä kylläkään ei ollut virolaisten syy, sillä he tekivät voitavansa), ettei siinä suhteessa voine olla moittimisen sijaa;

— että ne sopimuksesta huolimatta toimivat jopa peninkulmamäärin vihollismaassa rohkein ja huimapäisin operaatioin niin kauan kuin hyökättiin, mutta lopuksi

— että varuskuntaelämää samoinkuin rajojen puolustamista silloin, kun virolaiset eivät itse vielä olleet käyttäneet läheskään kaikkia resurssejaan ja kun asekelpoisia miehiä tuhansittain oli rintaman takana, sitä ne eivät pitäneet asianaan suorittaa.

Taistelut ovat päättyneet, Viro on vapaa, nykyaika ja tulevaisuus katsoo tapahtuneita historian ja sotahistorian kannalta. Tarkka, tieteellinen ja puolueeton tutkimus on kerran selvittävä myöskin Viron vapaussodan suomalaisen avun merkityksen. — Meillä on nykyäänkin vielä paljon ja erilaisia käsityksiä siitä, miten suuri ja millainen merkitys avullamme Viron vapaussodalle oli. On olemassa runsaasti vieläpä sivistyneitäkin suomalaisia, jotka ovat sitä mieltä, että suomalaisethan ne Viron vapauttivat. Ja ihmekös tuo, puhumattakaan siitä, että saksalaiset ilmeisesti ovat yliarvioineet oman apunsa merkityksen Suomen vapaussodan onnistumiselle, on Ruotsissakin olemassa jopa sellainenkin mielipide, että „Svenska Brigaden" varsinaisesti vapautti Suomen (!), ja aivan yleinen kansanomainen käsitys on se, että SB valloitti Tampereen. Tuo edellämainittu suomalainen käsitys muistuttaa paljon esittämääni ruotsinmaalaista kerskailua.

Vielä paljon lukuisammat ovat käsitykset sellaiset kuin että suomalaiset valloittivat Narvan tai Valkin. Mitenkä epäoikeutettuja tällaiset käsitykset ovat, selviää nopeasti jokaiselle, joka vaivautuu vähänkään tarkemmin tutustumaan asianomaisiin operaatioihin nykyisin jo saatavilla olevasta suhteellisen runsaasta lähdekirjallisuudesta.

Mutta olipa asianomaisen käsitys siitä tai tästä Viron vapaussodan jonkin operaation vaiheesta mikä tahansa — tahditonta on mennä sitä, ellei ole tarkan tutkimuksen tuloksena siihen päässyt, lausumaan julkisuuteen, etenkään virolaisille, jotka yleensä ovat varsin perillä asioista ja tuntevat vapaussotansa vaiheet paljon paremmin kuin me omamme.

Sillä myönnettävä on, että virolaiset ovat uhranneet vapaussotansa tutkimukseen paljon enemmän voimia ja varoja kuin me, että he sitä kunnioittavat paljon enemmän kuin me ja että Viron valtiovalta on pitänyt huolta siitä, että kansakin saa siitä

hieman toisenlaisen kuvan kuin mitä meidän nousevalle polvellemme annetaan Lindeqvistin uusittujen laitosten ja kaikenlaisten Mantere-Sarvojen muutamilla riveillä. Virossa on myös vapaussotureita — emme nyt puutu sisäpoliittisiin erikoistilanteisiin — kohdeltu toisin kuin meillä ja kohdellaan edelleenkin, samoin on vapaudenristillä siellä aivan toinen arvo kuin meillä, tuottaen se omistajalleen taloudellisiakin etuja, m.m. elinikäiset vapaat matkat kaikilla valtion liikennevälineillä. — Se siis, joka asiantuntemattomasti vetoaa suomalaiseen apuun Viron vapaussodassa tai kerskaa sillä, nauretaan hyvin pian ulos jopa ei-asiantuntijoidenkin seurasta ja varmasti vahingoittaa siellä sekä omaansa että ennen kaikkea maansa mainetta ja maittemme välisiä suhteita.

Mutta toisaalta on myönnettävä, että virolaisella sotahistorian tutkimuksella on määrätty tendenssi aliarvioida suomalaisten osuutta, tendenssi, josta tuskin mikään maa, sangen luonnollisista itsesäilytys-syistä, on kokonaan vapaa. Verrattakoon vain esim. ranskalaisia ja englantilaisia tai amerikkalaisia maailmansodan historioita keskenään. Mutta paitsi tätä, on olemassa toinenkin sangen luonnollinen syy tuolle virolaisten pyrkimykselle aliarvioida suomalaisten osuuden merkitystä vapaussodalleen. Ja se on *eksaktit numerotiedot*. Jo edellä on viitattu siihen, miten lyhyen ajan Viron vapaussodan 13:sta kuukaudesta suomalaisten osallistuminen siihen kesti. Samoin on todettu, miten vähäisiä lukumäärältään suomalaiset joukot saapumishetkelläänkin olivat virolaisten joukkoihin verrattuina. Nämä voidaan todistaa virallisin paperein. Sitävastoin varsin paljon vaikeampaa — ellei mahdotontakin — on todistaa sitä moraalista vaikutusta, mikä niinhyvin Ekströmin kuin Kalminkin joukoilla oli operaatioiden kulkuun ja mitä nämä lukumäärältään ehkäpä vaatimattomatkin joukot saivat aikaan sekä todellisessa taistelussa että toisaalta virolaisia innostaen ja toisaalta vihollisia masentaen.

Liekö se sitten lopuksi niin tärkeätäkään? Eihän meille, ei ainakaan taisteluihin osallistuneille, merkitse suuriakaan, miten suureksi panoksemme vuoden 1919 historiallisiin tapahtumiin

arvioidaan. Pääasia mielestämme on se, että Suomesta saatiin apua, että se saapui oikeaan aikaan ja että Viro nyt on vapaa ja itsenäinen valtio, kuten mekin. Vironkävijöitten merkitys on sangen suuri myöskin Suomelle, sillä ilman näitä vapaaehtoisia maastamme nykyään olisi Virossa suunnilleen samanlainen käsitys kuin läntisestä naapuristamme on meillä. Mutta vieläkin enemmän, Virolle antamamme apu saattoi maamme yht'äkkiä koko Euroopassa Pohjolan vahvan ja bolševismille kerta kaikkiaan sulun asettaneen valtion maineeseen ja varmaankin merkitsi paljon niissä vaikeissa neuvotteluissa, joita valtiomme silloin oli pakotettu käymään nimenomaan voittajamaiden kanssa pääasiassa luoton ja leivän saamista varten.

Ja lopuksi on veljeskansan verikentille kuiviin virrannut suomalainen veri taas vuosisatojen jälkeen liittänyt toisiinsa verisitein kaksi kansaa, jotka yhdessä muodostavat jo sotilasmaantieteellisen asemansakin takia melkoisen voiman, vaikka yksitellen olisivatkin heikkoja. Jokaisen vironkävijän hartain toive on, että tulisi kerran aika, jolloin nämä kaksi veljesmaata kaikessa vetäisivät yhtä köyttä ja että tämän ajan luomisen ainoalla oikealla tavalla, täydellisen tasa-arvoisuuden tietä, suorittaisi nouseva polvi. Nykyiseen polveen, joka ei edes ole pystynyt luomaan suomalais-kansallista valtiota omasta isänmaastaan ja joka katselee Viroa kuin ikään isäntä jotain torppariaan, on uskomme mennyt. Meille vironkävijöille on Viro, sen kansa ja sen omalaatuisen kaunis maa rakas — ja sitä se on kerran oleva koko Suomen kansalle.

Suomalaisella apuretkikunnalla oli sen vähälukuisuudesta huolimatta käänteentekevä merkitys Viron vapaussodassa, varsinkin moraalisesti. Suomalaiset näyttivät, miten pieninkin voimin voitiin suuret venäläislaumat voittaa.

H. Moora, „Viron kirja", v. 1926.

MONTAKO LASTA

A. H. Tunkelo

kutakin avioliittoa kohden, jottei väkiluku pienenisi?

Väestökysymyksen on saattanut ajankohtaiseksi viime aikoina eri maissa ilmennyt nopea syntyneisyyden aleneminen. Vaikka väkiluku on vielä toistaiseksi vuosittain kasvanut, on syntyneiden luku pienentynyt huolestuttavan säännöllisesti.

Kerta toisensa jälkeen vanhempi sukupolvi luovuttaa ja nuorempi vastaanottaa ne tehtävät, joita yhteiskuntaelämän jatkuminen vaatii. Seuraavan polven kunnia-asiana on, että se kykenee vähintään yhtä hyvin täyttämään edellisen sukupolven sille luovuttamat tehtävät ja mieluimmin sen lisäksi luomaan jotain uutta ja laajentamaan yhteiskuntaelämän piiriä. Tämä tehtävä vaatii sekä lukumäärältään vähintään yhtä suurta että laadultaan yhtä pätevää sukupolvea kuin sen edeltäjä on ollut.

Mutta näin ei enää ole asian laita. Syntyneisyys on laskenut liian nopeasti. Keskitämme seuraavassa huomion oman maam-

me oloihin. Vielä vuoteen 1910 oli maassamme syntyneitä keskiväkiluvun tuhatta henkeä kohden yli 30, kun vastaava luku jäi vuonna 1935 vain 17.4:ään ja vuonna 1937 oli 18.9. Ero vuoden 1935 ja 1909 syntyneiden luvun välillä oli vajaa 30.000 lasta. Vielä selvemmän käsityksen syntyneisyyden alenemisesta maassamme antaa seuraava laskelma. Jos syntyneisyys vuonna 1937 olisi ollut suhteellisesti yhtä suuri kuin vuosisadan alussa (keskimäärin vuosina 1901-05 se oli 31.3 ‰), niin olisi vuonna 1937 pitänyt syntyä 121.600 lasta eli lähes 50.000 lasta enemmän kuin todellisuudessa syntyi. Erikoisen tuntuva on syntyneisyyden väheneminen ollut kaupungeissa. Maaseudulla on sama kehityssuunta jo havaittavissa, joskin se on siellä päässyt vauhtiin vasta myöhemmin.

Kun syntyneisyyden väheneminen näyttää edelleenkin jatkuvan, herää luonnollisesti kysymys siitä, mihin asti tämä vähentymisilmiö voi jatkua, ennenkuin väkiluku jo pienenee. Myönnettävä on, että ilmiön ei välittömästi tarvitse tuntua väkilukutiedoissa, vaan seuraukset ilmaantuvat vasta myöhemmin, varsinkin jos kuolleisuus samaan aikaan on vähentynyt.

Eräänä tälle läheisenä kysymyksenä voidaan pitää otsikossa mainittua kysymystä, paljonko lapsia tulisi perheessä keskimäärin olla, jottei kansan väkiluku pienenisi. Jokaisen sukupolven on huolehdittava siitä, että heille syntyy niin paljon lapsia, että nouseva polvi voi korvata vanhempansa. Määrätyn sukupolven yksilöiden tulee elinaikanaan saada yhteensä vähintään yhtä monta lasta kuin vanhempien ikäpolveen kuului näiden syntymähetkellä. Siis esimerkiksi vuonna 1900 syntyneillä 86.339 henkilöllä tulee olla perillisiä vähintäin sama määrä, ennen kuin he kuolevat.

Tällaisten väestöopin teoreettisten kysymysten selvittelyssä on laskelmat kohdistettu vain naispuolisen väestön muutoksiin. Tämä johtuu siitä, että vastasyntyneiden joukossa on poika- ja tyttölasten suhde todettu jo pitemmän ajan pysyneen samana, joten sitä käytännöllisesti katsoen voidaan pitää vakiona. Maassamme kuten muissakin Europan maissa syntyy nykyisin melko säännöllisesti 100 tyttölasta kohden 106 poikalasta. Jotta väki-

luku ei vielä pienenisi, mutta ei myöskään kasvaisi, jolloin väestö pysyy lukumäärältään ja ikäryhmitykseltään muuttumattomana väestönä, täytyy naispuolisten henkilöiden lukumäärän pysyä ennallaan. Sukupolven, johon syntyessään on kuulunut 100.000 tyttölasta, on elinaikanaan synnytettävä yhtä monta tyttölasta ja sen ohessa sitä vastaava määrä poikia. Tämän mukaan on siis syntymähetkenä 100.000 naista käsittävän sukupolven synnytettävä elinaikanaan 206.000 lasta (joista 100.000 on tyttö- ja 106.000 poikalasta).

Jos tarkastettavanamme olevan sukupolven kaikki naispuoliset yksilöt eläisivät koko hedelmällisyyskautensa loppuun (ikävuodet 15—49 vuotta), täytyisi kullakin naisella olla 50 vuotta täytettyään *keskimäärin 2.06 lasta,* jotta nouseva polvi olisi samansuuruinen kuin sen edeltäjä.

Mutta näin ei ole asian laita. Suurempi tai pienempi osa syntyneistä kuolee, ennenkuin he ehtivät hedelmällisyysikään. Siksi täytyy jäljelle jääneiden korvata tämä häviö siten, että lasten keskimääräinen lukumäärä heidän keskuudessaan on suurempi. Mitä pienempi lasten kuolleisuus on, sitä pienemmäksi jää tämä jälelle jääneiden kannettavaksi tuleva lisä.

Uusimman kuolleisuustaulun mukaan, joka on laskettu vuosien 1931-35 kuolleisuussuhteiden perusteella, saavutti 100.000 elävänä syntyneestä tyttölapsesta 15 vuoden iän 87.945. Jos jokainen näistä voisi synnyttää yhtä paljon lapsia, tulisi kullakin heistä 50 vuoden iän saavutettuaan olla *vähintään 2.34 lasta,* jottei väkiluku pienenisi. Kuolleisuussuhteista riippuu siis jossain määrin kutakin naista kohden tuleva keskimääräinen lasten luku. Mikäli yhä suurempi osa naisista elää hedelmällisyysaikansa loppuun, siis 50 vuoden vanhaksi, sitä pienempi on kultakin vaadittava lapsimäärä.

Edellä esitetty yksinkertainen keskimäärän lasku lapsiluvusta perustuu siis sille olettamukselle, että kaikki naiset menisivät naimisiin ja saisivat yhtä paljon lapsia. Mutta näin ei suinkaan ole asianlaita. Osa naisista jää naimattomiksi ja osa naimisissa olevistakin jää lapsettomiksi. Näin ollen naimisissa olevien naisten lapset muodostavat pääosan väestön uusiutumiseen tarvitta-

vasta lapsimäärästä. Siksi on laskelmassamme otettava huomioon myös avioliittoisuus.

Ensiksi on kuitenkin erotettava avioliiton ulkopuolella syntyvien määrä. Maassamme on niitä viime vuosina ollut noin 7 % kaikista elävänä syntyneistä. Niiden lukumäärä on tosin osoittanut vähentymistä, mutta olettakaamme, että edelleenkin sama suhde vallitsisi aviollisten ja aviottomien synnytysten välillä. Jos edelleen tarkastamme siis alkujaan 100.000 tyttölasta käsittäneen sukupolven oloja, niin saamme, että heidän 206.000 lapsesta olisi 7 % eli 14.420 lasta aviotonta ja 191.580 avioliitossa syntynyttä.

Nyt on tarpeen määrätä, paljonko sitten noista 100.000 vastasyntyneestä tyttölapsesta solmii avioliiton ennen hedelmällisyysajan päättymistä. Elossa olevista 50-vuotiaista naisista oli vuonna 1930 75 % naimisissa tai leskenä ja erossa. Avioliittoisuus on meillä ollut suhteellisen tasaista ja voimmekin olettaa, että sama prosenttiluku osoittaa, paljonko kaikista 15 vuotta täyttäneistä solmii avioliiton ennenkuin täyttävät 50 vuotta. Tämä olettamus perustuu siihen, että naimattomien ja naimisissa olevien naisten kuolleisuus välivuosina on jokseenkin yhtä suuri.

15 vuotta täyttäneinä oli, kuten edellä mainittiin, vielä elossa 87.945 naista 100.000 elävänä syntyneestä. Jos siis edellä esitetyn perusteella oletamme, että heistä 75 % menee avioliittoon, niin saamme naimisissa olevien luvuksi 65.958 naista. Näiden osalle tuli siis 93 % kaikista lapsista eli 191.580 lasta eli *kutakin naimisissa olevaa naista kohden 2.90 lasta.* Tämä luku on siis huomattavasti suurempi kuin edellä esitetty.

Mutta vielä on muistettava, että kaikki avioliitot eivät ole hedelmällisiä. Ruotsissa on arvioitu, että noin 10 % kaikista avioliitoista on sellaisia, joissa luonnolliset fysiologiset syyt aiheuttavat hedelmättömyyden, siis nuo avioliitot jäävät joka tapauksessa lapsettomiksi. Jos nyt edellä oletetusta avioliittojen lukumäärästä 65.958 vähennetään 10 %, mikä ehkä on liian suuri meikäläisissä oloissa, niin saamme hedelmällisten avioliittojen lukumääräksi 59.642. Tämän huomioon ottaen saamme tarpeelliseksi keskimääräiseksi lasten luvuksi *avioliittoa kohden 3.22 lasta.*

Mutta tämäkään luku ei ole vielä riittävä, ellemme oleta, että kaikki 15-vuotiaat elävät todella 50-vuotiaiksi ja ovat kyllin kauan naimisissa, jotta 3—4 lasta voi syntyä. Näin ei kuitenkaan ole asianlaita, vaan esim. naimisiin menneistä naisista kuolee uusimman kuolleisuustaulun mukaan noin 18 % ennen 50-vuotispäiväänsä. Riippuu tietysti suuresti myöskin siitä, minkä ikäisenä vaimo avioliiton solmii, koska eri ikäkausina syntyneisyys suuresti vaihtelee. Runsaasti puolet (52.2 %) kaikista syntyneistä syntyi vuonna 1937 äidin ollessa 20—29 vuotias ja ainoastaan 22.4 % kaikista syntyi äidin iän ollessa yli 35 vuoden. Näiden tekijäin vaikutusta ei kuitenkaan voi ottaa huomioon muulla lailla kuin pitämällä edellä esitettyä keskimääräistä *lasten lukua 3.22 avioliittoa kohden liian pienenä määränä, jotta väestön uusiutuminen olisi turvattu eikä väestön lukumäärä pienenisi.* Tarvitaan noin 4 lasta avioliittoa kohden, jotta voidaan olla varma väkiluvun kasvamisesta.

Tämän laskelman tarkoituksena on osoittaa, kuinka turmiollista on tuudittautua siihen luuloon, että kaksi lasta perheessä riittäisi ylläpitämään väkilukumme ennallaan. Yhä yleisemmäksi näyttävät varsinkin keskiluokan ja sivistyneistön piirissä tulevan vähälapsiset perheet. Etenkin kaupungeissa näyttävät uudet avioliitot jäävän liian kauan aikaa lapsettomiksi. Jo sitä, että jollakin on kaksi tai kolme lasta, pidetään nykyisin melkeinpä ihmeenä. Nykyajan ihminen on ryhtynyt liikaa laskelmoimaan tässä kohden ja menettänyt elämänuskon ja luottamuksen tulevaisuuteen. Oma mukavuus tai huolenpito yhden tai kahden lapsen tulevaisuudesta on asetettu etualalle ja huomaamatta silloin luisutaan siihen, ettei väkilukumme tarpeellista uusiutumista enää tapahdukaan.

Tosin on otettava huomioon, ettei kaikissa avioliitoissa tarvitse olla keskimäärän osoittamaa lukua lapsia. Niinpä nykyisin — etupäässä maaseudulla — on vielä paljon runsaslapsisempia perheitä, joissa lapsiluku saattaa nousta lähelle kymmentä ja ylikin. Vastaavasti saa siis olla avioliittoja, joissa lasten luku jää alle edellä esitetyn keskimäärän. Edelliset perheet silloin korvaavat sen, mitä jälkimmäisiltä puuttuu keskiarvosta. Mutta ei myös-

kään ole unohdettava, että usean avioparin yhdyselämä loppuu jo vuoden tai parin jälkeen, kun kuolema ehkä korjaa toisen aviopuolison. Silloin ei tule keskimääräinen lapsimäärä vielä tämän perheen kohdalla täyteen. Sama on asianlaita, milloin avioliitto solmitaan vasta tuossa 40—45 vuoden iässä. Lapsimäärä jää siinäkin melko varmasti alle keskimäärän.

Ei ole myöskään unohdettava, mikä merkitys on sillä, että harvalukuinen sivistyneistömme ja keskiluokka vain vajanaisesti täyttää tehtävänsä kansamme uusiutumisessa. Sen on silloin saatava lisätäydennyksensä aloilta, joista siirtyvien on vaivoin ja kieltäytymisin ponnistauduttava esiin samoin kuin nykyisestä sivistyneistöstä suuri osa on tehnyt. Me emme saa jättää meille uskotun sivistyksen vaalimisen lukumäärältään liian pienen jälkeläispolven hoitoon.

Tunnussanamme on: *„Minä uskon yhteen suureen Suomeen ja sen suureen tulevaisuuteen.”* Puhutaan paljon väestökysymyksen taloudellisista tekijöistä, joiden vaikutuksesta ihmiset ovat ryhtyneet harkiten supistamaan lasten lukumäärää, ja parannuskeinoina on sen mukaisesti suositeltu erilaisia taloudellisia avustuksia ja helpotuksia. Kieltämättä ollenkaan niidenkin välillistä tehoa on kuitenkin varmaa, että henkiset tekijät ovat vaikuttamassa väestökysymyksen kehitykseen ainakin yhtä suuresti. Mikäli elävänä jokaisen yksilön mielessä pysyy vastuuntunto kansamme tulevaisuudesta ja velvoitus sen tehtävän vaalimisesta, jonka Jumala on kansallemme antanut, sikäli varmasti myös väestökysymys siirtyy sellaisten asiain joukkoon, jotka eivät vaadi erikoistoimenpiteitä.

TAJUAAKO SUOMALAINEN YLIOPPILASNUORISO SOSIAALISET VELVOLLISUUTENSA

Veikko Loppi

Ryhtyessäni pohtimaan otsikossa esitettyä kysymystä tahdon ensiksi kiinnittää huomiota siihen suureen muutokseen, joka on tapahtunut ylioppilaiden, samaten kuin yleensä akateemisen sivistyneistön sosiaalisessa asemassa maailmansodan jälkeisenä aikana Suomessa ja — kuten minusta näyttää — myös muissa Pohjoismaissa. Nykypäivien ylioppilas ei sosiaalisessa mielessä ole lainkaan sama kuin vielä 30 vuotta sitten. Tuon ajan ylioppilaaseen saattoi vielä jossain määrin oikeutetusti sovelluttaa Runebergin sanoja „Vapaasti elin mensallain" j.n.e. Ylioppilastutkinto merkitsi silloin kunnioitettavaa ja verraten harvinaista saavutusta, ylioppilas oli herra, jota pidettiin oppineena miehenä, „maisterina". Hän saattoi opiskella miellyttävän verkkaisessa tahdissa ja opinto-

aikansa päätyttyä hänellä oli varma paikka tiedossa. Toisin on nyt. Ylioppilastutkinto on suunnattomasti yleistynyt ja sitämukaa sen arvo ja käytännöllinen merkitys laskenut. Meillä Suomessa on viimeisen 10—15 vuoden aikana tapahtunut suoranainen ryntäys yliopistoihin ja oppikouluihin. V. 1925 opiskeli Suomen korkeakouluissa 3,573 ylioppilasta, joista 1,027 naista. Kymmenen vuotta myöhemmin, v. 1935, oli opiskelijain lukumäärä kokonaista 7,969, joista 2,976 naista. Lisäys 10 v. aikana oli siis n. 223 % ja naisten lisäys oli kokonaista 290 %. Ja vaikka näistä hyvin suuri prosentti keskeyttää opintonsa suorittamatta loppututkintoa, oli kuitenkin jo v. 1933 akateemisen loppututkinnon suorittaneidenkin lukumäärä 100 % suurempi kuin 10 vuotta aikaisemmin. Sitäpaitsi pyrkivät opintonsa keskeyttäneetkin luonnollisesti useissa tapauksissa samoille aloille kuin loppututkinnon suorittaneet.

Tämä opiskelijamäärän nopea kasvu on huomattavasti muuttanut opiskelun luonnetta. Opiskelun tahti on kiristynyt, on syntynyt oikea arvosanakilpailu opiskelijain kesken, tutkintovaatimukset ovat kasvaneet j.n.e. Ylioppilastulvan seurauksena on niinikään yhteiskuntaan ilmestynyt aivan uusi ryhmä, jonkinlainen henkinen proletariaatti, jonka muodostavat osaksi henkiset työttömät, (pari vuotta sitten huolestuttavan suuri joukko, joka kuitenkin on senjälkeen hitaasti mutta varmasti vähentynyt), osaksi sellaiset korkeakouluissa opiskelleet henkilöt, jotka eivät ole saaneet koulutustaan vastaavaa paikkaa yhteiskunnassa, vaan ovat saaneet tyytyä toisarvoisiin, usein alipalkkaisiin toimiin. Tämä tilanne vaikuttaa lisäksi ammatin valintaan syrjäyttäen lahjakkuus- ja sopivaisuusnäkökohdat ja aiheuttaen ryntäystä taloudellisesti edullisimmille aloille. Naisten runsas opiskelu ja valmistuminen lukuisille suurille ammattialoille on lisännyt henkisten työttömien lukua sekä aiheuttanut virkarouvakysymyksen, joka on toistaiseksi ratkaisematta. Akateemisen sivistyksen saanut nainen on siten nykyisen yhteiskuntamme probleemilapsi.

Yliopistoissa ja korkeakouluissa opiskelevan nuorison tuleva asema yhteiskunnassa on siis uusi ongelma, jonka olemme saaneet entisten sosiaalisten ongelmien lisäksi. Väärinkäsitysten välttämiseksi huomautan tässä nimenomaan, että edellisessä en ole tahtonut väheksyä aikaisempien akateemisten polvien probleemeja tai heidän opiskeluansa, mutta kysymys on ilmeisesti nykyään uudessa laajakantoisen ratkaisun vaiheessa. Sivistyneistön asema ja tehtävä yhteiskunnassa on arvioitava uudelleen tältä akateemisen sivistyksen yleistymisen ja demokratioitumisen pohjalta.

Ennen vanhaan pidettiin vain tarkkaan määrättyjä ammatteja akateemisen sivistyksen saaneelle sopivina. Nämä kategoriat on nopea kehitys heittänyt syrjään. Akateemista sivistyneistöä virtaa kaikille henkisen työn aloille, missä he suinkin kykenevät kilpailemaan paikoista ja missä edes jonkinlaiset toimeentulomahdollisuudet ovat olemassa. Tämä kaikki asettaa sivistyneistön kasvatukselle uusia vaatimuksia, erityisesti sosiaalisessa mielessä. *Yksityisen akateemisen kansalaisen vaikutusala yhteiskunnassa on melkoisesti supistunut. Sitä voidaan tuskin enää laajentaakaan entiselleen, mutta syventää sensijaan huomattavasti.*

Tältä pohjalta on myös ylioppilaiden sosiaalista kasvatusta ja sosiaalisia velvollisuuksia tarkasteltava.

Tällöin on heti alussa todettava, että nykyisen akateemisen nuorison yhteiskunnallinen rakenne tarjoaa sosiaalisen ajattelutavan kehittämiselle hyvän pohjan sen vuoksi, että tämä nuoriso nykyään on kokoonpantu mitä erilaisimmista yhteiskunnallisista aineksista. On tosin julkisuudessa kiinnitetty huomiota pääkaupunkilaisaineksen huomattavaan kasvuun opiskelijain keskuudessa —, onhan heitä tätä nykyä ⅓ koko opiskelijamäärästä. Tämän aineksen voidaan syystä pelätä vieraantuvan maaseudun kansan elämästä. Mutta tästä huolimatta antaa ylioppilasmaailman läpileikkaus sosiaalisessa mielessä varsin monipuolisen kuvan. Meillähän pantiin v. 1935 toimeen tutkimus ylioppilaiden yksityistaloudellisten olojen selvillesaamiseksi. Tämä tutkimus selvittää yhtä ja toista opiskelijamaailman sosiaali-

sesta rakenteesta. Jotta tutkimuksessa saataisiin selville, mistä yhteiskuntaryhmistä korkeakoulujen oppilasaines on kotoisin, pyydettiin näet kyselylomakkeessa tietoja opiskelijoiden vanhempien ammatista, akateemisesta oppiarvosta, verotetuista tuloista ja omaisuudesta, siis ylioppilaiden yhteiskunnallista syntyperää selvittelevistä seikoista. Näitä seikkoja koskeva tutkimusmateriaali, joka käsitti 4,697 ylioppilasta, jakautuu isän ammatin mukaan seuraaviin ryhmiin:

Isän ammatti	Ylioppilaiden luku	%:ina
Virkamiehiä ja akateemisen oppiarvon suorittaneita vapaiden ammattien harjoittajia ..	1,396	29.7
Liikemiehiä, johtajia y.m. näihin verrattavia ..	773	16.5
Kansakoulunopettajia ja kanttoreita	338	7.2
Alempia virkamiehiä	336	7.2
Maanviljelijöitä	809	17.2
Työläisiä	1,045	22.2
	4,697	100.0

Toiseksi suurin ryhmä virkamiesten jälkeen on siis työväestö ja senjälkeen maanviljelijät. Tämä taulukko osoittaa, että nykypäivien ylioppilasnuoriso edustaa eri yhteiskuntaryhmiä monipuolisesti, se muodostaa oman yhteiskuntansa, joka on kokoonpantu erilaisista sosiaalisista aineksista. Edelleen me huomaamme siitä, että ylioppilaissa on ensi polven akateemista sivistyneistöä noin 2/3. Tämä osoittaa säätykierron nopeutta, se merkitsee sitä, että nykypäivän ja huomisen sivistyneistöä ei voida pitää minään jähmettyneenä kastina, vaan se on kansakokonaisuuden orgaaninen, alinomaa uudistuva osa.

Tällaisella ylioppilasnuorisolla täytyy olla edellytyksiä ratkaista onnellisesti vanha sosiaalinen vastakkaisuus ruumiillisen ja henkisen työn välillä, eliminoida herra—työmies-kontrasti yhteiskunnasta, jos vain tämä nuoriso tahtoo syventyä yhteiskunnallisten probleemien ratkaisuun.

Lähes 100 vuotta sitten, 1840-luvulla, Suomen ylioppilasnuoriso „löysi" Suomen kansan. Intomieliset herraspojat kul-

kivat silloin Helsingin kaduilla sarkanutussa, tekivät pitkiä jalkamatkoja maaseudulle tutustuakseen suomalaiseen kansaan ja oppiakseen sen kieltä, ryhtyivät harjoittamaan kansanvalistusta j.n.e. Nykypäivän ylioppilasnuorison ei tarvitse etsiä Suomen kansaa kaukaa, sillä tämä nuoriso elää sen keskellä. Nuorisoa saapuu akatemiaan niin „tehtaan varjosta" ja pelloilta kuin virkamies- tai kauppiaskodeista.

Mitä kansa on, sen tämä nuoriso tietää, mutta mitä kansa tarvitsee ja miten ylioppilaiden ja sivistyneistön on sen hyväksi työskenneltävä, se ei ole niinkään selvää. Sivistyneistömme tarvitsee kipeästi sosiaalista valistusta. Yhteiskuntaelämän kehittyessä yhä monimutkaisemmaksi ilmestyy yhä uusia probleemeja ratkaistavaksi, ja jos korkeakouluista eri aloille virtaava akateeminen sivistyneistö ei ylioppilasaikanaan, etsikkoaikanaan, ole tullut täysin tietoiseksi sosiaalisista velvollisuuksistaan, ei se pysty kunnollisesti täyttämään paikkaansa yhteiskunnassa.

Sosiaalinen valistus, jonka ylioppilas tarvitsee, on pääasiassa kahdenlaista. Ensiksikin hänellä tulee olla selvä käsitys yhteiskuntamme rakenteesta ja kansan tärkeimmistä suurista sosiaalisista probleemeista. Tämän teoreettisen tietopohjan hän tarvitsee voidakseen sivistyneenä kansalaisena täyttää kunnollisesti kansalaisvelvollisuutensa ja olla siinä esikuvaksi muillekin kansalaisryhmille. Toiseksi hänen tulee ammattiinsa valmentautuessaan perehtyä myös siihen, millainen sosiaalinen vastuu hänellä on elämäntehtävänsä suorittamisessa, mitä hän siinä voi tehdä kansansa hyväksi.

Suomalaisen ylioppilasnuorison siteet varsinaiseen kansaan ovat luonnolliset ja elimelliset: ne käyvät kodin ja kotiseudun kautta. Näitä siteitä vahvistaa lisäksi ylioppilaiden maakunnalliselle pohjalle rakentuva organisointi yliopistossa. Mutta osakuntalaitos estää myös ylioppilaita karsinoitumasta yhteiskunnallisiin luokkaryhmiin ja tasoittaa sosiaalisia vastakkaisuuksia, kun eri ainekset joutuvat sen piirissä toistensa kanssa tekemisiin. Helsingin Yliopiston osakuntalaitos on parin viime vuoden aikana merkittävällä tavalla osoittanut elinvoimansa.

Huolimatta siitä, että uusi yliopistolaki teki osakuntiin kuulumisen vapaaehtoiseksi, on yli 93 % kaikista ylioppilaista edelleen halunnut kuulua osakuntaan siten korostaen haluaan pitää yllä sekä realista että symboolista yhteyttä kotimaakunnan ja sen kansan kanssa. Osakuntalaitoksen historia todistaa, että k a n s a n v a l i s t u s on ollut kansallisen herätyksemme alkuajoista, 1840-luvulta saakka osakuntien tärkeimpiä työmuotoja. Siitä puhuvat lukuisat perustetut kansanopistot, lukutuvat, kirjastot, esitelmäkiertueet y.m. Valtion otettua varsinaisen kansansivistystyön ratkaisevasti haltuunsa, on osakuntien toiminta maaseudulla siirtynyt kansanvalistuksen alalta suuressa määrin k o t i s e u t u t u t k i m u k s e n alalle. Viimemainittu toiminta on kuitenkin suuntautunut hyvin vähässä määrin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, se on ollut pääasiassa kansa- ja kielitieteellistä laatua. Kun osakuntien valtaharrastukset, lähinnä valtiollisen itsenäisyytemme nuoruuden ansiosta, ovat liikkuneet maanpuolustuskysymyksen, kansallisten ja heimokysymysten alalla, on yhteiskunnallinen harrastus jäänyt toiselle sijalle. Tällä en tarkoita sitä, etteikö yhteiskunnallisten olojen parantaminen saisi ylioppilaiden lämmintä kannatusta. Päinvastoin kuuluu yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteuttaminen ja kansan vähäväkisten aineellisten ja henkisten elinehtojen korottaminen tärkeänä osana kansallisen nuorisomme ohjelmaan, mutta syventyminen yhteiskunnallisiin probleemeihin, teoreettinen valmentautuminen niiden ymmärtämiseen ja käytännöllinen osallistuminen niiden ratkaisuun on suurille ylioppilasjoukoille vierasta. Ylioppilasmaailmassamme on muutamia järjestöjä, joiden ohjelmassa on sosiaalisia kysymyksiä. Kristillinen Ylioppilasliitto ylläpitää kesäleiritoimintaa, kodeissakäyntiä y.m. Settlementtityöhön, joka meillä — päinvastoin kuin tietääkseni muissa Pohjoismaissa — on erillään kristillisestä ylioppilasliitosta, osallistuu lukuisia ylioppilaita. Suomen Akateeminen Raittiusliitto jäsenyhdistyksineen harjoittaa alkoholitutkimusta sekä meidän oloissamme niin tärkeän ja monia vaiheita läpikäyneen yhteiskunnallisen alkoholikysymyksen selvittelyä. Suurimman akateemisen

järjestömme, Akateemisen Karjala-Seuran laajasta ohjelmasta voidaan sosiaalisena työnä pitää erityisesti työtä heimopakolaisten hyväksi, mutta viime aikoina on AKS ryhtynyt kiinnittämään huomiota myös jäsenistönsä yleiseen sosiaaliseen kehittämiseen. Edelleen kannattanee mainita, että osakunnat muutama vuosi sitten osallistuivat keräyksen toimeenpanemiseen Suomen Punaisen Ristin hyväksi ja yhteistoiminnassa Suomen Tuberkuloosiyhdistyksen kanssa ovat monet osakunnat tehneet kesäisin valistustyötä tuberkuloosin vastustamiseksi, onpa eräs osakunta aikaansaanut suuren tuberkuloosisairaalan perustamisenkin. Rajaseututyöhön on myös kiinnitetty huomiota.

Kaikki tämä osoittaa, että halua toimintaan kansan hyväksi ei suinkaan puutu. Päinvastoin voimme sanoa, että kansallisesti valveutunein osa ylioppilasnuorisostamme on siihen hyvinkin valmis. Se katsoo näitä kysymyksiä *valtion kokonaisedun* kannalta. Jos jokin toimenpide on tarpeen kokonaisuuden kannalta, on se toteutettava, ajattelee kansallismielinen ylioppilasnuoriso. Mutta tämänkään nuorison sosiaalinen sivistys ei kuitenkaan vastaa maamme nopeata sosiaalista kehitystä. Suurten ylioppilasjoukkojen laita on vielä huonommin, niissä vallitsee suorastaan käsitteiden sekaannus.

Upsalassa tämän vuoden alussa pidetyssä ylioppilaiden sosiaalisessa kongressissa mainitsi ruotsinmaalainen alustaja sanan „sosiaalinen työ” herättävän ruotsalaisessa keskitason ylioppilaassa mielikuvan suuremmista veroista! Jos yrittäisi luonnehtia tämän sanan vastaavassa meikäläisessä ylioppilaassa herättämän mielikuvan, en luulisi pahoin erehtyväni, jos väitän, että sanalla on meillä liian suppea merkitys. Se on vain jotain hyväntekeväisyyttä ja kulkurien korjaamista yöksi katon alle. Sosiaalinen näkemys on ahdas ja vanhanaikainen. Tällä alalla ovat lisäksi historialliset ja poliittiset seikat siinä määrin vaikuttaneet käsityksiin, että yhteiskunnallisten probleemien pohtiminen pyrkii liiaksi kulkemaan poliittisia latuja ja ennakkoluulot puolella ja toisella ehkäisemään syvällistä tosiasioihin perustuvaa suhtautumista. Suuria yhteiskunnallisia

kysymyksiä pääoman ja työn suhteesta, työnantajain ja työntekijäin väleistä, sivistyneistön ja kansan välisestä luottamuksesta, sivistyksen demokratisoitumisesta ja kansanomaistumisesta sekä sivistyneistön uudesta asemasta yhteiskunnassa, ei sittenkään lopullisesti ratkaista siellä ylhäällä, missä niistä päätetään ja missä valta on. Perustava ja lopullinen työ on tehtävä jokapäiväisen työn piirissä eri kansalaispiirien persoonallisen kanssakäymisen avulla. Eri yhteiskuntaluokkien kokoamisessa luottamukselliseen, rakentavaan yhteistyöhön koko kansan hyväksi on ylioppilaiden, tulevan virkamiehistön ja älymystön suuri sosiaalinen tehtävä, ja siihen sen on jo koulussa valmistauduttava ja yliopistoissa edelleen kehitytttävä.

Sosiaalinen pohjasivistys luodaan kansakoulussa, mutta sitä ei pitäisi päästää unohtumaan oppikoulussa. Valitettavasti Suomen oppikouluissa näin pyrkii käymään. Meillä opetetaan kyllä oppikouluissa yhteiskuntaoppia sekä erillisenä aineena että historian opetuksen yhteydessä, opetetaan myös kansantaloutta, mutta kun oppiminen oppikouluamme painajaisen tavoin hallitsevan ylioppilastutkinnon takia yleensä on lukemattomissa eri aineissa annettujen tietojen päähänpänttäämistä, jäävät tulokset heikoiksi. Todellisen k a n s a l a i s k a s v a t u k s e n alalla ovat kansakoulu ja muut kansansivistyslaitokset paljon pitemmällä. Oppikouluihin olisi saatava enemmän todellista kansalaiskasvatusta. Sitäpaitsi sosiaalista kasvatusta olisi annettava nykyistä enemmän sellaisten aineiden kuin yhteiskuntaopin, historian, maantieteen, kansantalouden, uskonnon ja miksei filosofiankin yhteydessä. Voidaanpa sitä antaa biologiankin yhteydessä. Olisi pyrittävä siihen, että oppilaassa viriäisi halua oppia jotain enemmän kuin tietämään yhteiskunnan rakenteen ulkonaiset puitteet, halu tutustua syvemmin yhteiskunnallisiin ilmiöihin, niiden syihin ja seurauksiin. Ja tätä kasvatusta olisi jatkettava yliopistossa. Yhteiskunnallisten aineiden, sellaisten kuin sosiologian, sosiaalipolitiikan, kansantalouden, historian, valtio-opin y.m. yhteydessä tämä luonnollisesti tapahtuukin, mutta näitä aineitahan eivät kaikki ylioppilaat opiskele. Mielestäni pitäisi yliopistojen järjestää käytännöllistä yhteiskunta-

opetusta, joka olisi tarkoitettu kaikille opiskelijoille ja joka pitäisi heidät sellaisten suurten yhteiskunnallisten uudistusten tasolla kuin ovat esim. uudet huoltolakimme, kansanvakuutus, kansanterveyden kehittämistä, asutuskysymysten ratkaisua y.m. koskevat suunnitelmat. Nämä luennot pitäisi mielestäni sijoittaa eri ylioppilasjärjestöjen piiriin. Helsingin yliopisto esim. harjottaa jonkinlaista kansansivistystoimintaa eri puolilla maata. Mielestäni myös ylioppilaat tarvitsevat erittäin kipeästi tällaista valistusta ja erityisesti juuri sosiaalisissa kysymyksissä.

Mutta yleisen sosiaalisen valistuksen jakaminen ei vielä riitä. Jotta ylioppilaat todella omaksuisivat yhteiskunnallisen ajattelutavan, täytyisi se yhdistää suoranaisesti heidän opintoihinsa, ammattivalmennukseensa. Nykyajan kiireisessä opiskeluvauhdissa ei monikaan ylioppilas tule kurssilukujensa ohella harrastaneeksi tällaisia asioita. Vaikea taloudellinen asema jo yksistään rajoittaa muita harrastuksia. Todettiinhan e.m. taloudellisessa tutkimuksessa, että Suomen korkeakoulujen opiskelijoista 56.2 %:lla eli siis yli puolella oli velkoja enemmän tai vähemmän. Jo tämän vuoksi, mutta myös ammattivalmennuksen hyödyn kannalta pitäisi opintoihin eri vaiheissa sisältyä ohjausta ammatinvalintaan ja eri ammattialoihin liittyvän sosiaalisen vastuun selvittämistä. Mainittakoon lisäksi, että nykyaikainen pedagogiikka pitää henkisen kehityksen kytkemistä ammattikehitykseen erittäin tärkeänä myös ihmisen persoonallisuuden kehityksen kannalta.

Tällainen sosiaalinen ammatinneuvonta pitäisi sijoittaa keskikoulun viimeisen luokan ohjelmaan, se uudistuisi oppikoulun viimeisellä luokalla ylioppilastutkinnon suorittaneiden eri toimialoja silmälläpitäen ja loppujen lopuksi tulisi yliopistojen ja korkeakoulujen ohjelmaan ehdottomasti sisällyttää opastusta eri opiskelualojen ja -aineiden merkityksestä ei ainoastaan tieteellistä tutkimusta ajatellen, vaan myös käytännöllisen elämän tarpeita ja yhteiskunnan palvelukseen antautuvien ylioppilaiden suuren enemmistön kehitystä silmälläpitäen. Tämän ammatinneuvonnan, joka laadultaan olisi yhteiskunnan eri alojen tarpeita palvelevaa, tulisi luonnollisesti ottaa

huomioon ne kokemukset, jotka on saavutettu psykologisen ammatinneuvonnan alalla. Tällöin se voisi ohjata kutakin yksilöä sellaiselle alalle, jossa hän parhaiten voi palvella ja hyödyttää yhteiskuntaa. Jos tällä tavoin voidaan auttaa yksilöä löytämään oikea paikkansa yhteiskunnassa ja jo varhain käsittämään tämän paikan asettamat sosiaaliset velvoitukset, on saavutettu tavattoman paljon työssä yhteiskunnan tervehtymisen hyväksi.

Parhainkaan yhteiskunnallinen valistus ei kuitenkaan auta, jos akateemiselta kansalaiselta puuttuu halu työskennellä yhteisön hyväksi. Se, joka opiskelee vain tavoittaakseen helpon ja mukavan virkapaikan tai kootakseen itselleen mahdollisimman paljon maallista omaisuutta, ei parane häneen ulkoapäin isketystä tiedosta. Mahtavinkaan diktaattori ei voi pakkotoimenpitein luoda yhteiskunnallista uhrautuvaisuutta ja eheyttä kansaan. Se onnistuu vain, jos mahdollisimman monet yksilöt saadaan itsekohtaisesti omaksumaan kansallinen mieli, näkemään kansan onnellisemmassa tulevaisuudessa päämäärä, joka saa heidät ilomielin työskentelemään kansakokonaisuuden hyväksi. Tämän vuoksi on korostettava ylioppilaiden omien järjestöjen isänmaallisia ja sosiaalisia työmuotoja, tuettava niitä, On lisäksi huomattava, että ylioppilailla on omia sosiaalisia kysymyksiä, joiden hyväksi työskennellessä heidän sosiaalinen ajattelutapansa kehittyy. Tällaisia yhteisiä asioita ovat terveydenhuolto, työnvälitys, ammatinneuvonta, lainakassat, asunto-olojen kehittäminen j.n.e. Kun lisäksi — niinkuin esim. meillä osakunnissa — eri yhteiskuntaluokista tulevat nuoret joutuvat yhteistoimintaan järjestöissään, ovat toverielämä, keskinäinen kuri y.m. seikat omiaan hiomaan sosiaalisia luonteita ja tasoittamaan vastakkaisuuksia. Näiden puolien kehittämiseen ylioppilaiden järjestötoiminnassa on pantava suuri paino.

Ylioppilaiden sosiaaliset velvollisuudet ovat monet ja moninaiset. Ne voidaan kuitenkin sisällyttää muutamiin periaatteisiin, joiden tulee olla selviä jokaiselle suomalaiselle ylioppilaalle. Ylioppilaan on ennenkaikkea opittava tuntemaan, että nykypäivän ja huomisen sivistyneistö ei ole mikään kasti, vaan se on elimellinen osa kansasta, osa, joka sekä älyllisen että mo-

raalisen tasonsa takia ja saamansa koulutuksen perustalla ennenkaikkea on vastuussa kansansa tulevaisuudesta, sen sosiaalisten olojen kehityksestä. Hänen on myös käsitettävä, ettei hän yhteistoiminnassa kansan kanssa ole yksin antava puoli, vaan voi hän kansalleen jotain kestävää antaa vasta sitten, kun on oppinut tuntemaan sen sisimmän olemuksen, oppinut tuntemaan humaania myötätuntoa kanssaihmistensä ja erityisesti yhteiskunnan vähäosaisten jokapäiväistä elämänmenoa ja tarpeita kohtaan. Ja jos hän tähän kaikkeen perehtyy, oppii hän oikein rakastamaan kansaansa ja tuntee saavansa tyydytystä työstä sen hyväksi. Ja lopuksi ylioppilaan on muistettava, ettei hän parhaimmankaan sosiaalisen valistuksen saaneena ole lopullisesti valmis elämäntehtäväänsä suorittamaan. Työ neuvoo tekijäänsä ja työntekijä, joka avoimin silmin ja mieli alttiina tarkkailee ympärillään sykkivää yhteiskuntaelämää, oppii alati uutta. Elämänkoulu jatkuu vuosiemme päähän.

Mutta se ylioppilas, joka isänmaanrakkaudestaan ammentaa voimaa kiinteään, uhraavaan työhön, täyttääkseensä velvollisuudet, joita häneltä yhteiskunnallinen asemansa vaatii, hän korottaa sillä tavoin tunteensa järjelliseksi vakaumukseksi ja siveelliseksi tahdoksi, jotka takaavat, että hänen miesikänsä on tuleva kotimaalle ja ihmiskunnalle hyödyksi.

J. V. Snellman, „Ylioppilaan velvollisuudet", 1874.

YHTENÄISKOULU VAI RINNAKKAISKOULUKO OPPIKOULU-UUDISTUKSEMME PERUSTAKSI

Jussi Saukkonen

Koulu- ja kasvatuskysymykset ovat olleet vilkkaan pohdinnan alaisina koko itsenäisyytemme ajan. Se on täysin ymmärrettävää, sillä nuorison kasvattaminen kunnon kansalaisiksi on valtion tulevaisuuden lujittamista. Kansakoululaitostamme on pyritty uudistamaan, eritoten on jatkoluokkien työn järjestelystä nähty paljon vaivaa. Vuonna 1938 on päästy jo niin pitkälle, että luonnosehdotukset kansakoulujen toimintaa säännösteleviin lakeihin on saatu valmiiksi. Ammattioppilaitosten työstä on valmistunut myös komiteain mietintöjä. Erikoisen monivaiheinen ja kuitenkin tuloksiltaan niukka on ollut oppikoululaitoksemme uudistamistyö.

Jo v. 1921 laati kouluhallitus ehdotuksen oppikoululaiksi, joka sisälsi ne periaatteet, jotka nykyisin ovat olleet vallitsevina. Op-

pikoulut ovat rakentuneet ylemmän kansakoulun kahden alimman luokan, harvemmissa tapauksissa kansakoulun koko oppimäärälle. Luokkien lukumäärä on keskikouluissa vaihdellut kolmesta viiteen, 5-luokkaisten ollessa vallitsevina ja 3-luokkaisten muuttuessa toinen toisensa jälkeen 4-luokkaisiksi. Tyttökoulut ovat olleet 6-luokkaisia ja lukiot aina 3-luokkaisia. V. 1923 eduskunta kehoitti hallitusta jouduttamaan esitystä oppikoulun järjestysmuodon perusteista ja samalla esitti toivomuksenaan yhtenäiskouluperiaatteen toteuttamisen: oppikoulun tulisi ensi sijassa perustua kansakoulun koko oppimäärälle. Hallitus noudatti kehoitusta ja laati esityksen, joka muutamin poikkeuksin oli edellä lyhyesti selostetun kouluhallituksen ehdotuksen kaltainen. Tämän esityksen eduskunta hylkäsi kuitenkin v. 1926 uudistaen toivomuksensa yhtenäiskoulun luomisesta. Samalla esitettiin hallitukselle se toivomus, että oppikoulun uudelleenjärjestelyssä on pidettävä silmällä käytännöllisen elämän ja kansalaiskasvatuksen tarpeita. Nyt asetettiin komitea kysymystä pohtimaan. Se teki työtä puolikymmentä vuotta valmistaen mietinnön, joka monipuolisuudestaan ja laajuudestaan huolimatta ruodittiin paljaaksi yleisessä oppikoulunopettajain kokouksessa v. 1934 ja lukuisissa asiantuntijain kirjoituksissa. Sen tähden lieneekin hallitus katsonut parhaaksi laatiessaan esitystä eduskunnalle poiketa komitean mietinnöstä m.m. siten, että keskikoulut ehdotettiin 4-luokkaisiksi komitean ehdottaessa ne 3-luokkaisiksi. V. 1936 jätettiin tämä esitys eduskunnalle, mutta v. 1938 hallitus peruutti sen ja nyt annettiin asian valmistelu jo aikaisemmin asetetulle maan koko opetustoimen uudistamista ja yhtenäistämistä suunnittelevalle komitealle, n.s. Ruudun komitealle. Se ei kauan kysymyksen parissa viivytellyt, vaan ratkaisi reippain vedoin koko laajakantoisen kysymyksen suuntaviivat muutamassa kuukaudessa. Komitea ilmoittaa käyttäneensä työnsä pohjana v. 1933 valmistunutta oppikoulukomitean mietintöä. Sen hyvin huomaakin, koska komitean käyttämät perustelut ovat kauttaaltaan samat kuin mainitussa mietinnössä. Ruudun komitean työn tulos tuntuu olevan kysymyksen ratkaisussa kovin kevytsisältöinen. Se käsittää ainoastaan ehdotuksen laiksi oppikouluista eikä mi-

tään asetusehdotuksia ja kustannuslaskelmia. Näin ollen on kovin vaikeaa saada mitään luotettavaa kuvaa siitä, millaiseksi oppikoulumme lukusuunnitelmiltaan ja työtavoiltaan tulisi muodostumaan. Mieleen tulee vanha suomalainen sananparsi „keskentekoista ei pitäisi näyttää hulluille eikä herroille”, kun ajattelee, että tämän mietinnön perusteella pitäisi luoda käsitys oppikoululaitoksemme tulevasta kohtalosta, vieläpä ratkaista se.

Seuraavassa kiinnitetään huomiota eräisiin komitean mietinnössä esitettyihin periaatteisiin.

Pohjakoulukysymys.

Otamme ensiksi käsiteltäväksi pohjakoulukysymyksen, koska Ruudun komitea itse sanoo siitä: „Tärkein kysymys, joka on ratkaistava oppikoulun uudistuksen yhteydessä, on kysymys pohjakoulusta, jonka oppimäärälle oppikouluopetuksen tulisi rakentua.” — Käytännöllisessä koulutyössä mukana olleesta on uudistuksen pääpaino toisaalla. Palaamme siihen myöhemmin.

Ruudun komitean enemmistö asettuu päättävästi sille kannalle, että pohjakouluna tulee olla 6-luokkainen kansakoulu kokonaisuudessaan. Näin syntyisi yhtenäiskoulujärjestelmä: kansakoulu—keskikoulu—lukio. Vain poikkeustapauksissa olisi olemassa osalle kansakoulun oppimäärää perustuvia oppikouluja. Näin ollen nykyinen rinnakkaiskoulujärjestelmä hylättäisiin.

Komitea perustelee kannanottoaan entuudestaan tutuiksi tulleilla demagogiaan vivahtavilla väitteillä. Ne voidaan ryhmittää yhteiskunnallisiin, kasvatuksellisiin ja taloudellisiin näkökohtiin.

Yhteiskunnallisina syinä, jotka puolustavat yhtenäiskoulujärjestelmää, pitää komitea ensiksi sitä, että sen vallitessa tulevat kaikki yhteiskunnan jäsenet asemaan ja taloudellisiin toimeentulomahdollisuuksiinsa katsomatta saamaan saman pohjakoulutuksen. Yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus toteutetaan täten.

Toiseksi estää yhtenäiskoulujärjestelmä kansakoulun joutumasta huonompiosaisten kouluksi. Komitean käsityksen mu-

kaan rinnakkaiskoulujärjestelmä saattaa kansakoulun ylle tällaisen varjon, kun varakkaat vanhemmat vievät lapsensa jo yläkoulun II:lta luokalta oppikouluun taikka panevat heidät valmistaviin kouluihin.

Kolmanneksi yhtenäiskoulusta on myös se etu, että normaalitapauksissa koulunkäyntiaika on kaikilla yhtä pitkä, kun jokainen pääsee oppikouluun vasta kansakoulun päätettyään.

Kasvatuksellisina syinä, jotka puoltavat yhtenäiskoulujärjestelmää, pitää komitea seuraavia seikkoja:

Ensiksi se antaisi varsinkin maaseudulla asuville lasten vanhemmille mahdollisuuden pitää lapset luonansa kaksi vuotta pitemmän ajan, kun heidän tulisi käydä ennen oppikouluun pyrkimistään kansakoulu kokonaisuudessaan. Näin he joutuvat olemaan vanhempien valvonnan alaisina ja kasvatettavina pitemmän ajan.

Toiseksi komitean suosittelema koulujärjestelmä helpottaa elämänuran valintaa, kun se siirtää tuon vaikean ratkaisun 11. ikävuodesta 13. ikävuoteen.

Taloudellisina perusteluinaan esittää komitea kantansa tueksi seuraavaa:

Yhtenäiskoulujärjestelmä on taloudellisesti nykyisin vallitsevaa edullisempi niille vanhemmille, jotka joutuvat hankkimaan lapsilleen oppikoulusivistyksen vieraalla paikkakunnalla. „Tämä etu tulee varsinkin maalaisväestön hyväksi", tehostaa komitea.

Kansantaloudellista säästöä koituu uudelleenjärjestelystä siten, että oppilaat voidaan pitää kaksi vuotta kauemmin kansakoulun hoivissa, eikä heille tarvitse kustantaa oppikoulun kalliimpaa opetusta.

Välittömästi pohjakoulukysymykseen liittyy myös oppikoulun luokkien lukumäärä. Komitea on asettunut sille kannalle, että keskikoulun tulisi olla 3- taikka 4-luokkainen riippuen paikallisista olosuhteista ja lukio tulisi olemaan 3-luokkainen. Tärkeimpinä perusteluina tälle kannanotolle on esitetty se, että koulunkäyntiaikaa ei olisi nykyisestään pidennettävä, vaikka pohjakoulutus vaatiikin uuden järjestelmän vallitessa 2 vuotta pitemmän ajan. Nykyisinhän on normaaliaika 4 lk kansakoulua + 8

lk oppikoulua = 12 lk. Yhtenäiskoulujärjestelmän aikana olisi se 6 lk kansakoulua + 6 lk oppikoulua = 12 lk. Komitean käsityksen mukaan on nuorisolle eduksi, että se pääsee n. 16 v:n iässä keskikoulusta voidakseen antautua käytännön elämän palvelukseen riittävän kehityskykyisenä ja että se pääsee lukiosta mahdollisimman varhain korkeakouluopintoihin taikka muihin varsinaisiin tehtäviin.

Onko komitean kannanotto riittävästi perusteltu?

Onko meidän nykyisessä oppikoululaitoksessamme olemassa huutavina ne yhteiskunnalliset epäkohdat, joita nyt suunnitellulla lainsäädännöllä koetetaan poistaa? Tämä kysymys tulee mieleen, kun tarkkailee edellä selostettua mietintöä.

Meidän oppikouluamme ei voida pitää missään tapauksessa harvojen väestön kerrosten kouluna. Sitä todistavat m.m. eräät poiminnot lukuvuoden 1936—1937 oppikoulutilastosta. Sen mukaan oli oppikoulun oppilaista

pienliikkeen harjoittajien ja palvelusmiesten lapsia	39.2 %
virkamiesten ja vapaiden ammattien harjoitt. lapsia	25.6 %
työväen lapsia	12.9 %
suurliikkeen harjoittajien lapsia	9.7 %
pientilallisten lapsia	8.4 %
suurtilallisten lapsia	3.5 %
maanviljelystyöväen lapsia	0.7 %

Kun tätä tilastoa tarkastellessa ottaa huomioon sen, että pienliikkeen harjoittajiin ja palvelusmiehiin luetaan m.m. käsityöläiset, suuri osa rautatieläisistä, työnjohtajat j.n.e. sekä sen, että virkamiesten ja vapaiden ammattien harjoittajien ryhmään luetaan kuuluvaksi myös monien eri elämän alojen edustajat, voidaan ilman muuta todeta nykypäivien oppikoulun sosiaalisesti tasapuolinen rakenne. Sen tähden tuntuukin lievimmin sanoen oudolta se, että eduskunta kerran toisensa jälkeen vaatii yhtenäiskoulujärjestelmää ja komiteat puolustelevat sitä yhteiskunnallisia näkökohtia etsien. Mitä selvin todistus oppikoulumme kansanvaltaisuudesta on se harvinaisen vilkas säätykierto, joka

maassamme vallitsee. Sen lienee Ruudun komiteakin todennut, koska se ei enää mainitse mietinnössään mitään säätykierron vilkastuttamisen tarpeesta yhtenäiskoulujärjestelmän etuna, kuten sitä todisteli edellinen oppikoulukomitea.

Komitean mielestä näyttää yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus vaativan kaikille samanlaista pohjakoulutusta, jonkinlaista „henkisen omaisuuden sosialisoimista". Onko tällainen „sosialisoiminen" lopultakaan yhteiskunnalle tarkoituksenmukainen palvelus? Kansallinen kulttuurimme vaatii tahtoelämältään voimakkaita, eteenpäin pyrkiviä yksilöitä. Tällainen yksilökehitys kärsii auttamattomasti kansakoulun pohjakouluksi tekemisestä. Sitä paitsi siitä koituu huomioon otettavia kasvatuksellisia haittoja, joihin palataan myöhemmin.

Puhe siitä, että kansakoulu muodostuisi rinnakkaiskoulujärjestelmän vallitessa „huonompiosaisten kouluksi", on poliittisesti ärtyneen mielikuvituksen tuotetta. Ainakaan maaseudulla elänyt ja toiminut henkilö ei ole tullut ajatelleeksikaan, vielä vähemmin kuullut väitettävän tuollaista missään yhteiskuntaryhmissä. Kansakoulullamme on näet niin vakiintunut maine kansankasvattajana, ettei tuollainen ajatus saata tulla mieleenkään. Sitä paitsi ei varattomienkaan vanhempien tarvitse nykypäivinä jättää lapsiaan kansakouluun, jos lapsilla on henkisiä edellytyksiä oppikouluopintoihin, sillä valtion koulujen ja yksityisoppikoulujen vapaaoppilaspaikat ja stipendit helpottavat lahjakkaiden varattomien lasten oppikoulunkäyntiä. Tarvitaan vain valistus- ja opastustyötä vanhempien keskuudessa, etteivät he itsepäisesti hukkaisi lastensa aikaa kansakoulun kahden ylimmän luokan käyntiin.

Komitean toteamus siitä edusta, että yhtenäiskoulujärjestelmä luo normaalitapauksissa kouluajan kaikille yhtä pitkäksi, lienee tarkoitettu vain lisämomentiksi sen kannan perusteluihin. Sillä ei näet ole suurtakaan käytännöllistä merkitystä, kun tiukkojen kurssivaatimusten vuoksi normaalitapaukset supistuvat vähiin: luokalle jää vuosittain esim. komitean suosittelemissa kouluissa n. 25 % suoraan ja varmaan melkoinen joukko ehtolaisista, joita on nykyisissä oppikouluissa varsin runsaasti.

Se kaavamaisuus, jota edellä selostetuin yhteiskunnallisin syin pyritään komitean mietinnössä saavuttamaan, ja jota on palvottu oppikouluissamme pitkät ajat opetussuunnitelmiin ja oppiennätyksiin ulotetun yksityiskohtaisen säännöstelyn avulla, on heikkojen ja keskinkertaisten työntekijäin „kainaloista tukemista" ja kehityskykyisen kasvattaja-opettajan, personallisuuksien kahlitsemista. Meidän maamme kansallinen kulttuuri kärsii siitä. Kaavamaisuus kasvattaa pikkusieluisuutta.

Käsityksemme on: Suomen oppikoulu on 1900-luvulla kehittynyt yhteiskunnalliselta rakenteeltaan siinä määrin kansanvaltaiseksi, etteivät mitkään yhteiskunnalliset syyt pakoita ilman riittävää tutkimusta ja perustelua vaihtamaan koettua rinnakkaiskoulujärjestelmää poliittiseksi päämääräksi muodostuneeseen yhtenäiskoulujärjestelmään. Nykyistäänkin suurempi oikeudenmukaisuus oppikoulun käyntimahdollisuuksiin saadaan aikaan vanhempia opastamalla ja lahjakkaita varattomia oppilaita taloudellisesti tukemalla.

Onko nykyisessä oppikoulussamme niitä kasvatuksellisia epäkohtia, joita yhtenäiskoulujärjestelmällä halutaan poistaa?

Ilmeinen kasvatuksellinen puute on se, että oppikoulua käyvät lapset joutuvat usein olemaan poissa kodin valvonnasta. Näin ollen olisi kasvatuksellisessa suhteessa myönteistä yhtenäiskoulussa kahden kotoisen kouluvuoden lisäys. Mutta toisaalta se sattuu sellaiseksi ikäkaudeksi, jolloin lapsi on vielä varsin altis olemaan koulukodin valvonnan alaisena. Tervetulleen parannuksen on kouluoloihin tuonut aivan viime vuosina rautatie- ja ennen kaikkea linja-autoliikenne, joitten välityksellä varsin suuret oppilasjoukot voivat käydä koulua kotoa käsin ja monille sellaisille, joilla muuten ei olisi ollut koulunkäyntimahdollisuuksia, avautuu opintie.

Erikoisena yhtenäiskoulun tuottamana etuna on pidetty myös elämän uran valinnan helpottumista. Tämä väite tuntuu varsin ihmeelliseltä. Oppilaan elämän uran omakohtaisesta valinnasta ei tietenkään voida puhuakaan yhtä vähän 13-vuotiaana kuin 11-vuotiaanakaan. Sattuman varaiseksi jää varmasti myös kas-

vattajien suorittama valinta vielä 13-vuotiaankin lapsen suhteen, sillä tuo ikäkausi on sielullisen kehityksen murroskautta. Tämä yhteiskunnan kannalta tärkeä kysymys ei ratkea näin yksinkertaisella keinolla edes osittain. Siinä tarvitaan psykologian apua ja ennen kaikkea lasten vanhempien ja opettajien sekä kasvatin keskinäistä yhteistoimintaa. Viimeksi mainittu tapa on käytännössä kokeiltuna näyttänyt olevan varsin hedelmällinen henkilön tulevalle kehitykselle, esim. keskikoulun ylimmällä luokalla oleville oppilaille.

Yhtenäiskouluperiaatetta vastustavia yleiskasvatuksellisia näkökohtia on useita, vaikka ne on tavallisimmin sivuutettu vaieten. On kansalliselle kulttuurillemme vahingoksi, jos lahjakkaat oppilaat pakoitetaan käymään kansakoulu kokonaisuudessaan ennen oppikouluun pääsemistä. Yleisen oppivelvollisuuslain johdosta joutuvat kansakoulumme ottamaan vastaan kaiken oppilasaineksen ilman karsintaa. Opetuksen taso ja kasvatustyökin on luonnollisesti sovellettava pikemminkin keskinkertaisen lahjakkaan oppilasaineksen mukaan. Kun kaiken lisäksi kansakouluissa luokalle jättäminen ja ehtojen antaminen on supistunut vähiin, on tästä seurauksena opetuksen hidas tempo ja tietomäärän vähentyminen. — Tämä ei suinkaan ole opettajien syytä, vaan vallitsevan tilanteen aiheuttamaa. — Tällaisessa ympäristössä lamaantuu intensiivisesti työskentelevän oppilaan harrastus ja työinto. Hän joutuu kuluttamaan hukkaan aikaansa, voipa työskentelyn helppous hänet johtaa vähäarvoisiin taikka vahingollisiinkin harrastuksiin. Mikä onkaan luonnollisempaa, kuin antaa heille vapaus oppikoulussa koettaa voimiaan. Vasta sitten kun kansakoululaitostamme on kehitetty niin pitkälle, että heikkolahjaiset oppilaat saavat mahdollisesti erikoisopetusta ja erittäin lahjakkaat saavat kykyjänsä vastaavaa työskentelyä, voidaan harkita perusteellisemmin kansakoulun koko oppikurssin asettamista pohjaopetukseksi vaarantamatta henkisen kulttuurimme tasoa.

Opetustapa kansakouluissamme aiheuttaa pakostakin pohjakoulutuksen sisällön köyhtymisen verrattuna nykyiseen järjestelmään, jonka aikana oppilaat pääsevät oppikouluun kahta vuot-

ta aikaisemmin kuin vastaisuudessa. Joutuuhan kansakoulunopettaja opettamaan melkein kaikkia koulunsa oppiaineita. Sen sijaan oppikoulunopettaja saa syventyä muutamiin harvoihin oppiaineisiin. Hänen tiedonjakamismahdollisuutensa ovat näinollen edullisemmat. — Luonteen kasvatuksen kannalta on taas kansakoulunopettaja edullisemmassa asemassa, kun hän voi seurata oppilaansa luonteen kehitystä jatkuvasti ja tehdä havaintoja oppilaan taipumuksista ja harrastuksesta eri aineitten yhteydessä. — Todistuksena siitä, että lapset oppikoulua käyden kehittyvät kahdessa vuodessa opillista uraa silmällä pitäen enemmän kuin kansakoulun kahdella ylimmällä luokalla, mainitsee Ruudun komitean jäsen, rehtori Uno Jahnsson Helsingissä suoritettujen älykkyyskokeiden tulokset, jotka ovat osoittaneet, että kansakoulun ylemmille luokille jääneet ovat kehittyneet hitaammin kuin heidän oppikouluun päässeet heikommat toverinsa. Käytännöllisessä koulutyössä voi tehdä järjestään joka vuosi sellaisen havainnon, että keskinkertaista parempienkin kansakoulun läpikäyneiden oppilaiden rinnalle kohoavat usein saavutuksissaan jo ensimmäisen lukuvuoden taikka viimeistään toisen lukuvuoden aikana monet 2 lk yläkoulua käyneet heidän toverinsa. Toisen lukuvuoden lopussa näyttää luokka pohjakoulutukseltaan melko homogeeniselta. Eiköhän tämä ole seuraus oppiaineittain annetun opetuksen tehokkuudesta.

Vielä voisi mainita eräänä yhtenäiskoulujärjestelmän kasvatuksellisena heikkoutena sen, että mikäli kansakouluihin ei voida saada vieraan kielen opetusta, jää tällöin käyttämättä asiantuntijoitten mielestä kielen oppimiseen herkät lasten ikävuodet.

Hyvin painava yleiskasvatuksellinen näkökohta, joka ilmeisesti sotii yhtenäiskoulujärjestelmää vastaan, on se, että kansakoulun joutuminen pohjakouluksi tuhoaisi koko tuon suuriarvoisen kansan kasvatus- ja valistuslaitoksen perinnäisen olemuksen. Se muuttuisi oppimääriltään ja työtavoiltaan oppikoulun rengiksi. Kukin opettaja pyrkisi tekemään parhaansa, että hänen parhaat oppilaansa pääsisivät oppikouluun. Se tulisi nykyistä enemmän kunnia-asiaksi. Kansakoulunopettajien virkeät, arvokkaat kasvatuspyrkimykset saisivat väistyä opetustehtävien tieltä,

kuten on käynyt oppikouluissa ylioppilastutkintoon valmistamisen vuoksi. Se olisi mitä kohtalokkain isku nuorisollemme, jonka kasvatus on siirtynyt suuressa määrässä kodeilta koululle. Eikä suinkaan ole yhteiskunnallekaan saman tekevää, että sen kansakoulua käyvä polvi kokonaisuudessaan pakoitetaan oppikouluun valmistavaan kiirastuleen, vaikka siitä vain 9—10 % siirtynee oppikouluun.

Yhtenäiskoulujärjestelmän tueksi esitetyt kasvatukselliset syyt eivät ole niin vakuuttavia, että ratkaisu sen hyväksi voitaisiin tehdä asiain nykyisessä vaiheessa. Päin vastoin monet kasvatukselliset syyt vaativat hyvin vakavaa ja vastuuntuntoista harkintaa ennen ratkaisua.

Taloudelliset syyt, joita komitea esittelee kantansa tueksi, ovat suurelta osalta näennäisiä. Linja-autoliikenteen valtava lisääntyminen on tuonut oppikoulut suurimmassa osassa maatamme kotien naapureiksi, joten kouluttamiskustannukset ovat laskeneet aikaisempaan verrattuna monin paikoin lähes puolella.

Valtiolle mahdollisesti koituvan säästön joutuvat uusmuotoisten koulujen aikana maksamaan lasten vanhemmat yksityistuntipalkkoina ja luokalle jääneitä oppilaita kouluttaessaan, koska ei voitane vaatia opettajia helpottamaan vaatimuksiaan, vaikka onkin kysymyksessä määrätyllä taholla suosittu koulumuoto.

Hyvin todennäköistä on myös se, että mitä valtio säästää oppikoulujen kohdalla, se voidaan hyvin tarvita pohjakouluksi muutetun kansakoulun kohentamiseen. Ellei sivistystasoamme pyritä tietoisesti madaltamaan, on supistetut koulut muutettava varsinaisiksi kansakouluiksi. Luokkien oppilasmäärät on nykyisestään supistettava. Aikaisemmin kosketeltuja avustavia luokkia lienee perustettava. Kukapa tietää, vaikka osoittautuisi välttämättömäksi n.s. opettajien keskeisen ainejaonkin toteuttaminen. Opetusvälineistöä on tässä pohjakoulussa entisestään lisättävä. Kaikki tämä vaatii varoja. Näin valtio joutuisikin ottamaan vain toisesta taskusta ja panemaan toiseen taskuun. Samalla kävisi paha halla yli kansallisen kulttuurivainiomme.

Hyvin huomionarvoinen taloudellinen seikka on myös se, että tähän mennessä ovat kokeillut 6-luokkaiset oppikoulut osoittautuneet varsin kalliiksi kustannustensa puolesta ja kuitenkin niissä on useissa tapauksissa osa tärkeistäkin aineista ollut tuntiopettajien hoidossa. Jos tästä koulumuodosta tulisi vallitseva tyyppi, olisi pakko vähentää peruspalkkaan kuuluvaa minimituntimäärää eri aineitten opettajien kohdalta ainakin keskikouluissa, koska tunteja ei riitä 5-luokkaisten koulujen opettajistolle koulun muuttuessa 3-luokkaiseksi ja koska ei voitane ilman muuta panna viralta osaa opettajistosta. Vasta uusia oloja silmällä pitäen opiskelleitten opettajien valmistuttua tämä epäkohta paranisi. Opettajistolla sinänsä ei liene mitään sitä vastaan, että työmäärä pienenisi, kunhan palkkaus ei siitä kärsisi, mutta suositellun koulutyypin se tekisi kalliiksi.

Koulu-uudistuksen toteuttaminen ei tuota todellista taloudellista etua valtiolle eikä yksityisille.

Edellä sanotun lisäksi olisi koulu-uudistuksesta seurauksena joukko syvällekäypiä muutoksia.

Sekä keskikouluissa että lukioissa täytyisi nykyisistä oppimääristä poistaa paljon ainesta. Siihen on syytäkin eräissä oppiaineissa, mutta on myös paljon sellaisia oppiaineita, joista ei voida mitään tinkiä kansalaiskasvatuksen ja yleissivistyksen siitä kärsimättä. Syrjäinen asemamme historian päänäyttämöiltä aiheuttaa sen, ettemme oman kansamme historiasta saa kuvaa yleisestä kulttuurikehityksestä; meidän on luettava runsaasti yleistä historiaa. Syrjäinen maantieteellinen asemamme maapallolla aiheuttaa suhteellisen laajan kurssin maantieteessä. Äidinkielemme rakenne-eroavaisuudet Euroopan suuriin sivistyskieliin nähden estävät meitä saamasta välittömästi osaamme yleismaailmallisen henkisen kulttuurin saavutuksista ja lisäämästä siihen panostamme. Tarvitsemme vieraitten kielten taitoa. Nämä muutamat esimerkit riittänevät jo osoittamaan, että oppikurssien karsinnassa on tietyt rajansa olemassa, ellei haluta vaarantaa kulttuuritasoamme.

Kansakoulunopettajien valmistuksessa saattaisi tapahtua tai pikemminkin tehostuen jatkua se suunta, että ylioppilaat kansoittavat seminaarit, varsinkin jos ajatellaan jonkun vieraan kielen ottamista kansakouluihin. Tämä kehitys ei kuitenkaan maaseutukansakoulujen kannalta olisi suotavaa, koska ne saisivat opettajiksi oppilaiden luonnollisesta ympäristöstä irrallaan olevia opettajia, joilta puuttuvat edellytykset koulun ja käytännöllisen elämän lähentämiseen.

Kaiken edellä olevan perusteella tulemme lopputulokseen: Kansakoulun asettaminen pohjakouluksi ei ole nykyoloissa ajankysymys ja vaarantaisi arveluttavalla tavalla kansamme kulttuuritasoa sekä kansakoulumme perinnäistä suurta tehtävää kansan kasvattajana ja valistajana.

Vuosiluokkien lukumäärä ja linjajako.

Kun tätä kysymystä on käsitelty yksityiskohtaisemmin toisessa „AKS:n tien" kirjoituksessa, kosketellaan sitä tässä vain sivumennen.

Yleiseen mielipiteeseen, vieläpä oppikouluväenkin keskuuteen on juurtunut syvälle käsitys siitä, että oppikoulun ensisijainen tehtävä on tiedon jakaminen. Jo J. W. Snellman edusti tätä kantaa. Kun kuitenkin maamme itsenäisyyden aikana on tultu entistäänkin selvemmin havaitsemaan, että tarvitsemme syvästi sivistyneitä personallisuuksia yhteiskuntamme johtopaikoille, on alettu vähitellen käsittää oppikoulun velvollisuuksiin kuuluvaksi opetuksen ohella luonteen kasvatustyön, jolla emme tarkoita mitään „sormella osoittelevaa moralisoimista", vaan vakaata, kasvattavaa oppiainekseen syventymistä. Kun siihen nykyisissä 8-luokkaisissa kouluissa ei aina näytä riittävän aikaa, kuinka se olisi mahdollista 6-luokkaisissa oppikouluissa, joissa opetustyön vauhdin täytyisi olla nykyistäänkin kiihkeämmän huolimatta „uusista metoodeista". — Edellä on jo ilmaistu pelko siitä, että oppikoulun vuosiluokkien lukumäärän supistaminen voi johtaa sivistystason alenemiseen. Luokkaluvun alentaminen keskikou-

lussa 3:een on osoittautunut oppilaille ylivoimaisia ponnistuksia aiheuttavaksi. Sitä todistaa parhaiten se, että viime vuosina on 3-luokkaiset keskikoulut toinen toisensa jälkeen muutettu 4-luokkaisiksi. Ylioppilaskirjoitusten tuloksista voitaisiin löytää myös lisäaineistoa tähän todisteluun.

Ruudun komitean pyrkimykselle helpottaa oppilaiden erikoistumista lukioluokilla omille harrastusaloilleen entistä syvemmän ja tehokkaamman linjajaon puitteissa on annettava vilpitön tunnustus. Samoin on pyrkimys komitean mietinnössä sivumennen mainittuun ammattiopetuksen järjestelyyn ja sen arvostamiseen tyydytyksellä todettava. Käsityksemme mukaan ei siinä suhteessa ole kuitenkaan syytä pyrkiä niin systemaattiseen koulujen jakoon kuin komitea viittaa. Keskikoulujenkin opetusohjelmiin voitaisiin, sikäli kuin ne säilytetään 4- tai 5-luokkaisina, sijoittaa käytännöllisen elämän aloihin liittyvää ainesta, esim. sovellettua luonnonoppia, sovellettua luonnonhistoriaa, kotitaloutta j.n.e. Näin onkin jo eräissä kouluissa menetelty. Mikä estäisi kokeilemasta vieläkin selvemmällä linjajaolla: ammatillisella ja tietopuolisella jaolla keskikoulun ylemmillä asteilla. Antamalla näin oppilaille tilaisuus varttuneemmalla iällä harrastaa käytännöllisen elämän aloja helpotetaan heidän elämänuran valintaansa, vieläpä voidaan vähitellen horjuttaa sitä teoreettisen tiedon jumalointiakin, joka on aiheuttanut ylioppilastulvamme.

Oppikoulumme tarvitsevat uutta henkeä.

Tämän kirjoituksen alussa on jo viitattu siihen, että yhtenäiskoulukysymyksen ratkaisu ei ole tärkein probleema oppikoulumme uudistuksessa. Tärkeintä on oppikoulun sisällä tapahtuva uudistustyö: oikeitten kasvatuspäämäärien omaksuminen ja opettajien eläytyminen tehtäviinsä uuden kasvatuspäämäärän mukaisesti. Opettajistomme keskuudessa tarvitaan nykyistä laajempaa yleisten asioitten harrastusta, elävää kosketusta yhteiskunnallisiin kysymyksiin, jotta pystyttäisiin kasvattamaan arvostelukykyisiä ja ajattelevia kansalaisia. Tällöin olisi jo opetuksessa sinänsä niin paljon aatteellista sisältöä, ettei oppilaiden tarvitsisi

hakea ihanteellisille pyrkimyksilleen tyydytystä „politiikasta". Ja kouluillakin olisi työrauha. Eiköhän tässä olisi ajattelemisen aihetta kouluväelle. — Tästä hengen uudistuksesta on lausuttu painavia ajatuksia tri Korpikallion kirjoituksessa, joka on edellä julkaistu.

On ollut onni koululaitoksellemme, että tähän mennessä ei ole oppikoulun ulkonaisten muotojen kehittelyssä päästy lopulliseen ratkaisuun, sillä sen ratkaisu olisi jäänyt puolitiehen niitten mietintöjen perusteella, joita tähän mennessä on julkisuuteen saatettu. Kun niin elintärkeää kysymystä kuin koulu-uudistus on, lähdetään ajamaan, täytyy vanhan tilalle voida asettaa todella arvokasta uutta. Yhdymme siihen, mitä edellä on sanottu koulu-uudistuksesta: sitä on vielä perusteellisesti tutkittava ja valmisteltava. Sillä välin tehtäköön voimakasta herätystyötä oppikoulun kasvatustehtävän tehostamiseksi.

J.k. Sen jälkeen kun edellä oleva kirjoitus oli saatu julkaisukuntoon, tuli julkisuuteen hallituksen esitys oppikoulu-uudistuksesta. Kun sitä tarkastelee edellä esitetyn valossa, näyttää se monessa suhteessa Ruudun komitean ehdotusta paremmalta. Siinä on päättävästi luovuttu yhtenäiskouluperiaatteesta ja asetuttu rinnakkaiskoulun kannalle. Perusteluissa esitetään joukko samantapaisia ajatuksia kuin edellä olevassa kirjoituksessa. Arveluttavalta tuntuu kuitenkin lähinnä luonteenkasvatuksen kannalta arvosteltuna keskikoululuokkien lukumäärän alentaminen 5:stä 4:ään. Jos keskikoulun kurssiin voitaisiin liittää tietopuolisen opiskelunsa keskikoulussa päättäville, vaikkapa vain vapaaehtoisuuteen perustuen, yhteiskuntaelämään lähentävä ja esim. paikkakunnallisiin ammattialoihin taikka ammattiopistoihin valmentava vuosikurssi keskitetyin ohjelmin, korvaisi se varmaan tehokkaalla tavalla keskikoulun yhden vuosiluokan poistamisen. Jo nykyisin yleistä kansalaiskasvatusta palveleva keskikoulu muodostuisi tällöin entistä tärkeämmäksi sivistys- ja kasvatustekijäksi.

Linjajaon väljentäminen on opintojen erikoistumisen kannalta lukioluokilta lähtien hyvä periaate, mikäli sen toteuttaminen käytännössä ei kohtaa kovin suuria vaikeuksia. Samoin on raittiusopin ja väestönhuollon ottaminen oppikoulun työohjelmaan varsin myönteinen puoli mainitussa esitysessä.

Kesäloman lyhentäminen 10 päivällä elokuun lopussa ei ole niin yksinkertainen ja helppo ratkaisu, kuin esityksessä näytään oletettavan. Paitsi siitä koituvia terveydellisiä haittoja, on otettava huomioon se, että maaseudulla on tuohon aikaan kiireinen korjuuaika, jolloin koululaisillakin on useimmissa kodeissa runsaasti tehtäviä, varsinkin nykyisin, kun maaseudulla on työvoimasta puute. Suuri kasvatuksellinen arvo on myös sillä, että tuollaisina työaikoina lapset saavat omakohtaisesti tehdä ruumiillista työtä ja olla luonnon parissa. Loman lyhentämisellä aikaansaatu lukuajan pidennys tuskin korvaa mainittuja kasvatuksellisia arvoja.

Kaikesta edellä esitetystä myönteisestä huolimatta on syytä tehostaa sitä, että tämäkin esitys koskee lähinnä oppikoulun ulkonaista muotoa, ellei asetuksilla saada jotain syvällisempää aikaan. Sen tähden ei voida ainakaan toistaiseksi puhua „vuosisataisteosta", vaan pikemminkin vain „uudistuksesta uudistuksen vuoksi". Ja jos tämä uudistus toteutetaankin, se ei saa muodostua esteeksi aikanaan kypsyvälle todella suurelle koulu-uudistukselle, joka luo myös syvällisen hengen oppikouluun ja koulukasvatukseen.

SUOMALAISTEN PUNAISTEN OSUUS AUNUKSEN TAISTELUISSA

Reino Vähäkallio

Suomessa painettu, Karjalan vapaussotia koskeva kirjallisuus on melko vähälukuinen. Sitä lukuisampi on Neuvosto-Venäjällä ilmestynyt, tätä asiaa koskeva kirjallisuus. Tosin se on etupäässä propagandakirjallisuutta ja sellaisenaan voimakkaastikin väritettyä, mutta on siinä osa puhtaasti tutkielmien luontoistakin. Tämän kirjallisuuden pohjalla on allaoleva ja Aunuksen vapaussotaa koskeva kirjoitus laadittu. Sen tarkoituksena on antaa tietoja siitä osuudesta, jota nimenomaan suomalaisista punaisista aineksista kokoonpannut joukko-osastot näyttelivät Aunuksen taisteluissa — taisteluissa, joissa suomalainen seisoi suomalaista vastaan suomalaisella alueella, kumpainenkin oman valtiollisen ajatuksensa — Annuksessa olevat vapaaehtoiset heimokansan vapauden ja punaiset suomalaisen Neuvosto-Karjalan puolesta —

elähdyttämänä. Että Aunuksen taisteluissa oli punaisten puolella kysymys myös suomalaisuudesta eikä vain kommunistisesta maailmankatsomuksesta, siitä on mielestäni paraana todistuksena se suomalainen suunta, jota näiden taisteluiden voittajat, punaiset, jo alusta-alkaen alleviivasivat kaikessa hallitustoiminnassaan. Tähän kansalliseen kantaansa he aikoinaan sitten sortuivatkin. Olen varma siitä, että he, Neuvosto-Karjalan hallitsemisesta erotettuina, käsittivät ajatuksensa Neuvosto-Venäjän yhteydessä elävästä suomalaiskansallisesta Karjalasta sortuneen raunioiksi samanaikaisesti heidän kanssaan, että he kukistuessaan näkivät suomalaisuuden polkeutuvan slavismin armottomiin jalkoihin. Toivon, että autonoomisen Neuvosto-Karjalan esitaistelijat — suomalaiset —, sikäli kuin se enää on mahdollista, käsittävät nyt kahdenkymmenen vuoden kuluttua, että veljesveri, niin heidän kuin silloisten valkoistenkin, heidän kohdaltaan ja heidän ansiostaan on juossut hukkaan ja slaavilaisen eikä suomalaisen kansanheimon hyväksi. On valitettavaa, että näin on käynyt. Toivottavaa olisi ollut, että he, kuten vastapelaajat, olisivat tunteneet ryssät niin hyvin, etteivät olisi liittoutuneet heidän kanssaan.

Karjalaissyntyiset punaisetkin tajusivat venäläisvaaran paremmin kuin suomalaiset. Mainittakoon tässä, että kun Muurmannilla olevien liittolaisjoukkojen kenraali Preiss helmikuun 17 päivänä 1919 saapui Vienan Kemissä pidettyyn Karjalan autonomiaa valmistelevaan Pohjois-Vienan kuntien edustajien kokoukseen ja siellä esitti liittolaisjoukkojen ylipäällikön sähkösanoman, jossa nimenomaan sanottiin, ettei Muurmannilla olevien liittolaisjoukkojen päällystö kannattanut ajatuksia Venäjästä eroamiseksi, niin tämä kunnanedustajain kokous antamassaan vastauksessa kuitenkin ilmoitti, että se jättää „Karjalan perustavan Kansalliskokouksen" päätettäväksi, liittyykö se yleensä kehenkään ja jos liittyy, liittyykö silloin Suomeen vai Venäjään. Melkoisen varmana voidaan pitää, etteivät edustajat olleet ennen kenraali Preissin esittämää vaatimusta edes vakavassa mielessä pohtineet liittymistä Venäjään ja että heidän liittolaisille lähettämässä vastauksessaan samoinkuin myöhemmin tehdyssä kokouspäätökses-

Aunuksen kuntien edustajia saapuneina Viteleen kokoukseen toukokuussa v. 1919, jossa m.m. päätettiin retkikunnan tukemisesta.

säkin esiintyvä, tätä tarkoittava varaus on käsitettävä johtuneeksi liittolaisten painostuksesta ja laadituksi heidän rauhoittamisekseen. Kokouksen pöytäkirja, johon on otettu vain kokouksessa esitetty alustus, liittolaisille annettu vastaus ja kokouksen päätökset, ei anna tässä suhteessa oikeaa kuvaa kokouksen mielialoista. Kokouksessa olleet edustajat ovat haastatteluissa, samoinkuin Uhtuan Maakuntapäivillä 1920 esittämissään lausunnoissa, väittäneet yllämainitun Kemin kokouksen tähdänneen täyteen itsenäisyyteen, eikä vasallivaltiuteen. Kokouksessa valitulle „Karjalan Kansalliskomitealle" annetuissa evästyksissäkin ja tehtävissä m.m. sanotaan: „lähettämään ainakin kaksi edustajaa rauhanneuvotteluihin, hankkimaan Karjalan itsenäisyydelle maailman valtojen tunnustuksen." „b) ryhtymään toimiin tunnustuksen hankkimiseksi lähemmiltä naapurivalloilta nim.: sekä Pohjois-Venäjän väliaikaiselta hallitukselta, että Venäjän Neuvostotasavallalta ja Suomen hallitukselta sekä ryhtymään muihinkin toimenpiteisiin asian suhteen." Edelleen se, etteivät esim. aunukselaiset muodostelleet itsenäisiä valkoisia suomalaisia vastaan taistelevia joukko-osastoja suomalaisten punaisten malliin, ja että heitä punaisissa joukko-osastoissa Aunuksessa oli hyvin vä-

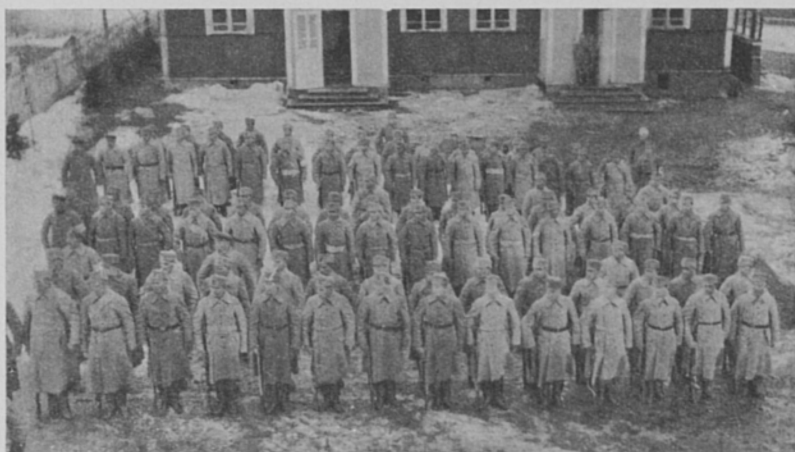
hän, mutta sen sijaan huomattavasti Muurmannin radanvarren taistelualueilla liittolaisten siipien suojassa taistelevien valkoryssien vastustajien parissa, on merkkinä siitä, että he olivat kerta kaikkiaan päättäneet pitää ryssän poissa asuma-alueiltaan. Suomalaiset punaiset sensijaan veljeilivät venäläisten kanssa, jopa muodostelivat heidän kanssaan yhteisiä rykmenttejäkin Aunuksen taisteluita varten. Heidän hyväuskoinen suhtautumisensa ryssiin oli, kuten jo aikaisemmin on sanottu, vain väliaikaistoimenpide. Pohjimmaisena tarkoituksena oli luoda karjalaisten kanssa kansallisen Karjalan autonominen alue — itsenäinen Karjala.

Punaisten suomalaisten joukkojen sijoitus taisteluiden alkaessa.

Aunuksen vapaussodan alkaessa huhtikuun lopulla oli siihen osallistuneiden punaisten suomalaisten joukko-osastojen sijoittelu seuraava: 1 Suom. Punainen rykm. eli 54 Rykm. eli 480 Punainen rykmentti (näitä kaikkia nimityksiä käyttää punainen kirjallisuus rinnan ja sekaisin, vaikka näillä nimityksillä onkin oma määrätty rykmentin kehitysaikaa tarkoittava merkityksensä) oleskeli rajavartiotehtävissä Kannaksen rajalla pääpaikkanaan Valkeasaari, sen komentajana oli silloin Rahja. 64. rykmentti eli 1 (myös kuudenneksi kutsuttu) suomalainen kommunistinen tarkka-ampujarykmentti eli 164. suomalainen tarkka-ampujarykmentti oli sijoitettuna Petroskoille, tehtävänään estää englantilaisten eteneminen Muurmannin rautatietä myöten Pietariin, sen suksikomppania majaili Säämäjärvellä sivustavartiossa ja sen kolmas komppania Präässä samanlaisessa tehtävässä.[1]) Rykmentin komentajina olivat silloin Petrov ja Vasten yhdessä. Kansainvälinen punaupseerikoulu majaili Pietarissa ja sen lähiympäristössä. Mitään näistä muodostelmista ei käytetty kokonaisena Aunuksessa, vaan kukin jatkoi entisiä tehtäviään ja lähetti Aunusta puolustamaan vain kantajoukon, johon liitettiin täydennykseksi tätä tarkoitusta varten mobilisoituja miehiä. Niinpä Rahjan Suomen Kannaksen rajalla

---

[1]) Kts. karttaa siv. 101.

Vapaaehtoiskomppania Orusjärvellä ennen marssia Aunukseen huhtikuussa v. 1919.

olevasta rykmentistä jätettiin tarpeellinen määrä Valkeasaareen ja sen lähiympäristöön entisiin tehtäviinsä. Jotta rykmentti olisi ollut taisteluvahvuinen, värvättiin siihen osia Pietarissa majailevista punakaartilaisosastoista, jopa vapautettiin vankejakin rykmentin miehistön täydentämiseksi. Päällystöksi sille hankittiin kymmenen punaupseerikurssilaista ja komentajaksi venäläisen sotilaskouluutuksen saanut.

Vastenin rykmentti, joka, kuten edellä on sanottu, oleili silloin Petroskoissa, hankki Petroskoin suomalaisista tarpeellisen lisäväen, otettiinpa siihen muutakin väkeä, kuten sikäläisten tehtaitten työväestöäkin. Vastenin rykmentti toimi yleensä yhdessä n.s. Spiridonovin rykmentin kanssa, jopa niinkin, että Spridonovin rykmentti noudatti Vastenin rykmentin käskyjä. Rykmentti Vasten hankki toukokuun alussa muun täydennyksen ohessa päällystökseen satakunta punaupseerikurssilaista, joista noin puolet olivat kursseille samasta rykmentistä maaliskuun lopulla komennettuja. Niinkuin edellä on jo kerrottu, osallistui punaupseerikurssilaisista kymmenkunta Rahjan rykmentin ja satakunta Vastenin rykmentin mukana taisteluihin Aunuksessa. Sen lisäksi oli kaiken varalta Rahjan Kannaksen rajalle jääneeseen rykmentinosaan komennettu kymmenkunta kurssilaista. Loppu-

osa kurssia jatkoi opintojaan hälyytysvalmiina Pietarissa ja osallistui voimakkaasti värväystoimintaan. Pietariin jääneessä kurssilaispataljoonassa ei tosin Aunuksen taisteluiden alkupuolella enää ollut montakaan suomalaista. Kun Aunuksen taisteluiden kulku ei näyttänyt kääntyvän punaisille edullisempaan suuntaan, vaikka sinne oli jo lähetetty Pietaristakin parituhatta miestä, oli punaisen sotilasjohdon pakko lähettää loppuosakin upseerikurssia rintamalle erikoistehtäviin.

Eteläinen rintama.

Aunuksen eteläisellä rintamalla hyökkäsi majuri G. von Hertzenin rykmentti eli ensimmäinen rykmentti. Se oli Suomesta saapunut huhtikuun 21 p:nä [1]) ja jo alusta alkaen ottanut yliotteen, Silloin rajavartiotehtävissä Suomen rajalla ollut 171 rykmentti, päällikkönä Starikov ja komissaarina Kimundris, oli pakokauhun vallassa perääntynyt Aunuksen kaupunkiin ja sieltä heikon vastarinnan jälkeen Lotinanpeltoon. Tässä 171 rykmentissä ei tiettävästi ollut suomalaisia, se oli koottu etupäässä isovenäläisistä ja lättiläisistä. Tiedon v. Hertzenin hyökkäyksestä lähetti rykmentinkomentaja Starikov parin ratsulähetin välityksellä sähköteitse Lotinanpellosta Petroskoihin. Sähkösanoma lähetettiin niin myöhään, että v. Hertzenin kärki oli jo ehtinyt katkaista sähkölennätinlinjan Aunuksen kaupungin ja Lotinanpellon väliltä. Tämä sähkösanoma sai aikaan Vastenin ja Petrovin johtamassa 164 rykmentissä ankaran kiireen. Vasten antoi määräyksen Säämäjärvellä ja Prääzässä oleville suksi- ja jalkaväkikomppanioille pikamarssissa saapua Petroskoille. Kolmas komppania (120 miestä), joka oli majaillut Prääzässä, sai Petroskoissa vahvistuksekseen 4 konekivääriä ja joukkueen konekiväärimiehistöä. Näin kokoonpantuna se lähetettiin viipymättä Lotinanpeltoon, josta sen oli määrä marssia v. Hertzenin joukkoja vastaan, torjua niiden hyökkäys Aunuksen kaupunkiin ja suojata rautatietä. Komppanian päällikkönä oli venäläisen koulutuksen saanut Damm. Komp-

---

1) Tämä niinkuin muutkin kirjoituksessa mainitut päivämäärät ovat lähdekirjallisuudessa esiintyviä, ja sellaisina joskus toisia kuin suomalaisessa kirjallisuudessa esiintyvät. — Kirj. huomautus.

panian kuljetus Prääzästä Lotinanpeltoon oli vienyt siksi paljon aikaa, ettei se ehtinyt Aunuksen kaupungin avuksi, ennenkuin se oli myöhäistä. Se saapui nimittäin Lotinanpeltoon yöllä 26/4 ja v. Hertzen oli vallannut Aunuksen jo 23/4. Samanaikaisesti Petroskoin kanssa oli Pietari saanut hälyytyksen. Pietari lähetti tuleen m.m. suomalaisen Valkeasaarella majailleen 480 Rykmentin (vahvuus noin 350 miestä). Rykmentin upseeristoa lisättiin kymmenellä upseerikurssilaisella. Se lähti Lotinanpeltoa kohti 25/4 ja saapui sinne iltapäivällä huhtikuun 26 p:nä. Vielä saman päivän iltana se hyökkäsi v. Hertzenin hallussa olevaan Aleksander Svirskin luostariin.

Hyökkäys oli suunniteltu kiertoliikkeeksi, jonka tarkoituksena oli katkaista v. Hertzenin joukkojen yhteydet taaksepäin ja sitten vasta aloittaa itse hyökkäys luostaria vastaan. He ehtivät kuljettaa osan joukoistaan luostarin puolustajien selkäpuolelle, ennenkuin nämä huomasivat kiertoliikkeen. Se olikin tarpeeksi — itse hyökkäyksen alkaessa sydänyöllä olivat puolustajat hyvissä asemissa punaisia vastaanottamassa. 480. rykmentin oli peräännyttävä voimakkaan tulen alaisena kärsien huomattavia menetyksiä. Osa rykmentistä palasi omiensa luo hajanaisina pieninä ryhminä vasta 27/4. Omissa tutkielmissaan he selittävät: „Tämä tulos oli jo ennakolta arvattavissa: yötaistelu opettamattomille joukoille semmoisessa tilanteessa ja maastossa oli toivotonta." 27/4 rykmentti täydensi ja järjesteli joukkojaan. Illalla se sai odottamaansa apua, m.m. Vastenin rykmentin kolmannen komppanian, joka silloin saapui Lotinanpeltoon. Lisäksi liittyi siihen pataljoona 50. rykmentistä ja Svankan kommunistinen iskurikomppania. 171. rykmentti oli niin lamaannuksissa ja hajalla, että sitä ei voitu käyttää, ja niistä, joita olisi voitu käyttää, on heidän toteamuksensa: „Monia alkoi jo vapisuttaa, eivätkä kaikki lähteneet mukaan."

Kello 2 yöllä 28/4 alkoivat yhtyneet punarykmentit hyökkäyksensä Al. Svirskiä vastaan. Aamulla kello 8 he miehittivät sen ja jatkoivat hyökkäystään Mägrin suuntaan. 164. rykmentin 3. komppania lähetettiin vahvistettuna suorittamaan kiertoliikettä Laatokan rantatietä pitkin. 30/4 se yritti häiritä selkäyhteyksiä

Alavoisten suunnalla. Samanaikaisesti 480. rykmentti hyökkäsi Mägriä vastaan. Molemmat hyökkäykset epäonnistuivat täydellisesti. Joukkojen oli hajanaisina ryhminä peräännyttävä Utsniemenjoelle asti. Vasta 2/5 punaiset saivat joukkonsa sellaiseen järjestykseen, että taas uskaltautuivat hyökkäämään. Yhtynein voimin onnistuikin hyökkäys. Hyökkäystä jatkettiin keskeytymättä ja 3/5 he valtasivat Aunuksen kaupungin. Päivän kaupunkia hallussa pidettyään oli heidän se luovutettava suurin tappioin valkoisille joukoille ja peräännyttävä yhtämittaa aina Mägrille asti. Mägrin korkeudella he sitten pysyttelivät ja odottelivat apujoukkoja. Kansainvälisen punaupseerikoulun pataljoonan (noin 300 miestä) saavuttua 11/5 Lotinanpeltoon he alkoivat uusituin voimin painostuksen Aunuksen kaupungin takaisinvaltaamiseksi. 12/5 he valtasivat kaupungin ja jatkoivat etenemistään Laatokan rantaa Tuulosta kohti. Punaupseerikurssin saavuttua ja Aunuksen kaupungin tultua vallatuksi lähti Vastenin rykmentin 3 komppania rykmenttinsä avuksi Petroskoihin, jonne se saapui 15/5. Kurssilaiset yhdessä 480. rykmentin kanssa jatkoivat taisteluaan. 18/5 he ottivat haltuunsa Tuulosjoen eteläisen rannan ja asettuivat siihen asemiin. Pari päivää myöhemmin yritti kansainvälinen punaupseerikurssi hyökkäystä Tuulosjoen toiselle rannalle, mutta epäonnistui yrityksessään.

Näihin aikoihin oli v. Hertzenin painostus keskisellä rintamalla voimistunut, eivätkä venäläiset joukot kyenneet pitämään asemiaan. 480. rykmentti yhdessä punakurssilaisten kanssa lähti keskisen rintaman avuksi. Yhdessä ne hyökkäsivät 25/5 Kuksumäelle, mutta lyötiin verissäpäin takaisin, yrittivät sinne uudelleen 27/5 ja samoin seurauksin. Tiedot Pietarin uhatusta asemasta levisivät Aunukseenkin. Kesäkuun 2 p:nä palasi Aunuksen rintamalla taistellut suomalainen 480. rykmentti Pietariin. Aunuksen eteläisellä rintamalla ei taistellut enää muita suomalaisia muodostelmia kuin punaupseerikurssi. Kuksumäelle tekemänsä hyökkäyksen jälkeen se asettui Santamäen luostariin. Tästä lähtien sen oli taisteltava venäläisten joukkojen toimiessa apuna ja reservinä. Luostarista oli kurssin luovuttava 31/5. „Meillä oli venäläinen reservi siinä taistelussa. Lahtarien am-

Komppania odottaa taistelukäskyä.

puessa räjähtelevillä meidän ketjumme yli reservi otti hatkan ja niin perääntyessämme siitä lahtarit voittivat", kertovat he itse. Kurssi perääntyi nyt Nurmoilan kylään asti, varustautui siinä pysymään, mutta taistelussa 3/6 jäätyään taas yksin se luopui hyvistä asemistaan melkoisin tappioin ja perääntyi 6 km päähän Aunuksen kaupungista. Kesäkuun 4 p:nä yritti kurssi vallata takaisin Nurmoilan ja hajoittaa valkoiset joukot. Mutta sensijaan, että se olisi hyvin valmistellusta hyökkäyksestään huolimatta kyennyt tehtäväänsä, oli se joutua kokonaisuudessaan saarroksiin. Vain pienin hajanaisin joukoin ja metsiä samoillen taistelussa säilyneet pelastuivat Aunuksen kaupunkiin. Aunuksesta he edelleen perääntyivät Mägriin päin ja asettuivat sen ja Aunuksen väliseen maastoon asemiin.

Venäläisten uusien apujoukkojen saavuttua kurssipataljoona yhdessä niiden kanssa valtasi valkoisten hallussa jo kolmannen kerran olleen Aunuksen kaupungin kesäkuun 10 päivänä. Heti Aunuksen valtauksen jälkeen vetääntyi kurssi Spatskan kylään, jossa nuoleskeli haavojaan ja lepäili. Vasta kesäkuun 19 p:nä se kykeni taistelutehtäviin ja sai tehtäväkseen Aunuksesta pohjoiseen olevan keskisen rintaman puhdistamisen valkoisista. Tässä

tehtävässä se osallistui Nurmoilan taisteluun kesäkuun 23 p:nä. 26/6 se yritti yhdessä Nurmoilan valloittaneen Kasaanilaisrykmentin kanssa vallata Tenhuselän kylää, mutta epäonnistui siinä. Oikeammin sanottuna: se menetti kesken hyökkäyksensä uskon tehtävänsä onnistumiseen ja vetäytyi taistelusta.

Kun punainen laivasto 27/6 valtasi Viteleen, jättivät myös Tenhuselkää hallinneet joukot kylän ja perääntyivät länteenpäin. Kurssilaiset miehittivät sitten kylän 28/6 ja jatkoivat etenemistään Kuksumäkeen päin. Tämäkin kylä oli jo evakuoitu. Samoin oli Sorpolan kyläkin, jonne kurssilaiset matkasivat metsäpolkuja hyväkseen käyttäen. Sorpolasta Suurimäkeen on matkaa noin 12 km. Sinne kurssi lähti vielä samana päivänä, todetakseen, että sekin oli jo ehditty tyhjentää. Kurssipataljoona yritti edetä pohjoiseen, mutta sen oli palattava takaisin Suurimäkeen. Aunuksen toiseen rykmenttiin kuuluvia joukkoja oli lähtenyt Pultsoilan kylästä etenemään etelään päin ja kurssi hälytettiin näitä joukkoja vastaanottamaan. Mitään erikoisia taisteluita ei kuitenkaan syntynyt. Kurssi viipyi Suurimäessä heinäkuun 3 päivään asti, jolloin se siirtyi Santamäen luostariin. Myöhemmin kurssi suoritti rajapalvelusta Kauhajärven, Kaivannon ja Hongan kylissä. Heinäkuun 26 p:nä he viimeisen kerran taistelivat Aunuksen vapaaehtoisen armeijan miesten kanssa. Taistelu tapahtui Kaivannon kylän kohdalla. Kurssilaiset menettivät siinä useita miehiään. Heti tämän taistelun jälkeen lähti kurssi Pietariin, jonne se saapui ennen elokuun alkua.

Edellä on jo kerrottu, että punainen laivasto-osasto hyökkäsi kesäkuun 27 päivän aamuna Viteleeseen. Tämä laivasto, joka käsitti pari miinalaivaa ja hinaajaa, kuului Äänisen laivastoon. Viteleeseen tullessaan oli sillä miehistönä laivojen vakinaisen miehistön lisäksi pataljoona 8. tarkka-ampujarykmentistä ja komppania uusia kansainvälisen punaupseerikoulun oppilaita (yht. noin 400 miestä). Näitä joukkoja johti Eino Rahja ja kuului sekä tarkka-ampujapataljoonaan että punaupseerikomppaniaan suomalaisia. Kurssikomppaniassa heitä oli enemmistö. Maihinlasku ei heiltä tahtonut onnistua. He kärsivät mainittavan paljon mieshukkaa. Vasta monituntisen tykistövalmistelun jälkeen maihin-

lasku onnistui ja suoritti sen ensimmäisenä kurssikomppania. Suoritettuaan tehtävänsä, Tuuloksen ja Viteleen valtauksen, palasivat joukkojen jäännökset takaisin laivoillaan Petroskoille käytettäväksi taisteluissa liittolaisia vastaan.

Suomalaisten keskeiset taistelut Aunuksen eteläisellä lohkolla olivat päättyneet. Eteläisen lohkon rajakahakoihin osallistuivat enää vain venäläiset joukot, joista suurin osa täysin kouluttamattomia ja sotaa ennen näkemättömiä uusia muodostelmia.

Aunuksen pohjoinen rintama.

Aunuksen pohjoisella rintamalla taisteli punainen Petrovin ja Vastenin komentama 164. rykmentti. Taistelun alkuvaiheessa oli sen hiihtokomppania (6. kompp.) sijoitettuna sivustavarmennukseksi pohjoisesta mahdollisesti hyökkäävien liittolaisjoukkojen varalta Säämäjärvelle ja saman rykmentin kolmas komppania samaan tehtävään Prääzään. Kun tieto von Hertzenin rykmentin ilmiömäisestä etenemisestä tuli huhtikuun 23 päivän jälkeen Petroskoille sijoitetulle 164. rykmentille, se kutsui viipymättä Säämäjärvellä olevan hiihtokomppanian ja Prääzässä olevan 3. komppanian Petroskoihin. Kolmas komppania ehti sinne 25/4 ja lähetettiin saman tien junalla Lotinanpeltoon. Kuten ennen on jo kerrottu, oli sen tehtävänä suojella Aunuksen kaupunkia ja ennen kaikkea rautatietä. Hiihtokomppania ei ollut vielä ehtinyt Petroskoihin, kun tieto majuri Talvelan johtamien joukkojen etenemisestä pohjoisella rintamanosalla saapui sinne. Säämäjärveltä lähtenyt hiihtokomppania (noin 100 miestä) sai nyt määräyksen pysähdyttää Talvelan ryhmän eteneminen. Se ehti osallistumaan Prääzän puolustukseen huhtikuun 29 päivänä. Prääzästä komppania perääntyi muiden mukana Matrosan kylään ja sieltä taistelun jälkeen Polovinan kylään sekä asettui sinne asemiin. Nyt seurasi melkein kuukauden asemasota ja järjestelykausi. Molemmin puolin suoritettiin tiedusteluja ja vahvistettiin joukkoja. Toukokuun 15 päivän jälkeen komppania sai pataljoonan nimityksen (vahvuus n. 450 miestä) ja siihen liitettiin paitsi etelässä taistellutta kolmatta komppaniaa myös yli puolet siitä satamiehisestä punaupseerijoukosta, joka rykmentille Pieta-

Prääzän järvi ja osa kylää.

rista lähetettiin. Sen päällikkönä oli ylioppilas Sevelius. Kesäkuun 14 päivänä alkoivat Talvelan joukot taas painostuksensa, ja niinpä, huolimatta vahvasti varustetuista asemistaan, oli punaisten pataljoonien jätettävä Polovinan kylä ja peräännyttävä Petroskoille päin. Punainen suomalainen pataljoona perääntyi Vilgajoelle valkoisten ahdistamana. Vilgajoen sen oli kuitenkin jätettävä. Taistelussa niinkuin Polivinassakin se kärsi huomattavaa mieshukkaa. Sen taistelutahtokin aleni siinä määrin, että se siirrettiin Suolusmäelle reserviksi ja täydennystä saamaan. Suolusmäen puolustukseen pataljoona otti lomansa jälkeen osaa. Se taisteli 23/6 pohjoisella siivellä Pesovitsan kylän kohdalla. Sieltä se samana päivänä vetäytyi Suolusmäen kautta Petroskoille päin ja asettui sen edustalle asemiin ja reserviksi. Suurista miesmääristä huolimatta vallitsi punaisten keskuudessa hermostuneisuus. Talvelan rykmentin hyökkäyksen synnyttämää hämminkiä kuvaavat mainiosti seuraavat lainaukset: „Koko kaupungin työhön kykenevä väestö pantiin töihin puolustuslaitteita vahvistamaan. Onegan tehtaan työläiset vapaaehtoisena astuivat aseisiin. Toukokuussa tilanne yhä paheni. Valkosuomalaiset tunkeutuivat Suolusmäen kylään saakka (6 kilometriä Petroskoin kaupungista).

Konekivääri Mangan taistelussa 28. 4. 1919.

Sotilasvoimia oli riittämättömästi. Vallankumouksellinen komitea jätti kaupunkiin ainoastaan 6 kommunistia, kaikki muut lähetettiin rintamalle." „Kaupunkia uhkasi vaara. Läänin virastot evakuoitiin Vyitegraan. Kommunistien perheet lähetettiin Kurskin lääniin. Joka päivä tuotiin haavoittuneita. Sairaaloita ei ollut riittävästi. Vallankumouskomitea jännitti kaikki voimansa. Kaikki huomio kiinnitettiin rintamalle."

Suolusmäen voitollinen puolustus oli Petroskoin säilyttämisen ehto. Jos Suolusmäki antautuisi, olisi tie Petroskoille selvä. Punaisten oli ollut keskitettävä kaikki käytettävissä olevat voimat varsinaisille taistelualueille. Miehistöä ei riittänyt esim. sivustavarmennukseksi Petroskoin eteläpuolelle. Talvelan rykmentin tiedustelijat saivat melko vapaasti liikkua siinä maastossa, jopa kävivät itse Petroskoin kaupungissakin ja aikaansaivat käynnillään erikoistoimenpiteitä kaupungin suojaamiseksi äkkiyllätyksen varalta. Suolusmäen taistelu kesti keskeytymättä lähes kaksikymmentä tuntia. Talvelan voimat eivät riittäneet sen valtaamiseen, vaikka hän taistelun tosiasiallisesti voittikin. Tieto kurssilaisten ja venäläisten maihinnoususta Viteleessä ja sen seuraus, eteläisen rintaman murtuminen, pakoittivat Talvelan luopumaan

sivustauhkan takia Petroskoin ahdistamisesta. 28/6 valtasivat punaiset Viitanan kylät pohjoispuolella Suolusmäkeä. Kesäkuun 30 p:nä suomalaispataljoona miehitti hyljätyn Polovinan kylän. Seuraavana ja 2/7 päivinä se yhdistyneenä venäläisiin joukkoihin yritti taistella Matrosan valtaamiseksi. Niinkuin ennenkin vetääntyivät ryssät asemistaan ja jättivät punaisen pataljoonan yksin taistelemaan. Venäläiset ilmoittivat pataljoonalle Talvelan rykmentin saartavan hyökkääviä ja siksi he vetäytyivät pois taistelusta. Pataljoonankin oli luovuttava jo saavuttamistaan asemista ja peräännyttävä suurta mieshukkaa kärsien Polovinaan päin. Talvela sai aikaa rauhassa evakuoida joukot Matrosasta ja siirtyä hänelle määrättyihin asemiin Säämäjärven edustalla. Punaisilla joukoilla ei ollut erikoista intoa hyökkäillä. Ne olivat saaneet monesti kokea vapaaehtoisten joukkojen iskuvalmiuden ja taistelutahdon.

Matrosan ja Präämän miehityksen suoritettuaan erosivat 6. ja 7. komppania suomalaispataljoonasta ja lähtivät Suojujoen pohjoista rantaa kiertämään. Muu osa pataljoonaa eteni maantietä Säämäjärvelle päin. Tapaamatta vastarintaa pataljoona marssi Säämäjärvelle ja alkoi yhteistoiminnassa 6. ja 7. komppanian kanssa ahdistaa kylää. Heinäkuun 6 ja 7 päivinä se paljon uhraten ja uskaltaen hyökkäili joitakin kilometrejä Säämäjärveltä itään ja etelään olevia Talvelan ja häneen liittyneen v. Hertzenin rykmentin asemia vastaan. Sen oli kuitenkin peräännyttävä Säpsäjoelle asti. Säpsäjoella se asettui aikaisemmin valmistamiinsa asemiin ja aikoi siinä puolustautua. Edullisista asemistaan huolimatta se lyhyen taistelun jälkeen jatkoi perääntymistään Kintaankylään. Säpsäjoelta perääntymisen syyksi on sanottu m.m. panospuute, mutta lienee sen todellinen syy siinä pelossa, jota pataljoona tunsi Talvelan johtamia joukkoja kohtaan ja jota oli omiaan lisäämään pataljoonan edellisinä päivinä kärsimä runsas mieshukka. Kintaankylään saapuivat myös kiertoliikettä yrittäneet 6. ja 7. komppania. Melkein kuukauden päiviin ei pataljoona uskaltautunut hyökkäämään. Se suoritteli vain pieniä tiedusteluja ja joutui silloin tällöin kosketuksiin Talvelan joukkojen

Vilgajoen kenttävartio puuronkeitossa kesäkuussa v. 1919.

kanssa, luopuen kuitenkin aina kestävämmästä kahakoinnista, jos luopumiseen vain oli tilaisuus.

Elokuun 7 päivänä pataljoona marssi taistelu mielessään Säpsäjoelle. Tuskin se oli ehtinyt avata tulen, kun se jo peräännyi ottamistaan asemista ja vetääntyi takaisin Kintaankylään, jonka se oli varustanut tukikohdakseen. Kun vapaaehtoiset ennen elokuun 10 päivää olivat tyhjentäneet Säämäjärven ja vetäytyneet pohjoiseen, miehitti pataljoona Säämäjärven kylän. Osa joukoista jatkoi matkaa Säämäjärven pohjoisrannalla oleviin Rukan ja Lahden kyliin ja miehitti ne. Pataljoona jatkoi pohjoisten kylien miehitystä, mutta sen kosketus vapaaehtoisiin joukkoihin loppui Säpsäjoella käytyyn taisteluun.

Aunuksen taisteluiden aikana menettivät punaiset suomalaiset joukot noin 320 miestä eli puolet alkuperäisestä vahvuudestaan kaatuneina ja haavoittuneina. Raskaimmat menetyksensä he kärsivät niissä taisteluissa, jotka he kävivät yhtyneinä venäläisiin muodostelmiin tai yhteistyössä näiden kanssa. Seitsemässäkymmenessäviidessä tapauksessa sadasta venäläiset peräänyivät useimmiten aiheetta ja jättivät suomalaiset oman onnensa va-

raan. Perääntyessään he harvoin siitä suomalaisille edes ilmoittivat, puhumattakaan siitä, että olisivat järjestäneet itselleen perääntymissuojajoukot. Sellaisiksi he tavallisesti jättivät suomalaiset asemiin jääneet liittolaisensa. Tällainen venäläisten suhtautuminen aiheutti venäläisten ja suomalaisten kesken paljon erimielisyyttä ja herätti suomalaisissa katkeruuden ryssiä kohtaan. Suomalaisten johtohenkilöiden täytyi monesti sovittaa syntyneitä erimielisyyksiä ja hankkia suomalaisille suomalaista täydennystä ja luotettavampia venäläisiä apujoukkoja. Nekään toimenpiteet eivät aina tahtoneet riittää. Taistelukauden loppuaikoina, jolloin jo oli Aunukseen saatu hankituksi enemmän suomalaista miehistöä, suomalaiset rykmentit, pataljoonat ja kurssilaispataljoona taistelivat mieluimmin yksin ilman venäläisiä apujoukkoja. Se oli taisteluista saatu opetus.

Ne miehet, joita elähdytti lämmin rakkaus heimokansaan ja jotka nuorekkaassa innostuksessaan eivät empineet uhrata elämäänsä voidakseen jakaa vastasaavutetun vapautensa tuolla puolen rajaa olevalle veljeskansalle, ansaitsevat tunnustusta ja ihailua miehuullisesta teostaan ja uhraustahdostaan.

G. Mannerheim „Aunuksen retken muistojulkaisussa" 1930.

ETELÄINEN RINTAMA:

Taistelut ja niid. tulos.	480. rykmentti	164. rykm. I kompp.	Kansainvälinen punaupseerikurssi.
26/4 Lotinanpelto. Ei taistelua.	Rykm. saapui Pietarista.	Kompp. saapui illalla Petroskoista.	Kurssilta komennetut 10 saapuivat 480. rykm. mukana.
26/4 Aleksander Svirskin luostari. Punaisten oli peräännyttävä.	Rykm. osallistui kokonaisuudessaan taisteluun.		
28/4 Aleksander Svirskin luostari. Punaiset valtasivat sen klo 8.	Rykm. osall. taisteluun ja valtasi luostarin yhdessä 164. rykm. I. k. kanssa.	Kompp. taisteli 480. rykm. kanssa.	
29/4.	Rykmentti oli järjestelyn alaisena.	Kompp. lähti vahvistett. suorittamaan kiertoliikettä rantatietä Alavoisiin.	
30/4 Alavoinen ja Mägri. Hyökkäykset epäonnistuivat.	Mägrin valt.yritykseen rykm. osallistui kokonaisena. Sen oli peräännyttävä aina Utsniemenjoelle asti.	Kompp. yritti Alavoisten valtaamista. Epäonnistui ja pakeni epäjärjestyksessä Al. Svirskiin.	
2/5 Mägri. Punaiset valtasivat kylän.	Rykm. kokonaisuud. osall. taisteluun.	Kompp. uudelleen koottuna osallistui taisteluun.	
3/5 Aunuksen kaupunki. Pun. valtasivat sen.	Rykm. kokonaisena oli taistelussa.	Kompp. osall. taisteluun.	
4/5 Aunuksen kaup. Punaisten oli jätettävä kaupunki.	Rykm. perääntyi. epäjärj. Mägrille.	Kompp. perääntyi Mägrille.	
5—11/5 Asemataisteluita Mägrin korkeudella.	Rykm. oli asemissa.	Kompp. oli asemissa.	Pietariin jäänyt kurssilaispataljoona saapui Lotinanpelt.
12/5 Aunuksen kaup. Pun. valtasivat sen.	Rykm. yhdessä Pietarista tulleen kurssin kanssa valtasi.	Kompp. sai käskyn palata kiireellisesti Petroskoihin.	Patalj. oli mukana kaup. valtauksessa.
12—18/5 pikkutaisteluita Laatokan rantatien molemmin puolin.	Rykm. eteni Tuulokseen päin ja kaiv. sen et.rann. asemiin.		Kurssi eteni Laatokan rantaa Tuulokseen ja asettui asemiin sen et.rannalle.
20/5 Tuulosjoki. Yritys ylittää Tuulosjoki. Yritys oli turha.			Kurssipatalj. yritti voimakk. kk. tulen suoj. saavuttaa joen pohj. rannalla jalansijaa.

25/5 Kuksumäki. Valtausyritys. Perääntyminen.	Rykm. oli kokonaisuudessa mukana.		Patalj. oli yhdessä 480. rykm. kanssa.
27/5 Uusi toivoton yritys Kuksumäelle.	Rykm. oli kokonaisuudessa mukana.		Patalj. oli yhdessä 480. rykm. kanssa.
31/5 Santamäen Luostari. v. Hertzenin joukot valtasivat sen.			Kurssi toimi luost. puolustuksessa yhd. ven. kompp. kanssa.
3/6 Nurmoila. v. Hertzenin joukot valtasivat kylän.			Kurssi toimi yhd. ven. kompp. kanssa.
4/6 Nurmoila. Pun. yritys kylän takaisin valtaamiseksi. Epäonnist.			Kurssi toimi yhd. ven. kompp. kanssa.
10/6 Aunuksen kaup. Pun. valtasivat kaupungin.			Kurssi marssi ensimm. kaupunkiin.
11—19/6 Spatskan kylä.			Kurssi lepäili ja sitä järjesteltiin.
23/6 Nurmoilan taistelu. Pun. yrittivät kylän valtaamista.			Kurssi oli mukana taistelussa.
26/6 Tenhuselän taistelu. Pun. oli peräännytt.			Kurssi kävi kylän kimpp. uuden toverinsa kasaanilais.-rykm. kanssa.
27/6 Viteleen ja Tuuloksen valtaukset. Maihinnousu.		Maihinnousujoukkoihin 8. rykm. ja kurssikompp. kuului myös suomalaisia.	
28/6 Tenhuselkä.			Kurssi miehitti jo evakuoidun kylän.
Kuksumäki, Sorpola, Suurimäki. Miehitys.			Kurssi miehitti evakuoidut kylät taistelutta.
6/7 Suurimäki.			Kurssi siirt. kylästä Santamäen luostar.
26/7 Kauhajärvi, Kaivanto, Honka. Rajavartiotehtävissä.			Kurssi oli kylissä vart.tehtävissä ja ylläpiti laukaustenvaihtoa suomal. rajavart. kanssa.
1/8 Pietari.			Kurssi palasi Aunuksesta.

RUKAKYLÄ
LAHDENKYLÄ
VESKELYS
SÄÄMÄJÄRVI
JESSOILA
VIITANA
VILGAJOKI
PESOVITSA
SUOLUSMÄKI
POLOVINA
MATROSA
SÄPSÄJOKI
KINTAANKYLÄ
PETROSKOI
PRÄÄZÄ
NUOSJÄRVI
MANGA
VIELJÄRVI
PULTSOILA
SORPOLA
KAUHAJÄRVI
SUURIMÄKI
KAIVANTO
SEPÄNSELKÄ
VITELE
KUKSUMÄKI
SANTAMÄKI
TUULOS
TENHUSELKÄ
LATVAKYLÄT
NURMOILA
LAATOKKA
AUNUS
ALAVOINEN
SPATSKA
MÄKRI
SYVÄRI
UTSNIEMI
AL. SVIRSKI
LOTINANPELTO
0 5 10
50 Km

Taistelut ja niiden tulos.	164. rykm. 3:s ja hiihtokomppania.	164. rykmentti, pataljoona Sevelius.
23/4 Tieto Aunuksen taisteluiden alkamisesta saapuu Petroskoille.	Hiihtokomppania Säämäjärvellä ja 3. kompp. Prääzässä.	Rykm. saa tiedon v. Hertzenin rykm. etenemisestä Aunuksessa.
25/4	3. kompp. ilmoittautui Petroskoilla. Hiihtokompp. on Prääzän tienoilla matkalla Petroskoille.	Rykm. saa tiedon maj. Talvelan rykm. etenemisestä Säämäjärven suunnalta.
26/4	Hiihtokompp. saa määräyksen pysähtyä pidättämään Talvelan ryhmän etenem. 3. kompp. saapuu Lotinanpeltoon.	
29/4 Prääzä. Talvelan ryhmä valtasi kylän.	Hiihtokomppania osallistui taisteluun ja piti puoliaan viimeiseen asti.	
2/5 Matrosa. Talvelan ryhmä valtasi kylän.	Hiihtokompp. taisteli keskustassa ja väistyi kylästä saartoliikk. pakottamana.	
3/5—14/6 Polovina. Tiedustelutaisteluita.	Hiihtokomppaniasta tehtiin pataljoona Sevelius. Sitä vahvistettiin etel. palann. 3 kompp. ja n. 50 punaupseerilla.	
14/6 Polovinan taistelu. Vilgajoen kahakat. Talvelan rykm. valtasi kylät.		Pataljoona Sevelius puolusti Polovinaa ja Vilgajokea. Per. Suolusmäelle.
23/6 Pesovitsan valtaus ja Suolusmäki.		Patalj. oli sijoitettuna Pesovitsaan. Mieshukan ja sivustauhan pakosta peräätyi Suolusmäelle ja siitä taistelun päätyttyä Petroskoille päin. Siirrettiin reserviin.
28/6 Viitanan taistelut. Pun. valtasivat kylän.		Eräs patalj. komppanioista oli Viitanan kylää valt.
30/6 Polovinan kylän miehitys.		Patalj. miehitti evakuoidun Polovinan kylän.
1 ja 2/7 Matrosan taistelu. Yhdistyneet pun. voimat Matrosaan pyrkimässä.		Patalj. yhd. ven. joukkojen kanssa yritti vallata kylän. Perääntyi ven. vetäydyttyä taistelusta.

3—5/7 Matrosan ja Präägän miehitykset.	Patalj. suoritti yhd. ven. joukkojen kanssa etenemisen ja näiden kylien miehityksen.
5/7 Suojujoen pohjoisranta.	Patalj. 6. 7. kompp. lähtivät kiertämään Suojujoen pohjoisrantaa.
6—7/7 Säämäjärvi etelästä ja idästä. Pun. joukot perääntyivät.	6. ja 7. kompp. hyökkäsi kylää vastaan idästä, muut patalj. osat etelästä.
7/7 Säpsäjoen taistelu. Pun. perääntyivät.	Patalj. runko puolustautui Säpsäjoella. Luopui asemistaan ja perääntyi Kintaankylään.
8/7 Kintaankylä.	6. ja 7. kompp. palasi Kintaalle kiertoretkeltään Säämäjärveltä.
8/7—7/8 Kintaankylä.	Patalj. oli asemissa kylässä.
7/8 Pun. suorittivat hyökkäyksen Säpsäjoelle.	Patalj. hyökkäsi joelle, mutta huomasi mahdottomaksi ylikulkemisen ja perääntyi entisiin asemiin.
11/8 Säämäjärvi. Pun. miehittivät kylän.	Patalj. miehitti evakuoidun kylän yhd. ven. kanssa.
12/8 Rukan ja Lahden kylät.	Patalj. miehitti kylät.
12/8 ja siitä eteenpäin.	Patalj. miehitti evakuoituja kyliä ja kahakoi perääntyvien pohjoisen ryhmän vapaaeht. kanssa.

Lähteet:

Vienan Kemissä 16, 17 ja 18 päivinä helmikuuta v. 1919 pidetyn kunnanedustajain kokouksen pöytäkirja.

Aunuksen retken muistojulkaisu, Otava 1930.

A. Wiklund: Aunuksen eteläisellä rintamalla, A. A. Karisto 1919.

Paul Marttina: Miesten syöjiltä sijoilta, WSOY 1935.

G. von Hertzen: Karjalan retkikunta.

Karjalan Keskushallitus: Karjalan oikeus, Otava 1921.

L. Letonmäki, S. A. Makarjev j.n.e.: Kansalaissota Karjalassa, Kirja, Petroskoi 1932.

T. Antikainen, K. Pietarinen ja T. Törmälä: Kansalaissodan rintamilta, Kirja, Petroskoi 1930.

Lauri Letonmäki: Karjalan historia, Kirja, Leningrad 1931.

E. Linovski: Petroskoin edustalla, Kirja, Leningrad 1930.

L. Letonmäki y.m.: Taisteluissa Neuvosto-Karjalan puolesta, Kirja, Petroskoi 1932.

Kymmenen vuotta Neuvosto-Karjalaa, Kirja, Petroskoi 1930.

Eero Haapalainen: Neuvosto-Karjalan vaiheista, Kirja, Leningrad 1933.

M. S. Kedrov: Ilman bolshevistista johtoa, Kirja, Petroskoi 1934.

KUKA ON SE MIES?

Henkistä luulosairautta, näkyihin uskomista ja salaperäisten äänien kuulemista sekä niistä johtuvaa tai niihin liittyvää pelon tunnetta on kautta aikojen totuttu pitämään etupäässä naisille ominaisina sielunelämän häiriötiloina. Mutta todellisuudessa lienee kuitenkin siten asianlaita, että kaikenlaiset mielikuvituksen synnyttämät pelon pakkomielteet ovat vaivanneet ja näyttävät edelleen vaivaavan ihmistä yleensä, eikä suinkaan yksinomaan heikompaa sukupuolta. Ikäkausista ja historiallisista ajankohdista vain on riippunut, mitkä seikat kulloinkin saavat myöskin miehiset miehet selittämättömän kauhun valtaan.

Pienet pojat ovat kai aina pelänneet pimeätä, kummituksia, peikkoja, noita-akkoja ja ties mitä heidän päähänsä luetun ja puhutun sanan avulla juurrutettuja kauhukäsitteitä. Mutta myös-

kin täysikasvuiset miehet pelkäävät milloin mitäkin yhtä epämääräisiä asioita. Joskus he ovat säikkyneet luonnonhenkiä, taikureita, aaveita, kerettiläisiä, noitia, napoleoneja ja muita ilmestyskirjan petoja. Tässä järjen, valistuksen ja tekniikan kulta-ajaksi ylistetyssä kehitysvaiheessa elävät, sivistyksen huipuille kiivenneet valkoisen rodun miehet ovat yhtäläisen salaperäisen pelon puristuksessa kuin konsanaan heidän esi-isänsä noina pilkattuina tyhmyyden ja taikauskon vuosisatoina. Pelon kohteet vain ovat muuttaneet nimiään. Nyt on aikamiesten kauhuna diktatuurin ja aivan erikoisesti fascistisen diktatuurin käsi pystyssä seisova musta mörkö.

Tämä fascismin ja diktatuurin pelko, pakkomielle, vaivaa yhtähyvin ylhäisiä kuin alhaisiakin aikalaisiamme, yhtähyvin sivistyneitä kuin sivistymättömiäkin. Se loihtii kauhun kuvia voimakkaimpienkin mahtimiesten aivoihin siirtyäkseen sieltä hyvin järjestettyjen virallisten ja epävirallisten propagandakoneistojen välityksellä suurten kansanjoukkojen henkiseksi yhteisomaisuudeksi. Kokonaisen suuren maanosan päämiehet saattavat nykyisin ja ilmeisesti aivan tosissaan vapista sen mahdollisuuden edessä, että joku eurooppalainen diktaattori hyppäisi laajan valtameren yli ja vetäisi heitä parrasta. Ei kannata lainkaan ihmetellä, jos silloin joku viaton, myöskin mielikuvituksen tuotetta oleva radiokuunnelma synnyttää tavallisen kansan keskuudessa mitä laajimmat mittasuhteet saavuttavan paniikin. Pelon valtaan saatettu kansa ei osaa ajatella rauhallisesti.

Juuri tuo ajasta ja paikasta riippumaton alttius kaikenlaisten kauhumielikuvien vastaanottamiselle sisältyy yhtenä tärkeänä tekijänä länsimaidenkin henkiseen mukautumisprosessiin. Ihmismielissä kulloinkin kunniapaikalla oleva, pelkoa aiheuttava mielikuva lyö leimansa koko aikakauteen. Tämä ilmenee m.m. pelonalaisessa suhtautumisessa vastustajiin tai vihamiehiin. Kun menneinä vuosisatoina tahdottiin toisia ihmisiä mustata, niin näille heitettiin päin silmiä jokin sellainen nimitys kuin „kerettiläinen", „noita" t.m.s. Jos nykyaikana yksityinen henkilö tai ryhmäkunta tahtoo sanoa vastustajastaan jotain oikein ilkeätä, niin „fascisti" on siinä mielessä aivan verraton herjausnimi. —

Suomeksi jokapäiväiselle kielelle käännettynä tämä sana merkitsee ei-punaisen diktatuurin kannattajaa. Se yksilö tai ne ryhmät, joihin tämä mielikuvituksellisen pelon sanelema syytös on julkisuudessa yhden ainoankin kerran kohdistettu, ovat siitä alkaen melkein lähtemättömällä häpeätahralla merkittyjä.

Ken haluaa tuollaista häpeää välttää, hänen on kerta kaikkiaan vaiettava eräistä tarkoin määrätyistä asioista, tai sitten hänen on puhuttava niistä siinä sävyssä ja äänilajissa, jonka valtaapitävä suunta on juhlallisesti julistanut ehdottomasti oikeaksi.

Epämieluisan huomion kohteeksi joutumiseen ei tarvita suuria. Uskaltakoonpa esimerkiksi meillä joku yksityinen henkilö, puolue tai sanomalehti tuoda esille vastenmielisyytensä Neuvostolan oloja kohtaan tai vaikka kuinkakin laimean myötätuntonsa kansallista Espanjaa kohtaan, niin heti singahtaa tätä vastaan vasemmalta syytös fascistisuudesta, diktatuurin ihailusta, ellei suorastaan kaappausaikeista, mihin syytökseen n.s. keskusta ikäänkuin käskystä pian yhtyy. Sama syytös lankeaa aivan kuin luonnostaan myöskin sen osaksi, joka vahingossakin sattuu ääneen toteamaan myönteisiä puolia Saksan autostradoista tai Pontisten soiden kuivaustöistä.

Luulisi, että tuollaisen varsinkin sen karkeimmassa muodossa esitetyn syytöksen tueksi esitettäisiin sentään joitain selviä todisteita diktatuurisuunnitelmista tai kaappausyrityksistä. Mutta mitä vielä. Sen paljas esittäminen jo käy parhaasta todistuksesta, sillä määrätietoisen propagandan avulla kansaan istutettu yleinen pelkomieliala suggeroi ihmiset uskomaan mitä tahansa, kunhan se vain on heidän ajatuksiaan hallitsevien mielikuvien kanssa yhdenmukaista.

Tuollainen epäloogillisuus on tietysti aivan järjetöntä. Mutta tämä järjettömyyden kulkutauti saa selityksensä siitä yhtäläisyydestä, mikä vallitsee lapsi- ja joukkopsykologian välillä. Jos lapsille kerrotaan satuja pieniä poikia syövistä vuorenpeikoista ja noita-akoista, ja varsinkin, jos he vielä saavat lukea samanaiheisia kertomuksia, synnyttää kaikki tuo, ilman että siihen suinkaan on pyritty, suuren pelontunteen. Tämän ulkopuolelta aikaansaadun pelontunteen kiihoittama mielikuvitus tuo sitten

hyvin helposti kaikki nuo peljättävät satuolennot todellisina jokapäiväiseen elämään. Aivan sama on asianlaita suurten joukkojen suhteen, olkoonpa että siihen kuuluvat yksityiset henkilöt käyvät omissa ja vieläpä naapuriensakin silmissä täysin normaaleista henkilöistä, joissa ei ole mitään hysteerisiä taipumuksia. Kun arvovaltaisilta tahoilta päivästä toiseen vuosikausia puhua paasataan hämärätarinoita fascismista ja diktatuurista ja kun siten aikaansaatua vaikutusta vielä tehostetaan painetun sanan avulla, niin ei silloin ole mikään ihme, jos suuret joukot pelonsekaisessa „demokraattisessa" innossaan ryhtyvät johtajiensa ohjaamina etsimään kellareista, kouluista ja sänkyjen alta fascisteja ja diktaattoreita. Ja tuossa mielentilassa joukot eivät kysy mitään todisteita.

Tilanne muuttuisi aivan toiseksi, jos ne, jotka kansaa diktatuuripeikolla peloittelevat, suoraan sanoisivat, mihin tosiseikkoihin he syytöksensä perustavat. Kun jo koululaisillekin käydään puhumassa IKL:n ja yleensä eduskunnallisen istuinpaikkajärjestyksen mukaisen oikeiston diktatuuripyrkimyksistä ja AKS:n merkityksestä tulevan diktatuurin iskujoukkona, odottaisi jotain järjellisiä todistuksia näiden väitteiden tueksi. Niitä on kuitenkin saatu tässä maassa turhaan odottaa. Koulupoikien hajupommit eivät kaikessa asiattomuudessaan kätke sisäänsä diktaattoreita. Väitteen todistaminen edellyttää jotain paljon konkreettisempaa.

On hyvin edesvastuutonta ensinnäkin herättää ja sitten vielä jatkuvasti ylläpitää kansassa pelkomielialaa, ellei tosiaan ole olemassa mitään vaaraa. Taloudellisen ja sivistyksellisen nousun edellytyksenä on sisäinen ja ulkonainen rauha ja kyky rauhallisesti harkita asioita. Jos henkinen tasapainotila kansassa järkkyy, silloin voidaan odottaa melkein mitä tahansa, sillä erikoisesti pelon synnyttämä kiihkoutuminen johtaa helposti harkitsemattomiin tekoihin. Hallitussuunnan pitäisi näyttää hyvää esimerkkiä rauhallisesta arvostelukyvystä.

Kun diktatuurisadut eivät näytä kuluvan loppuun eikä niiden todellisuuspohjaa ole voitu järkeenkäyvästi osoittaa, — liekö sitä täysin vakavasti yritettykään — on paikallaan tässä julkaisussa

ottaa tarkasteltavaksi, keiden yksityisten henkilöiden tai ryhmien taholta diktatoorisia yrityksiä voitaisiin odottaa ja millä reaalisilla perusteilla. AKS:n julkaisuissa tällainen teoretisointi on mahdollista, koska vain ne ovat tällä hetkellä sellaisia, joiden suhteen mikään puolue tai ryhmä ei voi harjoittaa mitään egoistista ennakkosensuuria.

Diktatuuri voi meillä syntyä vain siinä tapauksessa, että määrätyt, tavallaan teknilliset edellytykset sille ovat jo ennakolta olemassa. Tällaisia kategoorisia edellytyksiä on, 1) että on joku sellainen näitä suunnitelmia hautova henkilö, jolla on todella suuri ja jakamaton kansansuosio, tai 2) että löytyy henkilö, joka, vaikka onkin vailla kansansuosiota, voi käyttää hyväkseen virkakoneistoa, tai 3) että diktatuuriin pyrkivällä henkilöllä on takanaan eduskuntaenemmistö. Puolueryhmät ilman määrätietoisesti toimivaa itsevaltiasta johtajaa eivät voi luoda mitään pysyvää diktatuuria. Ne pystyvät tavallisissa oloissa suuremmitta vaikeuksitta organisoimaan joitain mielenosoituksia ja mellakoita, mutta ei mitään sen vakavampaa.

Tällä hetkellä meillä ei kuitenkaan ole ketään sellaista kokoavaa voimakasta persoonallisuutta, joka suureen kansansuosioonsa nojaten voisi mitään kaappausta yrittää ja luoda maahamme diktatoorisen hallitusjärjestelmän. Ensimmäinen vaihtoehto putoaa siis ilman muuta pois. Jäljellä ovat niin ollen vain sellaiset henkilöt, jotka joko itse henkilökohtaisesti tai heitä tukevien puoluemuodostelmien välityksellä voivat käyttää aikeittensa toteuttamiseksi hyväkseen virkakoneiston tai eduskuntaenemmistön tukea. Ketkä siis ovat näillä edellytyksillä otettavat huomioon mahdollisina diktaattoreina?

Huomautettakoon kuitenkin jo heti aluksi, että kenenkään sisimpiä ajatuksia ja mielihaluja ei voida tietää. Jonkun Mauri Ryömän päässä saattaa kaikessa hiljaisuudessa hyppelehtiä jos minkälaisia diktatuurimielikuvia aivan yhtä hyvin kuin esim. Hilja Riipisen. Ja kuka takaa, ettei samantapaisia pilvilinnoja ole joskus voinut syntyä itsensä A. K. Cajanderin tai jonkun kahvifirman johtajankin yläkerrassa. Mutta ajatukset ovat ajatuksia, ne eivät vielä ole vaarallisia todelliselle kansanvallalle

eikä nykyisellekään järjestelmälle. Onhan tiettävästi ainakin tähän saakka saanut vapaasti nähdä unia ja kuvitella sen kuin pää vain kestää. Vasta sitten asia muuttuu jossain määrin toiseksi, jos näiden unien ja ajatusten toteuttamiseksi ryhdytään tekemään joitain suunnitelmia. Ja jos näihin suunnitelmiin voidaan vielä yhdistää ne teknilliset edellytykset, joista jo edellä on mainittu, niin silloin vasta on diktatuurin vaara olemassa.

Tietysti on aina olemassa sellainen teoreettinen mahdollisuus jokaisen puolueryhmityksen puitteissa, että joku yksityinen yltiöpää ryhtyy järjestämään kaappausta, vaikka hänellä ei olisikaan käytettävänään mitään sen onnistumisen edellytyksenä olevia tekijöitä. Mutta yksityisiä hulluja on ollut aina ja jokaisessa maassa. Heidän vuoksensa ei Suomen kansan tarvitse pelätä. Sellaiset arkkitehdit sopivat kaikkine kannattajineen yhteen ainoaan Mustaan Maijaan, jos ovat onnistuneet saamaan aikaan edes pienen mielenosoituksen. Ja sen jälkeen heidän paikkansa on sellaisessa yhteiskunnallisessa turvalaitoksessa, missä saavat vapaasti huvitella leikkimällä Napoleonia tai Caesaria. Tällaisia tyyppejä varten ei kannata pitää antidiktatoorista propagandakoneistoa käynnissä vuosikausia.

Koska syytökset diktatuuripyrkimyksistä määrätyllä taholla suunnataan erikoisesti IKL:ää ja sen johtajia vastaan, on paikallaan aloittaa tarkastelu siitä leiristä.

Kares ja Riipinen ovat tyypillisiä parlamenttipuhujia, jotka ovat tyydytettyjä sillä, että voivat hengittää eduskunnallista ilmaa ja saavat eduskunnassa pidetyt puheensa julkaistuksi. Diktatuurin vallitessa heiltä jäisi tämä tyydytys pois. Heitä ei sitä paitsi kai kukaan ota vakavalta kannalta silloin, kun diktatuuripeikkoa todella etsitään. Salmiala ja Annala taas ovat siksi järkeviä, että he kyllä hyvin oivaltavat itseltään puuttuvan kaikki edellytykset vallankaappausten aikaansaamiseksi. Heillä ei ole mitään sananvaltaa virkakoneiston suhteen, eikä toisaalta myöskään IKL:n toistasataatuhatta henkeä käsittävä kannattajajoukko ole sellainen massa, että pelkästään sen avulla diktatuuri voitaisiin pystyttää. Kestää vuosia, ennenkuin 14-henkinen eduskuntaryhmä kasvaa enemmistöksi — jos lainkaan kasvaa — joten siis

eduskuntaenemmistönkin avulla suoritettava kaappaus on kokonaan mahdollisuuksien rajojen ulkopuolella, mikäli se koskee IKL:ää, prof. Salmialaa ja toht. Annalaa. Vain sairaalloisesti kehittyneen mielikuvituksen omaavat henkilöt voivat vakavissaan nähdä heissä tulevia diktaattoreita. Demagogia tietysti voi käyttää heidän nimiään kansalle kerrotuissa saduissa, mutta jokaiselle tyyneesti ajattelevalle kansalaiselle pitäisi tuollaisten satujen onttouden olla aivan päivän selvä asia.

Myöskin kokoomuspuolueen osaksi on langennut syytöksiä demokratian vihollisuudesta, tosin paljon laimeammassa muodossa ja sävyssä kuin IKL:n. On vaikea ajatella, että niitä kokoomuksen suhteen olisi tehty täysin vakavassa mielessä, sillä kyllä kai niille, jotka tuota anti-diktatuurilevyä soittelevat, pitäisi olla selvää, ettei kokoomuksessa ryhmänä ottaen ole niin paljoa energisyyttäkään kuin mitä vallankaappausyritys edellyttäisi. Kokoomushan vain on. Viimeisinä vuosina on tämän ryhmän keskuudessa tosin pariin otteeseen ilmennyt joitain tarmon puuskauksia, nimittäin torjuessaan päälehdessään toistaiseksi vielä kiistanalaisen kaappauksen ja ostaessaan parikymmenkertaisesta hinnasta Hämeen Sanomain osake-enemmistön, mutta siihenpä ne voimat ovat näyttäneet huvenneenkin. — Sitäpaitsi ei kokoomuksen piirissä ole ainakaan julkisuudessa näkyvissä sellaisia henkilöitä, joiden voisi syyllä olettaa ryhtyvän minkään uskalletun yrityksen johtoon. Sivummalla olevien on paljon vaikeampi saada jotain aikaan. Syrjään sysätty Franco tosin lensi Kanarian saarilta Marokkoon, mutta Tukholma ei ole Kanarian saaret, eikä Paasikivi Franco. Linkomies taas rakentaa kaikkea hiljaisuudessa ja varovasti, mikä menetelmä voi olla varsin hyvä joitain muita päämääriä tavoiteltaessa, mutta diktatuuria ei sillä pystytetä. — Pennanen on Pennanen, eikä hänen vuokseen kenenkään tarvitse unettomia öitä viettää. — Suolahti saattaa olla henkisiltä ominaisuuksiltaan enemmän diktaattorityyppiä kuin edelliset. Samoin voisi kokoomusta läheliä olevista talouspiireistä löytyä siihen asemaan sopiva henkilö. Mutta täydellä syyllä voidaan kysyä, millä ihmeen keinoilla niiltä tahoilta diktatuuri oikein voitaisiin aikaansaada.

Virkamieskunnassa tosin on hyvin paljon kokoomuspuolueeseen lukeutuvia, paljon enemmän kuin IKL:läisiä, mutta kun hallinnollisen virkakoneiston ohjakset ovat kokonaan toisissa käsissä, ei tätä mahdollisuutta voitaisi käyttää. Ilman ylhäältä, virkateitä tulleita määräyksiä eivät maan virkamiehet ryhdy mihinkään sellaiseen, jossa vähänkin on seikkailun sivumakua. — Samoin on selvää, että koskaan ei se päivä valkene, jolloin kokoomuksella olisi enemmistö eduskunnassa. Keinojen ja tarmon puutteessa kokoomus tällä hetkellä on ja vastaisuudessakin pysyy lapsenomaisen viattomana kaikkiin diktatoorisiin vehkeisiin nähden.

Diktatuuripyrkimyksillä ei siis tyynesti ajatellen ole mitään mahdollisuuksiakaan IKL:n enempää kuin kokoomuksenkaan taholta. Päinvastaiseen suuntaan käyvät väitteet ovat siinä määrin todellisuuspohjaa vailla, että pakostakin joutuu kysymään, miksi oikeastaan oikeistodiktatuurista pidetään niin tavattoman suurta melua. Näkevätkö meillä aikamiehet selvällä päivällä kummituksia aitoamerikkalaiseen malliin, tai onko kenties tarkoitus kansaa peloittelemalla hankkia nykyiselle hallitusyhtymälle etuja lähestyvissä vaaleissa, tai pyritäänkö tuon sumutuksen taakse kätkemään jotain sellaista, mikä ei siedä julkista tarkastelua. Asiain tässä vaiheessa emme julkisen nuhteen pelossa arvaile sen enempää.

Tässä yhteydessä on kuitenkin todettava, että edellytykset diktatuurin saavuttamiselle ovat kokonaan toisilla henkilöillä ja ryhmillä, kuin mitä virallisesti julistetaan. Puuttumatta lainkaan siihen kysymykseen, onko hallitsevalta taholta lingotuilla diktatuurisyytöksillä mitään salaisia yhteyksiä mainittujen edellytysten kanssa, koetan seuraavassa osoittaa, mihin seikkoihin juuri mainitsemani väite perustuu.

Ministeri Kekkonen on aikaisemmin julkaissut kirjasen „Demokratian itsepuolustus", missä tekijä päätyy demokratian säilyttämiseksi sellaisen olotilan välttämättömyyteen, joka olotila itse lähentelee diktatuuria. Aikoinaan Ylioppilaslehdessä julkaisemassaan kirjoituksessa „Minä olin Pohjolan Mussolini" hän

myöskin on esittänyt, tosin kyllä vain pakinan muodossa, diktatoorisia mielipiteitä. Jo nämä molemmat aikaansaannokset selvästi osoittavat, että *herra* Kekkosen ajatuksissa on välähdellyt diktatoorisia mielikuvia. Lyövätkö tällaiset ajatukset leikkiään vielä *ministeri* Kekkosenkin päässä, siitä ei voida mitään sanoa. Mutta yhtä vähän voidaan sanoa myös aikaisemmin mainittujen henkilöiden ajatuksista mitään. Se ainakin tiedetään, että he eivät ainakaan ole sen suuntaisia mielipiteitään samalla tavalla julkisuudessa esittäneet kuin herra Kekkonen.

Virka-asemansa perusteella sisäministerillä on määräämisvalta maan hallintokoneistossa. Hänellä siis on, sikäli kuin hän haluaa, mahdollisuus käyttää tätä koneistoa vaikkapa diktatoorisiin tarkoituksiin, mitä mahdollisuutta tämän kirjoituksen yhteydessä aikaisemmin mainituilla julkisilla henkilöillä ei ole. Tavallaan ainoa este eduskunnan enemmistön ja hallitustoverien tukemien sisäministerien mahdollisille diktatuuripyrkimyksille ovat oikeusistuimet, joiden vahvistettavaksi sisäministerienkin määräykset erinäisissä tapauksissa joutuvat. Nykyisen sisäministerin puheista käy kuitenkin selvästi ilmi, että oikeusistuimilta haluttaisiin poistaa tämä eräänlainen veto-oikeus. On täysin perusteltua kysyä miksi? Jos tällainen muutos saadaan aikaan, niin mitä muodollisia esteitä enää silloin on olemassa sisäministerien ja hallitusten mahdollisille diktatuurikaappauksille, esim. eteläisen naapurimaan malliin. Tähän tietysti vastataan, että onhan eduskunta sellainen este. Mutta eduskunnassa määrää enemmistö, ja viimeaikainen kokemus on osoittanut, että enemmistö voidaan piiskata täysin kuuliaiseksi puolueen johdolle. Sitä ei tietysti voi sanoa, kestäisikö tämä kuuliaisuus aina diktatuuriin saakka, mutta sekin voi olla mahdollista demokratian itsepuolustuksen nimessä, ja kun tätä enemmistöä on riittävästi säikytelty fascistisen diktatuurin kummituksella.

Maalaisliitto ei nyt enää koskaan voi normaalisissa oloissa päästä eduskunnassa enemmistöksi. Mutta yhdessä sosialistien kanssa se pitää hallussaan ehdotonta määräämisvaltaa. Ministeri Kekkosella on niin ollen tällä hetkellä paljon suuremmat *mah-*

dollisuudet, tosin vain ministeri Tannerin luvalla, diktaattoriksi, kuin kenelläkään muulla tässä maassa. Ainoat varjopuolet koko asiassa, hänen kannaltaan asiaa arvostellen, ovat siinä, että hänellä ei ole tukenaan omintakeista eduskuntaenemmistöä eikä kansan suosiota.

Jollain voimakkaalla, rohkealla ja vallanhimoisella sisäministerillä on siis *mahdollisuus* panna toimeen hallintokoneistoamme hyväksikäyttäen täydellinen tai osittainen diktatuuri. Tämä mahdollisuus suurenee yhäkin, jos oikeusistuimilta riistetään niiden nykyinen veto-oikeus. On sitten kyllä kokonaan eri asia, voidaanko meillä mitään hallinnollista diktatuuria ajan pitkään ylläpitää. Aikaisemmat historialliset vaiheemme osoittavat nimittäin varsin selvästi sen, että Suomen ilmasto ei ole lainkaan terveellinen sellaiselle tyypilliselle ansarikasville, kuin mitä hallinnollinen diktatuuri on. Mikäli sellaista kuitenkin joskus yritettäisiin, vaatii se ehdottomasti säilyäkseen Valtiollisen Poliisimme muuttamista GPU:n tai Gestapon kaltaiseksi laitokseksi ja siis astumista terrorismin teille. Ja silloin ei asianomaisesta diktaattorista, olkoon hän ken hyvänsä, tule mitään „Pohjolan Mussolinia", vaan — „Pohjolan Robespierre".

Mitä tulee muihin maalaisliiton johtomiehiin mahdollisina diktaattorikandidaatteina, niin toisilla ei ole läheskään samanlaisia edellytyksiä tähän asemaan kuin mitä on juuri ministeri Kekkosella. Heitä kaikkia, niin Leinosta, Kalliokoskea, Heikkistä, Hannulaa kuin myös Niukkasta voidaan verrata niihin miehiin, joita Topelius Välskärin Kertomuksissaan luvussa „Erään nimen varjo" kuvaa. Tässä tapauksessa tämä nimi, jonka paljas varjokin saattoi säikäyttää oppositiomiehet rauhallisiksi, ei ole mikään Kaarle, vaan — Kekkonen. Kehitys näyttää kulkeneen siihen suuntaan, että kaikki maalaisliiton suurmiehet saavat tällä hetkellä luvan elää Kekkosen nimen varjossa.

Edistyspuolue toiselta-puolen-ja-toiselta-puolen periaatteineen ja lisäksi ottaen huomioon sen mitättömän voimavaraston, ei voi tulla miksikään vaaraksi nykyiselle järjestelmälle, vaikka sillä olisi siihen polttava halukin. Tällaista on kuitenkin hyvin vaikea uskoa edistyksestä, koska se koko olemassaolonsa ajan

on johdonmukaisesti touhunnut nykyisen järjestelmän ylläpitämisessä ja koska sillä ei ole siihen käytettävänään mitään sopivaa voimakasta johtajaa. Herra Cajander saattaa kyllä häärätä määrääjää Metsähallituksessa, mutta koko maan diktaattoriksi häntä ei kukaan ajattelisi vakavasti. Herra Kivimäki on aikaisemmin osoittanut voimamiehen oireita, mutta yksinään, oman puolueensakin syrjimänä, hän pitemmäksi aikaa on tässä mielessä täysin vaaraton „kansanvallallemme". Edistyspuolueessa on tosin Kivimäen ja Cajanderin lisäksi suuri joukko muita johtajia, mutta heistä voitaneen sanoa, että tärkeä rypistys kasvoilla, arvokkaat askeleet ja vakuuttava rintaääni eivät nosta ketään diktaattoriksi, vaikka ne saattavatkin auttaa eduskuntaan. — Ulkoministeri Erkolla ei ole mitään sanomista maan sisäisessä hallinnossa. Oman puolueensa johto sitä paitsi tuntuu pitävän häntä ainakin aika ajoittain jonkin verran kerettiläisenä edistysmielisenä. Mutta vaikka hänellä olisikin miniatyyrikokoisen edistyspuolueen järkkymätön kannatus apunaan, ei sillä silti olisi mitään merkitystä. Nykyisillä edistykseläisillä ei kenelläkään ole mitään mahdollisuuksia diktatuurin saavuttamiseen, eikä todennäköisesti haluakaan.

Pienviljelijäin ja kansanpuolueen sekä folkpartietin politiikan taitajat voidaan sivuuttaa tässä yhteydessä pelkällä maininnalla, ja sekin vain muodon vuoksi.

Porvarillisissa ryhmissä on siis oikeastaan vain yksi ainoa sellainen henkilö, ministeri Kekkonen, jolla on käytettävänään keinoja, tosin kyllä vain ministeri Tannerin luvalla, diktatuurin luomiseksi. Se on sitten kokonaan eri asia, tuleeko hän niitä käyttämään. Pääasia onkin siinä, että hänellä on *mahdollisuus* niitä käyttää, kun taas juuri ne, jotka nykyisin koetetaan saada epäilyksen alaisiksi, jopa syytteeseenkin diktatuuriaikeista, ovat tässä suhteessa tyystin „hampaattomia". Rauhallisesti ja ilman mitään takataskuajatuksia asioita punniten ei voi tulla muuhun lopputulokseen, kuin että kaikkinainen porvarillinen diktatuuri on meillä ehdottomasti mahdollisuuksien rajojen ulkopuolella. Siis vielä kerran kysymys, mistä tämä huuto fascistisesta diktatuurista? Onko yleislänsimainen kulkutauti, fascistisen dikta-

tuurin pelko jo tarttunut meidänkin määrääviin piireihimme pilaten herrojen hermot? Kansaan se ei vielä ainakaan ole kovin laajassa mitassa levinnyt, koskapa suuri osa kansaamme vielä osaa hymyillä liialliselle tärkeydelle.

Mutta saamme nähdä, eikö itse kunkin n.s. porvarin olemus vakavoidu, kun ensi vaalit ja erikoisesti sitä seuraavat ovat ohitse. Sillä luultavasti viimeistään silloin meillä on sosialistinen enemmistö eduskunnassa, ja seurauksena siitä saamme tänne diktatuurin, Tannerin diktatuurin, ei millään kaappauksilla aikaansaatua, vaan ulkonaisesti täysin laillisia muotoja noudattaen luodun. Tannerin ei ole tarpeellista tuohon asemaan edes pyrkiä. Se lankeaa hänelle aivan itsestään, jos nykyinen suuntaus riittävän kauan jatkuu. Ministeri Kekkonen raivaa, toivottavasti tarkoittamatta sitä, esteet pois tieltä. Hän totuttaa kansamme epätavallisiin ja laillisuuden kannalta vähintäänkin kiistanalaisiin otteisiin. Taitavalla propagandalla ja vaientamalla ei-kansanrintamapropagandan hänelle kenties onnistuu lopulta saattaa suuri osa kansaa hysteerisen pelon valtaan, jolloin se fascistista diktatuuria välttääkseen voi ummessa silmin hypätä sosialistiseen diktatuuriin. Maalaisliiton lehdistö ja puhujat vakuuttavat yhtämittaa sosialistien vaarattomuutta, vastoin aikaisempia nuottejaan. Seurauksena on ilmeisesti maalaisliiton vasemmalla siivellä olevien äänestäjämassojen siirtyminen sosialistien leiriin. Sadon kaikesta tästä työstä korjaa Tanner ja sosialidemokraattinen puolue. Ja eiköpähän silloin vain käy niin, että niin hyvin maalaisliitto kuin myöskin Kekkonen joutavat lepäämään hallitusvaivoistaan, parantelemaan hermojaan. Mitä suuremman voiton sosialistit ensi vaaleissa saavat, sitä runsaammin heidän riveihinsä sen jälkeen liittyy kaikenkarvaisia onnenonkijoita tarkoituksella saavuttaa uusien isäntiensä avulla uusia etuja itselleen. Siten jokainen voiman ja vallan lisäys automaattisesti yhä lisää tämän ryhmän merkitystä yhteiskunnassamme Ruotsin malliin.

Puolue, jolla on eduskuntaenemmistö, voi asettaa, koska valtiojärjestys siihen suo mahdollisuuden, seuraavan presidentin ja ennen pitkää on silloin myöskin virkakoneisto solutettu saman

ajatussuunnan miehillä. Kun yhdellä ryhmällä on hallussaan kaikki valtiomahdit, eduskunta, presidentti ja virkakoneisto, niin silloin vallitsee meillä olotila, joka käytännöllisesti katsoen ei millään tavoin eroa diktatuurista, vaikka se ei sitä vielä muodollisesti olisikaan. Tällöin jää Tannerista riippumaan, pystyykö hän pitämään kannattajansa järjestyksessä niin, ettei täällä synny hulinoita v:n 1917 malliin. Sosialistien äärimmäinen, neuvostolaisesti ajatteleva siipi tuskin malttaa olla yrittämättä sellaisia. Tanner joutuu silloin valitsemaan esikuvansa joko Noskesta tai Kerenskistä. Hän on epäilemättä enemmän Nosken kaltainen, mutta joutuessaan pakotetuksi seuraamaan tämän jälkiä, hänelle tuskin jää muuta mahdollisuutta kuin henkilökohtainen diktatuuri.

Ottaen huomioon sen seikan, että Tanner älyllisiltä ominaisuuksiltaan ja valtiomieskyvyiltään epäilemättä vastaa tusinaa tavallisia poliitikkojamme, hänen diktatuurinsa ehkä ei olisi kaikkein huonoimpia totalitäärisiä valtiojärjestelmiä. Sosialisteista tai heitä hyvin läheltä ne ovat lähteneet Hitler, Mussolini ja Pilsudskikin. Mutta hänen omat puheensa takataskujen sisällöstä oikeuttavat suhtautumaan häneen määrätyllä epäilyksellä. Ja sitäpaitsi uhanalaisen maantieteellisen asemamme vuoksi meillä ei suinkaan ole varaa kokeilla, pystyykö hän hillitsemään vallan makuun päässeet joukkonsa ja estämään nämä koettelemasta suomalaista „ihanneyhteiskuntaa" tai syöksemästä maatamme johonkin ideologiseen ristiretkeen. Kansamme tulevaisuutta silmällä pitäen on lisäksi ehdottomasti välttämätöntä, että Marxin maailmankäsitystä ei ainakaan virallista tietä päästä syövyttämään kansamme sieluun. Sosialistiset teoriat ovat sikäli keskeneräiset, että ne repivät, mutta eivät rakenna.

Juuri näissä kysymyksissä piilee suunnaton vaara ja siksi meillä ei pitäisi päästää asioita siihen, että sosialistit saisivat ehdottoman ylivallan, mikä heillä nykyisin suuntauksen jatkuessa on täysin mahdollisuuksien rajoissa. Tämä taas voidaan estää vain siten, että syntyy joko jo ensi vaaleissa tai ainakin sitä seuraavissa „kansanrintaman" vastapainoksi kansallinen rintama Kivimäestä ja Tarkkasesta Salmialaan ja Annalaan saakka.

Näin laajalla yhtymällä olisi toiveita lyödä takaisin se diktatuuri, joka todella uhkaa, mutta ei kuitenkaan sieltä, mistä nykyinen hallitusrintama hokee sen uhkaavan.

Mikään yhteisrintama ei kuitenkaan ole mahdollinen, jos kukin siihen kuuluva ryhmä pitää härkäpäisesti kiinni vanhentuneista erikoispyyteistään. Ei edes siitä, että nämä näkökohdat työnnettäisiin toistaiseksi taka-alalle ja yhteiseksi ohjelmaksi otettaisiin sosialistisen diktatuurin ehkäiseminen, ole vastaavaa hyötyä. Nykyisen kansanrintamankin yksi perusvirhe on siinä, että sen tarkoituksena on puolustaa nykyistä n.s. kansanvaltaa ja m.m. tätä tarkoitusta silmälläpitäen on pakotettu paisuttamaan niitä vaaroja, jotka muka uhkaavat. Jos kansallinen rintama joskus syntyy ja jos se tyytyy vain puolustautumaan, niin silloin joudutaan siihen olotilaan, että maassa on kaksi suurta vastakkaista leiriä, jotka kumpikin tekevät parhaansa voittaakseen toisensa kauhupropagandassa. Ja tällainen on negatiivista ja tulevaisuutta silmälläpitäen hedelmätöntä politiikkaa. Vaara voidaan torjua vain sen kautta, että päämääräksi asetetaan, ei vastustajan voittaminen tai alallaan pitäminen, vaan sellaiset konkreettiset kansanvaltaiset uudistukset, joista todella on hyötyä maalle ja kansalle.

Kun kuitenkin tämänkaltaiseen sisäpoliittiseen yhteistyöhön, mikäli sitä nyt sitten koskaan syntyy, osallistuvilla ryhmillä on monissa kysymyksissä niin tavattoman eriävät mielipiteet, tuskin taloudellisten ja yhteiskunnallisten asioiden varastosta voitaisiin löytää mitään sellaista, joka voisi ne yhdistää. Sen vuoksi ovatkin kaikkinaiset aatteilulle ja ideologisille teorioille rakentuvat päämäärät hyljättävä yhteistä ohjelmaa etsittäessä. Kun kerran nykyinen valtiosääntömme ei erinäisissä tapauksissa voi turvata kansanvallan säilymistä eikä estää diktatuuria syntymästä, niin eikö silloin voitaisi ajatella täksi toivotun kansallisen rintaman yhteiseksi ohjelmaksi valtiosäännön muuttamista sellaiseksi, että samalla kun se estäisi kaikki n.s. laillistakin tietä tapahtuvat diktatooriset pyrinnöt, esiintyipä näitä yrityksiä sitten miltä suunnalta tahansa, se samalla edistäisi todellista kansanvaltaa ja yleiskansallisia päämääriä.

Välitön presidentinvaali ja kaksikamarinen kansan edustuslaitos, jossa toiseen kamariin edustajat valittaisiin yleisellä yhtäläisellä äänestyksellä ja toiseen kamariin taloudelliset ja sivistykselliset järjestöt sekä laitokset nimeäisivät jäsenet, olisivat m.m. sellaisia positiivisia uudistusohjelman kohtia, jotka todennäköisesti ainakin pääpiirteissään täyttäisivät äsken mainitut edellytykset. Silloin eivät kansanedustuslaitoksen voimasuhteet pääsisi näyttelemään määräävää osaa presidentinvaalissa. Silloin myöskin presidentti ja parlamentti olisivat toisilleen sellaisina vastapainoina, johon kai nykyistäkin valtiojärjestystä laadittaessa pyrittiin, mutta johon päämäärään ei kuitenkaan päästy, kuten kokemus on selvästi osoittanut. Kaksikamarisessa edustuslaitoksessa taas asiantuntemus ja taito eivät jäisi ainakaan siinä määrässä demagogian varjoon kuin nykyisessä järjestelmässä.

Nämä ovat ohjelmaehdotuksia, joiden hyväksikäyttöä kannattaisi ainakin harkita. On hyvin mahdollista, että voidaan löytää muita, jopa paljon parempiakin kansallisia yhteisohjelmia. Mutta joka tapauksessa siihen on päästävä, että tyhjillä kauhumaalauksilla ei tätä kansaa myrkytetä. Turmelkoot loistoaikansa eläneet ja nyt rappeutuvat kansat sillä itseltään viimeisenkin tahdonvoiman ja viimeisetkin kehitysmahdollisuudet. Suomen kansan parhaat vuodet eivät ole vielä takana päin, vaan ne ovat vielä tulematta. Sen vuoksi mikään salaperäisten asioiden pelkääminen ei sovi tänne. Meillä on jotain parempaakin tehtävää kuin etsiä diktatuuripeikkoa muutamien yleismaailmallisten piilosleikkisääntöjen mukaan.

Eero Hietakari.

AKS JA VALTAKUNNALLINEN PROPAGANDA

Pentti Veijola

Maanpuolustusasialla on AKS:n toiminnassa aina ollut tärkeä sija. Toiselta puolen on pyrkimyksenä ollut saada kaikki jäsenet käytännölliseen suojeluskuntatoimintaan, jotta heistä tulisi kunnollisia, taistelukelpoisia sotilaita. Toiselta puolen taasen on Seuran ohjelmaan kuulunut toiminta ulospäin, laaja koko maan piirissä suoritettava maanpuolustuspropaganda.

AKS:n ensimmäisen kymmenvuotistoiminnan aikana saattoivat vakinaisessa palveluksessa olevat upseerit osallistua Seuran toimintaan. Lukuisat aloitteet ovatkin lähtöisin heidän piiristään, josta myöskin on saatu niiden innokkaat toteuttajat. Tänä aikana on luotu AKS:lle se luja maanpuolustuspohja, jolle Seura perustuu. Ilolla on edelleen todettava, että vaikka vakinaisessa palveluksessa olevat upseerit eivät enää voi Seuran toimintaan

osallistua, on Seura kuitenkin maanpuolustustoimintaan valmistautuessaan ja sitä suorittaessaan aina saanut osakseen vakinaisessa palveluksessa olevan upseeriston taholta lämmintä myötätuntoa sekä tarpeellisen tuen ja avun.

AKS:ä voidaan muutamia vuosia sen perustamisen jälkeen kutsua *ylioppilas-AKS:ksi,* koska sen koko organisatio perustui Helsingissä toimivaan ylioppilasjoukkoon. Pääkaupungissa oli toiminnan ainoa johtoelin, siellä suoritettiin pääasiallinen toiminta ja ylioppilaat tai näiden kanssa kiinteässä kosketuksessa olevat henkilöt muodostivat Seuran johdon. Loma-aikoina toimintaa maaseudulla kyllä suoritettiin, mutta sitä johdettiin helsinkiläisin voimin. Todettakoon kuitenkin, että jo sangen varhain perustettiin Turun, Oulun ja Viipurin osastot. Näiden merkitys toimintaa johtavana elimenä oli kuitenkin vähäinen. Ylioppilas-AKS:n aikoina ei tehokas maanpuolustuspropaganda voinut tulla kysymykseen.

Vähitellen alkoi kuitenkin maakunnassa toimivien AKS:läisten lukumäärä kasvaa ja niin voitiin AKS:n piiriorganisatio perustaa. Ensimmäinen varsinainen laaja maanpuolustuspropagandatoiminta, minkä AKS suoritti piiriorganisatioonsa turvautuen, oli maanpuolustuspropaganda kesällä 1938. Alustavien suunnitelmien mukaan oli tarkoituksena valmistella propaganda perusteellisesti ja suorittaa se vasta vuonna 1939. Koska tämä kuitenkin oli kaiken todennäköisyyden mukaan vaalivuosi, ei se siis sopinut, vaan kysymykseen tulivat vuodet 1938 ja 1940. Propagandan valmistelijoiden mielestä jälkimmäinen oli edullisempi. AKS:n hallitus ei ehdotusta kuitenkaan hyväksynyt, koska maailman poliittinen tilanne oli sangen vaarallinen, vaan päätti, saatuaan valmistelijoilta ilmoituksen, että valmistelut voidaan vaatimattomimmissa puitteissa suorittaa lyhyemmässäkin ajassa, että AKS ryhtyy laajaan maanpuolustuspropagandaan jo kesällä 1938 ja että valmistelut on suoritettava sitä silmällä pitäen. Näitä suorittamaan asetettiin erikoinen maanpuolustuspropagandan johto eli Maapro, kuten se itseään kutsui. Seuran jäsenet hyväksyivät tämän oudon lyhennyksen yleiseen käyttöön ja pian puhuttiinkin vain Maaprotoiminnasta ja Maapron johdosta.

Propagandataulu, joka osoittaa eri yhteiskuntakerrosten osallistumisen suojeluskuntatyöhön.

Saksan väestönsuojelupropagandaa. Näyteikkunamainos: „Minulla on kaasunaamari. Onko Sinulla?" Valok. P. Veijola.

Maaprotoiminnan valmisteluissa kiinnitettiin päähuomio kolmeen seikkaan, käytännöllisiä organisatorisia toimenpiteitä lukuunottamatta.

1. *Maanpuolustusasian selvittäminen kokonaisuudessaan* oli tietysti ensimmäinen tehtävä propagandan valmisteluissa. Tässä yhteydessä ei liene syytä eri yksityiskohtiin syventyä. Todettakoon vain, että huomiota kiinnitettiin aseistus- ja eri aselajikysymykseen, Ahvenanmaan, Kannaksen ja Pohjois-Suomen linnoittamiseen, pohjoismaiseen suuntaukseen, Neuvosto-Liiton, Saksan, Englannin ynnä muiden valtioiden sotilaallisiin intresseihin Suomeen nähden j.n.e. Myöskin asevelvollisuusaika, vapaaehtoinen maanpuolustustyö, väestönsuojelu, taloudellinen puolustusvalmius ja taloudellinen liikekannallepano, yleensä siis mahdollisimman monet koko kansan puolustuskuntoiseksi saattamiseen liittyvät tekijät pyrittiin selvittämään.

Sotapropagandaan kiinnitettiin niinikään huomiota ja tässä mielessä erikoisesti Neuvosto-Liiton propaganda niin rauhan kuin sodan aikana oli tutkimuksen alaisena.

Aiheen tutkimus ei rajoittunut kuitenkaan ainoastaan tähän, vaan pyrittiin selvittämään myöskin suomalaisen luonteen heikot

ja vahvat puolet, heikot siinä mielessä, että niiden vaikutusta voitaisiin pienentää tai mahdollisesti kokonaan poistaa, ja vahvat taasen, jotta niitä voitaisiin vahvistaa. Tätä tutkimusta vaikeutti suuresti lyhentynyt valmisteluaika.

Esimerkkinä suomalaisen luonteen heikkouksista mainittakoon m.m. epäluottamus johtajiin. Jos kaikki sujuu hyvin, niin johtajat voivat kyllä ylläpitää arvovaltansa, mutta pienikin vastoinkäyminen saattaa muuttaa tilanteen aivan vastakkaiseksi. Kaikenlainen kateus ja juonittelu ovat pohjana epäluottamukselle, joka voi koitua ratkaisevassa vaiheessa hyvinkin kohtalokkaaksi. Sisäiset riitaisuutemme johtuvat myöskin osaltaan tästä luonteemme ominaisuudesta.

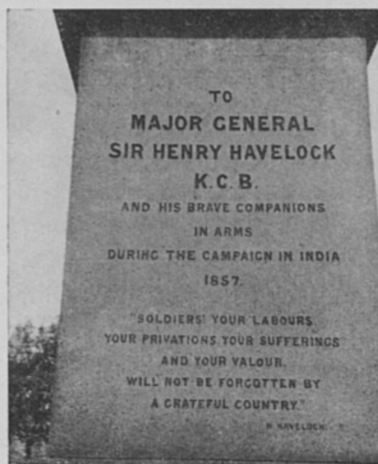
Toisena esimerkkinä mainittakoon vielä se, että suomalainen luonne helposti lannistuu. Tämän „antaa mennä"-hengen ilmauksista voi rauhankin aikana löytää hyviä esimerkkejä.

Nämä esimerkit eivät tietenkään todellisuudessa ole näin yksinkertaisia, vaan ne liittyvät sangen monimutkaisena kokonaisuutena toisiinsa. Maanpuolustusasialle olisi kuitenkin tärkeätä, että tällaisiin seikkoihin voitaisin kiinnittää huomiota ja saataisiin ne selvitetyksi.

2. *Propagandateknillisten kysymysten* selvittely vaati sekin oman aikansa. Koko toiminnan pohjana oli johdon oma propagandasuunnitelma, johon jäsenille annetut propagandaohjeet ja lähdekirjaset perustuivat.

Propagandasuunnitelman laadinnassa oli tärkeätä ratkaista, mitkä seikat ja missä muodossa oli otettava propagandassa esille. Huomattava nimittäin on, että tällöin on turha ratkaisumielessä ottaa esille kysymyksiä, joihin kansan laajat kerrokset eivät pääse vaikuttamaan. Esimerkkinä tällaisesta voisi mainita Ahvenanmaan kysymyksen, jonka ratkaisu kuuluu maan hallitukselle. Toinen on asia silloin, jos halutaan kysymystä käsitellä vain sen selvittämiseksi kansalle tai maaperän valmistamiseksi myöhäisemmälle ratkaisulle.

Toisena esimerkkinä mainittakoon perushankintakysymys, jonka todellisuudessa hallitus ja eduskunta ratkaisevat.

Suurmiesten sanat todellisena valtakunnallisena propagandana. Lontoon Trafalgar Square'lla olevan kenraali Havelock'in patsaassa: „Sotilaat! Teidän ponnistuksianne, Teidän kieltäymyksiänne, Teidän kärsimyksiänne ja Teidän urhoollisuuttanne ei kiitollinen isänmaa koskaan unhoita." Valok. P. Veijola.

Ulkomaan tapahtumat antavat valtakuntaa heikentäville voimille usein aineksia. Syksyllä 1937 Suomessa järjestetystä „Espanjan näyttelystä". Valok. P. Veijola.

Jäseniä varten laadittu propagandasuunnitelma kiinnitti päähuomion käytännöllisiin maanpuolustuskysymyksiin, erikoisesti sellaisiin, joita jokainen omalta kohdaltaan voi suorittaa. Niinpä suojeluskunta- ja lottatyön edistäminen muodosti osan propagandasta.

3. *Toimintamuotojen kokeilulla ja propaganda-aiheita käsittävällä tutkimuksella* pyrittiin sopivat propagandamuodot selvittämään. Valmisteluajan lyhyys tuotti tässä suhteessa suuria vaikeuksia.

Varsinaista käytännöllistä työtä ja suoritettua propagandaa ei tässä yhteydessä käsitellä, koska siitä toisessa yhteydessä on asiallinen selostus. Sen sijaan on syytä toiminnan antamien kokemusten perusteella tehdä muutamia johtopäätöksiä.

Viime vuosina on maanpuolustuskysymyksen alalla tapahtunut suuria edistysaskeleita, kun määräraha perushankintoja

varten on saatu ja muutenkin on päästy eteenpäin. Pääasiassa kai tähän on vaikuttanut kiristynyt maailmanpoliittinen tilanne ja sodanuhka. Mutta täytynee pitää selviönä, että eri maanpuolustusjärjestöjen, armeijan ja suojeluskuntain suorittama maanpuolustuspropagandakin on tuottanut tuloksia. Tämä puolestaan kannustaa jatkamaan toimintaa tällä alalla ja kuten Maaprotoiminnan valmisteluissa selvisi, on tällä alalla vielä paljon tehtävä. En kuitenkaan halua tässä puuttua puhtaasti sotilaallisiin kysymyksiin, kuten aseistukseen, kenttälinnoituksiin, taloudelliseen puolustusvalmiuteen tai muihin vastaaviin tärkeisiin seikkoihin, sillä kuten äsken havaitsimme, niiden lopullinen ratkaisu ei kuitenkaan riipu kansan mielipiteestä. Sitä paitsi nämä kysymykset selvästi on valtakunnan puolustusvoimien hoidettava.

Nykyaikaista sotaa ei kuitenkaan enää ratkaista yksinomaan ase kädessä rintamalla, vaan asetetaan siinä vastakkain myöskin kansojen henkinen voima. Tätäkin pyrkii vihollinen toiminnallaan heikentämään ja sen tuhoamaan. Propaganda on se ase, jota silloin käytetään. Tässä kirjoituksessa ei käsitellä propagandan järjestämistä sodan aikana, koska sen merkitys yleisesti on sangen hyvin tunnettua. Riittänee vain todeta, että meidän täytyy olla tässä suhteessa hyvin valmistautuneita. Varmastikaan ei riitä, että vasta sodan alussa rupeamme propagandakoneistoamme pystyttämään. Sen täytyy olla jo silloin täysin toimintavalmiina.

Vihollinen ei aloita propagandaansa vasta sodan aloittaessaan. Propagandaan valmistaudutaan sillä taholla varmasti perinpohjaisesti ja *propagandatoiminta meitä vastaan voi olla käynnissä vuosikausia ennen sotaa, kiihtyäkseen sitten nopeasti täyteen laajuuteensa sodan alkaessa.* Viholliselle on etua, jos vastustaja on henkisesti heikko. Tähän voidaan pyrkiä jo rauhanajan toiminnalla.

Mutta mitkä seikat vaikuttavat henkisen vastarinnan heikkenemiseen ja mitä seikkoja vihollinen voi käyttää hyväkseen tässä suhteessa?

Tällaisista seikoista mainittakoon eri yhteiskuntaluokkien väliset ristiriidat, kiristyneet kielisuhteet, poliittiset tekijät, eri maakuntien välinen kateus j.n.e. Mutta oikea propaganda ottaa huomioon aina myöskin kansojen perusominaisuudet, koettaen päästä vaikutukseen luonteen heikkouksien ja vikojen avulla. Tällaisista seikoista on edellä esimerkkejä mainittu.

Sotaväsymys on tärkeä tekijä heikentämässä kansojen henkistä voimaa. Tämä seikka on kaikissa sodissa tullut esille ja sen vaikutuksen pienentämiseen on kaikin tavoin pyrittävä. Vihollinen voi propagandallaankin sotaväsymystä edistää.

Propagandan vaikutus kansalaisiin riippuu suuresti siitä, missä määrin propagandamenetelmiä ja yleensä propagandan vaikutuksia tunnetaan. Jos kansalainen on tottunut määrätystä lehdestä ja määrätyn puolueen taholta saamaan yksipuoliset tiedot ja pitämään niitä siitä huolimatta ehdottomana totuutena, niin sellaiseen vaikuttaa vihollisen propaganda luonnollisesti helposti. Jos sensijaan pyritään kaikessa selvittämään totuus tarkastelemalla esitettyä asiaa useammalta puolen ja koettamalla karsia mahdollinen väärä tarkoitus siitä pois, ei propaganda voi saavuttaa läheskään samaa vaikutusta. Näin ollen olisi tärkeätä jo rauhan aikana kiinnittää huomiota propagandan opetukseen ennen kaikkea vihollisen sotapropagandaa silmällä pitäen.

Millaista sitten on kansan henkisen voiman vahvistamiseen tähtäävä toiminta?

Tähän voidaan lyhyesti vastata: *se on kansan kasvatusta.* Osaksi tämä on puhdasta maanpuolustuspropagandaa, mutta laajalta osaltaan on se muutakin. Niinpä se pohja, minkä nuoriso kouluissa saa opettajiltaan, määrää useimmissa tapauksissa heidän käsityksensä asioista koko loppuijäksi.

Valtakunnan arvon määrää loppujen lopuksi sen henkinen voima. Nykyaikana, jolloin tekniikka kulkee muun kehityksen edellä, ovat propagandavälineet suunnattoman voimakkaita. Jos maailmassa sattuu jokin tärkeä tapahtuma, leviää siitä tieto nopeasti ja jo muutaman tunnin kuluttua koko maailman siitä tietää — useinkin väritetyssä ja määrättyyn käsitykseen pyrkivässä muodossa. Sanomalehdet, aikakauslehdet ja muut painotuotteet siitä

kertovat, radiossa sitä selostetaan, sähkösanomat, elokuvat, valokuvat y.m.s. saattavat siitä tiedon niin keskuksiin kuin kaukaisiin salomaiden tölleihinkin. Täten pääsee propaganda täydellä voimallaan vaikuttamaan sellaisiinkin henkilöihin, jotka ovat täysin valmistumattomia sitä torjumaan.

Mutta hyvin vaaralliseksi tulee tilanne, kun otetaan huomioon, että kaikilla nykyajan voimakkailla propagandavälineillä tehdään propagandaa jos minkin asian hyväksi. Ihmiset joutuvat toimimaan valtavassa propagandakentässä, jonka resultoiva vektori voi osoittaa aivan päinvastaiseen suuntaan kuin valtakunnan kokonaisuuden kannalta katsottuna olisi toivottavaa. Tällöin tuleekin heti kysymykseen, kuinka voimakas on valtakuntaa ja asianomaista yksilöä ylläpitävä vektori verrattuna ensinmainittuun. Menisi kuitenkin liian pitkälle, jos tässä yhteydessä tätä asiaa käsiteltäisiin perusteellisemmin. Riittää, kun toteamme, että valtakuntaa ylläpitävää propagandaa, jota kutsun *valtakunnalliseksi propagandaksi,* tulisi ehdottomasti suorittaa. Toisaalta tulisi siis valtakunnan suojella yksilöitään väärältä propagandalta, toisaalta tulisi myöskin vastustaa sen vaikutusta lisäämällä kansan vastustuskykyä.

Valtakunnallisen propagandan tulee pohjautua siihen ajatukseen, että valtakuntaa on vietävä eteenpäin. Siinä mielessä se pyrkii vahvistamaan kansan hyviä ominaisuuksia ja heikentämään huonoja, se pyrkii kehittämään elämää taloudellisella ja henkisellä alalla valtakunnan etua silmällä pitäen, se ottaa huomioon maanpuolustusnäkökohdat ja kohdistaa toimintansa sen tukemiseen ja pyrkii kaikin tavoin luomaan kansasta ja valtakunnasta elinvoimaisen, eteenpäin pyrkivän ja iskuvalmiin.

Milloin kehitys tuntuu menevän väärään suuntaan, on sitä pyrittävä korjaamaan. Tilastot osoittavat, että Suomen väkiluku ei kasva yli 4 miljoonan. Ei kuitenkaan ole oikein perustaa tilanteen arvostelua tälle pohjalle. Jos valtakunnallinen ajattelutapa katsoo, että Suomi tarvitsee runsaasti lisäväestöä, on kehitys siihen ohjattava propagandan avulla. Samalla on avattava käytännölliset mahdollisuudet tällaiselle kehitykselle.

Propagandaa valtakuntaa heikentäviä voimia vastaan. Juutalaisvastainen näyttely kiertää ympäri Saksaa. Kuvassa tämän näyttelyn „Der ewige Jude" mainosjuliste. — Valok. P. Veijola.

Luonnollista on, että valtakunnallisen propagandan suorittaminen kuuluu maan hallitukselle. Useissa maissa onkin omat propagandaministeriönsä tätä varten. Meillä sen sijaan ollaan tässä suhteessa aivan alkuasteella. Mutta kenties tämä onkin tällä hetkellä onneksi, sillä tällainen propagandakoneisto muuttuu helposti vallassa pysyttelevän poliittisen ryhmäkunnan etujen valvojaksi ja menettää siten alkuperäisen tehtävänsä.

Valtakunnallisen propagandan, tällä hetkellä ennen kaikkea maanpuolustuksen alaan kuuluvat kysymykset tulisi meilläkin saada perusteellisesti selvitetyksi ja niiden perusteella laadituksi yhtenäinen propagandasuunnitelma valtakunnan vahvistamiseksi. Koska maan hallituksen ei voida nykyisellään katsoa pystyvän todellista, valtakunnallista propagandaa tekemään, jää se vapaaehtoisille järjestöille ja on sitä suoritettava rajoitetussa laajuudessa. Ennen kaikkea tulee kysymykseen valtakunnallisen maapuolustuspropagandan teko, koska tässä asiassa käsityskannat vähiten eroavat.

Yhteistoiminta maan puolustusvoimien ja vapaaehtoisten maanpuolustustyötä tekevien järjestöjen välillä olisi tärkeätä. AKS on omin voimin pyrkinyt työrintamallaan, suuren jäsenis-

tönsä kautta tätä työtä tekemään. Toivottavaa olisi, että tulevaisuudessa työtämme jatkettaessa se liittyisi yhtenä nivelenä tähän tärkeään, valtakunnalliseen propagandatoimintaan.

Mistä tulevat nämä salaiset kuiskaukset, nämä onnettomuutta uhkuvat fantasiatuotteet, jotka näkymättöminä leijailevat ympärillämme häiriten henkistä tasapainoamme ja synkentäen mielialaamme, kuten kulkutauti, kuten myrkyllinen basilli? Me voimme nyt jo huomata Saksan tahdonvoiman lannistumisen perussyyn. Se on ympärysvaltain pitkiä aikoja harjoittama propaganda, joka on kohdistettu meihin Englannin taholta ja tuon periaatteettoman, häikäilemättömän heittiön Northcliffin erikoisjohdon alaisena.

Hampurilainen lehti „Hansa" 14. 9. 1918.

KANSALLISROMANTIIKASTA KANSALLISEEN SUURUUDENTAHTOON

Sakari Vapaasalo

I. Runebergiläinen atlantis.

AKS:läisyys on oppi kansallishengen merkityksestä historiaa luovana voimana. Sillä koko meidän päämäärämme suuren suomalaisen valtakunnan ja voimakkaan suomalaisen kulttuurin luomiseksi pohjautuu käsitykseen, että ainoa voima, joka ratkaisevasti voi tarttua historian kulkuun ja antaa sille suunnan, on kansallishenki.

Tässä suhteessa kulkee selvä maailmankatsomuksellinen linja Snellmanista AKS:läisyyteen.

Tällöin ei ole ajateltava Snellmania yksinomaan suurena kielipoliitikkona. Se, että hän jälkimaailman silmissä on ennenkaikkea suuri suomalaisuustaistelija kielirintamalla, johtuu hänen aikanaan vallinneista oloista. Hänen historiallisen merkityksensä painopiste on siinä, että hän ensimmäisenä edusti

Suomessa uutta historianfilosofiaa. Eikä tämän uuden opin ennakkoluulotonta vallankumouksellisuutta ole oikeastaan vieläkään pohjiaan myöten tajuttu. Yhä on Snellman meille lähinnä se kielitaistelumme oraakkeli, jonka me kutsumme todistajaksemme kielipoliittisissa päivän kahakoissamme.

Mutta hänen filosofiastaan käsin aukeavat paljon valtavammat näköalat. Ja *tämä* Snellman on vasta nyt tulossa ajankohtaiseksi.

Sillä se tähystyskulma, josta viime vuosisadan ja suureksi osaksi tämänkin vuosisadan sivistyneistömme on maailmankulkua tarkastellut, on runebergiläinen. Tämän romanttisen ja idyllisen maailmankäsityksen varjoon jäi Snellmanin syvällisin filosofia. Sillä Snellman oli kylmä ajattelija. Mutta Runeberg oli runoilija. Runeberg loi oikealla hetkellä sen myytin suomalaisesta kansasta, joka vetosi tunteeseen ja vastasi romanttista ajanhenkeä.

Sangen yksinkertaisten joukkopsykologisten lakien mukaan on ymmärrettävää, että tällaiset tunneperäiset, romanttiset kuvitelmat tulevat suurten joukkojen omaisuudeksi. Ja aika oli tuolloin, sen jo sanoimme, sangen suuressa määrin romanttinen. Tuossa ajassa oli Floran päivän keväistä uskoa ja kansallisen aamunkoiton kirkkautta. Edellisellä vuosisadalla ilmestyneet Ossianin laulut olivat aloittaneet uuden muodin eurooppalaisessa kulttuurissa. Mielenkiinto, joka edeltäneenä aikana oli kohdistunut antiikkiin, kohdistui 1700-luvun lopusta lähtien ympäröivään luontoon, oman kansan menneisyyteen ja kansanrunouteen. Heijastuksia näistä ajantendensseistä ulottui Suomeenkin vaikuttaen ratkaisevasti meidän henkiseen elämäämme. Suomalainen kansanrunous löydettiin. Sitä alettiin kerätä kansan suusta. Suomalainen muinaismaailma paljastui kansanrunouden välityksellä nuorelle sivistyneistölle. Ja tämä omaperäinen, metsien kätköistä löydetty muinaisrunous oli nuorelle polvelle selvin ja vakuuttavin Suomen kansan nerokkuuden ja hyvyyden manifestatio.

Tällaisen romanttisen ajanhengen vaikutuksesta syntyi se hyväuskoinen, valoisa maailmankäsitys, joka tähän asti on kuu-

lunut suomalaisiin perinteisiin ja valtavalla tavalla vaikuttanut historiaamme. Selvemmin kuin kenestäkään muusta, juuri Runebergistä tuli, kuten sanottu, tämän käsityksen tulkki. Hänen runonsa ovat määränneet koko meidän isänmaallisuutemme laadun. Aika t a r v i t s i hänen myyttiään Saarijärven Paavosta ja Torpan tytöstä. Ja tuollaiset uskomukset, jotka kerran ovat satuttaneet ajanhenkeen ja tarttuneet joukkoihin, ovat sitkeähenkisiä. Kokonaisen vuosisadan elämäntunnelma voi syntyä niiden vaikutuksesta. Monet toisiaan seuraavat sukupolvet oppivat niiden valossa katsomaan maailmaa ja tottuvat niiden lausumien kriteerioiden mukaan arvioimaan elämää.

Mekin olemme monessa suhteessa Runebergin henkisiä perijöitä, paljon suuremmassa määrin kuin itse aavistamme. Kokonainen vuosisata hänen jälkeensä on saanut elämänsisältönsä siitä kansallisesta romantiikasta, jonka voimakkain edustaja hän on ollut. Runebergin idealistinen isänmaankäsitys on tähän asti siivittänyt useimmat suomalaiset juhlapuheet „isänmaallisista" juhlapäivällisistä aina kaukaisimman salokylän nuorisoseuran kesäjuhliin saakka. Ja sortovuosien, aktivismin, jääkäriliikkeen ja vapaussodan aatteelliseen pohjaan on ennen muuta „Vänrikki Stoolin tarinoilla" ollut ratkaiseva vaikutus. Voi täydellä syyllä kysyä, olisiko kansamme ylipäänsä jaksanut helmikuun manifestin päivinä seisoa niin lujana, ellei runebergiläisyyden valoisa ja inhimillinen henki olisi lujittanut sen uskoa hyviin maailmanvaltoihin ja oikeuden voittoon?

Tällaisena tämä ihanteellinen käsitys on siis ollut kansallisen kehityksemme suuri ja tarpeellinen käyttövoima. Se on ollut kokonainen, selväpiirteinen ja turvallinen maailmankatsomus. Sen innostamana koko suomalainen yhteiskunta kerran tulvi nuorekasta uskoa ihmiskunnan kehitykseen yhä korkeammalle tasolle. Sen perintöä on usko siihen, että hyvä voittaa lopulta täällä maan päällä ja että kansojen välisissä suhteissa vallitsevat ikuiset moraalin lait.

Mutta viime vuosisata on mennyt mailleen. Ja tuo hyvä maailma on murentunut. Nykyiselle nuorisolle se kangaste-

lee kuin maailmanmereen uponnut Atlantis. Sen ja karun todellisuuden väliin on auennut kuilu.

II. Historia riisuu naamionsa.

Viime vuosisadan lopun nuorisopolvi jo alkoi aavistaa tämän runebergiläisyyttä uhkaavan tappion. Ihanteellinen käsitys suomalaisesta yhteiskunnasta ilman ristiriitoja ei tätä realismin ajan kapinallista nuorisoa enää tyydyttänyt. Sosiaaliset probleemat tekivät tuloaan ja niiden raskaan painon alla runebergiläinen käsitys isänmaasta ja yhteiskunnasta alkoi repeillä. Floran päivän taivaalle kerääntyivät ensimmäiset pilvet. Todellisuus ilman naamiota alkoi paljastua.

Nuorten realistien tuotannossa panee selvimmin merkille tämän ensimmäisen luopumisen runebergiläisyydestä. Juhani Aho asettaa vuoden 1886 maisterinvihkiäisiä kuvatessaan juhlien vastakohdaksi elämän „maan sydämessä, jossa köyhyys on suuri ja halla ja huonot ajat hiipivät ja vaanivat". Kasimir Leino kuvaa runossaan „Maisterikekkerit" nuorta ylioppilasta, joka samppanjakestien keskellä ei voi ottaa osaa toveriensa juhlimiseen, koska hän muistaa sen kurjuuden, jossa kansa nääntyy. Arvid Järnefelt asettaa „Isänmaassa" vastakkain juhlasalien loiston ja „maa raukan, joka kaukana täältä valoisasta juhlasalista, köyhänä, pimeän yön peittämänä ja mitään aavistamatta nukkuu untansa". Erääseen sortovuosilta periytyvään kirjoitelmaansa Eino Leino sisällyttää suoranaisen hyökkäyksen nimenomaan „runebergiläisyyttä" vastaan sanoen Kansallisteatterin Runeberg-juhlasta palatessaan ajatelleensa: „— tämä on yläluokan huvia. Tämä ei liikuta Suomen kansan suurta enemmistöä niin nimeksikään. Tämä on herraskomeutta. Tämä ei yhdistä, vaan erottaa."

Viime vuosisadan lopusta alkaen eräät nuoren polven edustajat eivät siis enää löytäneet ihanteellisesta, runebergiläisestä isänmaantunteesta sitä voimaa, joka olisi heitä tyydyttänyt. Suomalainen yhteiskunta arkisessa todellisuudessaan alkoi tulla kirjailijaimme näköpiiriin. Ja samoihin aikoihin työväenkysy-

myksen ongelmat heräävät. Realistinen kirjallisuudenvirtaus kiinnitti huomiota yhteiskunnallisissa oloissa piileviin epäkohtiin ja viritti niistä kiivaan keskustelun. Arkailemattomassa valaistuksessa kuvataan nyt köyhälistön elämää painavaa kurjuutta ja väläytellään kuvia yläluokan välinpitämättömyydestä.

Ja loppujen lopuksi selväpiirteinen poliittinen sosialismikin kotiutuu Suomeen. Mutta niin voimakkaana jatkui vielä „runebergiläisen", ihanteellisen isänmaallisuuden vaikutus, että vasta maailmansodan vuodet lopullisesti repäisivät Suomen työväestön enemmistön selvälle luokkataistelulinjalle. Työväenliike kotoisella maaperällämme oli kauan aikaa kansallista ja isänmaallista. Tarvittiin pitkäaikaista propagandaa ja lopuksi sotavuosien jyrkille mielialojen vaihteluille otollinen ilmapiiri, ennenkuin työväenliikkeemme muuttui marxilaiseksi. Juuri työväestömme marxilaistumiseen hyväuskoinen runebergiläinen käsitys yhteiskunnasta ja yhteisestä isänmaasta murskautui. Punakapina osoitti, että sivistyneistömme niin halukkaasti vaaliman Saarijärven Paavon myytin takana Suomen kansan sielussa täytyi olla joitakin kohtalokkaita, maanalaisia voimia, jotka ulkoapäin tulleen kiihokkeen, marxilaisen luokkataistelun ajatuksen ja venäläisen vallankumoushumalan tartunnan vaikutuksesta kuohahtivat kaiken perinnäisen ja kesyyntyneen lainkuuliaisuuden alta esiin. Tämä panee ajattelemaan, että meidän kansamme elämässä on jokin määräävä sisäinen vamma, jokin onneton alkusyy ei ainoastaan punakapinalle ja luokkataistelulle, vaan yleensäkin kaikelle valtiollisen elämämme heikkoudelle ja keskeneräisyydelle.

Ehkäpä perussyy on se, että me emme itse ole luoneet valtiollista kokonaisuuttamme. Valtioajatus on tuotu tänne miekan voimalla. Valtio on alusta pitäen edustanut jotakin ulkopuolelta tullutta ja vierasta. V a l l o i t t a j a toi tänne valtioaatteen. Siksi valtio on suomalaiselle aina ollut jotakin uhkaavaa, jonka suhteen pitää olla varuillaan. Siksi se on ollut ulkoa päin tullutta vihollisuutta. Voimmekin sanoa, että Suomen kansan suhteessa valtiolliseen kokonaisuuteen on aina ollut latenttia, piilevää vihamielisyyttä.

Tähän on tietysti ollut vaikuttamassa lisäksi suomalaisen luonteen eristäytyvä, yksilöllisyydestään voimakkaasti kiinnipitävä laatu. Sitä mukaa kuin ruotsalainen valloittaja tunkeutui yhä syvemmälle suomalaisille riistavesille tuhoten hajanaiset heimoyhteiskunnat, suomalainen pakeni omaan maailmaansa, missä hänellä oli koskematon idylli luonnon povella. Sinne hänen sisimpäänsä ei valloittaja-valtio yltänyt. Siellä suomalainen eli omassa kalevalaisten myyttiensä maailmassa, missä usko luonnonhaltioihin ja vainajien henkiin vain hitaasti vaihtui uskoon valtion jumalaan.

Valtio oli jotakin, mille piti maksaa veroa. Valtio oli jotakin, joka vei sotiinsa parhaat pojat. Tosin valtio toi tilalle lakinsa ja oikeusjärjestyksensä, mutta vielä kauan suomalainen uskoi ja uskoo murhatilastosta päättäen vieläkin enemmän omalla kädellä hankittuun oikeusturvaan ja hyvitykseen.

Suomalainen on sanalla sanoen viihtynyt huonosti siinä yhteiskunnassa ja valtiossa, joka ylhäältä päin tänne pystytettiin. Tätä epäsosiaalista suhtautumista valtiokokonaisuuteen on lisännyt vielä se, että tällä valtiolla on ollut vieraat vallankäyttäjät. Vieraskieliset ja -rotuiset virkamiehet olivat kuin luonnollinen symboli tuolle vihamieliselle valtiolle. Tämä on eräs rikkinäisyytemme perussyy. Suomen kansan tunnettu „herraviha" juontaa juurensa siitä.

Viime vuosisadan kansallisen romantiikan vaikutuksesta alkoi kuitenkin kansallinen kokonaisuus rodun, kulttuurin ja tapojen ykseytenä häämöttää yli näiden hajoittavien tendenssien. Mutta kun tämä ihanteellinen uskomus vuosisadan vaihteessa musertui ja haaksirikkoutui törmättyään taloudellisia ja sosiaalisia tosiasioita vastaan, ei ollut enää mitään koko kansaa yhdistävää maailmankatsomusta. Marxilaistunut työväestö kulki sosiaalisten olosuhteiden painon alla ensimmäisenä erilleen. Ja vapaussodan jälkeen muukin kansanosa pirstoutui eri tahoille. Valtiollinen elämämme muuttui yhä enemmän puhtaaksi valtataisteluksi. Sillä kansanedustuslaitoksemme suuren uudistuksen jälkeen oli poliittiseen elämäämme tullut kokonaan uusi voimatekijä: *Joukot.*

Tästä alkaakin uusi luku suomalaista historiaa. Sillä siitä päivästä lähtien, jolloin poliittinen vaikutusvalta pohjautui joukkojen kannatukselle ja riippui näiden joukkojen lukumäärästä, poliittinen elämä muutti luonnettaan. Tästä lähtien ollaan tekemisissä kylmien joukkopsykologisten lakien kanssa. Tie valtaan kulkee nyt joukkojen kautta. Nyt on politiikassa arvoa vain sellaisilla ajatuksilla ja mielipiteillä, jotka leviävät helposti joukkoihin. Ja joukkojen sielunelämä on tunnetusti toinen kuin yksilöiden.

Tätä taustaa vastaan katsottuna käy politiikkamme nykyinen taso sangen hyvin ymmärrettäväksi. Ennen muuta on luonnollista, että suurimmiksi ja vaikutusvaltaisimmiksi puolueiksi meillä ovat kohonneet luokkapuolueet. Se on yksinkertaisesti eräänlainen „joukkopsykologinen välttämättömyys". Sillä nykyaikaisen politiikan menestyksen jumalatar on sen puolella, joka nojaa joukkojen vaistoihin. Siksi on tutustuminen suurten puolueiden voimanlähteeseen laskeutumista primitiivisten vaistojen pohjakerroksiin. Sosialidemokraattinen puolue saa jalansijaa, koska se vetoaa luokkavihaan. Maalaisliitto kerää kannattajia, koska se ylläpitää tuota ennenmainittua onnettomien historiallisten olojemme muutoinkin luonnottoman suureksi kehittämää „herravihaa". Kokoomuspuolue pysyy paikoillaan, koska sen ohjelma pohjaa väljähtyneeseen ja verettömäksi käyneeseen runebergiläiseen „yleisisänmaallisuuteen". Isänmaallinen kansanliike saa nähdä yhä suurempien vaikeuksien nousevan tielleen, koska ihanne, jolla ei ole käyttövoimanaan luokkavihaa, joukkoja voimakkaimmin liikkeellepanevaa yllykettä, useimmiten kärsii politiikassa tappion.

Mutta toisessakin suhteessa nykyaikainen politiikkamme osoittaa, kuinka määräävä joukkojen vaikutus voi olla. Joukot tarvitsevat nimittäin aina ihanteen, johon uskoa. Ja kuta epämääräisempi tämä ihanne on, sitä suurempi tartuntavoima sillä on kansanjoukkojen tunteisiin. Kansainvälisen marxilaisuuden leviämisen salaisuus on juuri siinä, että se on rakentanut jokaisessa normaalissa ihmisessä salassa piilevän haaveen varaan julistaessaan ihanneyhteiskunnan suurta tulemista. Samanlaiseksi

joukkoihin tehoavaksi ja niiden uskomuksen tarvetta tyydyttäväksi utukuvaksi on nykypäivien suomalaisessa politiikassa muodostunut paljon puhuttu iskusana „demokratiasta". Se tarttuu joukkoihin juuri senvuoksi, että se on käsite, jota on sangen vaikea määritellä ja johon käy päinsä mahduttaa paljon sellaistakin, mikä asiallisesti arvostellen on sangen kaukana demokratiasta.

III. Historian „jokin".

Mikäli me siis katsomme historiaa „ilman naamiota", me huomaamme, että historian kulkua määräävät joukkojen uskomukset, joilla on lähteensä alkuperäisissä vaistoissa. Ja jossakin määrin nykyaikaista suomalaista politiikkaa tarkastellessamme me havaitsemme, että meidän poliitikkomme useimmiten ovat rakentaneet kansassamme piilevien vaistojen varaan, mutta unohtaneet tällöin kansakunnan vaistoista tärkeimmän: *kansallishengen.*

Kansallishenki on kansakunnan historian voimanlähde. Se on historian „jokin". Kansallishenki syntyy saman veren, saman maaperän ja maiseman, yhteisen kielen, yhteisen talouselämän, yhteisten tapojen, yhteisten esi-isien luomana pohjavirtana, useimmiten salaisena ja maanalaisena yhteenkuuluvaisuutena. Suomalainen kommunisti tuntee Neuvosto-Venäjälle siirtyessään kansallishenkensä vastustamattoman ja järkähtämättömän voiman. Kiivainkaan kansainvälisyys-intoilija ei pääse tämän yhteissielun kahleista irti.

Meillä Snellman ensimmäisenä hämmästyttävän selvänäköisesti oivalsi tämän kansallishengen ratkaisevan historiallisen merkityksen. Monet hänen lausumansa ajatukset kansallishengestä käyvät merkillisellä tavalla yksiin nykyaikaisen joukkopsykologian saavuttamien tulosten kanssa. Kun AKS:läisyys on rakentanut maailmankatsomuksensa tähän käsitykseen kansakunnasta voimatekijänä, se on tällöin, kuten alussa mainitsimme, pohjautunut Snellmanin historianfilosofiseen ajatteluun ja tehnyt sen kaikella sillä johdonmukaisuudella ja en-

nakkoluulottomuudella, minkä valtiollisen vapautumisemme lisäämät uudet mahdollisuudet ja velvollisuudet ovat vaatineet.

Sillä Snellmanin historianfilosofiset käsitykset ovat ihmeteltävän uusia ja ajankohtaisia. Kansakunta rodullisena ja henkisenä ykseytenä on hänen mielestään historian ainoa todellinen käyttövoima. Ainoa kansojen välillä vallitseva moraaliperusta on hänen mukaansa se, että jokainen kansa tekee työtä vain omaksi hyväkseen. *Muuta perustetta kansakunnan toiminnalle ei ole.*

Miten ennakkoluulottomilta tuntuvatkaan nykyisenä aikana esim. hänen sanansa hänen arvostellessaan Suomen kiitollisuudenvelvollisuutta: „Historia ei todista koskaan, että yksikään kansa olisi tehnyt hyvää toiselle kansalle ilmaiseksi. Jokaisen kansan oikeus maan päällä on pitää omia etujansa silmällä, jokaisen valtion oikeus on ajatella omaa valtaansa, omaa pysymistänsä."

Ja „Valtio-opissaan" hän oli jo lausunut vieläkin selvemmin saman ajatuksen: „Kukin kansakunta on ja sen pitääkin olla itsekäs, sen tulee työskennellä vain omaa olemassaoloaan varten. Kansakunnalla ei ole muuta tarkoitusta, kuin että se kohoaisi muita kansoja korkeammalle johtamaan ihmiskunnan maailmanhistoriallista kehitystä."

„Runebergiläiseen" maailmankäsitykseen kuului usko kansojen välillä vallitsevaan oikeuteen. Me, jotka joudumme nyt seisomaan tämän ihanteellisen maailmankäsityksen raunioilla, olemme saaneet nähdä, että tällainen usko ei perustu todellisuuteen. Historia on kansojen välistä armotonta taistelua. Ei ole olemassa „pienten kansojen oikeutta". Ja vähemmistökansallisuuksilla on oikeuksia siinä määrin, kuin voimakkaampi kansallisuus niitä vähemmistöilleen antaa. Ainoan oikeusperiaatteen sanelee tässä suhteessa kansakunnan oma, sisäinen kansallinen voima.

Tämä on kolkko oppi ilman illusioneja. Mutta historia „ilman naamiota" osoittaa sen paikkansapitävyyden. Ja eikö ole parempi, että me annamme romanttisten kuvittelujen Atlantiksen vajota menneen vuosisadan mukana syvyyksiin ja seuraam-

me niitä viittauksia, mitä historia meille antaa? Sillä taistella historian rautaisia lakeja vastaan on turhaa.

Meidän on siis lähdettävä siitä, että jos Suomen kansalla ei ole kansallista voimaa, sillä ei ole myöskään elämisenoikeutta. Kansallishengeltään heikkona ja rappeutuneena sen voimakkaammat naapurikansat pyyhkäisevät ennemmin tai myöhemmin pois. Mutta kansallisesti lujana ja voimakkaana kansakokonaisuutena se — kenties — voi säilyä. Tähän viimeksimainittuun mahdollisuuteen meidän tulee toimintamme perustaa. Meillä on vain tämä yksi tie tulevaisuuteen: Tehdä Suomen kansasta luja kokonaisuus poistamalla tätä luonnollista kansallista ykseyttä pirstovat tekijät.

Epäilemättä me joudumme tällöin tekemisiin poliittisen toiminnan kanssa. Olemmehan jo nyt havainneet, mitenkä valtiolliset puolueemme nojatessaan valtataistelussa kansanjoukkojen vaistoihin, koska politiikassa vain sitä tietä on saavutettavissa menestystä, taistelevat Suomen kansan eheytymistä vastaan vetoamalla kansamme primitiivisimpiin vaistoihin. *Miten me voimme tehdä kansallisen suuruudentahdon joukkojen tahdoksi ja vakaumukseksi, se meidän on opittava. Sillä kansastamme ei koskaan tule yhtenäistä kokonaisuutta ja sitä tietä todellista historiallista voimatekijää, ellemme me tulevaisuudessa kykene Suomen kansaan luomaan ajatusten, mielipiteiden, uskomusten ja tunteiden yhteyttä.* J a t ä m ä o n A K S : n s u u r i, v a l t a v a t e h t ä v ä.

Ei pidä milloinkaan odottaa, että politiikassa oikeusperiaate pääsisi voitolle asianhaarain mahdin olematta apuna.

J. V. Snellman, „Kansallisuus ja kansallisuusaate", 1862.

NOIDUTTU YMPYRÄ

Lauri Hyvämäki

Piirteitä Helsingin yliopiston kielikysymyksen kehityksestä maalaisliittolais-sosialistisen hallituksen valtakaudella.

Kysymys Helsingin yliopiston suomalaistamisesta on tätä nykyä siinä, missä se usein ennenkin on ollut, nimittäin n.s. kuolleessa pisteessä. Käypään parlamentaariseen kurssiin arvioituna se tuskin on kuudennenkaan luokan kysymys, kuten ensi kesän valtiolliset vaalitkin osoittanevat. Aivan lopullista pistettä ei edellisen virkkeen perään kuitenkaan voida panna, sillä sisäpoliittisessa elämässämme näyttävät kulissinvaihdokset nykyisin tapahtuvan uskomattoman nopeasti. Tällaisia yllättäviä näyttämönvaihdoksia on ajan vaiheitten tarkkailija saanut kaikista „kuolleista pisteistä" huolimatta nähdä myöskin yliopistokysymyksen käsittelyn yhteydessä sekä hallituksessa, eduskunnassa että sanomalehdistössä. Vaikka niitten mieleen palauttaminen ei suomalaisuusmiehen kannalta katsoen ole suinkaan erikoisen

virkistävää eikä rohkaisevaa, on se kuitenkin tarpeellista, „ettei totuus unohtuisi" suomalaisuustyön uutta touon aikaa odoteltaessa.

Nykyinen tilanne on todella sangen oudostuttava, jos sitä verrataan aikoihin neljä vuotta sitten. Silloinhan suomalaisuusasia näytti kulkevan eteenpäin lumivyöryn mahdilla. Se suomalaisuusrintama, jota oli 1920-luvulta lähtien turhaan yritetty koota m.m. valtiollisissa vaaleissa, syntyi muutamina talvisina päivinä melkein kuin itsestään sekä eduskunnassa että sen ulkopuolella. Tuskin on suomalaisuustaisteluiden historiassa mikään kysymys milloinkaan koko kansassa herättänyt niin yleistä, voimakasta ja jakamatonta huomiota kuin yliopistolakiesitys v:n 1935 ylimääräisillä valtiopäivillä. Oikea psykologinen hetki oli tullut. Siihen oli tartuttava kiinni, oli luotava edellytykset yliopistoasian ja sen mukana muidenkin suomalaisuuskysymysten pikaiselle ja kokonaiselle ratkaisulle. Näin ajattelivat ne aktiiviset suomalaisuusmiehet, jotka menneinä pettymyksen vuosinakin olivat kyenneet säilyttämään kansallisen uskonsa, ja sen mukaisesti he myöskin ryhtyivät toimimaan.

Tältä pohjalta lähtien eivät tilanteen arvostelu ja toimintasuunnitelma juuri voineet muodostua muunlaisiksi, jos mielittiin estää hallituksen ruotsalaisuutta tukeva yliopistolakiesitys tulemasta hyväksytyksi. Reaalisia tuloksia saavutettiinkin. Hallituksen täytyi peräytyä kannastaan. Suomalaisuustoiminnalle luotiin kiinteä johto ja yli koko maan ulottuva organisaatio. Mutta sisäpoliittinen kehitys työskenteli näitä saavutuksia vastaan ja teki niiden merkityksen tyhjäksi.

Ensinnäkin Kivimäen hallituksen yliopistoasiassa kärsimä tappio kiihoitti maalaisliiton hallitusnälkää, joka aluksi kätkeytyi lupaaviin suomalaisuustunnuksiin ja sai todellisetkin suomalaisuusmiehet uskomaan, että jokin suomalainen puolue voisi pitää sanansa yliopistoasiassa. Tämä nälkä johti maalaisliiton yhä läheisempään yhteistoimintaan toisen suuren luokkapuolueen, sosiaalidemokraattien kanssa. Sama puolueittain ajattelu, joka on ollut ominaista meidän vapaudenajallemme — sanan voi käsittää

sekä varhaisemmassa että myöhemmässä historiallisessa merkityksessä — teki siis jo v. 1935 „voitostakin tappion". Vasemmistosuuntaus, jonka voimistuminen oli nähty parhaiten eduskuntavaaleissa v. 1933, jatkui yhä kesällä v. 1936 suoritetuissa vaaleissa sekä niiden jälkeen. Pitkäikäinen Kivimäen hallitus, joka edustaa eräänlaista rajapyykkiä parlamentaarisen hallitustapamme kehityshistoriassa, kukistui saman vuoden syksyllä, ja maalaisliittolaishallitus otti johdon käsiinsä. Seuraavan vuoden alussa toimitettiin valtionpäämiehen vaali, jonka tulos oli ilmeinen kahden suurimman puolueen tekemä kompromissi, mutta oli kuitenkin omiaan herättämään eräissä suomalaisuusmiehissä valoisia toiveita. Kun valittu presidentti oli silloisen hallituksen pääministeri, joutui hallituksen kokoonpano pian uudelleen järjestettäväksi. Siten syntyi nykyinen sosialistis-maalaisliittolainen „kansanrintama"-hallitus.

Cajanderin hallitus oli edeltäjältään Kallion hallitukselta saanut perinnöksi m.m. yliopiston kielioloja koskevan uuden lakiehdotuksen, jolla tiedettiin olevan lukuisia yhtymäkohtia yliopiston konsistorin laatiman esityksen kanssa. Konsistorin ehdotus edellytti m.m. vain kuutta ruotsinkielistä professuuria, ja toteutettuna se olisi ollut monessa muussakin suhteessa suomalaisin yliopiston kielikysymyksen järjestämiseksi ehdotetuista ratkaisuista. Siksipä yleinen mielipide olikin sen puolella. Mainittua lakiesitystä ei kuitenkaan esitetty eduskunnalle, vaan perustuslakivaliokunta otti käsitelläkseen ruotsalaisten tekemän aloitteen, jonka hyväksyminen oli suomalaiselta kannalta katsoen mahdotonta. Tämä n.s. Söderhjelmin aloite herätti suomalaisissa piireissä paljon katkeruutta. Hallituksen viivyttelyä yliopistokysymyksessä katsottiin sangen karsaasti maalaisliittolaistenkin leirissä, ja tämä suhtautuminen sai sanomalehtien palstoilla varsin suorasukaisia ilmaisumuotoja.

Uuden hallituskokoomuksen kumpikin osapuoli oli yliopistoasiassa varsin erilaisella kannalla. Maalaisliiton kannalta katsoen yliopistoasia oli vekseli, joka lähitulevaisuudessa oli maksettava tai ainakin jollakin tavoin uusittava, jottei puolueen poliittinen luotto kärsisi. Maalaisliiton riveissä ja puolueen johtoakin

lähellä oli tinkimättömän suomalaisuuskannan miehiä, jotka odottivat maalaisliitolta tekoja. Olivathan maalaisliiton miehet v:n 1935 jarrutusvaltiopäivillä pitäneet maratonpuheita silloisen hallituksen yliopistolakiesitystä vastaan, olleet mukana suomalaisuuskokouksissa ja suuressa kansalaislähetystössä julistamassa „viimeistä kymmenesosaansa myöten suomalaisen Suomen" vaatimusta ja siten hankkineet itselleen valitsijainsa silmissä eräänlaisen suomalaisuusglorian, johon talonpoikainen itsetehostus sopi erittäin hyvin. Sen rinnalla merkitsivät vähemmän ne lupaukset, joita suomalaisille ylioppilaille oli annettu noina muistettavina helmikuun päivinä, mutta olivathan nekin ainakin miehen sanan arvoisia. Suomalaismieliset kohdistivat katseensa etenkin uuden hallituksen opetusministeriin ja sisäministeriin, joista jälkimmäinen tunnettiin aikaisemmilta vuosilta jyrkän suomalaisuuskannan mieheksi — olihan hän muutama vuosi sitten julkaisemassaan kirjassa ilmaissut pitävänsä nykyisten kieliolojen epäkohtia niin huutavina, että ne tarjoaisivat riittävän perusteen diktatooriselle ratkaisulle. Mutta toisaalta tiedettiin, etteivät sosialistit tulisi menemään konsistorin esittämälle linjalle ja etteivät he suostuisi mihinkään myönnytyksiin ilman korvausta.

Sosialistit eivät puolestaan olleet mihinkään lupauksiin sidottuja. Päinvastoin heillä oli aikaisemmin, varsinkin ennen lapuanliikettä, ollut paljonkin hyötyä yhteistoiminnasta ruotsalaisten kanssa sekä eduskunnassa että myös jossakin määrin sen ulkopuolella, kuten esim. pääkaupungin kunnallispolitiikassa. Periaatteessahan sosiaalidemokraattinen puolue on aina ollut avoin ruotsinkielisille, ja sen johdossa on ollut ruotsalaisia, vaikka puolueen kantajäsenistö valtaosaltaan on suomalainen. Sitä paitsi puolueen ja sitä lähellä olevan ammattijärjestön yhteydet naapurimaiden sisarjärjestöihin eivät ole sallineet kotimaassa kovinkaan näkyvää „natsionalismia", vaikka meikäläiselle sosialistijohdolle ei suinkaan ole salaisuus, että työväki monissa asioissa taktillisista ohjelmista huolimatta vaistomaisesti tuntee ja toimii suomalaisesti — sehän, jos mikään kansankerros on esim. sivistystoimintaansa kehittäessään ollut riippuvainen äidinkielensä kulttuuriarvosta! Ja olivathan maalaisliitto ja sosialistit seisoneet

v:n 1935 ylimääräisillä valtiopäivillä jyrkästi vastakkaisilla rintamilla, eikä kansa ollut tätä vielä kahdessa vuodessa unontanut. Kuitenkin sosialistit katsoivat, että heillä nyt oli varaa tehdä myönnytyksiä vastoin puolueen aikaisempaa politiikkaa, kunhan sellaiset eivät olisi kovin silmiinpistäviä ja kun niistä maksettaisiin korvaus. Koko kysymyksellä oli heille vain vaihtorahan arvo.

Sosialististen ministerien joukossa oli mies, joka jo v. 1934 oli tehnyt eduskunnassa aloitteen osakuntiinkuulumisvelvollisuuden poistamisesta. Tällainen toimenpide, niin toivottiin, riistäisi ylioppilasosakunnilta jäseniä ja heikentäisi osakuntien toiminnan taloudellisia edellytyksiä, lujittaisi vasemmiston otetta osakuntien ulkopuolelle jäävään ylioppilasnuorisoon ja sitten asettaisi aste asteelta „seinää vasten" AKS:n, jonka mustaa lippua vastaan oli sosialistinen pannasalama sinkautettu jo v. 1923 kansanedustaja J. W. Kedon tunnetussa parlamenttipuheessa. Maalaisliitto suostui maksamaan tämän hinnan. Tätä taustaa vastaan selittäytyy nykyisen yliopistolain kahdennenkymmenennenkolmannen pykälän alkuosa: *„Opiskelevan nuorison keskuudessa toimii ylioppilaskunta ja osakuntia. Liittyminen osakuntiin olkoon vapaaehtoista, älköönkä opiskelijain kannettavaksi säädettäkö taloudellisia velvollisuuksia sen perusteella, että hän ei kuulu osakuntaan."*

Lisäksi täytyi kummankin asiapuolen ottaa huomioon yleispoliittiset seikat eli n.s. skandinaavinen orientointi, jonka eduskunta aikaisemmin oli virallisesti hyväksynyt. Asiallisesti tämä koski vain Pohjolan turvallisuuskysymystä, mutta, kuten helposti saattoi aavistaa, siihen liittyi eräänlaisena äänettömänä ja kirjoittamattomana varaumana itäruotsalaisuuden „rauhoittaminen" Suomessa, ja yliopiston kertakaikkinen suomalaistaminen olisi ilmeisesti sotinut tätä varaumaa vastaan. Mihin tämä äänetön gentlemannisopimus on Ruotsia velvoittanut, sitä emme tiedä, mutta tuskinpa Ahvenanmaan asia olisi vieläkään ratkennut, ellei viimevuotista Tšekkoslovakian kriisiä olisi ollut. Kenties Ruotsi on viime vuosina kiinnittänyt rajojensa sisäpuolella asuvaan suomalaisväestöön jonkin verran enemmän huomiota kuin

aikaisemmin, mutta luultavasti uudistukset ovat kohdistuneet enemmän sen taloudellisen tilan jatkuvaan parantamiseen kuin sen äidinkielen aseman kohentamiseen. Eikä meidän Ruotsinkauppataseemme passiivisuus ole pohjoismaisen yhteistoiminnan aikana lainkaan vähentynyt, vaan pikemminkin lisääntynyt. Hallitus ei siis pystynyt tärkeimmän sisäisen sivistyskysymyksemme ratkaisematta jättämisellä ostamaan Suomelle mitään huomattavia kansakunnallisia tai kansantaloudellisia etuja, vaan suotta osoitti valitettavaa kuuliaisuutta tukholmalaisille mielipiteille.

Tämäntapaisin edellytyksin siis syntyi nykyään voimassa oleva, kesäkuun 18 p:nä 1937 vahvistettu laki Helsingin yliopiston järjestysmuodon perusteista annetun lain muuttamisesta, n.s. Lex Hannula. Eduskunta hyväksyi sen harvojen väärentämättömällä suomalaisuuskannalla olevien edustajien vastalauseista huolimatta. Suomalaisten ylioppilasosakuntien valtionpäämiehelle esittämä toivomus lain vahvistamatta jättämisestä ei myöskään muuttanut asiaa. Lainmuutosten johdosta annettiin saman vuoden joulukuussa kolme täytäntöönpanoasetusta, jotka siis lopullisesti lukitsivat asian valtiovallan sinetillä.

Tutkittaessa kysymystä, missä määrin suomalaisuus yliopistossa on nykyisen lain voimassaoloaikana edistynyt tai taantunut, voidaan verrata toisiinsa suomen- ja ruotsinkielisen opetuksen määrää eri tiedekunnissa lukuvuonna 1936—37 (siis vanhan lain voimassaoloaikana!) ja lukuvuonna 1938—39, jolloin saamme yliopiston ohjelman mukaan seuraavan asetelman:

Tiedekunta (osasto)	Lukuvuosi 1936-37 Suomeksi luenn. prof.	Lukuvuosi 1936-37 Ruotsiksi luenn. prof.	Lukuvuosi 1938-39 Suomeksi luenn. prof.	Lukuvuosi 1938-39 Ruotsiksi luenn. prof.
Teologinen	6	—	6	—
Lainopillinen	12	2	13	2
Lääketieteellinen	14	4	14	4
Hist.-kielitiet.	20	6	23	4
Matem.-luonnontieteellinen	10	5	14	4
Maatalous-metsätieteellinen	9	1	9	1
Yht.	71	18	79	15

Näitä numeroita tarkastellessa havaitaan, että suomalaisimmat, oikeastaan täysin suomalaiset, tiedekunnat, teologinen ja maatalous-metsätieteellinen eivät ole suomalaistuneet Lex Hannulan ansiosta. Muissa tiedekunnissa on tilanne suurin piirtein pysytellyt ennallaan. Kehitys näyttää olleen suomalaisuuden kannalta suotuisin filosofisessa tiedekunnassa. On kuitenkin huomattava, että esim. matemaattis-luonnontieteellisessä osastossa täytyy uuden lain mukaan olla viisi ruotsinkielistä professorinvirkaa, nimittäin fysiikan, kemian, eläintieteen, kasvitieteen ja matematiikan, joista fysiikan ja eläintieteen professorinvirat ovat nykyisin avoinna. Lainopillisessa tiedekunnassa on uuden lain mukaan ruotsinkieliset professuurit siviilioikeuden, rikos- ja prosessioikeuden sekä julkisen oikeuden opetusta varten; ohjelman mukaan luennoi kansainvälisen oikeuden professori viimeksimainitun aineen ruotsinkielistä peruskurssia.

Kuten muistettaneen, esitti prof. Heiskanen jo ennen Lex Hannulan eduskuntakäsittelyä laskelman, joka osoitti, että ruotsalaisuus yliopisto-opetuksessa lähivuosina oli kehityksen pakosta vähenevä, jos silloista lainsäädäntöä tarkkaan tulkittaisiin. V:n 1923 yliopistolain kahdennenkymmenennenensimmäisen pykälän neljäs kohta kuului:

„Suomen- ja ruotsinkielisen opetuksen, jota kiinteiden ja vaihtuvien professorinvirkojen haltijat luentojen ja niihin verrattavan opetuksen muodossa antavat, tulee määrältään kussakin tiedekunnassa suunnilleen vastata edellisenä kolmivuotiskautena läsnäolleiden suomen- ja ruotsinkielisten ylioppilaiden lukumäärän välistä suhdetta siinä tiedekunnassa."

Kun ruotsinkielisten ylioppilaiden lukumäärä v. 1937 oli enää 13.8 %, olisi vanhan lain mukaan 1937—38 vain 12 professorin tarvinnut antaa ruotsinkielistä opetusta. Ruotsinkielisten ylioppilaitten lukumäärä on senkin jälkeen vähentynyt, ei vain prosentuaalisesti vaan myöskin absoluuttisesti. Syyslukukaudella 1938 se oli jo painunut alle tuhannen. Kun kehityksen suunta on tällainen, olisi vanhan lain voimassaolo kielitilanteen kannalta katsoen ollut selvästi suomalaisille edullisempi kuin nykyinen järjestelmä. Uusi yliopistolaki, joka määräsi ruotsinkielisten professorien luvun 15:ksi, on siis suoranainen taka-askel. Vanhan

ja uuden järjestelmän eroa luonnehdittiinkin siten, että edellisen vallitessa kumpikin kieli sai vapaasti kilpailla, kun taas jälkimmäinen virallistutti pysyväksi suuremman määrän ruotsinkielisiä professuureja kuin erikielisten opiskelijain lukusuhde edellyttikään, samalla kun suomenkieltä hallitseville, siis useimmille, ruotsalaisille tiedemiehille silti jäi kaikki mahdollisuudet kilpailla suomalaisten tiedemiesten kanssa suomalaisen linjan professuureista.

Kuinka on sitten henkilökohtaisten ylimääräisten professorien ja dosenttien laita? Lex Hannulan voimaanpanosta annetun lain 4 §:n mukaan määrätään heidän opetuskielestään „opetuksen tarpeet huomioonottaen lukuvuoden opetussuunnitelmassa". Vv. 1936-37 luennoi ruotsalaisista ylimääräisistä professoreista ja dosenteista ohjelman mukaan n. 18—19 % suomeksi ja suunnilleen sama määrä ruotsiksi. Lukuvuonna 1938-39 lienee suomeksi luennoinut n. 21 %; molemmilla kielillä luennoineiden prosenttimäärä näyttää olleen perin pieni, vain 6—7 %. Kun ruotsalainenkin ylimääräinen professori ja dosentti voidaan uuden lain mukaan velvoittaa luennoimaan suomeksi, siinä tapauksessa, että hänet on määrätty antamaan muuta opetusta eri palkkiosta, hoitamaan professorin virkaa j.n.e., tuntuu näin pieni suomenkielisen opetuksen lisäys perin kummastuttavalta!

Lukuvuonna 1938—39 oli yliopiston opettajista ja virkamiehistä kaikkiaan noin 27—28 % ruotsinkielisiä.

Edelleen täytyy todeta, että suomalaisten professorien työtaakka ruotsinkielisiin rinnakkaisprofessoreihin verraten — eräs yliopisto-opetuksemme kipeimpiä epäkohtia — ei suinkaan kevene. Edellisten suuren oppilasmäärän vuoksi käy aikaa myöten välttämättömäksi perustaa uusia professorinvirkoja.

Mitä sitten tulee kielitaitovaatimuksiin, niin voidaan niistä mainita se periaatteellinen huononnus, että nykyisen lain mukaan täytyy suomalais-ugrilaisten aineitten professorien ymmärtää ruotsia, jota heidän ei ennen tarvinnut osata, samoin myös dosenttien, joiden tarvitsi entisen lain mukaan suorittaa ruotsinkielen tutkinto vasta dosenttistipendiä hakiessaan. Valtioneuvosto on monessa kohden korjaillut konsistorin ehdotusta yliopiston sään-

töjen muutoksiksi suomenkielelle ja suomalaisuudellee epäedulliseen suuntaan. Niinpä on 78 §:n viides kohta: „Professori, joka ei täydellisesti hallitse suomen kieltä, saakoon konsistorin ja tiedekunnan keskusteluissa käyttää omaa kieltään" tullut sääntöihin nimenomaan valtioneuvoston tahdosta. Tosin Lex Hannula on tuonut kielitaitomääräyksiin erinäisiä parannuksia, joiden saavuttaminen olisi tosin entisenkin lain puitteissa ollut melkoisessa määrin mahdollista, mutta pääasiassa se, kuten arvostelu on varsin sattuvasti huomauttanut, „osaksi edistää suomalaisuutta, osaksi lisää ruotsalaisuutta ja osaksi, ehkä suurimmaksi, tekee vain näennäisiä muutoksia vallitsevaan olotilaan yliopistossa". (Suomen Heimo 1937, n:o 9.) Kuitenkin eräillä tämän lain isillä on ollut rohkeutta väittää, että Lex Hannula on tuonut positiivisen, suomalaisen ratkaisun yliopiston kielikysymykseen. Ehkäpä tätä yritetään todistella vielä ensi kesän eduskuntavaaleissakin. Eihän maalaisliittolaisten agitaattorien ole tarvis selittää konsistorin käsityksiä ja professuurien paljouksia, sillä mitäpä kansa sellaisista herrasväen asioista ymmärtää!

Kaiken edellä esitetyn nojalla voimme siis todeta,

— että maalaisliiton suomalaisuusasiassa kirjoittama vekseli on erääntynyt ilman että sitä on lunastettu tai edes lyhennetty,

— että Lex Hannula estää yliopiston kieliolojen luonnollisen ja „suomalaisuuden omaan painoon" perustuvan kehityksen vakiinnuttaen siten yliopistoon tilanteen, joka täydellä syyllä ansaitsee nimen taantumuksellinen ja

— että nykyinen yliopistolaki ei ole lisännyt korkeimman suomalaisen sivistyksen kilpailukykyä ruotsinkieliseen sivistykseen verraten vaan on, luomalla yliopistoon n.s. „ruotsalaisen maan", ankkuroinut viimeksimainitun entistäkin syvemmälle.

Kaksikielisyys yliopistossa on kuin noiduttu ympyrä, jonka kiroista korkein suomalainen sivistys ei ilman ankaria taisteluita näytä vapautuvan. Kun suomalaisuus pääsi yliopiston konsistorissa vihdoinkin voitolle, lakkasivat vallanpitäjät äkkiä antamasta arvoa konsistorin mielipiteelle ja pyhittivät yliopiston kaksikielisyyden oman mielensä mukaisella lailla, joka eräissä suhteissa

on ollut omiaan tukemaan ruotsalaisuutta, kuten edellä on osoitettu. Tosin suomalaisuuden ystävät ja ylioppilasnuoriso tekivät kaikkensa estääkseen Lex Hannulan samalla tavalla kuin aikaisemmin Kivimäen hallituksen esityksen voimaantulon, mutta molempien hallituspuolueitten järjestelmällinen vastarinta vaikeutti sanomattomasti yleiseen mielipiteeseen vetoamista. V:n 1937 suuren yliopistotaistelun viimeisiä maininkeja oli hiljattain valtionpäämiehelle jätetty suomalaisuusadressi, jonka luovuttamisen yhteydessä saatiin korkealta taholta kuulla, että nykyistä yliopistolakia pidetään näissä oloissa parhaana mahdollisena ja ettei sitä lähitulevaisuudessakaan aiota korjata.

Nykyisessä muodossaan on yliopiston kielikysymys eräänlainen Suomen kansaa hajoittavien puolue-, luokka- ja kielirajojen symbooli. Se voidaan täydellisesti ratkaista vasta sitten, kun koko kansamme on eheä ja suomalaisesti ajatteleva. Kaikesta huolimatta me uskomme, ettei se aika voi olla kaukana, ja kun se saapuu, silloin myös toteutuu kansakunnan elämää vallitseva kostaumuksen laki. Silloin ne, jotka ovat ostaneet valtansa lupausten rikkomisella ja sortaneet kansallista omaatuntoa, itse sortuvat.

Kielikysymyksemme ei ole ollut pelkkä kielikysymys. Suomen kansan kannalta katsoen se on ollut sen suuri kansallinen kysymys, s.o. kysymys tämän kansan noususta sivistyskansaksi ja samalla kysymys sen olemassaolosta todellisena kansakuntana.

Jaakko Forsman kirjassaan „Mihin olemme menossa?" 1935.

KORPORATISMIN PERUSAJATUKSIA

Erkki Kontio

Nykyaikaa on sanottu „ismien" aikakaudeksi, ja totta onkin, että uusia aatteita ilmestyy suorastaan tulvien hakemaan kannattajia ihmisten keskuudesta. Monet näistä aatteista elävät vain lyhyen hetken sammuakseen sen jälkeen tähdenlennon tavoin; toiset taas saavat runsaastikin puoltajia ja herättävät pitkän aikaa kiivasta väittelyä niin hyvin asiantuntijoitten kuin suuren yleisön joukossa. Usein ollaan valmiit suoralta kädeltä teilaamaan jokin uusi „ismi" välittämättä ottaa selkoa siihen sisältyvistä ajatuksista ja niiden logiikasta. Kuitenkin vasta tutustuminen aatteen sisältöön saa sivistyneen ihmisen sen puoltajaksi — tai, päinvastoin, antaa hänelle paljon teräviä aseita sen vastustamiseksi.

Korporatismin nimellä tunnetusta yhteiskunnallisesta, taloudellisesta ja valtiollisesta aatteesta ei suomen kielellä tois-

taiseksi ole julkaistu ainoatakaan kokonaisesitystä. Se on sitäkin valitettavampaa, kun tämä aate ainakin nimeltään jo tunnetaan poliittista elämää seuraavien henkilöiden laajassa piirissä. Tuollainen kokonaisesitys antaisi nykyistä konkreettisempia väittelyaseita niin hyvin korporatismin ystäville kuin sen vastustajille. Asiain nykyisellään ollessa ei siis liene pahitteeksi, että AKS:läiset saavat vuosikirjassaan suppean kuvan siitä, mitä korporatismi on ja mihin se pyrkii. Seuraavassa koetan tuollaisen kuvan hahmotella.

Kehityksen laki.

Jos tahdomme määritellä korporatismin perusaatteen, niin se on *kehitys,* usko siihen, että ihmiskunta on taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja valtiollisesti jatkuvassa kehitystilassa.

Ensi näkemältä tähän perusaatteeseen ei sisälly mitään uutta, mullistavaa. Eikö kehitys Darwinin ja Spencerin päivistä ole „kerrassaan vallitseva maailmankäsitys, uuden ajan ominainen lempiaate", kuten prof. Grotenfelt kirjoittaa Tietosanakirjassa? Eivätkö yhäti jatkuvat luonnontieteelliset ja teknilliset keksinnöt suorastaan pakota uskomaan kehityksen lakiin?

Vastaus *näihin* kysymyksiin on myönteinen, se on totta. Mutta me voimme kysyä toisin, täsmällisemmin. Kysykäämme: Myöntävätkö nykyisen talousjärjestelmän kannattajat, että tämä järjestelmä on eräs kehityksen rengas ja sellaisena tuomittu kerran syrjäytymään uuden järjestelmän tieltä, samoin kuin se itse kerran syrjäytti merkantilismin? Myöntävätkö nykyisen yhteiskuntajärjestelmän tukijat, että jakautuminen yhteiskunta- ja varallisuusluokkiin pirstoo siinä määrin kansaa, että kehitys tulee lakaisemaan pois joko tuon jaon tai kansakunnan? Ja lopuksi: myöntävätkö nykyisen, parlamentarismiin perustuvan demokratian puolustajat, että kehitys voi johtaa toisenlaisiinkin demokraattisiin järjestelmiin, mikäli ei vaihda koko demokratiaa johonkin uuteen aatteeseen?

Näihin viimeisiin kysymyksiin ei vastaus enää ole yksimielisesti myönteinen vaan yleensä kielteinen, huolimatta siitä, että

kehityksen lain täydellinen tunnustaminen edellyttäisi myönteistä vastausta. Nykyisten järjestelmien kannattajat uskovat lujasti, että heidän järjestelmänsä ovat ikuisia tai ainakin voimassa heidän elinaikanaan. Sen vuoksi he suostuvat korkeintaan pikkuparannuksiin, eivät huomioimaan kehityksen merkkejä.

Yleistä on myöskin sellainen suhtautuminen kehitykseen, että tunnustetaan sen olemassaolo, mutta arvellaan, ettei siitä tällä hetkellä tarvitse vielä välittää. Meidän ei tarvitse muuta kuin odottaa ja odottaessamme käyttää hyväksemme niitä mahdollisuuksia, joita varsinkin nykyinen talousjärjestelmä yritteliäälle miehelle tarjoaa. Arvellaan, ettei yksilöllä ole velvollisuuksia muita kuin itseään kohtaan, ja toimitaan tämän periaatteen mukaisesti.

Tämä on hyvin tyypillisen liberalistin ja egoistin puhetta. Hän ajattelee tunnetun ranskattaren tavoin: *après nous le déluge,* eikä välitä mitään huomispäivästä. — Mutta yhä useammissa maissa alkaa ilmetä virtaus, joka asettuu vastustamaan tätä itsekästä päivä-kerrallaan oppia. Varsinkin nuoriso alkaa oivaltaa liberalistisen logiikan heikkouden. Tässä logiikassa näet unohdetaan kaksi tärkeätä tosiasiaa:

1) sivistyksestä osalliseksi päässyt henkilö pyrkii tietoisesti ohjaamaan kehitystä;

2) nykyajan elämän keskipisteenä ei enää ole yksilö omine etuineen, vaan kansakunta ja sen edut.

Ennenkuin lähdemme lähemmin tarkastelemaan näitä kahta seikkaa, palauttakaamme kehityksen ymmärtämiseksi mieleemme kapitalistisen talousjärjestelmän synty. Adam Smithin, Ricardon, ym. klassikkojen kehittämä oppi merkitsi ennen muuta yksilön vapauttamista lähes kaikista yhteisön taloudellisista kahleista. Kansalainen sai vapaasti ryhtyä yrittäjäksi, kunhan hän vain pystyi hankkimaan tarpeellisen pääoman. Jos hän siihen pystyi ja jos hänellä lisäksi oli taloudellista silmää, ei kukaan estänyt hänen liikettään suurenemasta yhä enemmän ja enemmän. Vasta kun muita yrittäjiä alkoi tunkeutua hänen alalleen, alkoi vaikuttaa kilpailu, klassikkojen kiittämä tasapainonsäätäjä. Aluksi sen vaikutus ilmeni siten, että työväestön palkat poljet-

tiin mahdollisimman alhaisiksi. Kun valtion vihdoin oli pakko tulla väliin estääkseen palkkatason alentamisen nälkärajan alapuolelle, aiheutti kilpailu hintojen alentumisen. Yrittäjänvoiton vähenemisen estämiseksi lisättiin samalla tuotantoa, mihin tarkoitukseen oli käytettävänä tehokkaita koneita. Mutta lopulta tuotanto kehittyi niin valtavaksi, että alan markkinat täyttyivät, huolimatta siitä, että ne olivat laajenneet lähes koko maailman käsittäviksi. Syntyi menekkipulia, jotka pakottivat sulkemaan tehtaita aiheuttaen työttömyyttä ja vararikkoja. Väliin pula laajeni kaikkeen taloustoimintaan synnyttäen suurta kurjuutta varsinkin työttömien keskuudessa. Vain hitaasti menekkimarkkinat avautuivat uudelleen ja luottamus palasi, johtaakseen muutaman vuoden kuluttua uuteen pulaan.

Nämä säännölliset suhdannevaihtelut ovat eräillä tahoilla herättäneet raivoisan vihan koko kapitalistista talousjärjestelmää kohtaan; puhumme siitä kohta enemmän. Kuitenkaan ei mainittujen tosiasioitten vuoksi ole unohdettava kapitalismin ansiopuolia, sillä ne ovat huomattavan suuret. Ei nimittäin voida kieltää, että yrittäjänvapaus ja yrittäjänvoitto ovat olleet kaksi voimakasta kannustinta ihmiskunnan taloudellisen kehityksen historiassa. Niiden ansiota on, että maailman lähes kaikki kehitettävissä olevat tuotannonalat nykyisin on kehitetty — sellaisetkin, joista koituva voitto ensi näkemältä tuntui mitättömän pieneltä. Kapitalismi on näyttänyt leijonankyntensä juuri tässä talouselämän ekstensiivisessä kehityksessä, ja niin kauan kuin laajenemismahdollisuuksia on, se kykenee käyttämään ne hyväksi. Mutta kun on siirrytty laajaperäisestä voimaperäiseen taloudelliseen toimintatapaan, silloin rajoittamaton tuotanto ja kilpailu ovat osoittautuneet vahingollisiksi itse talouselämälle.

Muuan reaktio: sosialismi.

Kapitalistisen talousjärjestelmän puutteet ovat pitkän aikaa herättäneet ankaraa kritiikkiä, jonka eräs ilmaus on sosialismin synty. Sosialismi, kuten tunnettua, pyrkii yksityisomistukseen perustuvan talous- ja yhteiskuntajärjestelmän tilalle luomaan

yhteisomistuksen pohjalle rakentuvan järjestelmän; vain siten voitaisiin sosialistien mielestä toteuttaa ihmisten todellinen tasa-arvoisuus ja vapaus. Tunnettu on myöskin ns. kollektiivisen sosialismin ja kommunismin välinen ero: edellinen pyrkii vain tuotannonvälineiden yhteisomistukseen, jälkimmäinen taas myöskin kulutusesineiden yhteisomistukseen. Päämääräänsä päästäkseen nämä samoin kuin muutkin sosialismin lajit harjoittavat voimakasta propagandaa työväestön keskuudessa saadakseen sen tietoiseksi luokkaeduistaan ja siten liittymään sosialismin kannattajiksi. Varsinkin teollisuusmaiden työväestö onkin omaksunut sosialismin opit parantaakseen ammattiyhdistysliikkeen avulla elinehtojaan ja valmistaakseen sosialistisen järjestelmän tuloa. Jos puhdas kapitalismi merkitsee yksilön rajoittamatonta taloudellista toimintavapautta, niin sosialismi merkitsee sen suurta supistamista; itse asiassa ei kommunismin yhteydessä voida taloudellisesta vapaudesta puhua ollenkaan, ja kollektiivivaltioissakin tämä vapaus rajoittuu siihen, että kansalainen voi valita tarvitsemansa kulutushyödykkeet, mikäli nimittäin valinnan varaa on. Näin ankara taloustoiminnan rajoitus tuskin tulee ainakaan lähitulevaisuudessa saavuttamaan esim. Suomen kansan enemmistön kannatusta, semminkään kun ei ole mitään takeita siitä, että sosialistivaltio pystyisi hoitamaan tuotantotoiminnan johtamisen edes niinkään hyvin kuin nykyinen järjestelmä. Sosialismi onkin tässä mainittu vain siksi, että se korporatismin tavoin tuomitsee rajoittamattoman kapitalismin; tästä yhteisestä „vihollisesta" huolimatta sosialismi ja korporatismi eroavat tavattoman suuresti toisistaan, kuten edempänä nähdään.

Korporatismin logiikka.

Palatkaamme niihin kahteen tosiseikkaan, jotka nykyisen talous- ja valtiojärjestelmän kannattaja usein sivuuttaa. Kuten muistetaan, ne ovat: 1) ihminen pyrkii tietoisesti ohjaamaan kehitystä; 2) kansakunta — ei yksilö — on yhteiskuntaelämän perusta.

Miksi kehitystä pyritään ohjaamaan, on oikeastaan itsestään selvää. Niin kauan kuin ihmiselämää maapallolla on ollut, niin kauan ihminen on koettanut selvittää kaikkien ilmiöiden syysuhteet ja käyttää huomioitaan hyödykseen. Syöksyminen tuntemattomaan pelottaa yksilöä sekä henkilökohtaisesti että silloin, kun se järjestelmä, johon hän kuuluu, näyttää joutuvan kuilun partaalle. Tulevaisuutta ajattelevat kansalaiset tahtovat päästä selville, eikö olisi mahdollista muuttaa suuntaa, jotta vältyttäisiin katastrofilta; ja keinon keksittyään he ryhtyvät toimenpiteisiin sen soveltamiseksi käytäntöön. Juuri tietoinen pyrkimys kehityksen ohjaamiseen on ilmaus korkealle kehittyneestä sivistyksestä, sillä *„laissez faire, laissez aller”* politiikkaa on paljon helpompi noudattaa, mutta niinpä viimeksimainittu aate kuuluukin viime vuosisadalle, ei enää 1900-luvulle.

Kansakunnan asettaminen kansalaisten yläpuolelle on muuan tärkeimpiä korporatiivisia opinkappaleita, samalla kun se on nykyajalle ominaisten kansallisten liikkeitten tunnuslause. Korporatismi on kaikissa niissä maissa, joissa se tähän mennessä on toteutettu (Italiassa, Portugalissa), ja muuallakin, ollut voimakkaasti kansallinen aatesuunta. Se on saanut voimansa kansallisesta herätyksestä; vain siten se myöskin on pystynyt voittamaan tiellensä tulleet vaikeudet.

Ne syyt, jotka ovat tälle tielle johtaneet, ovat olleet ilmeisen selvät. On ensinnäkin todettu, miten yksilön vapaus taloudellisessa elämässä johtaa sekasortoon, luokkavastakohtien kärjistymiseen ja huutavaan epäsuhtaan varallisuuden ja tulojen jakautumisessa. Toiseksi on todettu, että saman kansakunnan jäsenten veriheimolaisuus vielä nykyisinkin on varsin voimakas yhdysside, joka luo heidän välilleen todellisen kohtalonyhteyden. Sen vuoksi on hävitettävä kaikki ne laitokset, jotka estävät kansalaisia tulemasta tietoisiksi veriveljeydestään. Negatiivisuus on korvattava positiivisuudella. Vasta silloin kansakunta pystyy tuloksellisesti kehittämään omaa kansallista kulttuuriaan ja talouttaan sekä puolustautumaan ulkonaisia vihollisia vastaan.

Nämä aatteet omaksuen korporatismi eroaa suuresti sekä kapitalismista että sosialismista. Se ei aseta yksilöä kaiken huipuk-

si, kuten kapitalismi, eikä se toisaalta tuhoa hänen taloudellista toimintamahdollisuuttaan kuten sosialismi. Korporatismi hyväksyy yksityisomaisuuden, yksityisyritteliäisyyden ja yrittäjänvoiton, tunnustaen niiden suuren merkityksen. Mutta samalla se alistaa yrittäjät samoin kuin kaikki muutkin taloustoimintaan osallistuvat palvelemaan kokonaisuutta siten, että taloudellinen toiminta tapahtuu suunnitelmallisesti. Nykyiseen taloustoimintaan sisältyy paljon tuntemattomia tekijöitä, jotka yrittäjä ns. spekulaationa joutuu huomioimaan. Nämä tekijät pyritään korporatiivisessa talousjärjestelmässä eliminoimaan, laskemalla tunnettujen tosiasioiden nojalla esim. menekkimarkkinoiden sulatuskyky, kuluttajien ostovoima, jne. Tällöin voidaan yhteisen edun nimessä joutua rajoittamaan tuotantoa, mutta tarpeen vaatiessa myöskin lisäämään. Vastikkeena on spekulaation katoamisesta johtuva pienentynyt riski ja suurempi luottamus tulevaisuuteen — luottamus, jonka puute niin suuresti vaikuttaa nykyisten talouspulien syntyyn. — Yhteiskuntaan taas vaikuttaa terveyttävästi nykyistä tasaisempi ja säännöllisempi tulojen jakautuminen.

Korporatiot.

Yllä on mainittu korporatismin taloudellis-yhteiskunnalliset tavoitteet. Tarkastelkaamme nyt niitä elimiä, joita tavoitteisiin pyrkimiseksi tarvitaan.

Korporatio on se yhteenliittymä, joka on antanut järjestelmälle nimensä, ja siitä jo voi päätellä, että se on keskeisin elin. Tavallisesti tarkoitetaan korporatiolla eli ammattikunnalla taloudellista yhteenliittymää, joskin se luonteeltaan voi olla myöskin yhteiskunnallinen (esim. opetuskorporatio, joka huolehtii kansanopetuksesta ja joka jo nyt voitaisiin helposti muodostaa; liikuntakasvatuskorporatio, joka ottaisi huolekseen kansan fyysillisen kunnon kohottamisen, jne.). Se seikka, että korporatioita yleensä pidetään yksinomaan tuotantoelämän laitoksina, johtuu lähinnä Italian esimerkistä, siellä kun korporatiot ovat juuri tällaisia. Toisaalta eräät teoreetikot, — saksalainen *Spann*, romanialainen *Manoilesco* — jyrkästi vastustavat tällaista korporatis-

min rajoitusta talouselämän piiriin. Heidän mielestään ns. puhdas korporatismi edellyttää, että kaikkinainen toiminta kansakunnan palveluksessa perustuu korporatioihin, jopa siinä määrin, että valtionkin tulee olla eräänlainen ylikorporatio, joka johtaa taloudellisten ja sosiaalisten korporatioiden toimintaa.

Jos pysymme ns. tuotantokorporatiossa, niin se eroaa esim. ammattiyhdistyksestä siinä, että siihen kuuluu jäseninä sekä työnantajia että työntekijöitä. Lähemmin sanoen kaikki määrätystä ammatinalasta toimeentulonsa saavat henkilöt ovat sen jäseniä. Jos ajattelemme vaikkapa metalliteollisuuden korporatiota, niin edellä sanotun mukaisesti siihen kuuluvat niin hyvin metallitehtaiden johtajat ja omistajat kuin niiden työnjohtajat, suunnittelijat, insinöörit sekä kaikki ne eri henkilöt, joita tarvitaan jalostettaessa malmi kauppakelpoiseksi tuotteeksi. Samaten liikennekorporatioon kuuluvat kaikki liikennelaitosten palveluksessa olevat henkilöt rautateiden ylimmistä johtajista alimman palkkausluokan vaununsiivoojiin asti. Tapahtuuko liittyminen yksityisesti vaiko työnantajain ja -tekijäin erillisten syndikaattien mukana kuten Italiassa, on tietysti erikseen ratkaistava. Joka tapauksessa kuuluminen korporatioon, missä muodossa liittyminen tapahtuneekin, on täysi-ikäisille kansalaisille pakollista samoin kuin heidän nykyisin on pakko kuulua alueelliseen yhtymään, kuntaan.

Kun korporatioon näin ollen kuuluu erilaiseen ajattelutapaan tottuneita ja erilaisessa taloudellisessa asemassa olevia henkilöitä, herää helposti kysymys, millä tavoin he asioita käsitellessään pääsevät yksimielisyyteen. Epäilijät kysyvät, eikö tällainen vertikaalinen yhteiskunnallinen jäsentymä ole ihmisluonteen vastainen. Vuosikymmeniä varsinkin marxilainen sosialismi on saarnannut horisontaalista, luokittain tapahtuvaa yhteistoimintaa pitäen sitä ainoana autuaaksitekevänä. Voidaanko nyt saada laajojen kansankerrosten ajattelutapa siinä määrin muuttumaan, että ne hyväksyvät korporatismin edustaman yhteenliittymismuodon?

Nämä kysymykset ovat varsin painavia, eikä niitä ole syytä väheksyä. Korporatistit ovat kuitenkin vastanneet niihin va-

kuuttavasti. Ensinnäkin — he sanovat — muistettakoon se suuri merkitys, jonka uusi järjestelmä antaa kansakunnalle ja kansallishengelle. Kun kansallinen herätys tapahtuu, kun kansalaiset tuntevat olevansa saman kansakunnan jäseniä, poistaa tämä suuri murros paljon vanhaa, liberalismin synnyttämää kaunaa, katkeruutta ja itsekkyyttä. Sairas individualismi katoaa, sijalle astuu tietoisuus siitä, että kaikki kansalaiset ovat kohtalotovereita, jotka ovat valmiit uhrauksiin toinen toistensa puolesta. — Tätä todisteluperustetta väheksytään nykyisen järjestelmän kannattajien keskuudessa, ja onkin sanottava, että sivullinen vain vaivoin käsittää kansallisen herätyksen suurenmoisen vaikutuksen ihmisten mieliin. Kuitenkin meillä on tästä havaintoesimerkkejä omassa maanosassamme, ja nuo esimerkit ovat paljon puhuvia.

Toisen todisteluperusteen ymmärtämiseksi palautettakoon mieleen, että kansakunnan nykyinen, horisontaalinen jakautuminen on liberalistisen talousjärjestelmän erottamaton osa. Ne, jotka taloudellisen lahjakkuutensa tai perinnön yms. avulla ovat pääomanomistajina päässeet nauttimaan yrittäjän voitoista, ovat keskinäisestä kilpailusta huolimatta todenneet etujensa yhteisyyden varsinkin taistellessaan rajattoman taloudellisen vapauden puolesta valtion puuttumispyrkimyksiä vastaan. Työväestö, jonka palkkoja ankara kilpailu polkee, on sekin huomannut ne edut, jotka luja yhteenliittyminen tuo mukanaan. Marxin luokkataisteluoppi vielä on lisännyt uskoa siihen, että työnantajain ja työntekijäin edut käyvät jyrkästi ristiin.

Korporatiivinen talousjärjestelmä asettaa yhteisön edut yksityisen rajoittamattoman taloudellisen toimintavapauden edelle. Se katsoo oikeudekseen asettaa tälle vapaudelle rajoituksia. Mutta vastikkeeksi se, kuten edellä on mainittu, tuo talouselämään suunnitelmallisuuden ja toiminnan määrätietoisuuden, joka nykyisin puuttuu. Korporatiiviset tutkimuslaitokset laskevat, mikä on eri hyödykemarkkinoiden sulatuskyky ja miten paljon kukin korporatio siis voi tuottaa oman alansa tavaroita. Korporatio ottaa vaarin nämä laskelmat, ja tuotanto järjestetään niiden mukaisesti. Siten saavutetaan kaksi merkittävää tu-

losta: 1) ehkäistään markkinoiden liiallinen täyttyminen ja siitä johtuvat lamakaudet työttömyyksineen; 2) työn jatkuvaisuus turvautuu, minkä johdosta yrittäjän riski pienenee, eikä työväestön toisaalta tarvitse alituisesti pelätä maantielle joutumista.

Juuri tässä on yhteiskunnan vertikaalisen jäsentymisen ydin. Taloustoiminnan suunnitelmallisuus edellyttää uhrauksia molemmilta osapuolilta. Yrittäjät saavat luopua tuotannon jatkuvan laajentumisen tuottamista eduista. Työväestö taas joutuu luopumaan lakko-oikeudestaan, koska tuotannon ja kulutuksen välinen tasapaino ei siedä sellaista järkytystä, minkä lakosta johtuva tuotannon supistus aiheuttaa. Näiden yhteisten uhrausten sijalle tulevat edellä mainitut yhteiset edut. On epäämätöntä, että ne lähentävät korporation jäseniä toisiinsa, koskapa juuri etujen yhteisyys kapitalistisena kautena on lähentänyt pääomanomistajia keskenään ja samaten työväestöä keskenään. Näin ollen ei ole syytä pelätä, että päätösten teko korporatiossa muodostuisi ylivoimaisen vaikeaksi, enempää kuin sitäkään, että jäsenten erilaisuus aiheuttaisi ristiriitoja.

Korporation *jäsenmäärä* tietysti vaihtelee ammatinalan laadun ja yleisyyden mukaan, mutta on joka tapauksessa niin suuri, että tarvitaan erityinen johtoelin sen asioita johtamaan. Tähän ns. korporatiolautakuntaan korporation jäsenet valitsevat keskuudestaan määräluvun edustajia määrävuosiksi kerrallaan. Lailla voidaan lisäksi säätää, että lautakunnan jäsenistä tulee yhtä monen edustaa itsenäisiä yrittäjiä kuin heidän palveluksessaan olevia. Lautakunta valitsee itselleen johtajan, ns. ammatinvanhimman. Saman maakunnan korporatiot voivat yhteiseksi elimekseen valita maakuntalautakunnan, mikäli tällaista elintä tarvitaan. Kansallisena keskuselimenä toimii korporatioiden neuvoskunta, johon eri korporatiot valitsevat edustajansa.

Edellisestä lienee jo käynyt selville, ettei korporatio itse ole mikään yrittäjä tai työnantaja, vaan saman ammatinalan kansalaisten keskinäinen yhteenliittymä, jonka sisällä taloudellinen toiminta jatkuu suunnilleen samanlaisena kuin nykyisinkin. Se vain on erona, että kaikki epäterveet yritykset häviävät ja että

tuotannon laajentuminen keinottelutarkoituksessa käy mahdottomaksi. Oman tuotannonalansa toiminnan järjestelijänä korporatiolla joka tapauksessa tulee olemaan paljon tehtäviä, joiden suorittamiseen se asiantuntijana soveltuu paljon paremmin kuin kankea virastojärjestelmä. — Miten moneen korporatioon talouselämä jaetaan, riippuu taloudellisesta kehitysasteesta. Nykyisistä korporatiivisista valtioista Italiassa on 22 korporatiota ja Portugalin valtiosääntö edellyttää niitä 25.

Korporatiivinen valtio.

Edellä on lyhyesti koetettu hahmotella korporatioiden tehtävät taloudellisina ja yhteiskunnallisina laitoksina. Vielä on selostettava, millä tavoin korporatismi on sovellettavissa valtion hallintoon.

Tätä nykyä Euroopassa on vain kaksi korporatiivista valtiota, Italia ja Portugali. Molemmat luetaan ns. diktatuurimaihin, mistä johtuen usein tehdään johtopäätös, että korporatiivinen järjestelmä voidaan toteuttaa ainoastaan diktatuurin vallitessa.

Ennen liian nopeita johtopäätöksiä on kuitenkin muistettava ottaa huomioon ne historialliset syyt, jotka näissä maissa ehkä ovat vaikuttaneet diktatuurin syntyyn. Itse asiassa nämä syyt niin hyvin Italian kuin Portugalin suhteen ovat ilmeiset. Ns. parlamentaarisen demokratian aikana molempia maita raastoivat sisäiset ristiriidat johtaen yhteiskunnallisiin levottomuuksiin, hallitusvallan heikkouteen ja maan arvonannon vähenemiseen ulkomailla. Kansallinen reaktio aiheutti siirtymisen keskitettyyn hallitusjärjestelmään, jotta olisi vältytty anarkialta. Muutoksen suorittajat siten pelastivat isänmaansa suuresta vaarasta, eikä ole ihmeteltävä, jos kiitollinen kansa lähes yksimielisenä kannattaa heidän jatkuvaa valtaansa. Missään tapauksessa ei sen seikan, että mainituissa maissa parhaillaan toteutetaan korporatismia, tarvitse merkitä sitä, että korporatismi jo sinään edellyttäisi diktatuuria — mikäli ei selitetä diktatuuriksi kaikkea kansallisesta heräämisestä johtuvaa kansan yksimielisyyttä.

Itse asiassa puoluejärjestelmä nykyisin on vuosi vuodelta yhä suuremmassa määrin kulkenut luokkapuolueita kohti, jotka keräävät kannattajikseen kukin oman horisontaalisen „luokkansa" jäseniä luvaten kohottaa heidän taloudellista asemaansa. Näin puolueet liittyvät siihen järjestelmään, joka pyrkii jakamaan kansakunnan toisilleen vihamielisiin, itsekkäisiin ryhmiin. Korporatismi tämän jaon vastustajana joutuu vastustamaan myöskin puolueita.

Tästä taas johtuu, että puolueiden taholta mielellään selitetään korporatismi kansanvallan vastaiseksi järjestelmäksi, koskapa puolueiden selitetään olennaisesti kuuluvan kansanvaltaan. Tämä on kuitenkin perustelematon käsitys, sillä tosiasiallisesti kansanvaltaisuus on siinä, että kansa poliittisessa elämässä on sekä subjekti että objekti, toisin sanoen määrää omista asioistaan kontrolloimiensa edustuselinten välityksellä. Teoreetikot erottavat nykyisin kolmenlaista kansanvaltaa. On ensinnäkin ns. parlamentaarinen järjestelmä, jossa hallitus on politiikastaan vastuunalainen eduskunnalle ja velvollinen eroamaan menetettyään sen enemmistön luottamuksen. Tällainen kansanvalta on voimassa esim. Englannissa, Ranskassa, Suomessa jne. Sen heikkoutena on hallitusvallan horjuvaisuus ja vastuun lankeaminen monipäiselle parlamentille, so. hajautuminen liian useille yksilöille. — Toiseksi on olemassa Sveitsin tapainen kansanvallan muoto, jossa parlamentti valitsee maan asioita johtamaan määräajaksi hallituksen (liittoneuvoston), joka valtakautenaan ei ole parlamentin erotettavissa. — Kolmanneksi on vielä Yhdysvaltain demokratia, joka perustuu ns. *checks and balances*-järjestelmään, ts. kansa valitsee määräajaksi sekä presidentin että kongressin (kansaneduskunnan), jotka säännöstelevät toistensa toimintaa; presidentti valitsee itse hallituksensa jäsenet, joita kongressi ei voi erottaa.

Ei ole mitään syytä, joka estäisi soveltamasta näitä demokratian vaihtoehtoja korporatiiviseen järjestelmään. Ne soveltuisivat siihen kaikkikin, huonoimmin kuitenkin parlamentaarinen järjestelmä, josta kokemukset jo nykyisin ovat olleet negatiiviset. Sen sijaan voisi täydellä syyllä otaksua, että esim.

Yhdysvaltain hallitustapa, tietysti asianvaatimalla tavalla muunnettuna, toimisi korporatismin yhteydessä moitteettomasti. Presidentin siis valitsisi kansa joko välittömästi tai erityisten korporatioittain valittujen valitsijamiesten välityksellä. Korporatioihin jakautuneena kansa valitsisi myöskin eduskunnan, johon jokainen korporatio saisi lähettää kansanedustajia jäsenmääränsä ja merkityksensä mukaisesti. Sekä presidentti että eduskunta saisivat siten valtaoikeutensa kansalta, joka vaaleissa saisi tilaisuuden antaa arvostelunsa niiden politiikasta. Presidentti nimittäisi hallituksen jäsenet, jotka olisivat teoistaan vastuunalaisia yksin hänelle; eduskunta ei heitä voisi erottaa.

Mutta nämä ovat jo sellaisia yksityisseikkoja, joiden kuvaaminen ei oikeastaan kuulu tämän suppean kirjoituksen puitteisiin. Olen vain koettanut antaa yhtenäisen ja mahdollisimman puolueettoman kuvan korporatismin periaatteista sellaisina kuin teoreetikot ovat ne esittäneet. Lopullisen tuomion tämän järjestelmän arvosta antaa vasta historia, mutta joka tapauksessa on sanottava, että korporatismi on *eräs* tie, jolle kehitys voidaan ohjata. Ja sen vuoksi sen opit ansaitsevat kaikkien kansallisesti ja poliittisesti valveutuneiden kansalaisten huomion.

OPPIKOULUN HISTORIANOPETUKSEN UUDISTAMISESTA

Armas Nieminen

„Oma kansallinen historiamme olkoon se luja runko, jonka varaan rakennamme ja jonka turvissa seisomme tai kaadumme."
Heikki Lehmusto.

Missä suhteessa oppikoulumme kaipaa uudistusta?

Viime aikoina on koko itsenäisyytemme ajan vireillä ollut kysymys oppikoulun uudistamisesta jälleen tullut päivän kiistakysymykseksi. Emme kajoa tässä siihen surullisen kuuluisaan tapaan, millä tätä tärkeätä uudistusta on valmisteltu ja millä sitä on pyritty toteuttamaan. Viittaamme vain pariin yleiseen seikkaan. Tuskin mikään aika on ollut tyytyväinen oppikouluihinsa. Tämä on luonnollista, sillä onhan nuorison kasvatus kaikkein tärkeimpiä yhteiskunnan tehtävistä, mutta toiselta puolen tämän tehtävän vaikeuden takia ei milloinkaan päästä siihen, ettei parantamisen varaa olisi.

Läpi aikojen on pidetty selviönä, että ei olisi opittava koulua, vaan elämää varten. Mutta kukin aikakausi on ratkaissut omalla tavallaan kysymyksen siitä, mitkä vaatimukset tuo „elämä" kou-

lun penkiltä lähtevälle nuorelle ihmiselle asettaa. Joudumme nyt siis vastaamaan kysymykseen: Mitkä ovat ne vaatimukset, jotka se historiallinen aikakausi, jota nyt elämme, asettaa niille, jotka Suomessa oppikoulun käytyään ryhtyvät tehtäväänsä yhteiskunnassa suorittamaan? Tässä ei ole tilaisuutta syventyä niihin erilaisiin vastauksiin, joita tähän kysymykseen voidaan antaa. Vastaus riippuu oleellisesti vastauksen antavan henkilön maailmankatsomuksesta. Se nuoriso, joka kulkee „AKS:n tietä", on omaksunut kansallisen maailmankatsomuksen. Nykyinen äärimmäisen realistinen aikakausi pakottaa jokaisen kansan, joka haluaa elää ja suorittaa historiallisen tehtävänsä, omaksumaan tämän maailmankatsomuksen. Suomen kansakin voi säilyä vain, jos se on voimakas ja elinvoimainen ja tahtoo kaikilla aloilla pyrkiä yhä suurempiin saavutuksiin. Tästä kaikesta seuraa: *Oppikoulun on pyrittävä kasvattamaan oppilaistaan henkisesti korkealla tasolla olevia, ruumiillisesti voimakkaita, lujatahtoisia miehiä ja naisia, joilla on kyky ja tahto valmistua toimimaan eri aloilla yhteiskunnan ja suomalaisen kulttuurin palveluksessa, sekä sitä varten tarpeelliset tiedot.* Voidaan ehkä sanoa, että näin määriteltyä oppikoulun tarkoitusta ei milloinkaan saavuteta, mutta se osoittaa kuitenkin päämäärän, johon olisi mahdollisimman suuressa määrässä pyrittävä.

Tässä kirjoituksessa ei käsitellä koko oppikoulun uudistamista. Kysymystä käsitellään sitäpaitsi laajemmin tämän teoksen toisessa kirjoituksessa. Todettakoon tässä vain, että oppikoulullamme vieläkin liian suuressa määrässä on tarkoituksena oppilaiden älyperäinen kasvatus ja tärkeimpien tieteenhaarojen alkeitten opettaminen heille. Luonteen kasvatus ja kansalaiskasvatus ovat jääneet suuressa määrässä pelkän tiedollisen opetuksen varjoon.

Tässä kirjoituksessa esitän eräitä näkökohtia, jotka koskevat oppikoulujen historianopetusta. Tarkastelu tapahtuu sen „kansallisen maailmankatsomuksen" pohjalta lähtien, johon edellä on viitattu. Tämän kirjoittaja ei tosin — puuttuvan kokemuksenkaan tähden — voi käsitellä p.o. kysymystä tyhjentävästi eikä pätevästi, mutta toivon, että tämän kysymyksen esille ottaminen

antaisi joillekin lukijoille aiheen kiinnittää entistä suurempaa huomiota kouluoloissa vallitseviin epäkohtiin ja siten mahdollisuuksien mukaan jouduttamaan korjausten aikaansaamista. Epäkohtien arvosteleminen on tosin helppoa, hedelmällisten ajatusten johdonmukainen toteuttaminen sen sijaan pitkäaikaista ponnistelua ja työtä vaativaa. Se arvostelu, mikä tähän kirjoitukseen sisältyy, on kuitenkin esitetty rakentavassa mielessä.

Historianopetuksen tehtävä ja tarkoitus.

On luonnollista, että samoinkuin jokainen aikakausi luo oman, entisestä jossakin määrin poikkeavan käsityksen historian kulusta, se myös yhä uudelleen määrittelee, mikä on historianopetuksen tehtävä. Käsittelemättä tässä niitä eri määritelmiä, jotka k.o. asiasta on annettu, mainitsemme, millä tavalla vuosina 1927—1933 työskennellyt n.s. oppikoulukomitea määrittelee historianopetuksen tarkoituksen:

*„Historian, yhteiskuntaopin ja kansantaloustieteen opetuksen tarkoituksena on tutustuttaa oppilaita oman kansamme ja ihmiskunnan sivistyksellisiin ja valtiollisiin vaiheisiin sekä nykyajan yhteiskunta- ja talouselämään, saattaa heidät ihailemaan sitä siveellistä rohkeutta, jota tavataan historian suurissa henkilöllisyyksissä, kehittää heissä historiallista ajattelutapaa, herättää heissä toiselta puolen isänmaallista henkeä *) ja yhteiskunnallista yhteenkuuluvaisuuden tuntoa, toiselta puolen suvaitsevaisuutta vieraita kansallisuuksia ja toisin ajattelevia kohtaan sekä kasvattaa heissä halua toimimaan vakaumuksensa mukaan ja epäitsekkäästi työskentelemään yhteisön hyväksi.”*

Tämä historianopetuksen tarkoituksen määritelmä, jossa kyllä mainitaan joukko kannatettavia asioita, ei mielestämme täytä

*) Tämä on erään arvostelijan mukaan ainoa kohta, jossa koko tuossa 500-sivuisessa mietinnössä kiinnitetään huomiota isänmaallisiin näkökohtiin.

edellä mainitsemamme kansallisen maailmankatsomuksen kannalta asetettavia vaatimuksia. Siinä ei erikoisemmin ilmene mitään johtavaa ajatusta, ei siis myöskään sitä, että historianopetuksessa on oleva keskeisenä nuorison kasvattaminen kansansa palvelukseen.

Silmällä pitäen johtavia periaatteitamme määrittelisimme historianopetuksen tehtävän seuraavasti:

Oppikoulujen historianopetuksen tehtävänä on

— *juurruttaa oppilaisiin voimakas suomalaiskansallinen mieli ja tietoisuus jokaisen suomalaisen osavastuusta kansansa tulevaisuuteen nähden sekä syventää heidän velvollisuudentuntoaan kansaansa kohtaan;*

— *antaa oppilaille kansallisen historiantutkimuksen tulosten mukainen selvä kuva isänmaamme tähänastisesta historiasta ja siitä, millä tavalla naapurimaat ja yleishistorialliset ilmiöt ovat vaikuttaneet kansamme kehitykseen sekä tutustuttaa oppilaita tärkeimpiin maailmanhistoriallisiin tapahtumiin ja ilmiöihin;*

— *vaikuttaa oppilaisiin siveellisessä suhteessa kohottavasti ja edistää oppilaiden ajattelukykyä;*

— *saattaa oppilaat yläasteella mahdollisuuksien mukaan ymmärtämään historiallisten tapahtumien ja ilmiöiden välistä riippuvaisuutta toisistaan sekä niitä „historiallisia voimia", jotka vaikuttavat kansojen kohtaloihin;*

— *antaa oppilaille yläasteella perustavat ja valveutuneelle kansalaiselle tarpeelliset tiedot nykyajan valtio-, yhteiskunta-, talous- ja sivistyselämän alalta;*

— *antaa oppilaille muut mahdolliset tiedot, jotka „yleissivistyksen" kannalta katsotaan välttämättömiksi.*

Olemme täten määritelleet verrattain yksityiskohtaisesti historianopetuksen tehtävän. Perustelut sisältyvät kirjoituksemme jäljellä olevaan osaan, jossa esitetään eräitä näkökohtia opetuksen esineeksi tulevan historia-aineksen valintaan nähden. Tässä ei kuitenkaan ole tilaisuutta esittää perusteluja tyhjentävästi ja systemaattisesti.

Olemme edellä viitanneet koulun ja opetuksen tarkoitusperiin. Sen aineksen, jota historianopetus käyttää välikappaleenaan, luo historiantutkimus. Koulu on olemassa nuorison kasvatusta varten. Sen sijaan historiantutkimuksen, niinkuin tieteen yleensäkin, päämäärä on toinen. Sanotaan, että tieteellinen tutkimus pyrkii „totuuteen". Toiset tosin sanovat, että tieteenkin pohjimmaiset tarkoitusperät olisivat käytännöllisiä. Mutta koska tieteen näihin päämääriin päästäkseen kuitenkin on kuljettava „totuuden" välitavoitteen kautta, voidaan sanoa, että esim. historiantutkimus pyrkii „historiallisten totuuksien" löytämiseen. (Tässä ei puututa ollenkaan „totuuden" suhteellisen käsitteen analyysiin.) Silti näillä „historiallisilla totuuksilla" saattaa usein olla tärkeä merkitys kansakunnan elämässä.

Ajatellessamme nykyistä historianopetusta oppikouluissa tekee mieli väittää, että se on suuressa määrässä typistettyä ja olosuhteiden pakosta erittäin ylimalkaista historiatieteen esitystä. Koulujemme oppikirjat ovat ikäänkuin lyhennettyjä laitoksia suurista maailmanhistorioista. Tällainen polyhistoriallinen ja ensyklopedistinen luonne on suuressa määrässä monien muidenkin aineiden opetuksella. Tahdotaan antaa oppilaille yleiskatsauksia tärkeimpien tieteenhaarojen koko alasta. Olisi hedelmällisempää kunkin aineen piirissä keskittyä vain siihen ainekseen, jolla on merkitystä muillekin kuin niille, jotka k.o. tieteessä myöhemmin korkeakouluissa ryhtyvät harjoittamaan opintoja. Tällöin saatettaisiin asioita käsitellä paljon syvällisemmin kuin tuollaisen yleiskatsauksellisuuden vallitessa. Tuntuu siltä kuin *J. V. Snellmanin* oman aikansa historianopetusta arvostelevat sanat vieläkin pitäisivät suuressa määrässä paikkansa: „... vähäisimmän harkinnan pitäisi kaiketi opettaa, että opintomme tulisi keskittää yleisinhimillisen kehityksen suuriin käännekohtiin ja että väliajat olisi jätettävä ad acta. — Sillä muuten muistiin sullotaan, kuten nyt tapahtuu, loppumaton sarja nimiä ja vuosilukuja, joiden joukossa pieni on yhtä arvokas kuin suuri. Historiallisten oppikirjojemme koettimena on, ettei niistä mitään puutu, mutta että

sivuja siitä huolimatta on vähän. Jos tämä kriteeri käännettäisiin ylösalaisin, voitaisiin toivoa parannusta.” Tuota „päähänpänttäämisjärjestelmää”, jonka vallitessa oppilaiden energia suuressa määrässä kuluu detaljitietojen muistiin painamiseen ja muistissa säilyttämiseen, on omiaan vielä pahentamaan reaalikokeeseen valmistumista silmällä pitävä „valmennus”.

Tuollainen „yleiskatsauksellinen” historianopetus, jossa „pieni on yhtä arvokas kuin suuri”, ei myöskään voi olla sopusoinnussa historianopetukselle niin välttämättömän havainnollisuuden ja konkreettisuuden periaatteen kanssa. Suuri historioitsija *Niebuhr* jo aikanaan asetti historiantutkimukselle sen vaatimuksen, että sen on tehtävä menneen ajan tapaukset yhtä selvästi tajuttaviksi kuin ovat ne, jotka kukin ihminen itse on elänyt. Sama pitää paikkansa myös historianopetuksesta. Mutta tuota havainnollisuutta ei voida saavuttaa, ellei ole aikaa perusteellisesti syventyä joihinkin määrättyihin historiallisen kehityksen kohtiin.

Historianopetuksen omat, historiantutkimuksen päämääristä eroavat tarkoitusperät tekevät siis suuren karsimisen koko silmänkantamattomassa maailmanhistorian materiaalissa välttämättömäksi. Minkä periaatteen mukaan tämä karsiminen on suoritettava? Lähtien alussa mainituista johtavista periaatteistamme vastaus tulee kuulumaan, kuten edellä esitetyn historianopetuksen tehtävän määritelmän toinen kohta kuuluu.

Ehkä on vielä lyhyesti kosketeltava erästä puolta historiatieteen ja historianopetuksen välistä suhdetta käsiteltäessä. Historiatiede antaa siis aineksen, välineet historianopetukselle. Historianopetus käyttelee näitä välikappaleita omien tarkoitustensa mukaisesti. Mutta historianopetus ei luonnollisestikaan saa mitenkään muuttaa historiatieteen tuloksia. *Bernheim* sanoo: „Opetuksen tulee joka asteella olla laadultaan sellaista, ettei se loukkaa tai vastusta sitä, mitä asianomainen tiede on todeksi osoittanut.” Jotta historia voisi olla „elämän opettaja”, on tietenkin välttämätöntä, että historian esitys on todellisuuden kanssa yhtäpitävä. Myöskään voimakkaan kansallistunnon juurruttaminen oppilaisiin ei missään suhteessa vaadi totuuden kaunistelemista tai vääristelemistä. Historianopetus olkoon korutonta, todellisuu-

den ainoalle vankalle perustalle pohjautuvaa opetusta, joka antaa valojen ja varjojen langeta oikeassa, todenmukaisessa suhteessa niin oman kansan kuin muidenkin kansojen elämään.

Isänmaan historia ja yleinen historia opetuksessa.

Lähtiessämme käsittelemään isänmaan historian asemaa opetuksessa mainitsemme pari lausuntoa, jotka on annettu isänmaan historian yleisestä merkityksestä. *J. V. Snellmanin* seuraavat sanat historioitsijoista voidaan sovelluttaa myös historian lukijoihin: „. . . näyttääkin aivan varmalta, että todellisia historiankirjoituksen taideteoksia ovat ennenkaikkea ne, joissa lahjakas isänmaatansa rakastava mies kuvailee oman kansansa menneisyyttä. Hän voi kyllin syvällisesti ymmärtää ja käsittää ainoastaan oman kansakuntansa henkeä kyetäkseen totuudenmukaisesti tulkitsemaan sen menneessä elämässä ilmeneviä syitä ja vaikutuksia, hän voi rakastaa vain sen menneisyyttä ja tulevaisuutta niin hartaasti, ettei mikään työ, eivät mitkään tutkijanvaivat tätä tunnetta uuvuta ja että totuuden pieninkin yksityiskohta on hänelle kallis, koska se näyttää rakkaan kuvan ja osaltaan valistaa ja jalostaa tätä kansaa; ainoastaan sen suuret työt, sen edistyminen, sen voitonriemu ja sen kärsimykset voivat häneen virittää ja hänessä ylläpitää innostusta, jonka puuttuessa hän tosin voi olla keräilijä tai kronikoitsija, mutta ei taiteilija.”

Tunnettu ja arvossa pidetty pedagogi *Wilhelm Rein* sanoo isänmaan historiasta: „Oppilaamme kuuluu määrättyyn kansaan; hän voi olla jotain ja vaikuttaa jotain ainoastaan kansansa jäsenenä. Tulee kasvattaa oppilas siveelliseksi luonteeksi, mutta tämä luonne saa hänen kansansa vaikutuksesta kansallisen leiman; hänen tulee olla jalomielinen, mutta tämän jalon mielen tulee ilmaantua hänen kansansa ominaisissa muodoissa. Oppilaan on ajateltava kansansa hengen läpitunkemalla tavalla, hänen on tunnettava, tahdottava kuten hänen kansansa parhaat. Tässä ovat hänen voimansa syvät juuret. Mutta kansalliseen ajatuspiiriin

johtaa hänet kansallinen historia. Tämän tulee täyttää hänet hengellään, sen välityksellä hänen on tunnettava itsensä yhdeksi kansansa kanssa, sen välityksellä hänen on opittava ajattelemaan ja tuntemaan kuin jaloimmat hänen kansansa keskuudessa."

On tunnettua, että suurissa sivistysmaissa isänmaan historia on kauttaaltaan valta-asemassa historianopetuksessa. Myöskin kaikissa Skandinavian maissa, joiden oppikouluissa isänmaan historiaa luetaan sekä keskikouluissa että lukioluokilla, kansallinen historia on keskikouluasteella vallitsevassa asemassa yleiseen historiaan verrattuna.

Suomessa isänmaan historian opetus sen sijaan on — täytyy sanoa — suorastaan itsenäisen kansakunnan arvoa alentavassa asemassa. Oppikoulujamme varten ei ole vahvistettu lainkaan uusia oppiennätyksiä sitten vuoden 1916. Näitä oppiennätyksiä ei tietenkään venäläisvallan kukistuttua enää sellaisinaan noudateta, mutta kumminkin ne ovat pääpiirteissään nykyisenkin opetuksen perustana. Vanhaan tapaan luetaan oppikouluissamme — perin harvoja klassillisia lyseoita lukuunottamatta — Suomen historiaa yleensä keskikoulun viimeisellä luokalla ja sitten enää ainoastaan kerrataan yläasteella. Mutta todellisuudessa käy usein niin, että yleistä historiaa ei olekaan vielä päästy loppuun IV luokalla ja että siihen käytetään vielä ehkä hyvinkin suuri osa V luokan ajasta, mistä johtuen Suomen historialle jää vain mitättömän vähän aikaa. Yliopettaja, toht. *Eevert Laineen* mukaan luettiin lukuvuonna 1929—30 97:stä oppikoulusta 83:ssa Suomen historiaa keskikoulun ylimmällä luokalla, mutta vain 17 koulussa oli Suomen historialle omistettu V luokan kaikki historiantunnit. Toht. *Laine* lausuukin Suomen historian asemasta: „. . . omistetaan Suomen oppikouluissa isänmaan historialle aikaa — tekisi mieli sanoa — mikäli yleiseltä historialta aikaa riittää. Erehtymättä voi sanoa, että nykyinen tilanne ei voi tyydyttää ainoatakaan asiantuntijaa omassa maassamme." Mainittua epäkohtaa on pyritty korjaamaan siten, että muutamissa kouluissa isänmaan historiaa on alettu lukea yleisen historian yhteydessä, mutta kun yleisen historian ja isänmaan historian suhteellinen laajuus on jäänyt suurin piirtein ennalleen, on tästä menettely-

tavasta ollut seurauksena se, että maamme historia on ikäänkuin häipynyt yleishistoriallisten ilmiöiden moninaisuuteen ja joutunut kokonaan niiden peittämäksi. Lopullisen parannuksen on tuova Suomen historian nostaminen alistetusta asemastaan historianopetuksessa keskeiseksi.

On usein huomautettu, että suuret sivistyskansat kyllä voivat tehdä kansallisen historiansa opetuksen tärkeimmäksi osaksi, niillä kun on mainehikas historia, mutta että Suomella ei ole siihen mahdollisuuksia. Tässä ajatuksessa kuvastuu se „kansallisen pienuuden" korostaminen, jolla on ollut ja yhä on niin turmiolliset vaikutukset kansamme kehitykseen. Painukoon tämä käsitys ikuiseen unhoon ja kohottakoon itsenäisen Suomen sukupolvi sen tilalle sen kuvan Suomen kansan menneisyydestä, jonka kansallisen historiantuntemuksen edustajat Yrjö-Koskisesta lähtien ovat tähän mennessä paljastaneet ja jota uudet tutkimukset yhä rikastuttavat. Suomen kansan historia ei tosin ole „loistava" tämän sanan tavallisessa mielessä. Sen sijaan se osoittaa, mitenkä kansamme vaikeissa olosuhteissa on kyennyt tekemään pienuuteensa nähden valtavia, maailmanhistoriallisen merkityksen omaavia uhrauksia ja mitenkä se siitä huolimatta on kyennyt kokoamaan voimansa, taistelemaan itselleen vapauden ja samalla vapaussodassamme ja heimosodissa antamaan uuden, tähän asti viimeisen huomattavan panoksensa siinä Lännen ja Idän maailmanhistoriallisessa taistelussa, joka on kaikkina aikoina lyönyt lähtemättömän leimansa niin meidän kansamme kuin heimokansojemmekin historiaan.

Kansallisen historiantutkimuksemme varsinkin itsenäisyyden aikana tapahtuneesta voimakkaasta edistymisestä huolimatta ei kansamme eikä edes sivistyneistömme keskuudessa vallitse tutkimuksen tasolla oleva yhtenäinen käsitys kansamme vaiheista. Tämä johtunee, paitsi historianopetuksessa vallitsevista puutteista, siitä, että mitään varsinaisia koulukirjoja laajempia, tutkimuksen viimeisille tuloksille perustuvia Suomen historian käsikirjoja, jotka saattaisivat antaa kansamme kaikille kerroksille sopusuhtaisen, yhtenäisen ja ytimekkään kuvan kansamme tähänastisesta elämästä ja kehityksestä, ei ole olemassa. Yhä vieläkin

odottaa kansallisen taistelijan ja tutkijan *Yrjö-Koskisen* „Suomen kansan historia" — yli 60 v. sitten julkaistu! — seuraajaansa.

Epäilemättä on — jos kansalliselta kannalta katsotaan asioita — myös oppikoulujen Suomen historian oppikirjoissa korjaamisen varaa. Ne antavat niin monesta historiamme tärkeästä kohdasta vain ylimalkaisen ja kalpean kuvan. Viittaamme tässä esim. pirkkalaisliikkeeseen, itsenäisyysaatteen kehitykseen Ruotsin vallan aikana, Snellmanin valtiolliseen peruskatsomukseen ja tähän pohjautuvaan kansalliseen taisteluun, hänen elämäntyönsä merkitykseen itsenäisyytemme saavuttamiselle, jääkäriliikkeeseen, muuhun aktiiviseen itsenäisyystaisteluun, niiden syiden selvittämiseen, joiden vaikutuksesta vapaussodasta samalla muodostui kansalaissota j.n.e. Mutta koulujen oppikirjoihin nähden tuskin voidaan saada aikaan suuria parannuksia, ennenkuin muutos isänmaan historian asemassa opetuksessa on tapahtunut. Suomen historiaan nykyään käytettävä perin pieni aika tekee mahdottomaksi perusteelliset oppikirjojen korjaukset.

Esittämämme vaatimus Suomen historian tekemisestä opetuksen keskeiseksi asiaksi ei merkitse yleisen historian rajoittamista ainoastaan siihen, joka välittömästi on vaikuttanut maamme historiaan. Joudumme siis vastaamaan kysymykseen: Mitä siitä aineksesta, jota nykyään käytetään opetuksessa, voidaan karsia? Käsitellessämme kysymystä historiatieteen ja historianopetuksen suhteesta jo viitattiin siihen, että olisi syvennyttävä joihinkin historiallisen kehityksen oleellisiin kohtiin ja sivuutettava muut yleisen historian osat hyvin lyhyesti. Jos esim. ajattelemme vanhan ajan historiaa, voitaisiin melkein kokonaan jättää käsittelemättä Egyptin, Kaksoisvirtain maiden ja Persian historia, Kreikan historian varhaisimmat ajanjaksot, kreikkalaisen mytologian yksityiskohtainen kuvaaminen, Kreikan sisällissotien selostus, monien nimien ja vuosilukujen mieleenpainaminen Rooman laajentumishistorian yhteydessä, vähemmän tärkeiden keisarien toiminnan esittäminen j.n.e. Samaten voitaisiin sivistyshistoriasta puheen ollen jättää pois monien sellaisten kirjailijoiden ja taiteilijoiden nimien ja pääteosten mieleenpainaminen, joista oppilaat eivät sitten muuta opikaan. Sen sijaan voitaisiin havainnollisesti,

elävästi ja perusteellisesti esittää esim. persialaissotien ja puunilaissotien syyt ja niiden kulku, nykyajan probleemoja ihmeellisesti muistuttavien yhteiskunnallisten epäkohtien syntyminen ja ratkaiseminen, joidenkin suurten sivistyselämän merkkimiesten teosten sisällys ja luonne j.n.e. Täten pyrittäisiin noudattamaan vanhaa periaatetta: non multa, sed multum.

Sitä paitsi olisi yleisen historian ainesta valittaessa kiinnitettävä huomiota siihen, mikä merkitys k.o. aineksella on oman maamme historian esityksessä. Viitattakoon tässä vain siihen, että niiden maiden historiaa on laajemmin kuvattava, joiden kanssa Suomi on ollut rauhallisissa tai sotaisissa kosketuksissa ja että suuria yleishistoriallisia ilmiöitä on siinä määrin selostettava, että ymmärrettäisiin niiden merkitys omalle historiallemme. Sellaisia suuria yleishistoriallisia ilmiöitä ovat m.m. antiikin kulttuurin vaikutus myöhempien aikojen kulttuuriin, kristinuskon synty, leviäminen ja vaikutus kaikilla inhimillisen elämän aloilla, feodalismi, renessanssi ja uskonpuhdistus, „itsevaltiuden" ajan yleinen luonne, valistusajan maailmankatsomuksen ominaisuudet, Ranskan suuren vallankumouksen aatteiden, kansallisuusaatteen, liberalismin ja sosialististen aatteiden synty, vaikutus ja myöhempi kehitys. Erikoisesti olisi syytä esittää perusteellisesti maailmansotaan johtanut kehitys, sodan kulku ja sodan valtiolliset, taloudelliset ja ideologiset välittömät ja välilliset vaikutukset, koska oppilaat siten oppisivat ymmärtämään nykyajan tapahtumia ja ilmiöitä.

Kysymys valtiollisesta ja sotahistoriasta sekä kulttuurihistoriasta.

On paljon kiistelty siitä, onko historianopetuksen esineenä oleva lähinnä valtiolliset olot ja tapahtumat sekä sodat vaiko kulttuurin kuvaus. Jos asiaa katsotaan menneisyyden oikean ymmärtämisen kannalta, ei tällainen vastakkain asettelu ole oikea, sillä kaikki inhimillisen elämän eri puolet ovat osatekijöitä siinä kokonaisuudessa, jota sanotaan historialliseksi kehitykseksi. His-

toriallisen kehityksen jonkin määrätyn puolen yksinomainen esittäminen johtaisi valitettavaan yksipuolisuuteen.

On selvää, että *Sakari Topelius* oli oikeassa lausuessaan hylkäävän arvostelun sellaisesta historiankäsityksestä, jonka mukaan historia on kuin „suuri, vanha ja tomuinen kaappi, täynnä laatikoita ja hyllyjä, jotka ovat täyteen liisteröidyt nimiä taikka vuosilukuja, ja joille määrättyyn järjestykseen on asetettu posliiniäijiä: kuninkaita, keisareita, paaveja taikka sulttaaneja, ja joilla ukoilla ei näytä olevan muuta tekemistä kuin käydä sotaa keskenään ja sitten tehdä rauha ja väistyä hiukan sijaltansa hyllyssä". Mutta, kuten Topelius itse lisää, toista on, jos tuossa vanhassa kaapissa havaitaan noiden „posliiniäijien", nimien ja vuosilukujen takana „kovia kärsimyksiä, kukoistavien ja lakastuvien kansojen syvät ja synkät rivit". Koska historia on „kansojen historiaa", on siinä valtiollisilla tapahtumilla aina oleva erittäin tärkeä sijansa. Välttämättömien nimien ja vuosilukujen takaa on vain aina pyrittävä näkemään syyn ja vaikutuksen järkähtämätön laki. Ala-asteella on, oppilaiden psykologisen kehitystason mukaisesti, kiinnitettävä suurta huomiota historian suuriin persoonallisuuksiin, yläasteella sen ohessa selvitettävä myös kollektiivisten voimien merkitystä historiallisessa kehityksessä.

Sota on eräs politiikan välikappaleista, se, johon turvaudutaan silloin, kun „rauhalliset" keinot eivät enää johda siihen päämäärään, jota pidetään välttämättömänä. Tämä vanha totuus on viime aikojen maailmanhistoriallisen kehityksen johdosta jälleen paljastunut monelle, jotka jo olivat luulleet „20. vuosisadan sivistyksen" voineen tehdä tyhjäksi kansakuntien ikuisen keskinäisen taistelun vallasta ja vaikutusmahdollisuuksista, joka on historian perustavimpia tosiasioita. Sen tähden on vastustettava sitä usein esitettyä vaatimusta, että olisi pyrittävä esittämään miltei yksinomaan rauhallisen kehityksen tosiasioita. On kyllä hylättävä lukuisten sotien, taistelujen ja sotaliikkeiden kaavamainen ja luettelomainen esittäminen, mutta sen sijaan olisi pyrittävä syventämään sodan syiden ja seurausten sekä sen todellisen luonteen kuvausta. On osoitettava, että sota on vakava asia ja että se usein saa aikaan äärettömiä kärsimyksiä kansoille ja yksi-

löille, mutta että usein juuri näillä kärsimyksillä ja uhrauksilla saavutettujen voittojen hedelmistä pääsevät myöhemmät sukupolvet osallisiksi ja voivat siten täyttää kansansa historiallista tehtävää paremmissa olosuhteissa. On tutustutettava oppilaat siihen, mitenkä suuret sodat vanhan ajan maailmansodista nykyisiin sotiin saakka ovat saaneet alkunsa hyvin samantapaisista syistä ja syntyneet ikäänkuin luonnonlain välttämättömyydellä. On osoitettava, mitenkä kohtalokkaat seuraukset on ryhtymisellä sotaan pelkän taistelun vuoksi, tai kun ryhdytään sotaan valmistautumattomina, tai kun joukkojen toimintaa ei säätele kaikki taisteluelimet läpitunkeva, johdonmukaisesti päämäärään pyrkivä, yhteishengen elähyttämä tahto, mutta mitenkä kansojen elämässä on hetkiä, jolloin niiden on epäröimättä kaikella voimallaan ryhdyttävä sotaan ja mitenkä tästä olemassaolon kovasta taistelusta lopulta selviytyy ainoastaan kansa, jolla on horjumaton usko tulevaisuuteen sekä oman historiallisen tehtävänsä oikeutukseen ja välttämättömyyteen. Kasvatuksessa ja opetuksessa olisi pyrittävä karaisemaan nuorisoa ja antamaan sille sellaisia käsityksiä, jotka osoittautuvat oikeiksi ja pettämättömiksi elämän todellisuudessa.

Usein on vastustettu sotien esittämistä historianopetuksessa sillä, että ne vaikuttavat siveellisesti raaistuttavasti. Kaikissa elämän ilmiöissä on sekä alhaisia että yleviä puolia. Tässä kiinnitettäköön huomiota siihen miehuuteen, vastuuauliuteen ja valmiuteen uhrata kaikkensa korkeampien tarkoitusperien toteuttamiseksi, mitkä ominaisuudet ovat leimaa-antavia erikoisesti kansallemme sen läpi käymissä sodissa, ja siihen sankaruuteen, josta oma historiamme niinkuin muidenkin kansojen historia sisältää ehtymättömän määrän esimerkkejä.

Mikä kohottava ja toisinaan koko elämään pysyviä jälkiä jättänyt vaikutus onkaan ollut lukemattomiin nuoriin mieliin historian suurilla esikuvilla, työn ja taistelukentän sankareilla! Isänmaan historian opetuksessa olisi pyrittävä antamaan nuorisolle juuri tällaisia sankari-ihanteita, joiden yhteydessä se oppisi rakastamaan menneiden sukupolvien suorittamaa työtä ja jotka samalla herättäisivät jaloa kunnianhimoa suomalaisena miehenä

ja naisena täyttämään velvollisuutensa, olivatpa olosuhteet mitkä tahansa.

Eräitä muita näkökohtia.

Kaikki koulun oppiaineet pyrkivät osaltaan myötävaikuttamaan oppilaiden älynkasvatukseen. Historianopetuksen yhteydessä tarjoutuu myös jatkuvasti tilaisuuksia totuttaa oppilaita selvien ja tarkkojen käsitteiden muodostamiseen, loogilliseen ajattelemiseen ja ajatusten selvään esittämiseen. Tarkemman huomion kiinnittäminen moniin historian yhteydessä esiintyviin käsitteisiin on senkin tähden tärkeätä, että samoja käsitteitä alituisesti nykyäänkin käytetään. Olisi selitettävä, mitenkä esim. sellainen käsite kuin „kansanvalta" on saanut oleellisesti erilaisen sisällyksen sen mukaan, mitä tunnusmerkkiä kulloinkin on pidetty ratkaisevana. Tällaisia alituisesti nykyäänkin esiintyviä käsitteitä on vaikka kuinka paljon: perustuslaki, konservatiivisuus, parlamentarismi, vapaamielisyys, sosialismi, sosialidemokratia, reaalipolitiikka j.n.e. Täten johdumme siihen vaatimukseen, että oppikoulun yläasteella oppilaille on annettava paljon perusteellisempi opetus kansalaistiedossa (l. yhteiskuntaopissa) kuin mitä nykyään tapahtuu, minkä ohella taloustiedettä olisi selvitettävä siinä määrin, että oppilaat saisivat käsityksen taloudellisen elämän rakenteesta ja suuresta merkityksestä yhteiskunnassa, Suomen talouselämän pääpiirteistä ja taloustieteen tärkeimmistä tuloksista. Se seikka, että sosialidemokraattinen nuorisomme usein on paremmin selvillä tärkeistä yhteiskunnallisista kysymyksistä kuin nuoret ylioppilaat, osoittaa, miten suuria puutteita on k.o. tärkeän alan opetuksessa ollut. Emme tässä kajoa siihen erikoiskysymykseen, onko yhteiskuntaopin ja kansantaloustieteen opetus tapahtuva eri oppiaineiden muodossa vai historianopetuksen yhteydessä.

On usein sanottu, että „historia on elämän opettaja". Tämä opettavuus ei kumminkaan varsinaisesti ilmene historian yksityisten tapausten samankaltaisuudessa. Sillä historia ei milloinkaan toistu siinä mielessä, että „tilanne" kahdessa eri tapauk-

sessa olisi täysin sama, että edellytykset olisivat täysin samanlaiset, ja siitä johtuen ei se toimenpide, joka on ollut tarkoituksenmukainen toisessa tapauksessa, ehkä olekaan sitä toisessa. Mutta suurta yhtäläisyyttä monien historiallisten tapahtumien ja ilmiöiden välillä kyllä on olemassa, ja historia toistuu „näyttämön" alituisesta vaihtelevaisuudesta sekä tieteen ja tekniikan edistyksestä huolimatta siinä mielessä, että ihmiset, heidän tarpeensa ja pyrkimyksensä sekä toisaalta heidän keskinäisestä vuorovaikutuksestansa, toisaalta heidän ja luonnon vuorovaikutuksesta johtuvat joukkoilmiöt ovat pohjimmaltaan tänä päivänä samat kuin ne olivat esim. antiikin yhteiskunnissa ja valtioissa. Juuri tämä historiallisen tapahtumisen luonteen ja historiassa vaikuttavien „voimien" oikea ymmärtäminen on suurinta, mitä historia voi opettaa. Alaluokilla ei tällainen opetus vielä ole mahdollista, sillä „historiallinen spekulatio hallitsevana tarpeena kuuluu kypsyneempään ikään" *(Lilius)*, mutta yläasteella on epäilemättä mahdollisuuksia „historiallisuuden" ja „historiallisen tajun" kehittämiseksi oppilaissa.

Edellä oleva esitys eräistä historianopetukseen liittyvistä kysymyksistä on puutteellinen, mutta kirjoittaja on vakuuttunut siitä, että esitetyt pääajatukset, historianopetuksen keskittäminen kansallisen historian ympärille ja opetuksen suuntaaminen entistä enemmän auttamaan nykyajan — sekä kansamme elinkysymysten että yleismaailmallisten ilmiöiden — ymmärtämistä, ovat oikeat. Näiden ajatusten toteuttaminen edistäisi nuorison kasvattamista sukupolveksi, joka entistä palavammin haluaisi ja entistä paremmin kykenisi johtamaan kansaamme ja sen kulttuuria *eteenpäin* — sillä paikallaan pysyminen merkitsee kansojen taistelussa taantumusta. Tosin ei „tämän päivän Suomessa" näytä olevan paljoakaan mahdollisuuksia toimeenpanna millään alalla sen hengen mukaisia uudistuksia kuin kansansa suuremman tulevaisuuden puolesta taisteleva nuoriso pitää välttämättömänä. Mutta jos kerran — kuten uskomme — peruskatsomuksemme on oikea, on keskeytymätön työ sen syventämiseksi, laajentamiseksi ja sen sovelluttamiseksi kaikilla aloilla johtava — kansa-

kunnan kehitystä ehkäisevän ajatussuunnan kerran romahtaessa — kautta linjan tapahtuvaan uudistustyöhön kansallisen maailmankatsomuksen merkeissä.

Päästä tietämään, että kaikki politiikka on valtapolitiikkaa, että heikkous merkitsee tuhoa; päästä tietämään, että jokaisen yksilön on elettävä, ajateltava ja toimittava joka hengenvedollaan kansansa menettämättömänä jäsenenä; ja päästä tietämään, missä ja mitenkä viimeisten vuosikymmenien suuret ratkaisut tekivät tuloaan ja vastaiset tulevat sitä tekemään — tämän saattaminen täysin ymmärretyksi on minun mielestäni historian opetusta.

Oswald Spengler, „Neubau des deutschen Reiches", 1924.

YHTEISKUNNALLISEN KYSYMYKSEN ARVIOINTIA

Veikko Yli-Pohja

AKS:n luonteinen aatteellispoliittinen taistelujärjestö eroaa huomattavasti valtiollisesta, parlamenttaarisesta puolueesta sekä suhteessaan yhteiskunnalliseen kysymykseen että muutenkin. Puolueen pääasiallisin tarkoitus on ajaa jonkin yhteiskuntaryhmän erikoisetuja. Nykyaikainen parlamenttarismi lähtee siitä ajatuksesta, että eturyhmien edustajien (puoluejohtajien) julkisiin ja salaisiin neuvotteluihin sekä enemmistöpäätöksiin perustuvat sosiaaliset ja taloudelliset ratkaisut ilmaisevat suurin piirtein oikeudenmukaisen tuloksen eri intressien välisestä kilpailusta. Mitä monipuolisemmin ja selvemmin erikoisedut tuodaan esille, sitä oikeampi olisi sovittelu- ja äänestyspäätös.

Mutta etutaistelusta valtiossa ei seuraa ainoastaan se tulos, joka kuvaa eri ryhmien *taloudellisen* aseman ennallaan pysy-

mistä tai muuttumista, vaan sen ohella ja monella tavalla siihen sekaantuneena muodostuu myös kaikkien ei-taloudellisten, *poliittisten* kysymysten ratkaisu. Suurten kansallispoliittisten ja valtakunnallisten ongelmien selvittely tapahtuu siis taloudellisten ja nurkkakuntaisten erikoisintressien keskeisessä temmellyksessä. Kun lisäksi henkilölliset valtaspekulatiot varsin usein vaikuttavat asioihin, on helppo ymmärtää, että kansallispoliittisia y.m.s. kysymyksiä ei useinkaan käsitellä ja ratkaista niiden todellista luonnetta vastaavasti.

AKS, jonka pääperiaatteet koskevat koko kansakunnan, vieläpä koko Suomen heimon taistelua olemassaolostaan, ei tietenkään suhtaudu taloudellisiin erikoisintresseihin niin yksipuolisesti kuin puolue. Sen tehtävänä ei ole, kuten puolueen, valtiollisessa elämässä selvitellä jonkin tietyn ryhmän etuvaatimuksia ja koettaa ajaa ne läpi. Se ei myöskään lausu mielipidettään sosiaalitaloudellisista kysymyksistä aina saman erikoisedun valossa. Vapaa poliittisluonteinen järjestö pyrkii yleensä katsomaan yhteiskunnallisia ongelmia objektiivisesti ja ulkoapäin, mutta myöntää samalla, että ne ovat subjektiivisten tekijäin muodostamia.

Toinen ero on siinä, että ne valtiolliset aatteet, jotka puolueella on, eivät ole sille siinä mielessä ensiarvoisia kuin vapaalle poliittiselle järjestölle omansa. Muutama esimerkki asian valaisemiseksi. Suomen kommunistisella puolueella oli puolustusnihilistisiä aatteita. Mutta asia oli epäilemättä niin, että kommunistit katsoivat maamme proletariaatin samoin kuin heidän omien etujensa mukaista olevan kaiken toiminnan, joka helpottaisi Neuvosto-Suomen perustamista. Tärkeintä ei siis suinkaan ollut itse pasifistinen aate, vaan köyhälistön otaksuttu erikoisintressi. Eräissä tapauksissa saattaa oikeitospuolueitten maanpuolustusinnostuksessa olla heijastusta erikoiseduista: kun on paljon menetettävää vihollisen alistaessa maan valtaansa, on myös voimakas halu puolustaa isänmaataan. Päästäkseen hallituskelpoiseksi ja voidakseen siten, olettakaamme niin, yhä tehokkaammin valvoa työväen etuja, Suomen sosialidemokraattinen puolue on ainakin väliaikaisesti luopunut maanpuolustusta

koskevasta kielteisestä ohjelmakohdastaan. Samantapaista menettelyä ovat noudattaneet m.m. maalaisliitto ja kokoomuspuolue suomalaisuusasiassa. Puolueilla siis varsin usein erikoisintressit syrjäyttävät ne kysymykset, jotka koskevat valtakunnan ja kansan kokonaisetua. Tämä onkin ymmärrettävää, kun ottaa huomioon puolueen tehtävän parlamenttaarisessa valtiossa. On tietysti valitettavaa, että erikoisetu- ja poliittiset kokonaisetukysymykset valtiotahdon muodostuksessa tavan takaa sekoittuvat keskenään. Kansakunnan elinkysymysten tulkinta jää siten lievästi sanoen horjuvaksi ja aiheuttaa paikoillaan polkemista sekä epäjohdonmukaisuutta politiikassa. Tällöin on poliittisilla ja aatteellisilla vapailla järjestöillä, minkä suuntaisia ne sitten ovatkin, tehtävänä pitää kansakunta tietoisena kansallisten elinkysymysten johdonmukaisesta, selvästä ja ehdottomasta tulkinnasta. Muuten häipyisivät silmistä monet suuret päämäärät, joiden tarkoituksenmukaisuudesta ja oikeutuksesta todistavat kannattajien vilpittömyys, varmuus asiastaan ja älylliset voimat. Mitä enemmän kansanedustuslaitos joutuu erikoisetujen sovittelupaikaksi, sitä oikeutetumpaa olisi, että poliittisille ja muille aatteellisille vapaille järjestöille annettaisiin arvoa asiallisina, kansakunnan suuria kokonaisetukysymyksiä tutkivina ja selvittelevinä yhteisöinä.

Johtuu suureksi osaksi siitä epäkiitollisesta asemasta, johon valtiollinen järjestelmä asettaa poliittisen, taloudellisia erikoisintressejä vailla olevan järjestön, että senkin on taistelussaan siirryttävä niin sanoaksemme yhteiskunnalliselle pohjalle. Sen vuoksi ei myöskään AKS:ltä voi puuttua määrättyä mielenkiintoa yhteiskunnallisia ja taloudellisia kysymyksiä kohtaan, vaikka se lähinnä tahtoo vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen poliittisluonteisissa probleemeissa. Edellä esitetyn perusteella helposti ymmärrettävät syyt suorastaan pakottavat AKS:n syventämään ohjelmaansa ja määrittelemään kantansa sosiaalisten voimien taisteluun nähden. Erikoisetujen varjossa puoluejohtajat ovat saaneet monopoolin johtaa kansan suurten kerrosten ajattelua tärkeissä kansallisissa kysymyksissä. Kun tilanne valtiollisessa elämässä on tällainen, on AKS:n tarkistettava me-

nettelytapansa, jotta sen aatteet eivät jäisi ainoastaan suomalaiskansallisen lukeneiston opeiksi.

Edellä esitetty päiväntärkeä menettelytapasyy ei ole ainoa, minkä vuoksi AKS tuntee harrastusta yhteiskunnallista kysymystä kohtaan. Monet sosiaaliset tekijät ovat niin elimellisessä yhteydessä seuran päämääriin, että niiden huomioonottaminen on välttämätön edellytys näiden tarkoitusperien saavuttamiseksi. Kuten tiedetään, AKS tahtoo, että maamme kehitetään suomalaiseksi kansallisvaltioksi, että heimokansojemme oikeuksia suojellaan ja että Suomelle luodaan riittävän vahva maanpuolustus. On sitten kysymys mistä edellä mainitusta vaatimuksesta tahansa, aina on sosiaalisilla tekijöillä tärkeä osansa niiden toteuttamisessa. Niinpä kansallisvaltio merkitsee jo sinänsä mahdollisimman täydellistä yhteiskunnallista tasapainoa ja oikeudenmukaisuutta. Tämä on luonnollisesti hyvin suhteellinen kysymys, sillä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden käsitehän ei ole ehdottomasti määriteltävissä, ja asiaan vaikuttavat tottumus ja monet muut psykologiset seikat. Mutta mitä omaan kansaamme tulee, täytynee vaatia, että kansalaiset saavat tuntea heillä olevan tasapuoliset mahdollisuudet vaikuttaa sosiaaliseen kehitykseen. Samoin jos poikkeukselliset olosuhteet pakottavat tavallista suurempaan säästäväisyyteen, siitä eivät missään tapauksessa saisi joutua kärsimään vain alemmat kansankerrokset, vaan myös muiden täytyisi supistaa kulutustaan ja tehdä reaalisia taloudellisia uhrauksia yhteisen asian hyväksi. Täten kansakunta voi säilyä ehjänä elimellisenä kokonaisuutena ja olla valmis yhtenäisenä kohtaamaan vaikeat tilanteet.

Suomalaisen sivistyksen, varsinkin tieteen kohottaminen korkealle tasolle on luonnollisesti mitä läheisin ajatus kansallismieliselle lukeneistolle. Perustuuhan koko sen käsitys ihmiskunnan kehityksestä siihen, että kansakuntien puitteissa työ edistyksen hyväksi pääasiassa on tehtävä, samoin kuin jokainen kansa on oikeutettu luomaan tehokkaat rauhantakeet itselleen voimistaakseen kulttuuriaan. Sen vuoksi olisi kaikki kulttuurivoimat saatava esiin ja luotava siis nykyisenkin talous-

järjestelmän vallitessa mahdollisuus käyttää hyväksi niitä sivistysreservejä, joita varattomiin, mutta elinvoimaisiin kansankerroksiin kätkeytyy. Tässä suhteessa kansallisen kulttuurin asia on yhdensuuntainen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kanssa. Mutta ratkaisu on tietenkin suhteellinen.

Voimme siis todeta, että koko kansan syvä tietoisuus suomalaisesta olemuksestaan, kansallisen kulttuurin vaatimukset ja valtakunnallisten pääperiaatteiden yksimielinen omaksuminen ovat kaikki läheisessä yhteydessä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ja tasapainon ongelmiin. Yhdessä ne kaikki muodostavat suomalaisen kansallisvaltion perustan.

Paitsi päiväntärkeitä menettelytapasyitä ja kansallisvaltion yleisiä edellytyksiä, on vielä yksi tärkeä seikka, joka vaatii AKS:n kiinnittämään huomiota yhteiskunnalliseen kysymykseen. Kuten edellä oli puhe, kiinnostaa lukeneistoa erikoisesti korkeamman sivistyksen kohtalo. On myös selvää, että kansansivistystä tulisi edelleen kehittää. Maan kulttuuritason mittana ei kuitenkaan ole ainoastaan tieteen, taiteen ja kansansivistyksen korkeus, vaan arvosteluun pitäisi vaikuttaa myöskin väestön *alinten kerrosten elintason.* Voidaan täydellä syyllä kysyä, ansaitseeko maa, jossa vain vähäinenkin osa rehellisiä kansalaisia elää kurjissa oloissa, kulttuurivaltion nimeä. Köyhyys on tosin suhteellinen kysymys, mutta sopii ehdottomasti vaatia, ettei sivistysvaltion kansalaisten tarvitse kärsiä suoranaista taloudellista hätää. Tätä probleemaa voi sanoa *köyhälistökysymykseksi,* ja on se niin sanoaksemme ehdoton luonteeltaan.

Köyhälistön asiaa lukuunottamatta yhteiskunnallinen kysymys on luonteeltaan suhteellinen. Mutta tämä ei luonnollisestikaan estä AKS:ää muodostamasta omaa käsitystään siitä, mihin suuntaan sosiaalisen kehityksen *tulisi* kulkea, millainen *pitäisi* yhteiskunnallisen tasapainon olla kansallisvaltiossa. Yhteiskunnallisen kehityksen sosiologinen tulkinta on tällöin ensiarvoisen tärkeätä. Voipa sanoa, että se on kaiken hedelmällisen kansallisen yhteiskunta-ajattelun välttämätön edellytys. AKS:n tunnetut päämäärät vastaavat kansan kokonaisetua. Ne ovat kyllin arvokkaita tarkoitusperiä sellaisina, ja ne uhraukset ovat suu-

reksi osaksi näennäiset ja koituvat tulevaisuuden hyväksi, jotka kansakunnalta k.o. tavotteiden saavuttamiseksi mahdollisesti vaaditaan. Mutta kansakunta ei ole siinä mielessä elimellinen kokonaisuus, että se ilman muuta olisi kuin yksi henkilö, jonka kärsimykset ovat yhtä ja ilot yhtä. Sitä ei voi myöskään yksistään sellaisena käsitellä. Se käsittää ryhmiä, joiden edut ovat usein vastakkaisia. Muodossa tai toisessa esiintyvä etutaistelu on samoin tosiasia, eikä ole varsinaista syytä ottaa jyrkkää asennetta sitä vastaan, vaan harkittava uomia, joissa se voisi rauhallisesti jatkua. AKS:n kannalta on tärkeätä tehdä nopeita havaintoja yhteiskuntataistelun kulusta ja sosiaalitaloudellisten suhteiden kehityksestä. Vain oikea sosiologinen perusta tekee poliittiselle taistelujärjestölle mahdolliseksi toimia tehokkaasti yhteiskunnassa.

Nopea havainnonteko ja oikeat johtopäätökset yhteiskunnallisten suhteiden kehityksestä vaativat mitä suurinta *ennakkoluulottomuutta.* Olisi väärin kiertää tässä yhteydessä kysymys, *onko AKS:llä ja sen jäsenillä siihen tarvittavia edellytyksiä.* Kukaan ei epäille, etteikö seuran jäsenillä olisi ainakin ulkonaiset mahdollisuudet tarkastella yhteiskunnallisia ilmiöitä varsin objektiivisesti. Useimmat ovat jo kouluaikana olleet eri työmailla. Kaikki ovat saaneet akateemisen sivistyksen ja tottuneet johdonmukaiseen ajatteluun. Maatalousmiehinä, insinööreinä, lääkäreinä, tuomareina, pappeina he joutuvat sittemmin tekemisiin lukuisten eri eturyhmiä edustavien kansalaisten kanssa tai tieteenharjoittajina syventymään ihmiskunnan ongelmiin.

Tämä ei kuitenkaan vielä takaa ennakkoluulotonta asennetta yhteiskunnalliseen kysymykseen. Ihminen ei ole ehdottoman puolueeton edes tieteessä, mutta varsinkin sosiaalisissa tehtävissä häntä sitovat vallitsevat katsomukset, ympäristö ja oma henkilökohtainen asema. On täysi syy kysyä, eikö myös AKS:n jäseniä uhkaa tässä suhteessa vaara joutua puolueettomuudelle vieraiden vaikutteiden ohjaamiksi. Voisi ajatella, että melkoisen varma taloudellinen asema herättäisi tyytyväisyyttä nykyiseen olotilaan, vanhoillisuutta, halua puolustaa olevia yhteiskunnal-

lisia oloja sellaisinaan ja ennakkoluuloa kaikkea sosiaalista radikalismia kohtaan. Voi olla, että tämä käsitys on sovellettavissa joihinkin AKS:nkin jäseniin. Useat ovat olleet oikeistopuolueen vaikutuksen alaisina, ja sen kautta muutamat ovat imeneet itseensä kapitalistisia, patriarkkaalisia ja sosiaalikonservatiivisia oppeja. Jotka eivät ole vaivautuneet miettimään taloudellisia ongelmia, ovat saattaneet omaksua eräänlaisen aristokraattisen asenteen kaikkiin yhteiskuntailmiöihin, asenteen, jota on totuttu näkemään esim. ruotsalaisen yläluokan taholla. Oma taloudellinen asema ja ympäröivä luokka voivat tällöin olla määräävämpiä yhteiskunnallisessa ajattelussa kuin aatteellisen yhteisön mahdollisesti asettamat vaatimukset. Sosiaalisten ongelmien ennakkoluuloton harkinta käy silloin yleensä mahdottomaksi.

Onneksi on todettava, että juuri kuvattu ilmiö on jäänyt verraten vähäiseksi ja johtunut seikoista, joihin vika on ollut osaksi AKS:ssä itsessään. Aikaisemmin ei jäsenkoulutuksessa erikoisemmin teroitettu yhteiskunnallisen ajattelun merkitystä, puhumattakaan siitä, että sosiaalisen kysymyksen käsitteellinen määrittely olisi ollut selvä. Mutta nuoremmat ja samalla suuremmat vuosiluokat ovat kiinteän kasvatuksen kautta tulleet tietoisiksi siitä, mitä yhteiskunnallisen tasapainon saavuttaminen ja köyhälistöprobleeman ratkaiseminen AKS:n kannalta merkitsee kokonaisuudelle. Niinpä jokainen nuorempi AKS-veli tunteekin olevansa *velvoitettu kiinnittämään erikoista huomiota myöskin yhteiskunnallisiin ongelmiin ja harkitsemaan niitä ennakkoluulottomasti.* Siten on luotu ensimmäinen ja ehkä tärkein edellytys AKS:n sisällä tapahtuvan yhteiskunnallisen ajattelun ja päätöksenteon tuloksellisuudelle ja järkiperäisyydelle. Muista tässä suhteessa merkityksellisistä seikoista, kuten yhteiskunnallisen tiedon hankkimisesta ja oman ammattikunnan etuihin perehtymisestä, tulee myöhemmin puhe. Yleensä voi sanoa, että kokemusten teko ja selittäminen sekä ehdotusten ja suunnitelmien laatiminen tapahtuu siten lujalla todellisuuspohjalla.

Olisi väärin väittää AKS:n nykyisen yhteiskunnallisen ennakkoluulottomuuden tai radikalismin, jos niin halutaan sanoa, olevan vain viime vuosien kehityksen tulosta. Sen perinteet juontavat

päin vastoin juurensa jo seuran alkuajoilta. Yhä uudelleen on syytä kunnioituksella muistaa AKS:n nykyisen puheenjohtajan sekä useiden muiden nykyisten ja jo manalle menneiden johtomiesten lausunnot ja toteamukset yhteiskunnallisesta kysymyksestä, lausunnot, joille on ominaista mitä suurin rohkeus, vilpittömyys ja kaukonäköisyys.

AKS:n jäsenten taloudellisesta asemasta ja usein ehkä hyvinkin „porvarillisesta" seurapiiristä ei siis ehdottomasti johdu niin piintynyttä vanhoillista tai talousliberalistista ajattelutapaa, että järjestön vaatimus yhteiskunnallisesta ennakkoluulottomuudesta menettäisi käytännöllisen tehonsa. Tietoisuus yksimielisyyden merkityksestä, velvollisuudentunto, veljien keskeinen suvaitsevaisuus ja luja veljeshenki takaavat toisaalta sen, että AKS:n tahto yhteiskunnallissisäpolitiittisessa kysymyksessä muodostuu kaikkien jäsenten tai heidän valtavan enemmistönsä pontevasti edustamaksi käsitykseksi.

Sikäli kuin AKS:n omat, sisäiset tekijät eliminoivat sen vaikutuksen, joka voisi aiheuttaa jäsenistössä ahdasta yläluokkahenkeä, sikäli on vain hyvä, jos yksityisten jäsenten taloudellinen asema on melkoisen turvallinen. Sillä koska tällöin seuran jäsenet eivät joudu kiihkeästi ajamaan ryhmäetujaan, *estyy heidän taloudellisten etuharrastustensa politisoituminen AKS:ssä.*

Yleensä voimme sanoa edellä olevaan perustuen, että *sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat ovat AKS:lle ennakkoluulottomasti tarkasteltavia ja ratkaistavia kansallisen tarkoituksenmukaisuuden ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden kysymyksiä.* AKS tähtää suuriin valtakunnallisiin päämääriin. Sen vuoksi yhteiskunnallinen kysymys ei ole sille eristetty probleema, vaan sen ratkaisun täytyy elimellisesti liittyä muuhun kehitykseen valtiossa.

Tarkastellessamme kysymystä yhteiskunnallisesta oikeudenmukaisuudesta, on meidän todettava, että yhteiskunnallinen kysymys on samalla psykologinen probleema. Olennaista ei esim. ole, onko koko kansan elintaso „alhainen" vai „korkea", vaan se, onko siinä huimaavan suuria eroja kansanluokkien välillä. Tottumuksen vaikutus on myös aina havaittava. Jos varallisuusero

on huomattavan suuri ja jos ylellisyydessä elävää yläluokkaa vastassa on suuri köyhälistöluokka, silloin on yhteiskunnallinen kysymys selvä oikeudenmukaisuusongelma. Silloin voidaan syystä kysyä, onko oikein, että toiset elävät loistossa, toiset kurjuudessa? Mutta tätä ei saa kuitenkaan käsittää niin, että oikeudenmukaisuusongelma rajoittuisi vain köyhälistö—yläluokka vastakohtaan. Myöskin sellaisessa yhteiskunnassa, jossa upporikkaita on verraten vähän eikä varsinaista kurjalistoa kovinkaan paljon, on selviä oikeudenmukaisuuskysymyksiä. Niillä on samalla vahvasti psykologinen luonne. Varsin tärkeä on kysymys siitä, missä määrin kansalainen saa tuntea yhteiskunnallisen asemansa riippuvan hänen omista lahjoistaan ja kyvyistään? Ja missä määrin hän on ennalta sidottu siihen yhteiskuntaluokkaan, josta hän on syntynyt? Vastauksen sisältää se tosiasia, että vapaa, tasapuolinen kilpailu yhteiskunta-asemista on monella tavoin rajoitettu. Tämän vuoksi jäävät ehkä usein hyvinkin suuret lahjat käyttämättä kulttuurin hyväksi. Mutta sitä paitsi täytyy kysyä, onko tällainen asiantila oikeudenmukainen?

Suureksi osaksi yksilöitten tasapuolisten ulkonaisten kehitysmahdollisuuksien puuttumisesta johtuu, että työväen kollektiiviset etupyrkimykset ovat saaneet nykyisen voimansa ja monipuolisuutensa. Yhteiskunnassa, jossa yksilöillä on suurin piirtein tasavertaiset mahdollisuudet päästä eteenpäin, ei ryhmätaistelulla ole niin lukuisia kohteita eikä todennäköisesti niin suurta kiihkeyttä kuin nyt. Niin kauan kuin yksilö on tuomittu taloudellisesta alkuasemastaan riippuen elämään määrätyssä yhteiskuntakerroksessa, niin kauan kuin hän tietää, että hän voi jälkeläisilleen valmistaa paremman tulevaisuuden vain kouluttamalla heidät äärimmäisillä uhrauksilla, niin kauan kuin hän tuntee olevansa yksityisen, „salaisen" pääomavallan sitoma, niin kauan tuntuu hänen yhteiskunnallinen taistelunsa oikeutetulta ja ymmärrettävältä rajuissakin muodoissaan. Niinhyvin kollektiivinen työtaistelu kuin pyrkimys valtion väliintulon kautta vaikuttamaan sekä konkreettisiin työehtoihin että koulu- ja talousjärjestelmään, ovat näin ollen ymmärrettäviä ilmiöitä yhteiskunnassamme. Tahto päästä ylös- ja eteenpäin hakee aina esiinty-

mismuotonsa kunkin järjestelmän mukaan. Olisi psykologisesti väärin sitoa ryhmävoimat sellaisenaan ja estää etuharrastusten perusteella tapahtuva järjestäytyminen. Kysymys on vain siitä, miten se saataisiin nykyisestä repivästä puoluetaistelumuodosta muutetuksi kokonaisuutta edistäväksi järjestetyksi etujen sovitteluksi. Tuskin luotaisiin otollista maaperää kansallisten aatteiden hyväksi silläkään, että vähävaraisten enempää kuin muidenkaan kansankerrosten ryhmämielipiteille ei annettaisi minkäänlaista sananvaltaa tulon jakaantumista koskevista tulo- ja menoarvion kohdista päätettäessä. Varallisuussuhteiden ylhäältäpäin tapahtuva, diktatoorinen määrääminen voi tulla kysymykseen vain sota- y.m. senlaatuisissa poikkeustilanteissa. Sama koskee yleensä myös talousmuotoprobleemaa. Poliittiselle taistelujärjestölle ovat yhteiskunnassa ilmenevät kehitysvirtaukset, niiden voima, pysyväisyys ja aitous sinänsäkin, erittäin tärkeät havaita. Tämä tapahtuu parhaiten kuulemalla kansan omaa ääntä. Vain siten sekä tuntemalla yhteiskunnan olemus yleensä on mahdollista luoda käsitys siitä menettelytavasta, mikä kussakin tilanteessa on edullisin. Se takaa tilaisuuden pysyä tilanteen tasalla ja tekee kyvykkääksi sopeutumaan ajankohtaan sekä valmistamaan siten edellytykset jatkuvalle aatteelliselle valistustyölle.

Edellä on jo esitetty vaatimus alimman kansankerroksen „tyydyttävästä" taloudellisesta asemasta. Julkisten yhteisöjen on huolehdittava, etteivät niiden jäsenet ilman omaa syytään kärsi suoranaista puutetta nälän ja asuntokurjuuden muodossa. Taloudellisen varmuuden tunteen tulisi myös kuulua jokaiselle kansalaiselle, ja työttömyyskysymys olisi ratkaistava kussakin tilanteessa nopeasti, mutta kansantaloudellisista syistä mikäli mahdollista pitkäaikaisten suunnitelmien pohjalla. Kaikkien kansalaisten tyydyttävä elintaso ja tietoisuus turvatusta taloudellisesta asemasta ovat ehdottomia vaatimuksia, joiden noudattamiseksi on käytettävä kaikkia tehokkaita keinoja.

Yhteiskunnallisen kysymyksen tärkein osa koskee sitä suhdetta, mikä eri kansanluokkien taloudellisen aseman välillä on. Täytyy luonnollisesti lähteä suoritus- ja pätevyysperiaatteesta ja katsoa, että tulon jakaantumisen tulisi tapahtua kansantaloudel-

lista ja sosiaalista työnjakoa vastaavasti, ei „tasaisesti", vaan „oikeassa suhteessa". Kaikki tämä on käsitteellisesti jonkin verran epämääräistä. Mutta kansantaloudellisen jakaantumistapahtuman merkityksen asettaminen varallisuussuhteen (laajimmassa mielessä käsitettynä) ratkaisun taustaksi voi joka tapauksessa johtaa periaatteellisesti oikeudenmukaiseen menettelyyn.

On tosin aina muistettava, että *yhteiskunnallinen kysymys rajoittuu AKS:llä suureksi osaksi työväenkysymykseksi.* Siihen on monta syytä, joista seuraavassa muutama.

Ankaraa puutetta kärsivät kansalaiset kuuluvat tavallisesti ruumiillista työtä tekeviin. Sen vuoksi *puhuttaessa taloudellisen hädän alaisista, tarkoitetaan usein työväkeä kokonaisuuskäsitteenä.* Tämähän on jossain määrin harhaanjohtava ajatus. Työväenluokka ei itse asiassa ole sosiaalisesti ja taloudellisesti homogeeninen massa; sitä se on ainoastaan keinotekoisesti, poliittisesti ja tavanomaisesti. Työläisten kesken on huomattaviakin „aste-eroja". Niin esim. teollisuus- ja maataloustyöntekijäin välillä, mutta varsinkin ammattitaitoisten ja sekatyöläisten välillä. Olisi myös väärin luulla, ettei työläinen ole tietoinen arvostaan toisiin nähden, jos hän on jossain erikoisasemassa. Yhteiskunta ei siis oikeastaan ole jakaantunut yläluokkaan, keskiluokkaan ja alaluokkaan, vaan lukuisiin kerroksiin ja ryhmiin, ja etutaistelu koskee niitä kaikkia erikseenkin. Ruumiillista työtä tekevien suuresta joukosta vain verraten pieni osa „kärsii köyhyyttä". Sen vuoksi on harhaanjohtavaa samastaa köyhyyskäsitteen pohjalle yhteiskunnallinen ja työväenkysymys. Niin voitaisiin tehdä siinä tapauksessa, että koko työväenluokka kärsisi kurjuutta siinä muodossa kuin esim. syrjäseutujen metsätyöläiset ja työttömyyden uhrit riittävän avustuksen puutteessa. Tällöin on siis oikeastaan puhuttava köyhälistökysymyksestä. — Mutta AKS:n kannalta nousee asian poliittinen puoli etualalle. Kun poliittisessa mielessä tarkkaillaan yhteiskuntaa kansallisen taistelujärjestön taholta, on luonnollisesti tärkeää havaita, minkälaiset edellytykset eri piireissä on aatteelliselle valistustyölle. AKS:lle tilanne ei ole hyvä varsinkaan juuri työväkeen nähden. *Poliittisesti työväestö* on suureksi osaksi yhtenäistä ja *enemmän*,

kuin mikään muu osa suomalaista kansaa vieras AKS:n kansankokonaisedun mukaisille *aatteille*. Seuran ajatukset kohtaavat sillä taholla ennakkoluuloisuuden seinän, johon on syynä kansamme „perinteellinen" jakaantuminen punaisiin ja valkoisiin, työväenpuolueen omat valtiolliset opit ja niiden tehokas juurruttaminen. Sen vuoksi käsittää hyvin, jos yhteiskunnallinen kysymys AKS:lle on usein sama kuin työväenkysymys. Taistelu ruumiillisen työn tekijän „poliittisesta" sielusta käydään sekin yhteiskunnallisella pohjalla. — Kolmas syy, miksi AKS:n taholla yhteiskunnallinen ja työväenkysymys usein samastetaan, on sen *jäsenten yleinen myötätunto työntekijää kohtaan*. Tämä vaistomainen kiintymys ei johdu tarkoituksenmukaisuussyistä, vaan on täysin vilpitöntä. Se ei ole myöskään jotain ompeluseura-altruismia, vaan oikeammin määriteltynä kansallista kohtalonyhteyden tunnetta. Samalla siihen kuitenkin sisältyy tietoisuus siitä, että ruumiillinen työ toisen palveluksessa on vain vähäisessä määrin omansa antamaan sisäistä tyydytystä, minkä vuoksi sen tekijän uhri kansallisen työn alttarille on tunnustettava suureksi. Sitä paitsi on todettava: Kun muu kansa kokee kovia vain sotien ja ankarien talouspulien aikana, niin osa työväkeä kärsii kurjuutta säännöllisissäkin oloissa. On merkityksellistä, että melkein jokainen AKS:n jäsen on joutunut olemaan mukana ruumiillisessa työssä pellolla tai tehtaassa. Siten on päästy tuntemaan työläisiä ja saatu käsitys heidän työstään, asemastaan ja ajattelutavastaan. Kaikki tämä tekee kiintymyksen asialliseksi, vakavaksi ja pysyväksi arvonannoksi. Toisaalta taas työväestö kokonaisuutena vaikuttaa mahtavalta kollektiiviselta voimalta ja herättää kansallismielisessä lukeneistossa halun yhteistyöhön sen kanssa. Luottamus suomalaisen työväestön tehtävään tyhjentymättömänä kulttuurireservinä on kansallisen tulevaisuudenuskon kohottavimpia voimia. Sellainen työväen mystillinen jumalointi, jota marxilaisilla kaulusproletääreillä usein tapaa, on kansallismieliselle lukeneistolle vieraampaa. Ruumiillisen työn tekijäkin on tietysti vain arkipäiväinen ihminen ja usein tyypillinen pikkuporvari. Työväestö ei myöskään ole mikään „pyhäin yhteisö" eikä vedä huomiota sellaisena puoleensa, vaan koska se muodostaa harmaan

massan ja valtavan ryhmävoiman kuten jokin armeija. Kuten saven ja veren tahraamat sotilaat kaikkine kärsimyksineen herättävät siviiliväestössä jonkinlaista epämääräistä kunnioitusta, samoin rasvan ja mullan likaamat työmiehet pitkine työpäivineen, raskaine töineen ja alhaisine palkkoineen saattavat henkisen työn tekijän antamaan heille arvoa.

On luonnollista, että kansallisen katsomuksen mukaan *kaikelle rehelliselle työlle on myönnettävä arvonsa.* Työ ei ole ainoastaan välikappale, vaan samalla itsetarkoitus. Eikö aineellisia tai henkisiä arvoja luovaa toimintaa voi sanoa olemassaolon tarkoitukseksi! Kunnollista työtä, oli se mitä tahansa, ei ole halveksittava enempää kuin on syytä siihenkään, että levitetään tyytymättömyyttä työntekijäin mieleen tointansa kohtaan. Jokaisessa yhteiskunnassa ja minkä hyvänsä järjestelmän vallitessa on työn kunnia erittäin tärkeä sosiaalinen tekijä. Yhteiskuntarauhan turvaamisen ja kansallisen työn kannalta sen julistaminen voi olla hyvinkin merkityksellistä. Tällöin saattaa kuitenkin helposti unohtaa, ettei sen avulla sinänsä suinkaan ratkaista yhteiskunnallista kysymystä. Nykyisen järjestelmän vallitessa ei suoriteta oikeudenmukaista eikä oikeaan osuvaa työn- ja ammattien jakoa lahjojen, kykyjen ja taipumusten perusteella. Sen vuoksi työn kunnian alituinen saarnaaminen voisi vaikuttaa ontolta propagandakeinolta. Mutta periaatteessa työn kunnia ja siihen liittyvät eetilliset arvot on ehdottomasti hyväksyttävä. Olisi edesvastuutonta työelämän kehityksen kannalta levittää päinvastaisia käsityksiä.

Siitä, mitä edellä on esitetty, lienee käynyt selville yhteiskunnallisen kysymyksen yleinen luonne AKS-läiseltä taholta katsottuna. On todettu, että sosiaalinen probleema on osaksi köyhälistökysymys ehdottomine ratkaisuvaatimuksineen. Toisaalta se on luonteeltaan suhteellinen ja psykologinen ja edellyttää sellaisena kehitysilmiöiden tarkkaa havaitsemista ja kansantaloudellisen jakaantumistapahtuman tunnollista huomioonottamista. Valtakunnallisia etuja ajavalle taistelujärjestölle yhteiskunnallisen kysymyksen tarkastelu valaisee luonnollisesti myös sisäpoliittisia menettelytapoja. Kaiken tämän ohella edellä on lausuttu

ajatuksia muutamista tärkeistä sosiaalisen probleeman ratkaisuun kuuluvista seikoista.

Toiselta puolen on AKS:n näkökulmasta katsottuna *tuotannon vaatimukset ja ehdot yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisuissa aina muistettava.* On olemassa tiettyjä kansantaloudellisia syitä, jotka estävät ehkä usein sosiaalisen oikeudenmukaisuudenkin toteuttamisen. „Yhteiskunnalliseen tasapainoonkaan" ei ole pyrittävä hinnalla millä hyvänsä, vaan kansakunnan voimaa lisäävät tuotannolliset tekijät on tunnustettava ensiarvoisiksi. Ottakaamme pari esimerkkiä. Jokainen tietää, kuinka tehokkaasti veropolitiikalla voidaan vaikuttaa tulon tasaisempaan jakaantumiseen. Mutta tuotantojärjestelmämme perustuu suurimmaksi osaksi yksityiseen pääomaan ja pääomanmuodostukseen. Sen vuoksi julkinen yhteisö ei pääomien verotuksessa voi mennä rajattomiin samalla vaarantamatta tuotantoa. Lisäksi tulevat psykologiset syyt, jotka veropolitiikassa täytyy ottaa huomioon. — Hyvin järjestetyillä lakoilla, joiden puolella mahdollisesti olisi myös lukeneiston myötätunto, voisivat monet työväen oikeutetut vaatimukset tulla toteutetuiksi. Mutta tuotannolliset syyt puhuvat suuria ja pitkäaikaisia työnseisauksia vastaan. Samanlaisia esimerkkejä voisi luetella useita. — Mitä taas talousjärjestelmän osittaisiin muutoksiin tulee, on olemassa sellaisia seikkoja kuin yksityinen yritteliäisyys, yksityisen liikelaitoksen etevämmyys taloudellisuudessa j.n.e., jotka näyttävät kallistavan vaa'an nykyisen tuotantojärjestelmän puolelle ja joiden aiheettomuus tai korvaamismahdollisuus on sitä mukaa osoitettava, kuin talousmuodon muutosprosessia edistetään. Ellei niin tehdä, koituu suuria kansantaloudellisia vaurioita, jotka heikentävät kansakunnan taloudellista hyvinvointia ja voimaa sekä estävät sen puolustamasta etujaan todellista kykyään vastaavasti.

Veisi liian pitkälle aiheestamme syventyä niihin moniin kansantaloudellisiin probleemeihin, jotka ovat AKS:n mielenkiinnon ja sen jäsenten harrastuksen kohteina. Ei tarvinne korostaa, että pyrkimystä taloudelliseen omavaraisuuteen sekä maanpuolustusnäkökohtien vaatimaan muuhun tarkoituksenmukaisuuteen tuotannon laadun ja laajuuden suhteen tervehdittäisiin mitä suurim-

malla ilolla AKS:n keskuudessa. Tämä kaikki edellyttäisi tietysti yhä suurempaa taloudellista aktiivisuutta valtion taholta sekä ohjauksen ja säännöstelyn että suoranaisen tuotantotoiminnan muodossa. Sama koskee julkisen yhteisön liiketoiminnan lisääntymistä epäkansallisen pääomavallan kustannuksella.

Näihin mielenkiintoisiin kysymyksiin esityksemme aihe ei salli tarkemmin puuttua. Sitä vastoin on tarkasteltava, mikä yhteys eräillä taloudellisilla ajatussuunnilla ja talousmuotokäsityksillä sinänsä on AKS:n näkökulmasta katsotun yhteiskunnallisen ongelman ratkaisuun. Jos ulkolaisissa tai muuten epäkansallisissa käsissä oleva liikelaitos valtiollistetaan, ei se ensi sijassa merkitse eri tavoin psykologisesti vaikuttavaa tuotantojärjestelmän osittaista muutosta, vaan kansallispoliittista tai puhtaasti kansantaloudellista uudistusta. Vain yhteiskunnallistamisesta erikoisesti kiinnostuneet piirit samoin kuin kapitalistista tuotantojärjestelmää kiihkeästi kannattavat kansalaiset kiinnittävät tällöinkin päähuomion itse valtiollistamisperiaatteeseen. Siis tuotantojärjestelmän osittaisiin muutoksiin voi olla eri vaikuttimia. Mutta tarkastellessamme tässä yhteydessä taloudellisia oppisuuntia, jätämme syrjään kaikki muut paitsi suoranaisesti sosiaaliset ja sosiaalipsykologiset vaikuttimet, siis kaikki maanpuolustus-, kieli- ja kansallisuuspoliittiset sekä kansantaloudelliset näkökohdat. Huomiomme kiintyy tällöin varsinkin niihin tekijöihin, jotka kansan syvien rivien keskuudessa näyttävät puhuvan sosiaalipsykologisesti määrätynlaisen kehityssuunnan puolesta taloudellisessa ajattelutavassa.

Taloudellinen liberalismi ei pystynyt ratkaisemaan 1800-luvun vaikeata yhteiskunnallista ongelmaa, työväenkysymystä. Siitä on loitottu hyvin kauas, ja usko siihen näyttää melkein kokonaan kuolleen. Sen sijaan ovat erilaiset vapaamieliset ja vanhoilliset porvarilliset samoin kuin usein käytännössä sosialidemokraattisetkin ainekset keräääntyneet *uusliberalismin* lippujen alle. Edustavat ne sitten sosiaaliradikaalisia, — reformatoorisia—, konservatiivisia tai patriarkkaalisia käsityksiä, kaikille niille on ominaista halu valtion toiminnan supistamiseen taloudellisella alalla mahdollisimman vähäiseksi tai kiinnostuksen puute valtion tuotanto-

ja suunnitelmallisen toiminnan laajentamista kohtaan. Valtio ei saisi harjoittaa tuotantoa, mutta sen ei tulisi myöskään suunnittelevasti, ohjaavasti ja säännöstelevästi puuttua talouselämän kulkuun. Uusliberalismin kannattajat eivät kuitenkaan voi noudattaa vaatimuksissaan johdonmukaisuutta. Paitsi sitä, että he tunnustavat valtion sekaantumisen sosiaalipoliittisin keinoin yksityistalouksien välisiin suhteisiin, heidän on täytynyt myöntää valtion ohjaavan ja suoranaisen tuotantotoiminnan olevan monessa kohdin täysin paikallaan. Jos valtion toiminnan laajentaminen määrätyllä taloudellisella alalla on syystä tai toisesta aivan välttämätöntä, silloin uusliberalistit myöntyvät siihen. Mutta heti, jos julkisen yhteisön taloudellinen toiminta joutuu rajoittamaan yksityistalouksien valtaa sosiaalisen ja kansallisen yhteishyvän eduksi, silloin uusliberalistiset periaatteet eivät anna poiketa vapaan markkinatalouden tai kapitalistisen tuotantojärjestelmän tieltä, vaikka kansantaloudelliset syyt sen sallisivatkin. Ei voi olla saamatta sitä käsitystä, että uusliberalismissa heijastuvat tietyt taloudelliset erikoisintressit. Uusliberalistisella ajattelulla kansassa on tuskin niin laajaa psykologista pohjaa, kuin mainitun suunnan voima yhteiskuntaelämässä antaisi luulla. Jos asiaa katsoo yhteiskunnallisen kysymyksen sosialipsykologisen ratkaisun kannalta, ei AKS:lläkään ole mitään syytä omaksua ehdottoman myönteistä asennetta k.o. taloudelliseen ajattelusuuntaan, jonka sekavuus ja epäjohdonmukaisuus toisaalta, pienehkön luokan etujen mukaisuus toisaalta, johtaisivat seuran mahdollisissa kannanotoissaan alituiseen soutamiseen ja huopaamiseen.

Samalla kun monet sosiaalipoliittiset ja taloudelliset toimenpiteet ovat totuttaneet luottamaan valtioon, on yksityisen pääomavallan vastainen mieliala yhä elänyt ja kehittynyt. Se on tosin julkisuudessa ilmennyt sillä taholla, missä sitä on varsinaisesti julistettu, usein epäasiallisena ja sekoitettuna yleispoliittisiin kysymyksiin. Myöskin suomalaisen lukeneiston keskuudessa on esitetty jyrkkiä mielipiteitä rahavaltaa vastaan, mutta ne ovat enimmäkseen kohdistuneet ruotsalaiseen pääomaan. On kuitenkin todettava, että ainakin nuoremmassa kansallismielisessä luke-

neistossa vallitsee eräänlainen vaistomainen kapitalismille vihamielinen ajattelutapa. Se on luonnollisesti saanut lisää ravintoa pääoman kansainvälisen ja „liikkuvan" sekä kylmän luonteen tultua monien esimerkkien avulla yhä kouriintuntuvammin selville.

On helppo ymmärtää, jos varsinkin vähävaraisissa kansankerroksissa yksityinen, „salainen" pääoma herättää tiettyä epäluuloa. Taloudelliset pulat ovat kohdanneet ankarina työväkeä ja antaneet hyviä aseita kapitalismia sinänsä vastustaville henkilöille. Koska raha on kaikkivoipaa, niin ajatellaan sekä oman elämän että koko yhteiskunnan kohtalon olevan suuressa määrin riippuvaisen harvojen rahamiesten itsevaltaisista päätöksistä. Varaton on luonnollisesti aina taipuvainen kadehtimaan rikkaampaa, mutta tietoinen, kollektiivinen liike omistavaa luokkaa vastaan saa varsinaisen ravintonsa, paitsi huutavista epäkohdista, siitä, että taloudellisen varan symbooliksi tulee „salaperäinen", suunnaton, yhteiskunnallista vaikutusvaltaa omaava pääoma. Ei ole kysymys siitä, että osa kansalaisista nauttii huomattavasti suurempia taloudellisia etuja kuin toiset, vaan siitä, että nämä edut näyttävät määräämättömiltä, että omat edut tuntuvat olevan jyrkässä ristiriidassa pääoman etujen kanssa, että pääoma vaikuttaa itsevaltaisesti yhteiskuntaan ja ettei vallitse kykyjen vapaa kilpailu talouselämän huippuasemista.

Kapitalismin vastainen mieliala perustuu siis sarjaan sosiaalipsykologisesti vaikuttavia tekijöitä. Samalla se merkitsee tietoista päämäärän asettelua sekä niin vakavaa ja pysyvää pyrkimystä taloudellisen järjestelmän muutoksiin, että poliittinen, yhteiskunnallisella pohjalla toimiva taistelujärjestö tekisi tuskin viisaasti, jos sivuuttaisi sen pelkkänä teoreetikkojen haaveiden onttona kaikuna. Sen vuoksi se on otettava huomioon yhteiskunnallisenkin kysymyksen puitteissa. Onhan selvää, ettei sosiaalista probleemaa ratkaista vain yhteiskuntapoliittisilla reformeilla, koska talousjärjestelmän kiinteä suhde siihen on kiistaton tosiasia ja koska monet tunne-, muoto- ja psykologiset seikat tulevat aina vaikuttamaan mukana.

Vaikka AKS:lle yhteiskunnallinen kysymys on suureksi osaksi työväenkysymys, ja vaikka se tahtoo valloittaa suomalaisen työmiehen aatteittensa puolelle, ei tämä silti ehdottomasti edellytä, että *AKS sellaisenaan* omaksuisi johdonmukaisesti kärjistetyn yhteiskunnallisen ohjelman tai ryhtyisi julistamaan oppia jostain sosiaalisesta ihannetilasta. Yleensäkään ei ole tarpeellista kaavailla teoreettisesti jokin abstraktinen päämäärä. Vain fanaattisten tai edesvastuuttomien kiihoittajien johtama nuori teollisuusproletariaatti saattaa pitää tärkeämpänä vallankumousta ja „koko programmin" toimeenpanemista kuin omaa leipäänsä ja rauhallista yhteiskunnallista edistystä. Mutta selvyyttä, horjumattomuutta ja rehellisyyttä täytyy luonnollisesti sillä olla, joka yhteiskunnallisella pohjalla tahtoo lähestyä työväkeä. Näillä ehdoilla on aina toivoa menestyksestä. Niinpä jos AKS tai sen huomattava osa vilpittömästi omaksumalla todella radikaalisen yhteiskunnallisen asenteen ryhtyisi voimakkaaseen toimintaan työläisjoukkojen voittamiseksi kansallisten aatteiden puolelle tai pääsisi suomalaiskansallisine ehtoineen muuten yhteisymmärrykseen työväenpiirien kanssa, niin olisi odotettavissa AKS:n asian tuntuva edistyminen taholla, jossa kansakunnan kokonaisedun mukaiset vaatimukset AKS:läisesti tulkittuina ovat jääneet eniten vieraiksi. Tämä vastaisi myös erinomaisesti AKS:n jäsenten yleistä työläisystävällistä mielialaa sekä johtaisi lukeneiston ja suuren kansanosan väliseen ymmärtämykseen ja yhteistyöhön.

Yhteiskunnallisen kysymyksen läheinen yhteys sisäpolitiikkaan tekee sen arkaluontoiseksi ja tarkoin harkittavaksi probleemaksi. Eri kansalaisryhmien edut sotivat tai tuntuvat sotivan voimakkaasti toisiaan vastaan. Taloudelliset ja sosiaaliset ongelmat kiinnostavat kutakin eturyhmää tämän omalta kannalta. Kukin näkee ratkaisut omien intressiensa valossa. Siinä suhteessa yhteiskunnallinen kysymys on luonteeltaan subjektiivinen. Kansa hajoaa useaan etuharrastuspiiriin, eikä kokoovilla ohjelmilla varustettujen valtiollisten puolueiden toiminta ole erikoisemmin menestyksellistä. Sen vuoksi täytyy vapaan taistelujärjestön toiminta- ja asennoitumissuunnitelmien perustua mitä tarkimpaan harkintaan.

Tässä tilanteessa ja silmälläpitäen seuran toiminnan kehitystä on *yhteiskunnallinen, valtiollinen ja taloudellinen tieto suorastaan välttämätöntä AKS:n jäsenille.* Akateemisen kansalaisen yleensäkin tulisi omata enemmän kuin tähän asti tietoa näillä tärkeillä aloilla. Mutta AKS:läiselle on ehdoton velvollisuus sitä hankkia, sillä suomalaista kansallisvaltiota, johon AKS pyrkii, ei rakenneta yksin kansallispoliittisten ja valtakunnallisten periaatteiden ympärille, vaan myös mahdollisimman täydellisen yhteiskunnallisen tasapainon varaan. Paitsi sitä, että pienempi osa tutkii järjestelmällisesti sosiaalisia kysymyksiä, kuten jo monet ovat tehneet, olisi entisestään tehostettava kaikkien jäsenten harrastusta sosiaalisia ongelmia kohtaan.

Esityksemme alkupuolella totesimme ne edellytykset, jotka AKS:n jäsenillä on ajatella ennakkoluulottomasti yhteiskunnallisia kysymyksiä. Tämä ennakkoluulottomuus ei tietenkään estä erikoisesti syventymästä oman työalan ja ammatin sosiaaliseen probleemaan, vieläpä tuntemasta tiettyä myötätuntoa sen intressejä kohtaan. On luonnollista, että agronoomeilla on agraarietuharrastuksensa ja että insinöörit ovat erikoisesti kiinnostuneita teollisuuden tukemisesta j.n.e. AKS:n taistelun kannalta on vain hyvä, että ammatillinen jako on toteutunut sen omassa keskuudessa. Mutta toisaalta täytyisi AKS:läisen pystyä käsittämään yhteiskunnallinen kysymys koko laajuudessaan. Jokaisen tulisi pyrkiä omassa mielessään teoreettisesti luomaan yhteiskunnasta ja sen sisällä vallitsevista taloudellisista suhteista kokonaiskuva, jossa näkyisi eri intressien elimellinen toisiinsa liittyminen. AKS:n yhteiskunnallinen ja taloudellinen ajattelu rikastuu kaiken tämän kautta. Ja yhdessä ennakkoluulottomuusperiaatteen ja yksimielisyyden kanssa luodaan siten edellytykset mahdollisimman pätevän yhteiskunnallisen taisteluohjelman kehittämiselle sekä sen toteuttamiselle.

Taistelussaan kansallisvaltioaatteittensa puolesta AKS on monessa suhteessa epäkiitollisessa asemassa. Puolella ja toisella suhtaudutaan siihen epäluuloisesti. Mutta AKS:n nykyisessä eristäytyneisyydessä on samalla suuria valopuolia. Se saattaa AKS-veljet liittymään yhä lujemmaksi taistelujärjestöksi ja yhä enem-

män luottamaan itseensä. Mutta tärkeintä on todeta: kun läheiset suhteet valtiollisiin puolueihin voisivat monella tavalla sitoa AKS:ää, jopa mahdollisesti pakottaa sen tinkimään olennaisista vaatimuksistaan, voi se nyt vapaasti harkita parhaat tiet tavotteisiinsa päästäkseen. Tässä vaiheessa riippumattomuus on sitä tärkeämpää, koska kylmät tosiasiat pakottavat AKS:n taistelemaan yhteiskunnallisella pohjalla.

SISÄLLYSLUETTELO.

AKS:n maanpuolustus-propaganda v. 1938.

I. Propagandan tarkoitus.

AKS:n harjoittaman maanpuolustuspropagandan tarkoituksena on osoittaa jokaiselle Suomen kansalaiselle, että tärkein kansallinen tehtävämme tällä hetkellä on maanpuolustusasiamme hoitaminen.

Nyt päättyneessä propagandatyön ensi vaiheessa on pyritty *koko maassa ja kaikissa piireissä luomaan yhtenäinen, asiallinen ja oikea kokonaiskäsitys maanpuolustuskysymyksestämme.* Tässä tarkoituksessa on koetettu suurille joukoille selvittää: 1) maanpuolustuksemme peruskysymykset sekä 2) sen nykyhetkellä tärkeimmät erikoiskohdat.

Toisessa, lähitulevien vuosien aikana suoritettavassa vaiheessa pyrkii AKS:n maanpuolustuspropaganda yhteistoiminnassa muiden maanpuolustusjärjestöjen ja elinten kanssa: 1) laajentamaan propagandan alaa siten, että sen piiriin saadaan todella koko maa, 2) syventämään edellämainittujen perusasiain tuntemusta sekä 3) huomioimalla tapahtuneen kehityksen selvittelemään maanpuolustusasiaan liittyviä ajankohtaisia erikoiskysymyksiä ja yksityisseikkoja.

II. Toimintamuotojen kokeilu.

Ensimmäinen perusteellinen suunnitelma propagandatyötä varten laadittiin jo syksyllä 1936. Kerätäkseen kuitenkin käytännöllisiä kokemuksia sopivimmista ja tarkoituksenmukaisista propagandatyömuodoista AKS järjesti kesällä 1937 kokeiluluontoista maanpuolustuspropagandatyötä. Tätä suoritettiin maan eri osissa, jotta saataisiin kokemuksia myös niistä vaatimuksista, joita paikalliset erikoisolot asettavat tämänluontoiselle propagandalle.

Jatk. siv. IV

1. Kymenlaakso.

Kymenlaakson piirissä järjestettiin erikoinen AKS:n *maanpuolustusleiri* Iittiin 13.—28. 6. Leirin pääasiallisimman toiminnan muodosti maanpuolustusjuhlien toimeenpano. Keskuksesta käsin liikkuivat AKS:läiset ylioppilaat polkupyörillä lähiseuduilla maanpuolustusjuhlia pitämässä. Näin järjestettyjen maanpuolustustilaisuuksien luku nousi 20:een ja pidettiin ne Iitin, Jaalan ja Valkealan pitäjien alueella. Useimmiten ulkoilmassa järjestetyt propagandatilaisuudet väestönsuojeluesityksineen saivat yleisön taholta suurta mielenkiintoa ja myötätuntoa osakseen, niinpä kuulijamäärä nousi joissakin tapauksissa yli 500:n.

2. Varsinais-Suomi.

Toiseksi kokeilualueeksi oli valittu Varsinais-Suomi, jossa AKS:n Turun Osasto järjesti kesän 1937 aikana 21 erillistä maanpuolustustilaisuutta. Näitä pidettiin Nou-

Jatk. siv. VI

siaisten, Kuusiston, Loimaan, Metsämaan, Yläneen, Auran, Mynämäen, Vehmaan, Kustavin ja Halikon pitäjissä sekä Turussa. Tällöin kokeiltiin osaksi kiertuejärjestelyä, osaksi järjestettiin tilaisuudet Turusta käsin tehdyillä joukkomatkoilla. Ohjelmaan sisältyi paitsi maanpuolustuksemme peruskysymyksiä selvittäviä puheita myös väestönsuojeluesitys sekä Suomen Kaasusuojelujärjestön väestönsuojelunäyttelyn esittely. Yleisön taholta saivat nämä tilaisuudet osakseen erittäin myötämielisen vastaanoton.

3. Pohjois-Karjala.

AKS:n Pohjois-Karjalan piirin aloitteesta ja suunnittelemana järjestettiin Joensuussa lokakuussa 1937 yhteistoiminnassa muiden maanpuolustusjärjestöjen kanssa erikoinen maanpuolustus- ja väestönsuojeluviikko. Viikkoa varten julkaistiin mm. lentokirjanen „Maanpuolustuskysymyksiä pohjoiskarjalaisesta näkökulmasta tarkasteltuna", jota 10.000 kappaleen painoksena levitettiin useis-

Jatk. siv. VIII

sa eri tilaisuuksissa. Tämä viikko muodostui suureksi maanpuolustusherätykseksi koko Pohjois-Karjalassa.

4. Muu toiminta.

Samoin kuin Pohjois-Karjalassa ovat AKS:n piirit muuallakin olleet läheisessä yhteistoiminnassa maanpuolustusjärjestöjen kanssa ja erikoisesti pyrkineet tukemaan suojeluskuntien työtä. Niinpä AKS:n Mikkelin piiri osallistui tehokkaasti sk-piirin järjestämään maanpuolustuspropagandatoimintaan syksyllä 1937. AKS:n piirin jäsenet pitivät kymmeniä puheita erikoisesti sellaisissa pitäjissä, joissa sk-työ oli heikkoa.

AKS:n Pohjois-Savon piirin jäsenet taas osallistuivat tehokkaasti Pohjois-Savossa järjestetyn väestönsuojeluviikon tehtäviin keväällä 1938.

*

Vuoden 1937 propagandakokeilut osoittivat, että mielenkiinto maanpuolustusasiaa kohtaan on hereillä kansassamme, joskin varsin laajat piirit jatkuvasti suhtautuvat

Jatk. siv. X

joko välinpitämättömästi tai suorastaan vihamielisesti näihin asioihin. Tulevaa toimintaa silmälläpitäen vedettiin vuoden 1937 kokemuksista se johtopäätös, että propagandatyö on enemmän kuin tähän saakka kohdistettava syrjäseutuihin, joissa aktiivinen maanpuolustushenki on heikkoa ja joissa siten tarvitaan asiallista selvitystä näiden kysymysten suhteen.

Samoin voitiin todeta, että maanpuolustuspropagandan tehtävänä on selvittää maanpuolustuskysymys 1) omalle joukolle — ja sen toimesta 2) maanpuolustusasian kannattajille sekä edelleen 3) välinpitämättömille ja maanpuolustusasian vastustajille — samalla tavoin koko maassa.

III. Valmistelut kesän 1938 propagandatyötä varten.

1. Propagandan sisältö.

Syksyn 1937 kuluessa ryhtyi AKS:n maanpuolustuspropagandan johto tutkimaan niitä kysymyksiä, jotka maanpuolustuspropagandassa nykyhetkellä olisi selvitettävä. Perus-

Jatk. siv. XII

Pilsneri

jolla on perinteitä

Sinebrychoff

teellisen harkinnan jälkeen päädyttiin siihen, että propagandaohjelma määritellään peruskohdiltaan seuraavaksi:

Maanpuolustuskysymyksemme peruskysymyksiä selvitettäessä on erikoisesti seuraavat kolme tosiasiaa saatava koko kansan tietoisuuteen:

1) *sodan vaara* on nykytilanteessa erittäin suuri, ja on Suomella suuri mahdollisuus joutua hyökkäysten kohteeksi. Näiden hyökkäysten tarkoituksena on joko maan aseellinen valtaus tai tukikohtien hankkiminen sotatoimia varten.

2) *Neuvostoliiton* taholta on olemassa suurin hyökkäysuhka.

3) *ulkopuolisiin tekijöihin,* kuten kansainliittoon, hyökkäämättömyyssopimuksiin, liittolaisiin, kansojen valistuneeseen mielipiteeseen, ei voida enää luottaa. *Suomen on siis turvattava vain itseensä* ja pyrittävä mahdollisimman suureen henkiseen, taloudelliseen ja aseelliseen puolustusvalmiuteen.

Jatk. siv. XIV

Tältä pohjalta lähtien selvitetään maanpuolustuskysymyksemme. Tämän yleisselvittelyn lopputuloksena on:

Suomelle on aina täysin mahdollista turvata itsenäisyytensä kaikkia hyökkäyksiä vastaan, mikäli koko Suomen kansa on yksimielisesti valmis puolustamaan isänmaataan ja valtakunnan puolustusvoimat nopeasti kehitetään niille annetun päämäärän, voitollisen puoulstuksen, saavuttamista vastaaviksi.

Maanpuolustuspropagandan tärkeimmät erikoiskohdat ovat:

— kansan laajojen piirien suhtautuminen armeijaan on saatava läheiseksi ja myötämieliseksi.

— asevelvollisuus ja reserviharjoitukset ovat jokaisen suomalaisen kunniakas velvollisuus, joka on suoritettava hyvin ja tunnollisesti.

— jokainen suomalainen on sotilas, maanpuolustusorganisation osa, jolle kuuluu osallistuminen suojeluskunta-, lotta-,

Jatk. siv. XVI

väestönsuojelu- ym. vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön.

— talouselämän liikekannallepanon ja sota-ajan taloustoiminnan valmistelu on nopeasti suoritettava.

— taloudellisen puolustusvalmiuden pohjaa on jokaisen suomalaisen lujitettava suosimalla kotimaista teollisuutta, vastustamalla tuhlausta ja säästämällä kansallisomaisuutta.

— maanpetoksellista kommunistista toimintaa kaikissa sen eri asteissa on jokaisen suomalaisen vastustettava.

2. Työvoiman koulutus ja ohjekirjat.

Oman propagandatyövoimansa pätevää kouluttamista varten kääntyi AKS korkeimman sotilasjohdon puoleen, joka keväällä 1938 määräsikin muutamia upseereita luennoimaan Seuran jäsenille tärkeimmistä maanpuolustusasian kysymyksistä.

Pätevien asiantuntijoiden avustuksella laadittiin kevään kuluessa myös käsikirja pro-

Jatk. siv. XVIII

pagandatyön suorittajille. „*Maanpuolustuspropagandan ohjekirja*" sisältää 192:ssa kohdassaan keskitetyn, mutta samalla perusteellisen selvityksen maatamme uhkaavista vaaroista, maamme puolustusmahdollisuuksista, maanpuolustuksen mahdollisuuksista rauhanomaisin ja sotilaallisin keinoin sekä selonteon rauhan aikana kotimaassa suoritettavasta maanpuolustuspropagandasta.

Vain propagandatyöhön aktiivisesti osallistuvia varten valmistettiin lisäksi suppea ohjekirja „*Puhujaohjeita kesäksi 1938*", joka sisältää puhejäsentelyt eräistä tärkeimmistä maanpuolustuksemme kysymyksistä.

3. Kesän propagandatilaisuuksien ohjelman kokeileminen.

Turun, Lahden, Viipurin ja Pohjois-Pohjanmaan piireissä järjestettiin vielä tammikuun alussa 1938 muutamia kokeilutilaisuuksia täysin kesäksi suunnitellun ohjelman mukaisesti. Näissä tilaisuuksissa kokeiltiin myös maksutonta kaasunaamariarvontaa, tuloksien ollessa mitä parhaimmat.

Jatk. siv. XX

4. Propagandakoneiston järjestäminen.

Kesän 1938 maanpuolustuspropagandatyötä ryhdyttiin suunnittelemaan siinä mielessä, että AKS:n piirit eri tahoilla maata tulisivat muodostumaan tämän toiminnan keskuksiksi ja että niiden johto huolehtisi propagandatyön lähemmästä järjestelystä alueillaan.

Jo joulun tienoilla 1937 järjestelivät Helsingistä lähetetyt yhdysmiehet propagandatoimintaa eri piireissä yhtenäisen toimintasuunnitelman pohjalla. Pitkin kevättä jatkui kiinteä yhteys Helsingissä sijaitsevan AKS:n maanpuolustuspropagandan johdon ja piirien välillä, jotta toisaalta toiminta saataisiin samansuuntaiseksi koko maassa, toisaalta paikalliset olosuhteet ja propagandatyölle asetettavat vaatimukset maan eri osissa riittävästi huomioiduiksi.

5. Yhteys maanpuolustusjärjestöihin.

Edellä jo mainittiin siitä, että armeijan korkein johto antoi apuaan propagandatyövoiman koulutuksessa.

Jatk. siv. XXII

Myöskin suojeluskuntajärjestön johto on suhtautunut hyvin myötämielisesti AKS:n maanpuolustuspropagandatyöhön. Yliesikunta lähetti asiasta sk-piiripäälliköille kiertokirjeen, jossa heitä kehoitettiin myötämielisesti suhtautumaan tähän toimintaan. Tämä onkin peräti ymmärrettävää, sillä onhan koko AKS:n propagandatyövoima myös aktiivista sk-väkeä, ja toiseksi ei Seuran propagandatyö suinkaan rajoitu sen omissa nimissä järjestettyihin tilaisuuksiin, vaan tärkeän osan muodostaa ns. vapaa puhujatoiminta, ts. puheitten ja esitelmien pitäminen sk-, lotta- ym. juhlissa.

Suomen Kaasusuojelujärjestön kanssa aikaansaatiin myös läheinen yhteistyö. SKJ:ltä sai Seura jäsenistönsä kouluttamisessa suurta apua. Samoin saatiin sieltä lentolehtisiä sekä tilaisuuksissa jaetuista kaasunaamareista suuri joukko ilmaiseksi.

Akateemisen Ilmasuojeluyhdistyksen romunkeräystä pyrittiin tukemaan tekemällä tilaisuuksissa propagandaa sen puolesta. Samaten osallistuivat Seuran jäsenet ro-

Jatk. siv. XXIV

FRAKKIIN

pukeutuneena.

Juhlien kausi alkaa, juhla seuraa toistaan — frakkijuhlat, smokkijuhlat .... kautta koko talven. Voitteko vielä käyttää entistä pukuanne, täyttääkö se kaikki muodin vaatimukset? Jos ei — niin Tailor valmistaa Teille uuden frakin ja smokin, joihin tulette varmasti olemaan tyytyväinen. Ja juhlapukuun pukeutuneena Te tietenkin käytätte Stockmannin miestenpuvusteosaston valiolaatuisia puvusteita.

STOCKMANN

munkeräyksen käytännölliseen järjestelyyn ja kaikin tavoin muutenkin koettivat keräystä avustaa.

IV. Toiminta kesällä 1938.

1. Toimintamuodot ja tilaisuuksien ohjelma.

AKS:n omissa nimissä tapahtuneen maanpuolustuspropagandatyön päämuotona olivat viime kesän aikana kiertueitten järjestämät valistustilaisuudet. Näiden ohjelma oli tavallisesti seuraava:

1. Yhteislaulua, soittoa, torvisoittoa.
2. Alkusanat.
3. Lausuntaa.
4. Väestönsuojeluesitys. Välittömästi sen päätyttyä kaasunaamarin arvonta.
5. Ilmoitus romunkeräyksestä.
6. Yhteislaulua.
7. Puhe.
8. Yhteislaulua, torvisoittoa.

Jatk. siv. XXVI

Samansuuntainen oli ohjelma niissä tilaisuuksissa, jotka järjestettiin keskuksista tehtyjen ns. joukkomatkojen avulla.

Toisen ja tärkeän osan viime kesän propagandatoiminnasta muodosti *vapaa puhujatoiminta,* ts. AKS:läisten esiintyminen puhujina ja esitelmöitsijöinä pääasiassa suojeluskuntien ja lottien juhlissa.

2. Numerotietoja toiminnasta.

a) Kokeilutilaisuudet v. 1937:

	Tilaisuuksia	Kuulijoita
Kymenlaaksossa	20	2.340
Varsinais-Suomessa	21	1.950
Yhteensä	41	4.290

b) Kokeilutilaisuudet tammikuussa 1938:

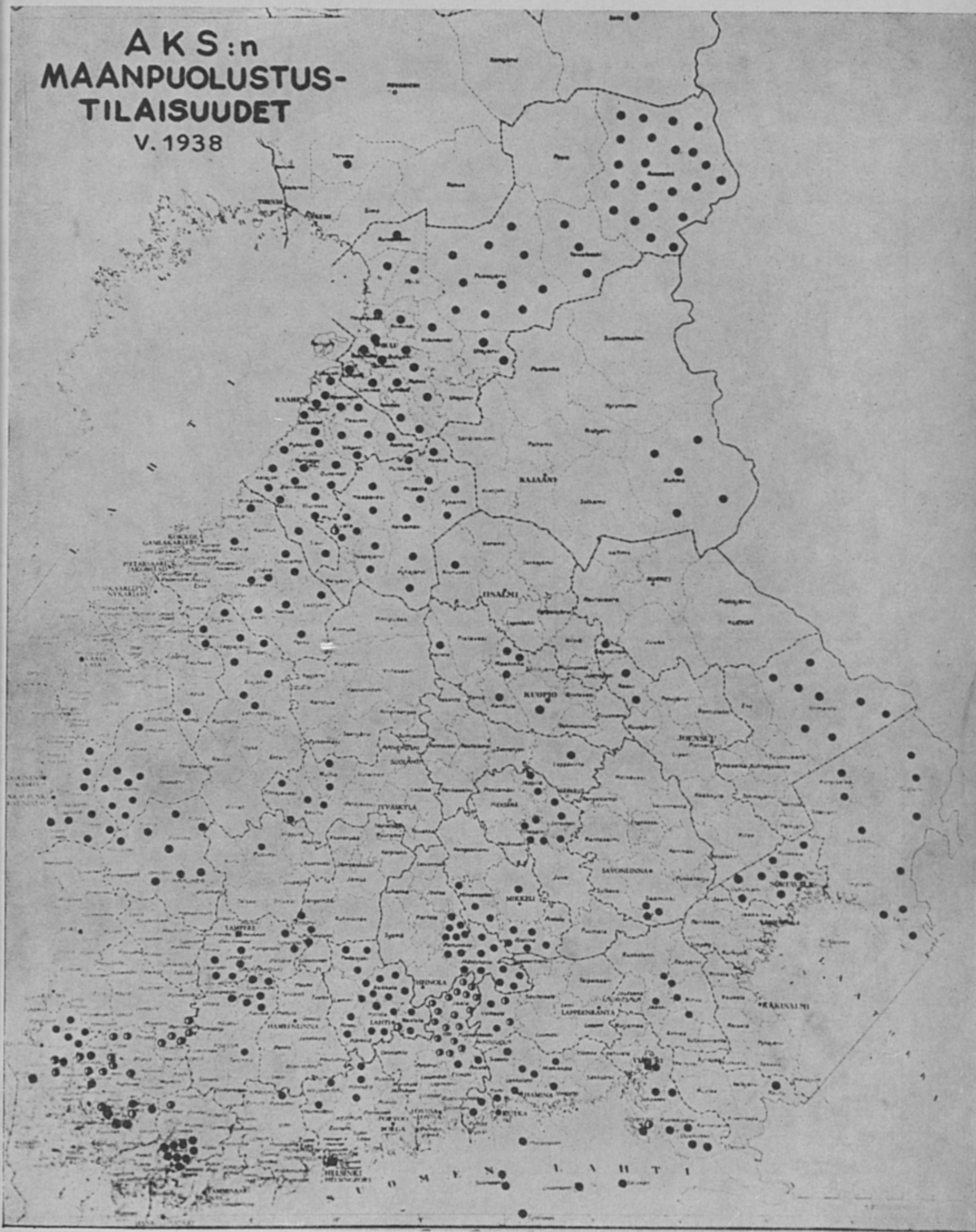
	Tilaisuuksia	Kuulijoita
Hollola, Nivala, Koivisto, Perniö	4	765

Jatk. siv. XXVIII

c) Kesällä 1938 järjestetyt tilaisuudet:

	Tilaisuuksia	Kuulijoita
1) Helsingin piiri	6	510
2) Turun „	19	1.056
3) Hämeenlinnan piiri	6	995
4) Lahden „	17	760
5) Tampereen „	12	905
6) Viipurin „	13	5.445
7) Mikkelin „	38	2.470
8) Pohjois-Savon „	11	1.600
9) Pohjois-Karjalan „	8	372
10) Etelä-Pohjanmaan piiri	35	3.985
11) Keski-Suomen „	6	369
12) Kainuun „	5	95
13) Pohj.-Pohjanmaan „	94	7.626
14) Lapin „	1	115
15) Kymenlaakson „	19	1.380
16) Sortavalan „	18	2.097
17) Satakunnan „	8	365
Koko maa	315	30.145

Jatk. siv. XXX

AKS:n
MAANPUOLUSTUS-
TILAISUUDET
V. 1938
KAJAANI
IISALMI
KUOPIO
JOENSUU
JYVÄSKYLÄ
MIKKELI
SAVONLINNA
TAMPERE
HEINOLA
LAHTI
KÄKISALMI
VIIPURI
KOTKA
HELSINKI
S U O M E N L A H T I

Kun lasketaan yhteen koko propagandakauden tulokset, todetaan, että AKS:n nimissä on pidetty 360 maanpuolustustilaisuutta, joissa on ollut yhteensä 35.200 kuulijaa.

d) *Vapaasta puhujatoiminnasta,*

siis AKS:n jäsenten esiintymisestä puhujina tai esitelmöitsijöinä suojeluskuntien, lottien, nuorisoseurojen ym. tilaisuuksissa, ei vielä ole saatu tarkkoja tietoja. Tähän mennessä palautettujen toimintaselosteiden mukaan ovat Seuran jäsenet pitäneet puheita n. 200 tilaisuudessa, joiden kuulijamäärä nousee n. 55.000 henkeen. Todennäköistä kuitenkin on, että nämä luvut ovat huomattavasti liian pienet, sillä onhan tässä kysymyksessä toimintamuoto, jota Seuran jäsenet jo 16:n vuoden ajan ovat varsinkin kesäisin säännöllisesti suorittaneet. Tilastoon ei kuitenkaan ole haluttu ottaa epävarmoja lukuja.

Jatk. siv. XXXII

VAALEA
LAHDEN
ERIKOIS
Olut
III
On kuulu kaupunki Lahti,
sen otteissa reipas on tahti.
Vie maineeseen sitä monet polut,
vaan radio, hiihto ja Erikois-Olut
— niissä on Lahden mahti.

e) Yhteenveto AKS:n maanpuolustuspropagandasta:

	Tilaisuuksia	Kuulijoita
Kokeilu v. 1937	41	4.290
Kokeilu v. 1938	4	765
AKS:n tilaisuudet kesällä 1938	315	30.145
Puheita muiden tilaisuuksissa 1938 (vähint.)	200	55.000
Yhteensä	560	90.200

f) Kaasunaamarijakelu:

Useimmissa AKS:n maanpuolustustilaisuuksissa arvottiin yleisön kesken kaasunaamari ilmaiseksi. Tämä herätti yleisön keskuudessa poikkeuksetta vilkasta mielenkiintoa. Kaasunaamarit, useinkin ainoat paikkakunnalla, tulevat varmasti jatkamaan ainakin omistajansa lähiympäristössä konkreettisella todistusvoimallaan väestönsuojelupropagandaa eteenpäin. Kaasunaamareita jaettiin n. 250 kappaletta.

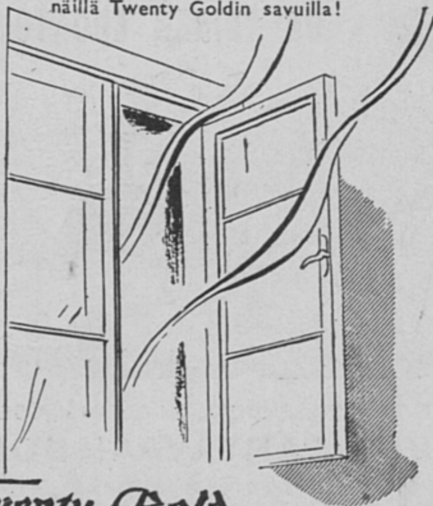
Jatk. siv. XXXIV

g) Lentolehtisjakelu ja muu propaganda:

Päättyneen propagandavaiheen kuluessa jaettiin eri tahoilla maata seuraavia lentolehtisiä:

	kpl.
1) „Kestääkö taloudellinen puolustusvalmiutemme"	150.000
2) „Lentohyökkäysten uhatessa" — SKJ:n lentolehtinen	40.000
3) „Puolustustahto on rauhantahtoa" — AKS:n Turun Osaston lentokirjanen — Jaettu Varsinais-Suomessa	10.000
4) „Lakeus ja maanpuolustus" — AKS:n Etelä-Pohjanmaan piirin lentokirjanen — Jaettu Etelä-Pohjanmaalla	15.000
5) „Maanpuolustuskysymyksiä pohjoiskarjalaisesta näkökulmasta tarkasteltuna" — Jaettu Pohjois-Karjalassa 1937	10.000
6) „Totuus maanpuolustuskysymyksestä" — AKS:n lentokirjanen — Jaettu 1937—38	20.000
Vuosina 1937—38 jaettu lentolehtisiä	245.000

Jatk. siv. XXXVI

— Alas pessimismi! Minusta elämä on ihanaa!
— Mikäs siinä, kun sitä maustaa näillä Twenty Goldin savuilla!
Twenty Gold

Propagandavaikutuksen kannalta ovat lisäksi tärkeitä ne sadat maanpuolustustilaisuuksien ennakkomaininnat ja selostukset sekä muuhun propagandatoimintaan paikallisesti ja ajallisesti liittyneet maanpuolustusaiheiset kirjoitukset, joita sanomalehdistö on ko. propagandavaiheen aikana julkaissut.

V. Propagandan kokemuksia.

Akateemisen Karjala-Seuran suorittaman maanpuolustuspropagandatyön ensimmäinen vaihe on nyt päättynyt.

Propagandatyössä nyt käytetty juhlamuoto osoittautui sangen asialliseksi, etenkin syrjäseuduilla, jossa se kokosi huomattavasti maanpuolustusasian vastustajiakin tilaisuuksiin. Sellaisilla seuduilla taas, joilla yhdistys- ja juhlatoiminta muutenkin on vilkasta, näki tilaisuuksissa vähemmän maanpuolustusasian vastustajia tai siihen välinpitämättömästi suhtautuvia.

Yleiskäsityksenä kuluneen kesän propagandasta voidaan sanoa, ottamalla huo-

Jatk. siv. XXXVIII

mioon rajoitetut taloudelliset mahdollisuudet sekä työvoimain nuoruus ja vähälukuisuus sekä perusteellisesta kokeilusta ja asian tutkimisesta huolimatta suhteellisen pieni kokemus, että ennakkoarvioinnit suuresti ylitettiin ja että propagandaa tuloksiltaankin voitaneen pitää täysin onnistuneena.

Tulevaisuutta silmälläpitäen on päähuomio propagandassa kiinnitettävä maanpuolustusasian vastustajiin tai siihen välinpitämättömästi suhtautuviin sekä kehitettävä toimintamuodot sellaisiksi, että nämä piirit saadaan tehokkaan propagandan kohteiksi. Toisaalta ei kuitenkaan saa propagandaa järjestettäessä unohtaa myöskään maanpuolustusasian kannattajia, sillä pitämällä heidät jatkuvasti maanpuolustuskysymysten kehityksen tasalla, saadaan heistäkin huomattava määrä uusia paikallisia propagandan tekijöitä.

Erikoisen ilahduttavaa on vielä ollut todeta, että kansalaiset kaikkialla maassamme, eri yhteiskuntaluokista ja puoluesuhteista huolimatta, ovat mitä myötämielisimmin asiaamme suhtautuneet, auttaneet sitä käytännöllisesti ja taloudellisesti sekä täten tehneet koko propagandatyön mahdolliseksi. Tämä puolestaan kehoittaa toimintaa maanpuolustuspropagandarintamalla edelleenkin jatkamaan.

Tukekaa lahjoituksillanne AKS:n suorittamaa maanpuolustustyötä

Helsingissä 1939
Kauppalehti Oy:n Kirjapaino

Hintaː nid. 40:-
Kangask. 60:-